

ره وشی کوردان

میشووی کوردستان

نووسینی کتێبی
عبدالقادری کوری روشنه می بابان

وهرگیرانی
که ریمی خیسامی

چاپی ههوهل هاونینی ۱۹۹۱
ناوهندی چاپ و رازاندنه وهی مه نسوور

پیشه کی

نووسینی :ره فیق سابیر

وه ک چون له رۆزگاری ئینمرودا زهحهته نهتهوهیه ک ههبن به نهاندازهی نهتهوهی کورد به دهست ژبانی ژنر دهستی و کویلابه تیسپهوه بنالینتی. به ههمان شینوه رهنگه به دهگمهن نهتهوهیه ک ههبن وه ک نهتهوه کهمان به میژووی خوی نامز کرابی. وا دهزانم تراژیدیای داگیر کردن و کویلابهتی نهتهوهیی لیرهوه دهست پینده گات.

تهگهر بهشینکی ئهم به میژوو نامز بونه لهوه دابی که خومان خردانی میژووی خومان نه بووین و پرۆسهی میژووه کهمان شینوهیه کی سروشتی. بان نیمچه سروشتی. به خۆ نهگرتی و چهندان بهش و قوناخی گهشه داری کویر کرابنهوه. ئهوا بهشه کهی تری ئهم نامزیه لهوه داپه که پرۆسهی کار لیکردن و نهفاعولی نیوان قوناخه میژووییه گرنه گانی کوردستان و. په پیره ندی ژبانی مادی و رۆحی نیوان بهشه لینگدا براوه گانی نهتهوه کهمان تا نه مرۆ سست و لاوازن. میژووی ئیمه له زور رووهوه وه ک کۆمهله رووداوی لینگدا براو نه ک پینکهوه گریندراو. وه ک کۆمهله نامانج و ئایدیالینکی لینگ جیاواز نه ک هاوبهش دینه پینش چاو. به واتایه کی تر میژووی سهرتاسه ری نهتهوه کهمان له زنجیره رووداوو دیاردهیه کی پینکهوه لکاوی کوردستانی ناچی که به ک نامانج و ئایدیالی هاوبهش پینکهوه ی گری دابن و. ههر به که یان نهوی تریانی تهوار کرد بی. یان ههر به که یان زه مینهی باهتی بۆ سهر هه لدانی دیاردهی خوی

خۆشکردبى تا درىژه پىندهرى هه مان په يامى سياسى و فيكرى و رۇحى ديارده كهى پىش خۇى بىت.

ئه كه ر ميژووى گونگترين سهرده مه كانى هه ر بهش و هه رىمىكى كوردستان، به ميژووى فيكرى و كولتوريشه وه بگرين ده بىنين تا راده په كى زور له ميژووى سهرده مه كهى پىش خۇى، يان له ميژووى هه مان سهرده مه ناوچه په كى ديكهى كوردستان جياوازه. هه ر سهرده مه مىكى ميژووى كاتى كۇتايى پىهيندراوه له گه ل خۇيدا ديارده فيكرى و سياسى و كولتورىيه كانى خۇى پىنچاوه ته وه و ئىنتر سهرده مه مىكى دى له بهشيكى ديكهى كوردستاندا ده ستى پىنكر دوه بى نه وهى پىنه ندىيه كى ته واو كارانهى به ژيانى رۇحى و مادي سهرده مه كهى پىش خۇيه وه هه بى.

ئه م ديارده ناسروشتىيه بۇته هۇى هىژى هه ر رووداوو ديارده په كى ميژووى نه ته وه كه مان و، وهى هه ر ديارده په كى مادي و رۇحى كۇمه لگاي كوردستان زياتر تا سنوورىكى جوگرافى ته سك و تا كاتىكى ديارىكراو به بكه ن و، كارى خۇيان له بهشيكى كه مى نه ته وه كه مان بكه ن. لىره وه به راي من پرۇسهى ته فاعولى نىوان ميژووى ئىمه و نىوان نه ته وه كه مان پرۇسه په كى نانه واو رىژه بى (نيسبى) به... پرۇسه په كى بهش بهش و قۇناخ به قۇناخ و هه رىمى به نه ك سهرتاسه رى. به واتا په كى تر ميژووى ئىمه وه ك به ك بابتهى په كگرتوو... وه ك به ك شىنه ژيان... وه ك به ك زىچيره خه بات و راپه رىن... وه ك به ك نامانج و تايدىالى به ك نه ته وه كارى خۇى كردۇنه سهر نه ته وه په ك له دواى په كه كانى نه ته وه كه مان. بۇيه خه لكى هه ر بهش و هه رىمىكى كوردستان زياتر به ره مهى ميژووى تا بتهى بهش و هه رىمه كهى خۇيانن، نه ك به ره مهى ميژووى سهرتاسه رى نه ته وه كه مان، زياتر هه ست به ئىنتماى هه رىم، يان به شه كوردستانه كهى خۇيان ده كه ن نه ك به ئىنتىماى

سەرتاسەری کوردستانی.

بۇ ئمۇنە : رەك دەزانین لە سەرەتای سەدەى شانزەدە بەسرا کوردستانی باکوور، لە سایەى هەندى لە مېر نشینە کوردەکاندا (مېر نشینی بەتلیس، هەکاری، ... هتد) سەرەتای بوژانەو بەدەکی ئابووری و سیاسى و کولتووری فراوانى بە خۆیەو دەى. بە پشتبەستن بە شەرەفنامەو سیاحەتنامەگەى ئولیا چەلەبى و مەم و زینى خانى، ژيانى شارستانی ئەو سەردەمانەى کوردستانی باکوور لە ئاستىنگى بەرچاوى پېشکەوتووی سەردەمانەگەى خۆیدا بوو. دەشى دروستبوونى شینو زمانى ئەدەبى کرمانجى سەرۆو، دەرکەوتنى مەلای جەزیری و خانى، کە دوو بەرتکەى ئەدەبى و فیکرى رۆژهلأتن، بە نیشانە و بەرھەمى شارستانی ئەو سەردەمانەى کوردستان دابندرین. بەلام کاتىنگ داگېر کەران کوردستانی سەرۆویان و یران کرد هینشتا تیشکى ئەم شارستانییە نەگەیشتبوو بەشەکانى تری کوردستان. بۆیە شتىک دەریارەى ژيانى شارستانی ئەو سەردەمانەى هەرئەمانەى کوردستان نازانین. ئەوئەندە هەبە دواتر، لە کوتایى سەدەى هەژدەم و سەرەتای سەدەى نوزدەبەسدا کوردستانی خوارو لە سایەى مېرنشینی باپاندا، گەشانەو بەدەکی ئابووری و سیاسى و کولتووری بەرچاوى بە خۆیەو دیو، لەو سەردەمانەدا شینو زمانى ئەدەبى کرمانجى خوارو دروست بوو. بەلام ناتوانین ئەم پەرسە مېژوویبانە بە درێژە پیندەرى پەرسەگەى کوردستانی سەرۆو دابننن. ناتوانین نالى و سالم و کوردی و مەولەوی و مەولانا خالید، کە لوتکەى ژيانى ئەدەبى و رۇحى ئەو سەردەمانەى نەتەو کەمان، بە درێژە پیندەرى مەلای جەزیری و خانى دابننن.

لیرەو لام وابە دەتوانین سەربەخۇ لە زۇر قۇناخى مېژوویى نەتەو کەمان بکۆلینەو بى ئەوئەى بە جۆرىنگى حەقى بە قۇناخىنگى تریەو بەستینەو.

دەتوانىن بە جىيا باسى ژيانى فيكىرى و رۇحى و ئەدەبىي سەردەمى نالى وسالم و كوردى و مەرلەوى و مەولانا بىكەين بى ئەوئى بە ژيانى فيكىرى و رۇحى و ئەدەبىي سەردەمى مەلای جىزىرى و خانى بىبەستىنەوئە. دەشى لە راپەرىنى شىخ عبىدالله و لە بزوتنەوئەى رۇشنگەرى و سىياسى سەردەتاي ئەم سەدەبەى كوردستانى باكوور، كە روالەتەكانى لە دەرچوونى رۇژنامەى كوردستان و دامەزراندنى كۆمەلەنىك رىكخراى سىياسى و كۆمەلەبەتیدا دەركەوتن، بىكۆلینەوئە بى ئەوئى بە بزوتنەوئەى سىياسى و كولتورى سەردەمى بابانەكان و ئەردەلانەكانى بىبەستىنەوئە... دەتوانىن لە كۆمارى مەهاباد بىكۆلینەوئە بى ئەوئى بەم بزوتنەوئە سىياسى و رۇشنگەرىبە، يان تەنانەت بە شۇرشەكەى شىخ مەحمودى بىبەستىنەوئە.

لېرەدا دەپرسىن ناخۇ لىنگدا بىران و كار لە بەكترى نەكردنى ئەم دياردە سىياسى و فيكىرى و كولتورىبىانە ئەنبا بۇ شالۆى داگىركەران و لە بار چواندن و جوانە مەرگ كردنى ئەم دياردانە دەگەرىتەوئە؟.. يان بۇ لىنگدا برانى جوگرافى كوردستان؟.. يان بۇ هېئو وزەى ژيان و سىستىمى فېودالى و عەشېرەنگەرى؟.. يان بۇ نەبوونى بەك ئامانج و ئايدىالى هاوبەش و نەبوونى بەكىتى ژيانى رۇحى نەتەوئەى كورد؟!

ئايادەتوانىن باسى كام ئامانج و ئايدىالى نەتەوئەبىي هاوبەش و كام ژيانى رۇحى هاوبەشى نىوان مېرنشېنەكانى بابان و ئەردەلان بىكەين لە كاتىنگدا بە درىژابى دەيان سال سەرقالى پەلاماردان و پىكدادانى بەكترى بوون؟ دەتوانىن باسى كام هەستى نەتەوئەبىي هاوبەش و ئامانجى نەتەوئەبىي هاوبەشى مېرنشېنى سۇران بىكەين لە كاتىنگدا مېرى سۇران قەتلوعامى بە كۆمەلى بەزىدىبە (كافره) كانى دەكرد؟!. كامەبە ئايدىال و ئامانجى هاوبەشى خودى بابانەكان لە كاتىنگدا زۆرەبى مېرەكانى، لە بەر خۇپەرستى و

دهسه لاتپهروهه ری شهرمهینه رانه لهشکری داگیرکهرانیان دواى خویان دهخست و کوردستانیان پی کاول دهکرد.

نووسه ری ئەم گتیبه بهنرخه (عهبدوالقادری رۆسته می بابان)، ههندی روداوی سهپرمان سهبارهت به خۆ خۆری میرانی بابان بۆ دهگیرننهوه، که ههندیکیان، به مهههستی دهسهلات زهوت کردن له مام و براگانیان، له بهغداوه لهشکری عوسمانییان دواى خویان خستوه تا دهست به سهر سلیمانیدا بگرن، ههندیکی تریان بۆ ههمان مهههست لهشکری ئیرانیان دواى خویان خستوه ۱۱. ئەم تراژیدیا- گۆمیدیا به سهرده می جووته برا سلیمان پاشا و مهحمود پاشادا که بهشتۆته لوتکه، کاتی وه ک نووسه دهلی:

ئەم جووتهبرایه له ماوهی چوار سالدا، یهکیان به یارمهتی لهشکری عوسمانی و ئەوی تریان به یارمهتی لهشکری ئیرانی، شهش جار به نۆره بهسهر ولاتی باباندا زال بوون و، ولات له دهستدرئۆی ئەوان توشی و ئیرانی و چاره رهشی بوو ۱۱

پیره میرد له یاداشتهکانی به ناهدق نهینوو سپوه که: (سلیمانی له ئیتیدای تهشکیلیهوه ههرچی ئەبوو به خوکهمدار برابریچوکه کهی دهری ئەپهراند)- رۆژنامه می ئاسر - ژماره می

لینکدا برانی نهتهوه کهمان، بهر له ههر هزکاریکی خۆیی و بابهتی، نینو خۆیی و دههه کی پی، تا ئینرو گیروگرفتی گهوره یان له بهر دهه سهههه می ژبانی مادی و رۆحی نهتهوه کهمان، به تاییهتی بۆ بزوتنهوه رزگاریخوازیه کهی دروست کردوه، به رای من ناشکری لینکدا برانی ئینمرو به شهکانی کوردستان و پرش و بلاوی نینوان لایه نهکانی بزوتنهوه می کورد تهنیا به نههجامی دابهشکردنی نومی کوردستان (واتا دواى جهنگی یه که می جیهان) دابندری، به لکو میژووه کهی زۆر لهوه کۆنتره، دهشی خودی ئەم

لیکدا برانده میژوو ییه یاریده ده رینکی دابه شکردنی نونی کوردستان بووبی که
ئیمپریالیسته کان و داگیرکهرانی کوردستان توانیبیان به سوک و ئاسانی گه مه
به چاره نووسی سه رجه می نه ته وه که مان بکه ن بئ نه وه ی رووبه رووی
به ره نگار بونه وه یه کی کوردستانی بینه وه.

بویه به رای من میژووئی ئیمه وه ک یه ک بابه تی به کگرتوو... وه ک یه ک
شینوه ژبان و یه ک چاره نووسی هاوبه ش... وه ک یه ک زنجیره خه بات ... وه ک
هینزی مادی و روحی هاوبه ش... وه ک یه ک ئامانج و ئایدیالی یه ک نه ته وه،
هینشتا کاری خوی نه کردۆته سه ر ئیمه... میژووئی ئیمه هینشتا که ره سه یه کی
خاوه و نه کراوه ته هۆکاریکی پهروه رده کردنی سرۆفه کانی کوردستان... له بهر
نه وه ئیمه زیاتر به ره ده می به شینکی میژووئی نه ته وه کانین نه ک به ره ده می
سه رجه می میژوووه که مان... خه لکی هه ر پارچه به کی کوردستان زیاتر که وتوو نه
ژنر کار ئینکردنی میژووئی هه ر به که ی خۆیان نه ک میژووئی هه سوو
کوردستان، هه ر به شه یان سه رقالی گیر و گرفت و به رژه وه ندیبه کانی خۆمانین،
نه ک به رژه وه ندی هه سوو نه ته وه که مان.

تۆ بلیی له نه لجامی ئه م دیارده به دا نه بئ که ئیمه رو، له گه ل نه وه ی
که له که مان رووبه رووی مه ترسی له ناو بردنی فیزیکی و روحی بۆته وه، که چی
تا ئینستا بیری سیاسی کوردستان... بیری به کینتی خه باتی کوردستان...
ده رک کردنی به یه کینتی چاره نووس و ئایدیال و ئامانجی کوردستانی
به راده یه ک له نینو ئیمه دا لاوازه که لایه نه کانی بزوتنه وه ی رزگاریخوازی
کوردستان ناتوانن له سه ر ساده ترین به رنامه ی هاوبه شی کوردستانی رینک
بکه ون. یان کانی به شینکی نه ته وه که مان له ناو ده بری که چی هینزه
سیاسیه کانی به شینکی دیکه ی نه ته وه که مان بئ ده نگ ده بن و لاشیان شه رم
نیبه که هینده ی خه لکی نه ناس و بیانی له سه ر نه ته وه که ی خۆیان به ده نگ

نایدن.

لیره وه پینشیار ده کم له سهره تادا بۆ میژووی نته وه که مان بگه ریپنه وه، تا بتوانین سهرجه می نهم میژووه وه ک یه ک بابه تی پینکه وه گریندراو بکه پنه هیزنکی نونی مادی و رۇحی نته وه که مان... تا ئینه و نته وه کانی ناینده مان، به پینچه وانهی باپیرانمان، ببینه بهرهمی میژووی سهرتاسهری نته وه که مان، نه ک میژووی هدریمه که مان... ببینه هه لگری نامانج و نایدیالی هاربه شی نته وه که مان نه ک ته نیا نایدیال و نامانجی ته سکی ناوچه که مان. تا بتوانین کوردستان بیانه، نه ک هدریم چبانه، بیر بکه ینه وه و کار بۆ ناینده ی هاربه شمان بکه یین.

نه کهر فیکرو هوشیاری نته وه بی و کۆمه لایه تیمان ره نگذانه وه ی واقیعی کۆمه لایه تی و نته وه پیمان بی، نه وا گزورینی نهم واقیعه به بی داهینانی فیکرو هوشیاریه کی نونی نه وتۆ، که ببینه هیزنکی مادی نته وه که مان، نایه ته دی.

کاره ساتی نته وه ی کورد ههر له وه دا نییه که به درێژی سهدان سال خۆی و خاکه که ی و هه موو شتیکی گیاندارو بی گیانی نیو نیشتمانه که ی، له لایه ن ده سه لاتدارانی سی نته وه ی زاله وه داگیر کران، به لکو کاره ساته که ی له وه شدا به که ههر کام له م سی نته وه زاله ی کوردستان به ولاته که بانه وه گریندراوه سهرده مینکی دوورو درێژ خاوه نی ئیمپراتوریبه کی مله وری چنگ به خۆین بوون. ههر یه ک له م ئیمپراتوریبه یانه : ئیمپراتوری عه ره بی ئیسلامی، ئیمپراتوری فارسی ئیرانی، ئیمپراتوری تورکی عوسمانی خودانی میژوویه کی سهدان ساله ی په لاماردان و داگیر کردنی ولاتانی تر و کویله کردنی که لانی تر بوون. ههر به که بیان به نه ندازه ی ده قاتی نیشتمانه که ی خۆیان خاک و ولاتی نته وه کانی تریان داگیر کردبوو... هدریه که بیان ده نه ونده ی ژماره ی

کەسانی نەتەوەگەیی خۆیان خەلکی نەتەوەگانی تریان گۆیلە کردبوو. نەگەر
دویتی کوردستان کاروانسەرێار هەوێلێن ئامالچی پەلاماری زۆریەیی ئەم
ئیمپراتۆرییانە بوو، ئەوا ئەمڕۆ دوا پاشماوەی ئەم ئیمپراتۆرییانە و دوا
ولاتی ژێردەستەیی وەچە میراتگرەکانیانە (دیارە جگە لە ئێران کە نەتەوەیی
تری ژێر دەستەیی تێدا یە).

لام وابە ریشەیی گۆنە پەرستی و گیانی شۆفینیزم لە نیو ئەم ولاتانەدا لە
داگیر کردنی سەدان سالەیی ولاتانی ترو لە داگیر کردنی تا ئیمزوی
کوردستانەوێ سەر چارە دەگرن. چونکە ناسیونالیستان و شۆفینستانی ئەم
نەتەوانە لە پڕۆسەیی داپلۆسینیی خەلکی دیموکراتیخواز و پیشکەوتنخوازی
نەتەوەگەیان و، لە پڕۆسەیی گۆیلە کردن و لەناو بردنی نەتەوەیی کورددا،
هیزو وزەیی خۆیان لە میژوویی خۆشترێزانەیی ئیمپراتۆرییەکانیان و لە کولتوری
نیکەتیفانە و داپلۆسینەرانی نەتەوەگانیانەوێ هەلدەپنجن و دەیانەوێ ئەم
میژوو و کولتورە بە زیندوویی لە هۆشیاری گۆمەلایەتی و سایکولۆژیای
خەلکی نەتەوەگانیاندا بە زیندوویی بهێلنەوێ ئەوان لە درێژە پێندانی داگیر
کردنی کوردستاندا شانازی و بێرەوێ قەومی خۆیان و (سەرۆکی)
ئیمپراتۆرییە دۆراوەکانیان دەدۆزنەوێ.

ناسیونالیستانی تورک و عەرەب و فارس تا ئێستاخەو بەو رۆژگارە
پەمەییەوێ دەهێنن کاتی شمشیری باپیرانیان هێندە بە زەبر بوو کە دەیتوانی
لە چەند ولات و کیشوهرێکدا سەر بپەرێتی... کاتی لە ولاتانی ژێر دەستیاندا
بە نرخترین شتومەکیان تالان دەکرد و جوانترین کیژ و ئافرەتیان هەلدەبۆارد
و دەیانکردنە (جواری) شەوێ سوورەکانیان و کەنیزە و خزمەتکاری
مالەکانیان... بۆیە ئەوان ناتوانن لە روانگەیی شارستانی و دادپەرۆری و
ئینسانییەوێ دان بە مافی دیموکراسی خەلکی ولاتەکانیان و دان بە مافی

چاره‌نووسی گه‌لی کورددا بینن. ئەوان، که له پێشده‌ی کوشتن به‌ولاره کارینکی تر نازانن، نازادی و سه‌روه‌ری خۆیان له‌ کویله‌ کردن و له‌ ناو بردنی خه‌لکی‌تردا ده‌بینن.

ئهو تاوانه‌ که‌م ویتانه‌ی داگیر که‌رانی کوردستان به‌رامبهر به‌ گه‌له‌که‌مان ده‌یکه‌ن ته‌نیا له‌ ده‌ست ئەوانه‌ دی که‌ به‌ره‌مه‌ی میژووویه‌کی سه‌دان ساله‌ی سه‌ره‌په‌راندن و له‌ ناو بردنی خه‌لکی‌تر بن.. ته‌نیا له‌ ده‌ست وه‌چه‌ (شه‌رعی) په‌کاتی ئهو جانه‌وه‌رانه‌ دی که‌ به‌ درێژایی سه‌دان سال و لانی خه‌لکی‌ترین نوقمی لافاوی خۆین ده‌کرد.

باله‌ نیو ده‌یان و سه‌دان کاره‌ساتی خۆشناوی که‌م ویتنه‌دا، وه‌ک نمونه‌ی ئەم ره‌سه‌نایه‌تیبه‌ میژووویه‌، به‌راوردی روداوینکی دیرین (که‌ نووسه‌ری ئەم کتیبه‌ به‌ نرخه‌ بۆی تۆمار کرده‌وین) و روداوینکی هاوچه‌رخ بکه‌ین:

کاتی له‌شکری ئیسلام بۆ کویله‌ کردنی نه‌ته‌وه‌ی کوردو راووروت و جه‌رده‌یی درێژه‌ به‌ داگیر کردنی کوردستان ده‌دات، له‌ ناوچه‌ی شاره‌زوورو پاوه‌ توشی به‌ره‌نگار بوونه‌وه‌به‌کی سه‌ختی کورده‌کان دی که‌ داگۆکی له‌ خاک و مال و ئایدیالی رۆحی خۆیان ده‌که‌ن. دوا‌ی شه‌رینکی گه‌رم کورده‌کان ده‌شکین، ئینتر-وه‌ک نووسه‌ر باس ده‌کات:

له‌شکری ئیسلام سێ شه‌وو سێ رۆژ خه‌لکیان کوشت، له‌ نه‌ه‌جامدا لافاوی خۆین له‌ قه‌دپالی کینو وه‌ک چه‌م هه‌ستا... هه‌موو کورده‌کان کوژران... ژن و مندالیان به‌ نسیب له‌شکری عه‌ره‌ب بوو... ژنه‌کانیان داگیر کران)

ئایا چ جیاوازییه‌کی چۆنایه‌تی له‌ نینوان ئەم جزیره‌ هینرشانه‌ و هینرشه‌که‌ی سالی ۱۹۸۸ی سوپای داگیرکه‌ری عیراق بۆ سه‌ر ناوچه‌کانی گه‌رمیان و قه‌ره‌داغ و دۆلی جافایه‌تی و ده‌شتی هه‌ولینو بادینان و... هتد هه‌یه‌، کاتی به‌ هه‌زارانیان له‌ ناو برد و به‌ سه‌دان به‌گه‌ به‌ هه‌زاران گیژ و ناخه‌تی کوردیان

زهوت کردو، بەشیکیان لە پاداشتی کۆمەکی (قەرسی) قادسیەدا، رەوانەدی
عەمان و هەندی لە پایتەختەکانی ولاتانی کەنداو کردن، تا لەوێ وەک
کالایەکی هەرزان هەراج بکڕن. یان چ جیاوازیەک لە نیوان ئەم هیرشانه و
هیرشی لەشکرو پاسدارانی شورشێ ئیسلامی ئێزان هەبە کە خۆمەینی فتوای
خەزای دەدا و لە کوردستان ژن و پیره پیاو و مندال و تەنانەت مەلای
قورعان بە دەستیشتیان سەر دەبری.

ئایا ئەم هەموو درندایەتیە کەم وێنەیدی سوپای عێراق و ئێزان لە
کوردستاندا دەپنۆنن هێستریایەکی کاتییە، یان درندایەتییەکی رەسەنە و
پشت بە میژووویەکی داپلۆسیئەرانەیی دوورو درێژ دەبەستی؟!

ئەگەر دوینی هەر سی ئیمپراتۆریی دانە پیره کەمی رۆژەلات بە نیوی ئاپنی
ئیسلامەو هەزاران تاوانیان بوو، بەر خەلکی خۆیان و نەتەوێکانی تر کردبێ،
ئەوا ئێمە و هەچەرە سەکانیان هەمان تاران، بەلام بە جۆرنکی درندانە تر و بە
رینوشۆنتینکی مۆدێرنە، دەر هەق بە نەتەوێ کورد دەکەن. هیزی رۆحی و
(ئەخلاق)ی خوشیان، پێش هەموو شتی تر، لە میژوووی خۆنتریزانەیی
ئیمپراتۆرەکانیان و لە درێژەپێدانی داگیر کردنی کوردستان وەر دەگرن.

ئەم کتیبە شاکارینکی هەلبژاردەیی ترە کە مامۆستا کەرمی حسامی بە
زمانینکی پاراو و رەوان کردووێ بە کوردی. کتیبە کە پاس لە قوناخینکی
گرنکی میژوووی نەتەوێ کەمان دەکات، کە ئەویش سەردەمی میرنشینی
ئەردەلان و بابانە، هەروا راگۆزەرانی ئاورینک لە میرنشینی سۆران و ناوچەیی
موکری و بەزیدییهکان دەدانەو.

نوو سەرە کەمی (عەبدولقادری رۆستەمی بابان) میژوو نووسینکی نەناسراوێ لە
سالی ۱۲۸۵ی گۆچی (۱۸۶۸ی زاینی) ئەم کتیبەیی تەراو کردووە. ئەگەر
چی کاتی لە دایکبوون و مردنی نووسەر دیار نییە، بەلام بە پێی ئیشارەتینک

که له بهشی حهوتهمی کتیبه کهیدا کردوو یه تی پینده چی له کۆتایی سیهه کانی نه مه نییدا له نووسینی کتیبه کهی بوینته وه. بهم پنبه دور نیه له سالی ۱۲۴۶ی کۆچی (۱۸۲۹ - ۱۸۳۰ زایینی) له دایک بوو بی.

نوسهر گهلی لایه نی شاردراره ی میژووی ههر دور میرنشینی ئه رده لان و بابانمان بۆ ده رده خات. بهو پنبه ی خۆی و بنه ماله که ی له نزیکه وه ئاگاداری رووداره کان بوون و ده ستیان له هه ندی کارو باری سیاسی ههر دور میرنشیندا هه بووه. توانیویه تی راستگۆزانه چه ندان به سه رهاتی وردو گیرو گرفت و کیشه ی میرنشینه کان و پیلان و کارو ره فتاری ناجوامیرانه ی هه ندی له میره کان و شتی ترمان بۆ تۆمار بکات و وه ک میژوو نویکی شاره زا، به دوا ی روداره کانی کوردستاندا، گه لینگ سه ر چاره ی میژووی پشکنیوه و له گه ل په کتریدا به راوردی گرده ون، وه ک خۆی نووسیویه تی، ته نیا نه وانده ی هه لبژاردوون که جیگای باره رن. ته مه ش شاره زایی و میتودی دروستی میژوونوس ده رده خات. ئیکرای ته مانه نرخیکی زنده یان بهم کتیبه به خشیوه. به لام نه وه ی جیگای داخه نووسهر کهم تا زۆر ناوری له ژبانی شارستانی و فیکری و رۆحی نهو سه رده مه ی کوردستان نه داره نه وه هه روا که باسی به زیدیه کان ده کات له میتودی میژوونووسانه ی خۆی دور ده که وینته وه و شوین هه ندی بۆختانی فه نه تیکانه ده که وی به لام ته مانه له نرخی کتیبه که کهم ناکه نه وه که سه رچاره په کی میژووی باره ر پینکارو که واهینکی زیندوی سه رده مه ی خۆیه تی.

وه رگیرانی ته م کتیبه بۆ زمانی کوردی کارنکی به کجار په سووده، به تابه تی کاتی که سینکی شاره زاو کارامه ی وه ک کاک که ریم ته م کاره نه نجام ده دات که تاقی کردنه وه په کی فراوانی له بواری نووسین و هونه ری وه رگیراندا هه په و تا ئیستا چه ندان شاکاری نه ده بی وه ک (دایک) ی ما کسیم

گوردکی و (حمه چکول) ی به شارکه مال و نازادی بان مهرگی ای نیکوس
کازانزاککی و گهلی به رهه می تری نه ده بی و کولتوری کردوو به کوردی.
پیروزیایی له ماموستا حیسامی ده کهم بز نه م به رهه مه نوییهی. هیوای
ته مه ندرینزی بز ده خوازم.

۱۹۹۰/۷/۲۷

هه و النامه ی کتیب

پیرست

پیشه کی راست که رهوه

پیشه کی دانه

فہسلی یہ کہم
باسی ژمارہی چینہ کانی کورد، باسی ناوی تایفہ کانی کورد

فہسلی دووہم
کہیشتنی بانگی نیسلام بہ کوردستان و شہری نیوان عرب و کورد

فہسلی سی یہم
دامہ زرانی ئەمارہتی تەردەلان، حکومەتی ھەلوخان، گەرانەوہی
ئەحمەدخان بۆ کوردستان و باسی بارودۆخی ئەو لە گەڵ باوکی و
گەیشتنی بہ حکومەت، باسی حکومەتی سولەیمان خان کوری
ئەحمەدخان، باسی حکومەتی خوسرەو خان کوری سولەیمان خان،
باسی حکومەتی خان ئەحمەدی کوری خوسرەو خان، باسی حکومەتی
خانە پاشای بابان لە کوردستانی ئەردەلان، دانیشتنی سوبحانوێردی خان
لە شاری سنە ی کوردستانی ئەردەلان، باسی حکومەتی خوسرەو خان
کوری ئەحمەدخان، باسی حکومەتی لوتفعلیخان، حکومەتی
حەسەنعلیخان، حکومەتی ئەمانولاخان و محمدحەسەنخان کوری و
کوشتنی محمدحەسەنخان و باسی حکومەتی خوسرەو خان کوری
ئەمانولاخان، حکومەتی رەزاقولیخان کوری خوسرەو خان، حکومەتی
ئەمانولاخان ناسراو بە غولامشاخان، وزارەتی میرزا ئەبولقاسم، باسی
حکومەتی ئەمانولاخان بە ھۆی سەردارەوہ بۆ جاری دووہم، مردنی
ئەمانولاخان مردنی خان ئەحمەدخان.

فہسلی چوارەم

باسی حکومتی شازاده «معمدالدوله»، سیفته تی چپای هه ورامان.

فەسلی پێنجەم

راپورتی کوردستانی بابان، چیرۆکی مه‌لانه‌حمەد باوکی سوله‌یمان پاشا سه‌روکی بنه‌چه‌گی ته‌میره‌کانی بابان، باسی ده‌سه‌لاتی سوله‌یمان به‌گ به‌ سه‌ر ولاتی بابان و بلباسدا، باسی حکومتی فه‌ره‌اد به‌گی کوری سوله‌یمان به‌گی بابان، باسی حکومتی به‌کر به‌گ، چوونی بۆ به‌غدا و کوشتنی ئه‌و، دانیشتنی سوله‌یمان پاشا له‌ جیگای باوکی، باسی حکومتی مه‌حمود پاشا هۆی ناوانی قه‌لاچوالان، باسی حکومتی خالید پاشا، حکومتی محمد پاشا و یاخی بونی ته‌حمه‌د پاشای برای و ئاکامی ئه‌وان، باسی حکومتی سوله‌یمان پاشا، باسی شه‌ری سوله‌یمان پاشا له‌ گه‌ل رۆسته‌م‌خانی سوپاسالار، کوشتنی سوله‌یمان پاشا به‌ ده‌ستی فه‌تی برایی، باسی حکومتی سه‌لیم پاشا، باسی حالی محمد پاشا، حکومتی خانه‌پاشا، حکومتی محمد پاشا، حکومتی مه‌حمود پاشا حکومتی برام پاشا، حکومتی سوله‌یمان پاشا، حکومتی عوسمان پاشا حکومتی عبدالرحمان پاشا، کوشتنی محمد پاشا له‌ لایه‌ن عبدالرحمان پاشاوه، شه‌ری عبدالرحمان پاشا له‌ گه‌ل وه‌زیری به‌غدا و گرتنی ئه‌و شاره، دانانی عبدالله پاشا به‌ حاکی ولاتی به‌غدا له‌ لایه‌ن عبدالرحمان پاشاوه، کوشتنی سوله‌یمان پاشا له‌ لایه‌ن تایفه‌یه‌کی عه‌ره‌ب. شه‌ری عبدالله پاشا له‌ گه‌ل عبدالرحمان پاشا و شکان و هه‌لاتنی بۆ ئێران. گه‌رانه‌وه‌ی عبدالرحمان پاشا بۆ حکومتی بابان به‌ یارمه‌تی ئێران.

گرتنی به‌غدا له‌ لایه‌ن مه‌حمود پاشاوه و کوشتنی ته‌سه‌د پاشای والی به‌غدا، گرتنی سوله‌یمانی له‌ لایه‌ن سوله‌یمان به‌گی برای مه‌حمود پاشا و هه‌لاتنی مه‌حمود پاشا بۆ ئێران - گرتنه‌وه‌ی سوله‌یمانی له‌ لایه‌ن مه‌حمود پاشا و بریندار بوونی سوله‌یمان پاشا و راکردنی بۆ ئێران، گرتنه‌وه‌ی سه‌ر له‌ نوێی سوله‌یمانی به‌ ده‌ستی سوله‌یمان پاشا به‌ یارمه‌تی له‌ شکری عوسمانی و سه‌رکه‌وتنی مه‌حمود پاشا، وازه‌ینانی مه‌حمود پاشا له‌ حکومت و سه‌قامگرتوویی حکومتی سوله‌یمان پاشا، باسی حکومتی ته‌حمه‌د پاشا، حکومتی مه‌حمود پاشا دوا‌ی گه‌رانه‌وه‌ی له‌ ته‌سه‌نبول، حکومتی ته‌حمه‌د پاشا، هه‌لاتنی ته‌حمه‌د پاشا بۆ

كوردستاني ئەردەلان و جىگربوونى عەولابەگك لەجىتى ئەو، چوونى
ئەحمەد پاشا بۆ ئەستەمبول و پارىس و گەرانەوھى بۆ ئەستەمبول و
ئاكاسى كارى ئەو، حكومەتى عبداللە پاشا لە ئۆلتى بابان.

فەسلى شەشەم
سەرەتاي تىكچوونى ئەمارەتى بابان بە دەستى دەولەتى عوسمانى،
راپەرىنى عەزىز بەگ بۆ ئەستاندەوھى حكومەتى بابان و ئاكاسى ئەو

فەسلى حەوتەم
كوردستاني موكرى و بگباس، كوشتنى ھەباس ئاغا بە فەرمانى
عەولاخان.

فەسلى ھەشتەم
باسى تايفەى كوردەكانى رەواندز، حكومەتى محمد بەگى ناسراوھ
بە «مىرە كوئىرە»ى رەواندز، ھېرشى مىرى رەواندز بۆ سەر كوردەكانى
داسنى، شەرى محمد رەشىدپاشاى دەولەتى عوسمانى لەگەل محمد
پاشا و گرتنى ئەو، دیدارى سولتانی عوسمانى لەگەل مىر محمد
پاشاى رەواندز، دانانى دویارەى مىر محمد بە فەرمانرەواى رەواندز و
دژایەتى عەلى رەزا پاشاى والى بەغدا لەگەل ئەو، فەرمانى سولتانی
عوسمانى بۆ ناشت بونەوھى مىر محمد و عەلى رەزا پاشا و سەربادانى
مىر، گرتنى مىر محمد پاشا و كوشتنى بە فەرمانى سولتانی عوسمانى،
باسى حالى تايفەى داسنى.

فەسلى نۆیەم
باسى مزل و چوار سنورى كوردستاني ئەردەلان و بابان، باسى
مزل و قۇناخەكانى لە سنەوھ تا سولەيمانى، سیفەتى گۆلى مەريوان.
باسى سنورى سەر و لە چوار سنورى ئەردەلانەوھ تا سنورى موكرى،
باسى سنورى خواروى ئەردەلان بۆ لای زەھاو، باسى سنورى
چوارلای كوردستاني بابان، باسى سنورى خوارووى سولەيمانى بۆ لای
كەركوك.

فەسلی دەیهەم

باسی رووداوه جۆربه جۆزه کان و هیندی نیشان و شوینه واری
عه جاییب له کوردستان. باسی ئەشکهوتی ههسەنی به سەری له زرنه،
باسی تهختی سوله یمان و زیندانی سوله یمان و باسی هه کاپهتی
با به گورگور، سیفهتی نیشانه و شوینه واری ملکی بابان.

باشکۆیه کان

پیرمستی سولتانی نالی عوسعانی - کاره ساتی کوشتنی کێژی
محمدرهزا وه کیلی کوردستان. کانگا و سه رچاوهی وه رگی راوی
راست که ره وهی کتیب.

هه و النامه ی کتیب

پیشه کی راست کهره وه

به ناوی خوی زانای راز
له باره ی خه لکی کوردستان و رابردوی نهوانه وه، به داخه وه
هاونیشتمانانی ئیرانی تهواو شاره زا نین و نهز لیره و لهوی مه تله بیکیش
له لاپه ره ی کتیبه میژوویی په کاندای له باره ی ئیران و یا ئیمپراتوری
عوسمانی و تورکیه ی ئیستاناوه سه باره ت به کورده کان نووسرا بی
میژوونووسانی (سه ر به ده رباری شا) به کینه و پی شیل کردنی
بی لایه نیه وه نووسیویانه. نهوان ههولیان داوه له کوردستان و خه لکی
کورد وینه په کی دزیو و ناراست نیشان بدهن. وای لی هاتوه که گه
باسی کورد ده کری، له زهینی گوگردا وشه و زاراوه ی وه رینگر،
پیاو کوژ، بی کولتور، جیاوازی خواز و شتی تر ده چسپی. نه گه
حاکمیک یا کوردیکی نه زان، کاریکی ناحهزی کردبی، دوژمنانی
کورد ههولیان داوه نه مه بگه نه بیانوو، وه که چه بۆ سه رکوت کردنی
هه مو کورد که لکی له وه رگرن. نه و که م لوتفی و لیتو لیتادانه، بوته هوی
تهوه ی که زۆر له کورده کان له روه ه لاتی نیوه راست دا خۆ به بی بهش و
تهنیا بزانتن و له به رامبهری نه و بی دادیه دا، ده ست به شوژش بگه ن و
پاشانیش بگه ونه بهر په لاماری بی به زهیی زالم و زۆرداران.
سه سمودی میژوونوووسی عه ره ب هیندی رچار کورده کان له ره گهزی
جنوک و شهیتان زاده و هیندی جاریش به عه ره بیان داده نی (۱)
خواه نی تاج التواریخ به تورکی، کورده کان به تورک و دو عالی کرای
پیغه بهر (درودی خوی لی بی) ده زانی (۲)
سه سکهندهر به گی تورکمان هه ر له بهر سه ربادانی سه سکهندهر
سولتانی بانه یی له بهر دهستی شا عه باسی سه فهوی، کورده کان به
تاجسن و مونافیق ناوده بات (۳)
بۆ بهر پرچ دانه وه ی نه م بوختانانه، چار نیه که نه شی میژووی
راسته قینه بهر بهر هه لدهینه وه و سرنجی خوینه ران بۆ نه و خالان
رابیکشین.

له روانگه ی ره گه زییه وه، سهوگر بوه که له پاشماوه ی ماد و له

ده گزی ئارییین که هزاران ساله له کوردستان نیشته جین. له باری پیر و باوه رهوه له زوربهی سهرده مه میژوویی به کاند، کورده کان خواناس بوون. پاش نهوهی حه زرهتی محمد (د.خ) بانگی ئیسلامی دا، زوربهی کورده کان به تاره زوی خویان موسلمان بوون. له وانه حاکم گهلی بانه، چونکه به تاره زوی خویان موسلمان بوون، نازناوی "تیختیارالدین" یان پی دراکه ئیستاش هیندی له پاشماوه کانیان هر بهم ناوه به ناوبانکن. هیندی له کورده کانیش چونه خزمهت رهسولی خوا و ئهسحابهی جهلیل "چاپان" به که له وان. (۴)

کاتی خهزاکانی ئیسلامی، کورده کانیش شان به شانی موسلمانانی تر به شداریان کردهوه. سالی ۱۳۵۶ له گوندی غهزاویه له ناوچهی عهفرین له سوریه، روژناوای حهلب له کوردیکی شارهزا به ناوی "جهیل عارف" بیستم که له ساله کانی دوابی دا عهشیره تیکی کورد له ئهسپانیا ناسراوه تهوه که دهگه نه ۷۰هزار کهس. نهوه دهری دهخات که له گرتنی "ئهسپانیا" دا به فهرماندهری تارق کوری زیاد، کوردیش به شدار بوون. له شه رهکانی خاچدا، نهگه که سیکتی وهک سهلاح الدینی ئه یویی نه چروبا مهیدان، کهس نهیده توانی ئهو فیتنهیه له بهین بهری. له بهر نهوهیه که هیشتا پاش چهک سهده، موسلمانان، به تایهت عه رهبی به ئینساف به ریزهوه ناوی سهلاح الدین دین.

سهلاح حاوی نووسهر و شاعیری به ناوبانگی میسری که چند ساله له ئیران دهژی، کاتی توشی کوردیک دهبی ریزی لی دهگری. کاتی هۆی نهوهیان لی پرسی، له ولما گوتی:

سهبارهت به سهلاح الدین ریز له کورده کان دهگرم چونکه ئینه میسرییه کان و عه رهبی موسلمانی دیکهش ههتا ههتایه قهرزداري پیاوهتی و جوامیری "سولتان سهلاح الدین" ین.

بو قه درزانی پیاوهتی و خزمهت کانی سهلاح الدین به ئیسلام و شارستانهتی جیهان، له دیواری پهنا مرقه دی ئهودا له مزگوتی اموی له دیمشق ئهه رستهیه بهرچاوده ده کهوی:

"قف باحترام امام مرقد بطل الاسلام العظیم، السلطان صلاح الدین یوسف ابن ایوب شادی ولد رحمه الله فی قلعة تکریت سنه ۵۳۲ ونسبه یتصل ببطن عظیم من بطون الاکراد الروادیه. له العکر السلطان علی

مصر والشام نحو عشرين سنة الى انه توفي بدمشق سنة ٥٨٩ هـ و دفن
في قلعته ثم نقل الى هذه البقعة التي تفتخر بضم تجاليدده رحمة الله
اجزال ثوابه.

وهرگیتراوهی: به ریزهوه راوسته! له بهردهم مهرقدهی قارهمانی
گهورهی ئیسلام سلاحالدين يوسف كوري ئیوب شادی، خرا
لی خوشبوو سالی ٥٣٢ له قهلائی تکریت له دایک بوه رهچهلهکی
دهچیتتهوه سهر یهکی له تیره گهورهکانی عهشیرهتی کوردی زوادی.
تهو بیست سال لهسهر میسر و شامدا حکومهتی کرد. تا سالی ٥٨٩
کوچی له دیمشق وهفاتی کرد و له قهلاکی به خاک سپیتررا. پاشان
گویتراوه تهو مهرقده که شانازی پیوهدهکات. رهحهتی خوای لی بی و
باشترین جهزای بداتهوه.

له شهری موسلماناندا له گهل دراوسی کانی ئیمپراتوری عوسمانی،
کوردهکان همیشه یارمهتی موسلمانانیاں داوه. له شهری یهکه می
دنیاگردا، له شهری روسهکانی پهلاماردهردا، خهلکی کوردستان
قارهمان تیان نواندوه و له ریگایه دا زیانیکی قورسیان وی گهوتوه.

پیوهندی کوردهکان له گهل ئیترانیهکان

به دریتزایی میژوو، کوردهکان قهت خویان له ئیترانیهکان جیا
نه زانیوه و له خهم و خوشی نهواندا شهزیک بوون. له شهرهکانی ئیتران
له گهل روم و یونان، کوردهکان همیشه وهک قهلائی پولاپی له بهرامهر
پهلاماردهراندان وهستاون و زهبری کاریگهریان لهوان داوه. لهوانه
شکرکردنی دههزار سوپای یونانی یه له کاتی گهراوههیان له ئیتران که
"گزنفون" میژوو نووسی یونانی به دریتی باسی کردوه.

له پهلاماری مهغولدا بو ئیتران، له کوردستان تووشی زیانیکی
قورس بوون و نهیانتوانی حاکمیتک له وی بهجی بیتن.

بو بهرگری له سنوورهکانی ئیتران همیشه له کوردهکان کهک
وهرگیتراوه. ههروهکو له سهردهمی سهفهوی یهکاندا، بو بهربهرهکانی
روسهکان، گواستنهوهی کوردهکانیاں بو خوراسان به تاقه ریگا زانی.
بو ناگاداری له گیانبازی کوردهکان بو پارێزکاری ئیتران دهتوانین له
کتیپی جهنابی "کلیم الله توحیدی" به ناوی "حهرهکتهی میژوویی
کوردهکانی خوراسان" کهک وهربگرین.

کاتی له شکر کیشی نادرشا بو هیندوستان، گهلیک له کورده کانیش به شدار بوون.

به قولی سعید نفیسی خوالی خوشبورو، پینج هزار کهسیان له وی مانوه. ئیستاش پاشماوهی ئەوان له ئەفغانستان و پاکستان و هیندوستان مانوه. له م بوواره شدا، بۆ ئاگاداری زیاتر دهگری ئاور وه کتیبی ناغای توحدی بدهن.

له مهودای میژووینی و فرههنگیدا.

له مهودایه شدا کورده کان خزمهتیان به فرههنگ و شارستانهتی ئیسلام کردوه.

سهرهوه زدی خاوهنی عوارف المعارف، ئیبن ئهسیر خاوهنی تاریخ الکامل، دینوری خاوهنی اخبار الطول شاره زوری نووسه ری نزهة الارواح، ئیبنی خه لکان دانه ری و فیات الاعیان و اخیراً مه محمود عقاد میژوونوسی به ناویانگ، ئیسماعیل پاشای بابان نووسه ری ذیل کشف الظنون، حاجی خلیفه شیخ محمد، عبده فقی و زانی به ناویانگ و قورعانخوین شیخ محمد عبدالباسط عبدالصمد، هه مویان کورد بوون.

کورده کان و فرههنگی ئیران

هه مو کورده کان له دهوره ی سنوره گیانی ئیستای ئیران، بیچکه له زمانگه لی عه ره بی و تورکی و کوردی، فارسی شیان زانیوه و شوینه واری شیعر و په خشانیه به نرخیان به یادگار هیشتوته وه. شاعیره به رزه کانی کورد وه که حمده ی خانی، مه لای جه زیری له کوردستانی تورکیا، نالی، مه وله وی، زیوه ر، محوی، نوده ی، فه قی قادری هه مه وهندی، طاهیر به گی جاف، شیخ ره زا و هه تر له کوردستانی عیراق، به فارسیش شیعریان گوته و نووسیریانه.

حاجی کاک ئه حمده له عارف و فه قی یانی به ناویانگی کوردستانی عیراق، ۹۹ نووسراوه ی له فیه دای به فارسی نووسیوه. تا ئیزیکه ی چل سال له مه وه ره له سوله یمانی مه کتبه بۆ ئه و کوردانه هه بوو که ده یانویست فیری فارسی بن.

رێژیمی شاهنشاهی و کوردهکان

رێژیمی رابردو قهت له گهڵ کوردان ساز نهبوو. قهلاچو کردنی کوردهکان له قهلاهی 'دمدم' به قسهی میژووی 'عالم آرای عباسی' له لایهن قزلباشهکانهوه له سهردهمی سهفهوی دا، جنایهتیکه میژوو قهت له بیری ناباتهوه.

بیتجکه لهوه کاتی که تورکیه و عێراق زللهیهکیان له کورد دابایه، رێژیمی ستهمشایی-ش مستیکی لی دهوهشانند. ههروهکو کاتی دهستدریژی تورکیا یا عێراق بو کوردهکان و ههنگهراوهی ئهوان، لهشکری ئێران بو سهرکوت کردنی کوردهکان گورج به یارمهتی ئهوانهوه دهچوو. نمونهکهی ئهوه بوو که له سالی ۱۹۷۵ راپهرینی خوالی خوشبوو مهلا مستهفا بارزانی تووشی ناکامی کرد و ههزاران کوردی عێراقی دهربهدهر کرد.

پهیمانی سهعهداآباد له زهمانی رهزاشا له نیوان تورکیا و عێراق و ئێران و ئهفغانستان و پهیمان بهغدا له زهمانی حمزه زاشادا، له نیوانی عێراق و ئێران و تورکیا و ئینگلستان، پتر بو سهرکوت کردنی کوردهکان بوو. له ههوانیش بی شهرمتر پهیمانی جزایر بوو به دهلالی «بومدیهن» له سالی ۱۹۷۵ که بوو به هۆی شکانی راپهرینی مهلا مستهفا بارزانی و له نهجامدا عێراق سیاسهتی ولاتی سورتاوی پهربه برد و تانیستا نێژیکهی شهههزار شار و گوندی کوردستانی عێراق له لایهن حکومهتی بهعسی یهوه له نهخشهی جۆغرافیا سراوهتهوه. خهلهکهکهی یا کوژراون، یا گیراون یا دهربهدهر بوون یا له شاروچکهی که مارودراودا کوژراونهوه یا بو سنوورهکانی ئۆردن و عهربهستانی سعودی راگوێژراون. با ئهوهش بگوتری که تورکیاش له کوشتار و گواستنهوهی کوردهکاندا دهستی نهگهتراههتهوه.

لێرهدا پێویسته که دهقی بهشه ئاشکرا کراوهکهی قهرااردادی ۱۴ یونی ۱۹۷۵ ی زاینی نیوان سهدام و حمزه زاشا بخهینه بهر چاوی خوێنهراوی بهرێزهوه.

دهقی قهرااردادی ئهلهجهازیر.

ئەلف - سنوورهکانی عهززی نیوان ههرتک دهولت له سهه بنچینهی پروتکولی قسطنطنیهی سالی ۱۹۱۳ و بهلگهی دیاری کردنی سنووری

۱۹۱۴ نیشانه بکرتین.

ب - سنوور له شطالعربدا، له سەر بنچینهی خهتی قولى که به گوترهی رهوشتی نیونه تهوهی دابه، دیاری بکری.

ج - به دریزایی سنووری هاویهش، به شتوهی بهردهوام بو کوتایی پیهینانی هموو چهشنه تیخزانی ئازاوهچیتهی، به بی له بهرچاو گرتنی سه رچاوه و ریشهی نهو کونترول و چاوه دیری تهواو به کار بیته.

د - سنووری نهو دوو ولاته ناگوزین و سنووری عهززی و چومهکان ههتا ههتایه له گوزان نایه.

ه - تعهدنامه و پروتکولهکانی پاشکوی نهو قهارداده، دائمین و ههکناوهشینهوه . . .
کورت کراوه تهوه.

پاش تهوهی له سپتامبری ۱۹۸۰ دا عیراق کوتووهر نیرانی پهلاماردا و سه دام حوسین خهیالی گرتنی خوزستان و روخاندنی شوژی نیرانی ههبوو، دهقی قهارداده کهی دراند و به نهبووی له قهلم دا. نهوه بوو به کورتی سه بارهت به کوردهکان و نهوهی له میژوودا به سهریان هاتوه. به لام سه بارهت به کتیبی "سیرالاکراد" تاکاداری خۆم له ژیرهوه راده گهییتم.

دانهری کتیب

دانهر خۆ به "عبدالقادری کوری رهستهی بابانی" ناو دهبات. نهو له تایفهی بابانی کوردستانی عیراقه. میژووی له دایک بوون و مردنی دیار نییه. له نووسراوه کهی وا دهرده کهوی که له گهله نه میرهکانی بابان و نه ردهلان و سوگری پتوهندی ههبوو. دهستی له کاری نهواندا ههبوو. وهک له دهقی کتیبه کهدا باس دهکات، خزم و کهس و کاریشی له شهر و مهسهله سیاسییهکانی نهو دهسی کوردستان دا دهستیان ههبوو.

نهو له میژوو نووسهکانی سهردهسی نه مانولاخانی گهرهی نه ردهلان رهخنه دهگری که گویا له ترسی زولم و توندو تیژی نهو راستی روداوهکانی ههسو کوردستانیان نه نووسیوه و تهنیا به راپورتی کوردستانی نه ردهلان بهسیان کردوه. دانهر ئیدعا دهکات که بو نویسی نهو کتیبه له دیروکی موخته بهر کهلکی وهر گرتوه. به لام ناویان

ناهیستی. نو پیشوازی له رخنه‌ی به‌جی ده‌کات. کتیبه‌که‌ی له سه‌رده‌سی
 فه‌هاد میرزا 'معم‌الدوله' ماسی ناصرالدین شادا نووسیوه و
 پیشکیشی ئه‌وی کردوه. هر وه‌ک له ته‌عریفی ئه‌ودا ده‌لی؛
 'تاخیره‌که‌ی به‌ کورتی ئه‌م چند لاپه‌ره‌م له باره‌ی روودای کوردانه‌وه
 نووسیوه و به‌ دیاری‌یه‌کی نالایقم زانیوه، تا پیشکیش به‌ پادشای
 دادپه‌روه‌ری بک‌م. جینگای به‌خته‌وه‌ری‌یه‌ ئه‌گر قبول بک‌ری.'
 بالله التوفیق و علیه التکلان

چونیه‌تی کتیبه‌که.

نوسخه‌ی خه‌تی کتیبه‌که ۳۱۴ لاپه‌ره‌ی ۱۵ دیری‌یه. به‌رگه‌که‌ی
 سه‌وزیکی تاریک به‌ کاغذی فه‌ره‌نگی و خه‌تی نه‌سته‌علیق و پیتوانه‌که‌ی
 ۱۸،۵ له ۲۷،۵ و به‌ ژماره‌ی ۴۱۳۵ له کتیبخانه‌ی میلی‌یه‌لیکی تاران،
 سه‌ر به‌ باره‌گای قودسی ره‌ضوی راگیراوه. نووسه‌ره‌که‌ی دیار نییه.
 وه‌ک له سه‌ر لاپه‌ره‌ی یه‌ک‌م ده‌رده‌گه‌وی هی کتیبخانه‌ی
 محمدحسنخانی صنیع‌الدوله‌یه. به‌لام هیچ دیار نیه چون گه‌یه‌ته
 کتیبخانه‌ی میلیکی.

دانه‌ر، کتیبی 'سیرالاکراد'ی له چند نوسخه‌دا نووسیوه. له
 سه‌ره‌تاوه پاش پیشه‌کیه‌کی کورت، ناو و سه‌ره‌تای حکومه‌تی هه‌مو
 حاکمه‌کانی ئه‌رده‌لان و بابانی تا سالی ۱۲۸۸ی کۆچی - مانگی
 نووسیوه و ناوی پاشماوه جیاوازه‌کانی حاکم‌گه‌لی بابانی هه‌تاوه. به‌ دوا‌ی
 ئه‌ودا له پیشه‌کیه‌کی دیکه‌دا، کورده‌کانی به‌گشتی به‌ ۱۶ تایفه‌ دابه‌ش
 کردوه و ناوی هه‌ناون و به‌ درێژی باسی حکومه‌تی ئه‌رده‌لان ده‌کات،
 پاشان له‌گه‌ل لیکولینه‌وه‌ی ناوچه‌ی جۆغرافیایی، مه‌ودای حکومه‌تی
 بابان و ره‌ه‌ندی موسلمان برون‌ی کورده‌کان و میژروی حکومه‌تی
 بابانه‌کان باس ده‌کات. به‌ دوا‌ی ئه‌ودا باسی کورده‌کانی موکری و
 بلباس و کوردی ره‌واندز و داسنی ده‌کات. پاشان مزل و مه‌ودای
 سنووری کوردستانی ئه‌رده‌لان و بابان روون ده‌کاته‌وه و باسی
 ژماره‌یه‌ک ته‌شکه‌وت و شوینه‌واری کۆن و ئه‌فسانه‌ی ته‌شکه‌وته‌کان
 ده‌کات. پاشکۆیه‌کیشی هه‌یه له باره‌ی ناوی سولتانگه‌لی عوسمانی و
 میژروی له‌دایک بوون و ماوه‌ی حوکمرانی و میژوو و شوینی مردنیان
 له سه‌ره‌تاوه تا ۱۲۷۷ی کۆچی. کتیبه‌که به‌ روودای کوشنی

گومان لیتکراوی کیڑی محمد رزای وہ کیلی کوردستان کوتایی پی دی.
یہ کی له خالہ کانی جیگای سرنجی تم کتیبه توهیہ که حاکمہ کانی
کوردستان قہت پیوہندی خویان له گہل حکومتی ناوہندی تیران
نہ پچراندوه. ته گہر جارو بار هیندی له وان په ناشیان بو حکومتی
عوسمانی بردبی، له بهر سیاستی چہوت و کردہ وہی نالہ باری پاشاکان
و دارودہ ستہی تہ وان بوہ له کوردستان. تہ گینا چون دہبی تیتستا ۲۵
میلیون کوردی تارایی له ژیر دہ ستہ لاتی حکومتگی غہیرہ تارایی
داین.

وا قاوہ که کاتی دہ ستہی نیتونہ تہ وہی دیاری کردنی سنوور پاش
شہری یہ کہ سی دنیاگر له خہلکی گوندی "چہ پارا" و بانہ دہ پرمسن:
کہ دہ تانہ وی له ژیر دہ ستہ لاتی حکومتی عوسمانی (عیراقی تیتستا) داین
یا ہی تیران؟ له ولامدا دہ لیتن باشترہ بیین بہ کیسہل نہک بہر دہ ستی
عوسمانی.. جا وەرہ خوت لیتی بدہ وہ.

بہ یاری خوا راست کردنہ وہی کتیبهی "سیرالاکراد" نووسین و
پاکنووسی پیشہ کتیکہی بہ قہلہ سی بہ ندہی نالایق، محمد رفوفی توکلی،
شہوی جومعهی ۱۵ خردادای ۱۳۶۶، هشتی شہوالی ۱۴۰۷ له شاری
تاران.

دینامہ کیڑی

پیشہ کی دانہ

بہشی یہ کہم

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ
لہو کہ سانہی کہ ناگاداری دہنگو باس و ویستیار سہیر و شوینہ واری رابردوہ کانن، شاراوہ نہبی کہ سالہای سال تایفہ کانی کورد لہ جیہاندا، داب و رہسمیکیان ہہ بروہ و ہیج کہ سیش و ہدوای نووسینی کار و کردہ و ہیان نہ کہ وتوہ، مہگر لہ چل پہنجا سال لہ مہویہر، دووکس لہ خہلکی کوردستانی تہردہ لان بہ پیچہوانہی شپوہو رہسمی میٹروونوسان شتیکی تایبہ تیان لہ رووداوہ کانی ولاتی تہردہ لان نووسیوہ. فہقیرانہ لہ ترسی سام و ہہ بیہتی تہمانولآخانی والی کہ لہ زہمانی تہردہ لان دا بوہ، نہیان توانیوہ تہوہی راستہ بینووسن و تہنیا بہ راپورتی کوردستانی تہردہ لان بہسیان کردوہ.

بہ گشتی کاتیکی تہم بچور کہ بی نار و نیشانہ ہہوای دانان و نووسینی تہم کتیبہ لہ سہری دا، تہی گوشا کہ روداوہ کانی تایفہ کانی کورد بہ گشتی بنووسی. لہ سایہی خواوہ لہ سہردہ سی نووسینی تہم نووسراوہیہ دا، بیتہ و بہرہیک لہ گوری در نییہ، تہوہی بہ کہ بیفی بہتی باشہ و تہوہی پی خہراپہ پہسندہ. تہوہی راستی تہحوالی رابردوہ کان بی نووسراوہ. لہ خوینہ رانی تہم نووسراوہیہ، بہ تایبہت خہلکی کوردستانی تہردہ لان و بابان کہ تہوانہی تہی گہیشتون، زیتدہییان بہ سہر کوردہ کانی دیکہ دا ہہیہ، تکا دہ کہم کہ بہ وردی تہماشای بکہن و چاوی بی دہ مارگیری بکہنہوہ، تہوہی حہقیقہ تہ بیزانن و پہ سہندی بکہن تہگینا بروا بہ قسہی نہزنان ناکری.

بہ تیکرایبی بناخہی تہم نووسینہ لہ سہر ناوردانہوہ و تہماشای میٹرووی نووسراوی کوردہ کان نییہ. چہند بہ شیکم لہ میٹرووہ باوہر پیٹراوہ کان تہماشای کردوہ، لہ ہہر شوینی کہ روداوی کوردستان بروہ دہرم ہیتاوہ و گرینگیم پتداوہ و تا لہ گہل یہک بہراوردیان بکہم. فرہ ہیوادارم کہ کہسیک لہ روی زانینہوہ تیرادی لی بگری و بہ دلی

خوتنه‌ران بی و بو ئەم بچووکه‌ش ببیتە دەرس و لە سایە‌ی ئەوانە‌وه
نەزانی بە زانست بگۆردری. ئە گینا هەر لە رووی غەرز و هە‌وای
نەفس و دە‌سارگیری تایبەتی‌یه‌وه بیتجگە لە ریسوا بوونی خۆیان
هیچیان وه‌گیر ناکه‌وی.

ئە‌گەر شە‌مشە‌مه‌ کوێره‌ بە‌ شە‌و چاوی نە‌بینی سەرچاوه‌ی روژ
خە‌تای چیبە' بە‌تیکراییی ئیستا که‌ سایە‌ی خوای ئە‌عالا و گرنگی
پیتدانی شازاده‌ی پایە‌به‌رز. بو گشت کوردستان لە‌ دیار و نە‌دیاری
خە‌لک ناسووده‌یی هە‌یه، ئە‌گەر ناوریك وه‌سەر ئە‌و خولامه‌ بچووکه‌ بدا
و خزمە‌تیکمی تایبەتی ئە‌وتۆم پی بشتیپتری، بە‌ یارمەتی خوای ئە‌عالا بە
باشی ئە‌نجاسی دە‌دهم. بە‌لکوو بە‌ لوتفی خوا و سە‌رنجی خزمە‌تکارانی
ئە‌و باره‌گایه، لە‌مه‌ زیاتر تووشی پی بە‌ختی نە‌بم و بە‌لای روژکار لە‌مه
پتر دە‌ست و دلم لە‌ کار نە‌گیریتە‌وه. لە‌پە‌ری پە‌ریشانی‌دا، بە‌ پە‌ ئە‌م
کتیبە‌م نووسیه‌وه.

باسی ناوه‌کانی ولاتی ئە‌رده‌لان و حاکمه‌کانی بابان که
ناویان لە‌م کتیبە‌دا هاتوه، بە‌ نشانی هە‌نده‌سی لە‌ میژووی کوچی
پیغه‌به‌ره‌وه‌یه‌ سلگوی خوای لە‌م‌ه‌ر پی:

سە‌ر‌به‌خۆیی سورخاب خان و ئە‌ستاندە‌وه‌ی چبای پلنگان لە
حاکمه‌کانی کە‌له‌ور سالی ۹۳۰، حکومەتی عە‌لیخانی کوری سورخاب
خان ۹۶۰، حکومەتی هە‌لوخانی کوری عە‌لیخان ۹۸۳، حکومەتی خان
تە‌حمە‌دخان ۱۰۱۴، حکومەتی سوله‌یمانخانی کوری تە‌حمە‌دخان
۱۰۲۴، حکومەتی حە‌سە‌نخان ۱۰۳۶، حکومەتی خسروخانی کوری
سوله‌یمانخان ۱۰۶۷، حکومەتی خان تە‌حمە‌دخانی ثانی کوری
خسروخانی ۱۰۸۱، حکومەتی رە‌زاقولیکانی کوری تە‌حمە‌دخان
۱۱۰۹، حکومەتی هە‌باس‌قولیکان، چە‌ندمانگ دە‌ستە‌لاتی خانە‌پاشای
بابان و عە‌لیخانی کوری بە‌سەر ئە‌رده‌لاندا ۱۱۲۴، حکومەتی
هە‌باس‌قولیکانی دووهم بە‌ فەرمانی نادرشای سوپاسالاری سە‌فه‌وی و
مردنی ئە‌و و لە‌جی دانیشنی سوپحان‌وێردی خان ۱۱۳۵، حکومەتی
لوتفە‌لیخانی ماسی خسروخان ۱۲۰۱، حکومەتی حە‌سە‌نە‌لیخانی
کوری لوتفە‌لیخان ۱۲۱۰، حکومەتی ئە‌مانولیکانی کوری خسروخان
۱۲۱۴، حکومەتی خسروخانی کوری ئە‌مانولیکان ۱۲۴۱، حکومەتی

والیه شازاده خانم کیژی فتحعلیشا، خیزانی خسروخان له جیاتی رهزاقولبخانی کوری ۱۲۴۹، حکومتی رهزاقولبخان ۱۲۸۵، کار راپه‌ری میرزا هدایت‌اللهی وه‌زیر به‌بی حاکم ۱۲۵۹، حکومتی دووه‌سی رهزاقولبخان، پیشکاری تامانوالآخان به وه‌کیل و چونی میرزا هدایت‌الله بو ناوچه‌ی ته‌سغه‌ندتاوا ۱۲۶۰، حکومتی ته‌مانولآخان برابچووک‌هی رهزاقولبخان و ناسراو به غولامشاخان و مردنی میرزا هدایت‌اللهی وه‌زیر و کوشتنی ته‌مانولله‌به‌گک به دهستی غولامشاخان ۱۲۶۲، لابردهنی غولامشاخان و هاتنه‌وه‌ی رهزاقولبخان جاریکی تر بو حکومت، ۱۲۶۳، لابردهنی رهزاقولبخان و حکومتی خسروخان گورجی تغلیسی ۱۲۶۴، مردنی محمدشا و راکردنی رهزاقولبخان له به‌ند و وه‌دورنانی خسروخان گورجی ۱۲۶۴، حکومتی غولامشاخان به فرمانی ناسرال‌دین شا و گرتنی رهزاقولبخان و بردنی ته‌و بو ته‌وریز سه ره‌تای ۱۲۶۵، حکومتی نه‌جه‌فقولبخان له وه‌زاره‌تی میرزا ابولقاسمی ته‌فره‌شی مسوفی‌دا ۱۲۷۶، حکومتی دوباره‌ی والی غولامشاخان ۱۲۷۷، وه‌زاره‌تی میرزا زه‌کی مستوفی ره‌شتی ۱۲۸۰، مردنی غولامشاخان والی و لابردهنی میرزا زه‌کی ۱۲۸۴ حکومتی شازاده فه‌هاد میرزا و نه‌زمی ته‌و ناوچه‌یه ۱۲۸۴ و تا ئیتستاش که سالی ۱۲۸۸ حکومتی ته‌و هر به‌زده‌وامه.

باسی ناوی حاکم و پاشایانی بابان و سالی حکومتیان به کوثره‌ی سالی کوچی.

حکومتی سوله‌یمان به‌به‌ی کوری مه‌لا ته‌حمده‌ی به‌سهر هه‌مو ولاتی بابان و شاره‌زور و موکری و بلباسدا ۹۷۵، حکومتی فه‌هاد به‌گی کوری سوله‌یمان به‌به ۹۹۷، حکومتی به‌کر به‌گی کوری فه‌هاد به‌گک ۱۰۱۷، حکومتی سوله‌یمان پاشای کوری به‌کر به‌گک ۱۰۲۹، حکومتی مه‌حمودپاشای کوری سوله‌یمان پاشا ۱۰۳۷، حکومتی خالد پاشای کوری مه‌حمود پاشا ۱۰۴۷، حکومتی محمد پاشای کوری خالدپاشا ۱۰۶۷، حکومتی ته‌حمده‌ی پاشای برای محمد پاشا ۱۰۶۹، حکومتی سوله‌یمان پاشای برازای ته‌حمده‌ی پاشا ۱۰۷۳، حکومتی سلیم پاشای کوری سوله‌یمان پاشا ۱۰۹۴، حکومتی محمدپاشا ناسراو به‌خانه‌زیرینه ۱۱۱۳، حکومتی محمود پاشا ۱۱۱۷، حکومتی خانه‌پاشا

له بابان و ئه‌رده‌لان ۱۱۲۲، حكومه‌تی عه‌لیخانی كوری خانه پاشا ۱۱۳۴، حكومه‌تی محمد پاشا برای عه‌لیخان ۱۱۴۴، حكومه‌تی مه‌حمود پاشای برازای محمد پاشا ۱۱۵۶، حكومه‌تی برایم پاشا (میژووی دیار نییه)، حكومه‌تی سوله‌یمان پاشای كوری برایم پاشا ۱۱۹۶، حكومه‌تی عوسمان پاشای كوری محمد پاشا ۱۲۰۰، حكومه‌تی عبدالرحمن پاشای برای عوسمان پاشا ۱۲۰۷، حكومه‌تی مه‌حمود پاشای كوری عبدالرحمن پاشا ۱۲۳۱، حكومه‌تی سوله‌یمان پاشای برا چكوله‌ی مه‌حمود پاشا ۱۲۵۰، حكومه‌تی نه‌حمه‌د پاشای كوری سوله‌یمان پاشا ۱۲۵۲ هاتنه‌وه‌ی مه‌حمود پاشا له ئه‌سته‌مبول و حكومه‌تی نه‌و ۱۲۵۶، حكومه‌تی نه‌حمه‌د پاشای دووه‌م ۱۲۵۷، حكومه‌تی عبدالله پاشای برای نه‌حمه‌د پاشا ۱۲۶۰، تینكچوونی ده‌ولته‌تی حاكم‌گه‌لی بابان به‌فرمانی سولتان عبدالمجیدخان پادشای روم و تینكوشانی محمد نامق پاشا والی عیراق، سه‌ره‌تای ۱۲۶۵ و هه‌تائیتستا كه سالی ۱۲۸۸هـ، حاكمی عوسمانی له‌م ولاته حكومت ده‌كهن و هه‌ر سال به‌کیان بۆ حكومت دیت.

باسی كوره‌كانی پادشاگه‌لی بابان كه ئیتستا زیندوون و هه‌ریه‌ك له‌م جیهانه‌دا به‌جوریک ده‌ژین.
له ده‌قی كتیبه‌كه‌دا باسی حوكمرائی و كاره‌كانی حاكم‌گه‌لی بابان و بنه‌چه‌كه‌ی نه‌وانم نووسیوه. ئیتستا ره‌وه‌ندی كاری پاشماوه‌كانی نه‌و تایفه‌یه ده‌نووسم. بنه‌چه‌كه‌ی نه‌وتایفه‌یه به‌گشتی ده‌چیتته‌وه سه‌ر عبدالرحمن پاشا. عبدالرحمن پاشا چوار كوری هه‌بوه. مه‌حمود پاشا كوری گه‌وره‌یان و پاشان عوسمان به‌گ له‌وی بچووكتتر، سوله‌یمان پاشا و چواره‌مینیان سه‌سن پاشا بوه. عوسمان به‌گ نه‌گه‌په‌ته حكومه‌ت. له سه‌رده‌سی حكومه‌تی مه‌حمود پاشادا مرده‌وه. دوو كوری له پاش به‌جی ماون هه‌مه‌ین به‌گ و حوسین به‌گ.
چونیه‌تی كاری هه‌مه‌ین به‌گ و كوشتنی نه‌و له شه‌ری سوله‌یمانیم‌دا نووسیوه.

حوسین به‌گ ئیتستا له ده‌وریه‌ری به‌غدا حاكمی چهند ناوچه‌ی بچووکه. سه‌سن پاشاش له حكومه‌تی مه‌حمود پاشادا كوچی دوابی كرد. منالی له پاش به‌جی نه‌مان. به‌لام مه‌حمود پاشا چوار كور و

کیژیکي هه بوه. عبدالرحمن بهگ، علي پاشا، حمه صالح بهگ، عهولا بهگ و حليمه خاتوون. پيش ده - دوازده سال حمه صالح بهگ له نهسته ببول مرد. عهولا بهگيش له شاري قونيه (۵) کوچي دوايي کرد. علي پاشا کچهزاي که لېهلي خاني فېلي له تاران مرد. عبدالرحمن بهگ ئيستا له شاري بهغدا له نيو جهيشي عوسماني دايه. حليمه خاتونيش له بهغدا وهفاتي کرد. بيتجگه له علي پاشا که دوو کور و کيژيکي له پاش بهجي ماون، نهواني تر مناليان نه بوو. حوسين بهگ ناسراوه به 'مير'، له سنه دانيشتوه و له لايه ن دهولتي ئيرانه وه موچه و بهراتي هه يه.

کوره کهي تري محمد بهگ له تارانه و نهویش له ئيران مهعاش وهرده گري. کيژه کهشي له بيچار داده نيشي. بهلام سولهيمان پاشا شهش کوري هه بوو. له هه مويان گوره تر حاجي نه محمد پاشا بوو. پاش نه وهي که له سولهيماني وه دهريان نا، سي چوار سال له نهسته ببول و فرانسه ژيا. پاشان کرا به حاگمي يه من، چارده سال له وي بوو. دوايه چروه نهسته ببول. ساليکيش کرا به حاگمي 'وان' و ديسانيش بانگ کرايه وه نازناوي 'موشيري پي' درا که به وپايه يه کي به رزه. دوو ساليش له عه رزه روم بوو. ئيستا له شاري فرسته نته نيه ده ژي. بيستوومه نه م سال چوته مه جليسي شورا. برابچو کي نه و عه ولا پاشايه. برا کهي تريان محمد بهگ، نهویش به هه وای حکومه تي بابان سهری هه لینا و به ناوات نه گيشت. ئيستا له که ربه لا حاگمه. براي کهي تريان حوسين بهگ له به غدا ده ژي. مانگي سي تعني مهعاشه. دوو کوري ديکه ي سولهيمان پاشا، حه سن بهگ و فتاح بهگ له نهسته ببول بوون و بيستوومه مردوون.

پيشه کي دانهر بهشي ۲

به نيوي خواي ره حمان و ره حيم. حمد و سه نا بو خرا و سلاو له ره سولي خوا و ئال و به يتي.

به دواي نه وه دا نووسه ر عبدالقادر کوري روسته م باباني وا ده لي: له و سه رده مه دا که له سايه ي ناسرالدين شاي قاچار خرا پشتي له شکره که ي بگري، ئيران بوته به هشت وهك زه ماني نوشيره وان و به تاييه ت له بهر تيشکي دادی شازاده فرهاد ميرزا، باشترين روله ي وه لي عه هدي

نامدار عه‌بباس‌میرزا، داب و ره‌سعی پیشو له ولاتی کوردان نه‌ماوه و دنیا داب و ره‌سعیکی دیکه‌ی نوی هه‌یه. ده‌ست دروژی و زولمی قه‌دیم و کوشناری نه‌و تایفه کوتایی پی‌هات، جا بو‌یه تم عه‌بده گومنامه‌ش هه‌وای نیشتمان و دیتنی خزم و قه‌ومانی له سهر دا، له‌بهر ده‌ست ته‌نگی و نه‌بوونی ده‌ره‌تانی رویشتم بو‌ نه‌ولا نیه. هه‌میشه له خوای ته‌عالا ده‌پاریعه‌وه، که ده‌ره‌تانی سه‌فر و هه‌ره‌که‌تم بو، پینک بی‌نی و شتی‌کم بگاته ده‌ست که له خزمه‌ت هه‌زرتی والا بعناسینی. تاخه‌ره‌که‌ی به کورتنی نه‌وچهند به‌شهم له باره‌ی رووداوی کورده‌کان نووسی و وه‌ک دیاری‌به‌کی نالایق پیشکیشی شازاده‌ی داد‌په‌روه‌رم کرد، جینگای به‌خته‌وه‌رییه نه‌گه‌ر به دلی بی و قبولی بکات، به هیوای خوا.

هه‌و‌ال‌نامه‌ی کتیب

فەسلى يەكەم

لە خۆيئەران شاراوه نەبى نووسىنى ئەو كتيبە روژى يازدەى شەبەنى سالى ھەزار و دووسەدو ھەشتاوبىتجى كوچى رىكەوتى ھەزار و سەد و شەست و ھەشتى زاينى، رىكەوتى ھەوتسەد و ھەشتاوتى جەلالى، رىكەوتى ئىلانئىلى توركى (۶) دەست پىكراوه و لە ماوهى دو مانگدا تەواو بوە و ناوئراوه 'سىرالاکراد'

مەبەست لە نووسىنى ئەم نووسراوھە ئەوھە كە بە كورتى ھىندى لە حال و كوردەھەى تايغەكانى كورد و داب و شوئىيان لە چىھاندا و پەيدا بوونى تايين و مىللىھەتيان لە ھەموو دەور و زەمانىكدا باس بىكرى و تا ئەم رۆژھەى كە بىئەھەكان ئاگانىان لە بار و دۆخى ئەوان ھەبى.

باسى ژمارەى چىنى كوردەكان

بزانە كە كوردەكان بە گشتى دوازدە دەستەن. ھەرزى ئەوان لە نىزىك موسلەوھە تا نىزىك عمان و لە دياربەكرى رۆم تا چوار نەرسەخى ھەمەدانە. حاكەمەكانى ئەوان بەسەر ئەوئەندەدا ھەكوومەتيان كوردە. ناو و چوئىھەتى ھالى ئەو تايغەھە بەم چۆرەھە كە دەنووسرى. باسى سەرھەتا و بىئەتاي رۆژگاربان بە درىژى ئىشەلا دەنووسرى.

باسى ناوى تايغەى كوردەكان.

كوردەھەتىن ولاتى ئەو تەبەقەھە كوردەھەتىن ئەردەلان و كوردەھەتىن بابانە كە ھەردوگيان بە ناوى كەسىك ناوئراون كە لەوى دانەھەرى داب و رەسمى ھەكوومەت و سىياسەت بوون. پاش ئەو دور تايغەھە كوردەھەتىن موكرى و تايغەھە 'بىباسە' حاكەمەكانى شىنۆ، ھەكارى 'مەرگەوھەر' و 'بىرادۆست' پاشاكانى وان، بەگزادەكانى جىزىر و پاشاكانى موئىل، پاشايانى رەواندز، گوندەكانى داسنى شەپتان پەرەست لە چىيائى ژەنگار، بەگزادەكانى زەھاو، ئەمىرەكانى كەلھور، ئەمىرگەلى گۆران لە ماھى دەشت، خانەكانى سەقز، دانىشتوھەكانى دەوروبەھرى نەھاوئەند و خورەھاواى فەيلى كە ئىستا شوئىنى سەروكايەتى لورەكانە، لە وانەش پتر

هیندی له تایفه کانیان له ره ی و له خوزستان و له مازندهران به
گوتره ی هه لکه وتی زه مانه نیشته جی بوون. به گوتره ی زانیاری خۆم
باسیان ده کم.

باسی دهسته ی به کم ی کورده کان که پیان ئیژن کوردستانی
ئهرده لان.

دریژایی ئه م ولاته له بوکانی سوکری تا سنووری گه رمه سپری زه هار
چل و حوت فهرسه خه (۷) پانایی ئه و له کرته ی چه قان که پالی وه
شاره زور داوه، تا چپای ئالمه قلاغی هه مه دان ۴۲ فهرسه خه. له م بهینه دا
نیژیکی هه زار و سی سه د گوند و شاریک و شاروچکه یه هیه.
بنه چه که ی حا که کانیان ده گاتوه ئه حمه دی کوری مروان. به کم
که سیک له و بنه ماله یه ئالای سه ره به خوبی هه لکرد ئاشه وانیک بوو به ناوی
خسرو که به یارمه تی ئه بووموسلیمی مه روزی له زه مانی سفاح
ئهبوالعباس ئه حمه دی عباسی به سه ر کوردستاندا زال بوو. به م هویه وه
ئه و تایفه به به نی ئهرده لان ناویانگیان رویشته وه. له سه ره تای
سه ره به خۆی یانه وه تا ئیستا شوینی سه روکایه تیان له چوار جیگا بوه.
یه کم قه لای "زه لم" که له خاکی شاره زووره و ئیشه لا به م زوانه باسی
ده کری. شوینه واری بنه وباره گیان تا ئیستاش ماوه ته وه. پاش ویرانی
ئهو ی، له چپای پلنگان که ئیستاش سه ره به خۆیانه. ئه ویش چپایه کی فره
رژد و سه خته و ریگیای تپه ره بوونی له راده به ده ر دژواره. چه ند سالان
جیگیای حکومه تی ئه مپه ره کاتی که گهور بوه. ئاخه ره که ی به گوتره ی
نووسراوه ی میژوویی حاکی ئهرده لان ئه و تایفه یه ی په لامار داوه،
وه ده ری ناون و خۆی له وی نشته جی بوه.

پاش ماوه یه که له چپای پلنگانه وه گواستیانه وه بو چپای حه سه ناوا،
ماوه یه کیش له وی دانیشتن، پاشان سالی هه زار و چل و شه شی مانگی
له یه که فهرسه خی چپای ناوبراو گوندی سینه یان کرده ناوه ندی
حکومه تی خۆیان، تا ئیستاش له وی داده نیشن، ئیستا شاریکی له
را ده به ده ر جوانه، خاوه نی خانوبه ره ی به رده، خه لکی ئه م شاره به لکو
گشت کوردستانی ئهرده لان، به ته ده پ و ناسک و میته ره بان و
شیرن زمانن. له چیشتی به چیترو چلی پاک و خاوتن به سه ر
کورده کانی دیکه یاندا هیه. له گه ل خه لکی بیانی خوش ره فتارن و

نه‌ه‌نده‌ی بویان بکری به خوشی راده‌بوئرن. له گه‌ل نه‌وه‌ش کاتی شه‌ر له سوار چاکی و نازایه‌تیش‌دا بی به‌هره‌نین. له‌م تایفه‌یه نه‌میری خاوه‌ن شیر و وه‌زیری دلپاک هه‌لکه‌وتوه. هه‌روه‌ک له‌م کئیتبه‌دا باسی هیندیکیان ده‌گری.

باسی ئایین و مه‌زهبی کوردستانی نه‌رده‌لان پیتش هاتنی ئیسلام

کوردستانی نه‌رده‌لان په‌ک میلله‌ت نه‌بوون زه‌رده‌شتی و فه‌له‌و ده‌سته‌ی بوت‌په‌رمستیشیان هه‌بوه. کاتی هاتنی نه‌سکه‌نده‌ری فیلقوس بو شاره‌زوور و مه‌جبور کردنی نه‌و تایفه‌یه به‌ بوت په‌رستی، لای روژئاوای کوردستانی نه‌رده‌لان که له دوو لاره به شاره‌زووره نووساوه، بوون به بوت په‌رسته. خه‌لکی روژه‌لات و سه‌ره‌وه‌ی نه‌م ولاته به ته‌واوی زه‌رده‌شتی بوون. له هه‌چ ده‌ور و زه‌مانیک‌دا. تا په‌ید ابوونی ئیسلام نه‌و دوو ده‌سته‌یه ئایینی خوێان نه‌گوری. لای خواروی کوردستانی ناویراو، ماوه‌یه‌که بوت‌په‌رسته بوون. پاشان هاتنه سه‌ر دینی عیسا. له دوايه به تیکوشانی سوپاسالاری ئیران بوونه‌وه زه‌رده‌شتی، حکایه‌ته‌که‌ش ئاوابوه:

کاتیک له زه‌مانی خه‌لیفه‌ی دووه‌م عومه‌ری کوری خه‌تاب عیراقی عه‌ره‌ب گیرا، په‌زدگه‌ردی شای عه‌جهم چیکای پی لیتز بوو، له مه‌داین باری کرد و روی کرده‌عیراقی عه‌جهم بیکه که‌پیشه ده‌ور و به‌ری کرماشان ده‌یوست یارمه‌تی له کورده‌کان بخوازی، سوپاسالاری له‌شکری خوی به ناوی 'باو' کوری شاپور کوری کیوسی کوری توپادی که‌باوکی نه‌نوشیره‌وانی دادپه‌روه‌ربوه، له گه‌ل پینج هه‌زار سوار نارد بو دلخوشتی دانه‌وه و راکیشانی نه‌وان. له پیتش‌دا 'باو' رووی کرده شاره‌زوور. وه‌سه‌ر چیا به‌رزه‌کان که‌وت، لیتزه‌واره و چر و په‌ه رزه‌کانی بری و له په‌نا چه‌می سیروان بازگه و بنه‌ی به عه‌رزی دادا. پاشان به ده‌ستکیسی قاسید و ناردنی نامه، قه‌ومی شاره‌زوری بانگ کرد، که نه‌وده‌م سه‌باره‌ت به زۆری خه‌لک و پاله‌وانی زۆر به سه‌ر کورده‌کانیان‌دا هه‌بوو، تا سه‌ر بو شاه‌شای ئیران دابنوئین. نه‌وانی به چاکه و به دم شیرن کردن رازی کرد نه‌و تایفه‌یه فه‌رمانی سه‌ردازی له‌شکری ئیرانیان قبول کرد. به ناردنی تفاق و نازوقه دکی 'باو'یان شاد کرد.

پاشان خهریگی ناماده کردنی چهك و كهل وپهلی شهر بوون. له و سهر و
بهنده دا كه پادشای تیران بهر و خوراسان دهچوو نه و هه واله ی
پینگه پشت. به بیستنی نه و خه به ره گه لیک پهریشان بوو. زانی كه
دهولتی عه جه م له روخان دایه. كه وته پیری حالی خوی. نامه و ته ته ریگی
بو کورده کانی شاره زوور نارد و له نامه كه دا نووسیپووی:

شاهنشای عه جه م بو یارمتهی خاقانی چین و سنوورداری خوراسان
"ماهوری سوری" كه له پهروه رده کانی دهولتی تیرانه، بو روژه لات
دهچی. نیستا و اباشه كه نیوه له جیگا و نیشتمانی خوتان به ناسوده بی
دانشن تا نه و کاته كه شه ریاری عه جه م له روژه لات وه بو لای غیرانی
عه رب ده گه ریته وه. کاتیگی پیویست بی دیسان نیوه بو یارمتهی بانگ
ده كا. هیتندی شتی به نرخ و نایابیشی به دیاری بو پیاوانی نه وی نارد.
خوشی ده ست به چی قوناخیک له په نای چه سی ناوبراو گه رایه وه دوايه.
چیا و لیتره وارگی گه وره ی چاو پی كه وت. گرنیدیگی گه وره ی له بناری
چیا دیت. به ره و نه و شوینه رویش. بارگه و بنه ی له نیو لیتره وار و
په نا نه و گونده ی به عه رزی دادا. نازوقه و تفاقنی له شكري ناماده كرد و
له گهل چند كه س له گه رده پیاوانی گوندی چه باره گای "باو" له
ده ست تنگی و نه بوونی جیگا عوزریان هیتاوه. فرمانده ی تیران
نه وانی باش لاوانده وه و داوای لی كردن كه له گهل پاشا په یمان بیستن
و بیته سهر تایینی زه رده شتی. گه وره و بچوکیان فرمانی نه ویان قبول
كرد و ناوړه گه یان درست كردن "باو" یس له سهر کیتو عیباده تخانه په کی
دروست كرد. نه وه نده له وی ماوه تا عیباده تخانه كه ته وار بوو، ناوی نرا
"ناوړگه" پاشان گونده كشی به ناوی خوی كرد و به باو ناسرا. هتا
نیستاش هر به م ناوه ده ناسری. ناشکرایه كه "پاوه یه" کورده كان وای به
كار دینن.

"باو" پاش دوو مانگان باری كرد به هه سوری کوردستاندا تی په ری.
به گویره ی توانا خه لکی به گه ره سی پاشا هیوادار كرد. تا پاش مانگیك
له شاری هه مه دان سهری وه ده زنا. له ویتشه وه چه نیسفه هان و گه یشته
خزمت پادشای عه جه م. زوری حهل دا كه له سه فوری خوراسانی
په شیمانی کاته وه، فایده ی نه بوو. چونكه پیشتر "باو" له گهل "ماهوری
سوری" نیوان ناخوشیان بیوو. ناخره كه ی قسه کانی لای په زدگرد
کاریان نه گرد، تیری قهزا وقه دهر وه نیشانه كه وت و روژگاریش چاوه

نواری بینو و بهانه‌نبوو.

ماوه‌یه‌کی بیّ چوو که بانگه‌وازی ئیسلام له خوزستان و کوردستان و همه‌دان دهنگی دایه‌وه. پاشا له ئیسفه‌هانیش توانای به‌ربه‌کانی نه‌ما. له رینگای یه‌زده‌وه به‌رهو خوراسان که‌وته ری. 'باو' له‌گه‌ل پاشا نه‌چوو و گه‌راوه‌ مازنده‌ران که نیشته‌گی ته‌سلی نه‌و بوو. له‌وی دروشمی هیت‌بیدی هه‌ لگرت و ماوه‌یه‌ک له مالی خۆی هه‌سایه‌وه. تا نه‌وکاته که له میژوودا گوتراوه، یه‌زدگردی شه‌هریار له خوزستان کوژرا و کارو باری ئیتران له به‌رهو که‌وت.

ولات و شاری عه‌جه‌م له به‌رامبه‌ر له‌شکری عه‌ره‌بیدا بیّ مه‌تال مایه‌وه. پاشان 'باو' به‌تکا و ویستی خه‌لک پاشایه‌تی نه‌وی قبول کرد. هه‌ر وه‌ک چیروکی حالی نه‌و له دیروک‌دا، به‌تاییه‌ت له دیروکی مازنده‌راندا که هه‌موو باسی پاشاگه‌لی 'باوه‌ندی‌یه' تو‌مار کراوه. نه‌م به‌سه‌ره‌اته سالی سی و یه‌کی گوچی، کاتی خه‌لافه‌تی عوسمان کوری عه‌فان رووی داوه. هه‌ر له‌و ساله‌شدا یه‌زدگردی شه‌هریار به‌فرمانی 'ماهوی سوری' له خوزستان به‌دهستی ئاشه‌وانیک کوژرا. له‌به‌ر نه‌وه‌ی مه‌به‌ستی ئیته‌ه راپورته‌ی حالی کوردستانه، زمان و قه‌له‌سم له بیره‌بنانه‌وه‌ی نه‌و راگرت. مه‌که‌ر له‌کاتی خۆی‌دا ناوی بیتین.

کۆتایی نۆیسه‌ی کۆتایی

فەسلێ دووهم

باسی گە یشتنی بانگه‌وازی ئیسلام بە کوردستان و هاتنی سوارەیی عەرەب بۆ ولاتی کوردان و شەری نێوان کورد و عەرەب و سەرکەوتنی عەرەبەکان.

سالی ۱۸ی کۆچی ئیمام حەسەنی کوری عەلی مورتوزا و عەولای کوری عومەر و ئەبی عوبیدەیی ئەنسار و سوارەیی تری عەرەب، بە فرمانی خەلیفەیی دووهم عومەری کوری خەتاب بۆ گرتنی ئێران وەری کەوتن. لە عێراقی عەرەب تێپەڕین و گەیشتنە دەورووبەری کرماشان. جەنابی ئیمام حەسەن و خەلیفەیی یەمانی و قەمەشی کوری عەبیاس کوری عبدالمطلب بۆ گرتنی هەمەدان و رەوی و مازەندەران بە لەشکرێکی نامادە لە سوار و پیادە بەرەو مەقسەد کەوتنە ری. بەلام عەولای عومەر و ئەبی عوبیدەیی ئەنسار لە گەل پینچ هەزار سوار بۆ گرتنی شارەزور رویشتن لە سەر چەمی سیروان دا بەزین. لە پیشدا بە هۆی نامە و تەتەر ئەو تایفەیان بۆ ئیسلام بانگ کرد. ئەوان قبولیان نەکرد و تاخرەکەیی بوو بە شەڕ.

عەولا و ئەبی عوبیدە شەۆ لە چەمی سیروان پەڕینەو و لەوبەری چوم بارگەو بنەیان بە عەرزێ دا دا. روژی دوایە کوردەکان لە هاتنی ئەوان ناگادار بوون. بە دەهەزار سوارەو پەڕهاتنە سەریان شەڕ دەستی پێکرد و لە بەیانی یەو تا روژئاویە شەڕ بلیتسەیی دەدا. لەم ناوهدا ئەبی عوبیدەیی ئەنساری شەهید بوو.

شەو دوو لەشکر لێک جیا بوونەو. لەم شەردا عەولای عومەر و گەورەپیاوانی عەرەب نازایەتیان نواند. لەشکرێ کوردان لە کزی دا. شەو هیندی لەوان بلأوهیان کرد بەیانی لەشکرێ عەرەب پاشماوه کانیان پەلامار دا و لە هێرشێ هەرەلی دا رایان کرد. پالەوانانی عەرەب وەدوایان کەوتن و سوارەو ئەسپیان وەسەرێک دەگیرا. دیهات و نیشتەگەکانیان گرت. سێ شەو و روژان دەستیان لە کوشتار نەگیراوه. هاواری ژن و مندالان بۆ عاسمان دەچوو. بە زوری یان بە خوشی سەریان بۆ ئیسلام شۆر کرد. پاشان بە فرمانی عەولای عومەر

له شكري عهزهب دهستی له تالان و كوشتاری كوردهكان ههلكرت. پاشماوهكاني قوم بهزهليلی و سهرشووری له خزمهت عهولا له كوردهوهی خوځيان په شيمان بوونهوه داوای لی بووردنيان كرد. به قبول كردنی ئیسلام ته مانيان درايه. پاشان مهيتی تهبی عوبيدهيان له بناری چپاكهی شارهزور ناشت و خانويان له سهه دروست كرد.

نوسهري تهم ديرانه زورچار چۆته زیارهتی نهو. ئیتستاش شوینی دانیشتنی ساداتی حوسینی و شیخه كوردهكاني شارهزووره.

به كورتی عهولای عومهر بوتخانهكاني روخاند و له جینگای نهوان مزگهوت و میحرابی دانا. فیری یاسا و شهریهتی محمدی كردن و بو ئیسلام فره پل و پای كرد. پاش دوو مانگ بو گرتنی 'پاوه' كه پاشمان كرد له شارهزووره كه وته ری. له چه می ناوبراو په ریه و روژی دووهم له لیرهوار سهری وهدهرنا. له ناخافل كوردهكاني په لاماردا و شهر دهستی پی كرد. خهلكی پاوهش پیاوانه وهخۆ كهوتن. له بهیانبته تا روژناوا بهرپهزهكانيان كرد. شهو كه شهر وهستا له شكري عهزهب له پهناي لیرهواره وهركهوتن. خهلكی پاوهش خهندهکیان له دهوری شار ههلكند و له سهریانان ته ریزیان ساز كرد. گاشه بهردیان له سههرینگای عهزهبان دانا و ریگیان لی گرت.

بهیانی كه له شكري عهزهب بو شهر ناماده بوون، نهوه هو خهندهك و مهتریز و گاشه بهردهیان دیت، زور گرسان. پییان وابوو له غهیهوه یارمهتیان بو هاتوه. نهگینا به شهویك ساز كردنی نهو هه مو مهتریز و خهندهكه دژوار بوو. عهولا و گهوره پیاوانی عهزهب زوریان ههول دا كه به خوځشی راویان بكن. بویان نهكرا. بیجگه له توندی و بهردهباران، وهلامی دیکهیان وه نهگرتوه. فرماندهی عهزهب تووره بوو. تهسری كرد له شكر له تهسپان دابهزن به پتپان مهتال ههلگرن و له خهندهكان وهپهرن. ههه چهندي بهرد و تیریان به سهردا باراندن، نهگه رانهوه. پاله وانانی عهزهب وه نیو شار كهوتن و دهستیان به كوشتار كرد. خهلكی پاوهش دهستیان له گیان شوشت و پیتجسهه كهسیان له عهزهبان گوشت. بوخوشیان قهلاچۆ کران. لافاوی خوین له قههپالی کیو وهك چۆم ههستا. هه مویان كوژران. ژن و مندالیان به نهسیب سوپای عهزهب بوو.

به كورتی پاش ویران كردنی خانوان و كوشتاری خهلك ناورگهی

‘پاوه’ شیان و تران کرد. هیندی له له شکری عه ره ب که نه شوته یان به دل بوو، هر له وی نیشته جی بوون. مزگه و تیکی گه وره یان دروست کرد. عه ولای عومەر به دهستی خۆی کوله که کانی چه قاند. بهنده به چاری خۆی نه وهی بینبوه و له بینا پته و قایمه کانی نه و لایه تهیه. خه لکی وی نه وهی به که رامه تی عولای عومەر ده زانن. تا ئیستا نه و کوله کانه له گنده لپی و کرمی بوون پارێزراون.

پاشان عه ولا په کی له کوره کانی مه عازی کوری جه به لی له پاوه دانا و خۆشی بو گرتنی به شه کانی دیکه ی کوردستان که وته ری. کوری مه عازی جه به له گه ل هیندی له و عه ره بان که له پاوه مانه وه، ژنی کوژراوه کانیان داگیر کرد و مندالی زوریان لی وه پاش خستن و له ده و روبه ریش پتوهندی خزمایه تیان په پيدا کرد و که م که م ئیسلام له و چیاو و لیتره واره بلاو بووه و تانیستاش خه لکی پاوه و ده و روبه ری بنه چه که ی خۆیان ده به نه وه مه ر مه عازی کوری جه به ل و عه ره به کانی تر که له وی نیشته جی بوون.

به کورتی عه ولای عومەر له ماوه په کی کورت دا به مه ر دهشت و چیا ی کوردستان دا زال بوو له گوند و ناوایه کان مزگه وت و خانه قای دروست کرد و له ویشه وه بو گرتنی هه مه دان و نه هاوه ند و برو جرد که وته ری. چونکی مه بهستی ئیچه راپورتی کوردستانه ئیتر باسی نه وانی تر نا که یین.

کۆتایی

فەسلى سىيەم

دامەزرانى ئەمارەتى ئەردەلان

لە ھەسود دەور و زەمانىكىدا، ولاتى كوردستان گەورە و كەينوداپەكى ھەبەو. بە شىئەى جۆر بە جۆر لە دنيادا ژياون. تا لە سەرتاى دەولەتى سفاخى عەبباسى، ھەر ھەمان خوسرەو ناو بە ھوكمى ئەبوموسلىمى بە سەر ئەم ولاتەدا زال بوو دابى حكومەت و سىياسەتى دامەزراند. پاشانىش روژ بە روژ عەولاد و نەوھى پىي گەيشتن، تا سالى نوسەدوسى كۆچى سورخاب خان ناوتك لە وان، قەلاى پلنگانى لە حاكمەكانى كەلھور ئەستاند و لە وى شارىكى دروست كرد و نىزىكەى سى سال بە سەربەخۆى رايبوارد و پاشان مرد و عەليخانى كورى كۆچى دانىشت. ئەویش بيست و سى سال حكومەتى كرد و سالى ۹۸۳ كۆچى دوابى كرد.

حكومەتى ھەگۆخان

ھەگۆخان كورە گەورەى ئەو، ئالاي سەربەخۆى ھە لکرد و ئەوئەدە بە ھىز بوو كە شائىسماعىلى سانى كورى تەھماسبى بە ھىچ دەزانى.

شائىسماعىل-يش لە خۆى رانەدى ئەم كورەوھ سەزا بەدا. ھەگۆخان روژ بە روژ بە ھىزتر دەبوو. تا نىزىك ھەمەدان و كرماشانى خستبەو ژىر دەسەلاتى خۆى.

پاش مردنى شائىسماعىلى سانى و ھاتنە سەرتەختى سولتان محمدى براى، كارى ھەگۆخانى بروھوى پەيدا كرد. سالى ۹۹۹ى كۆچى كە سالى مردن يا وەلانانى سولتان محمد و ھاتنەسەر تەختى شا عەبباسى كورى بوو، پاشايەتى ئىران بوژايەو. لە شكرىكى پەرداخ بوو لىدانى ھەگۆخان ئامادەكرا و بە مەقسود گەيشتن و گەرانەو.

جارى تر كە لە شكرى ئامادەتر لە پىشور مەعمور كرا. لە سنوورى كوردستان كەوتنە بەر شىرى ھەگۆخان و بە پەرژ و بلاوى رايان كرد و

گه رانه وه. ئەم کاره ساته گرانی خسته سه ر دکی پاشای ئیتران. و کهوته
بیری روخاندنی روژگاری هه لۆخان. به نه پینی له گه له ئەحمه دخان که
لاوتکی ویتجو و نازا بوو پیتوهندی گرت و خوشکی خۆی دایه. له
رواله تدا نامه و خه لاتیشی بو هه لۆخان نارد ه قه لای پلنگان. له
نامه که دا هه مو لوتفی شایانه ی نواندبوو، ههروه ها داوای چارپیتکه وتنی
کردبوو.

هه لۆخان وه ک پتویست بوو ته ته ری لاواندنه وه و چاکه ی له گه له
کرد. له پارچه و شتی کوردستان ئەوه ی شایه نی ئەو بوو دایه. شتی
به قیسه ت و عه نتیکه ی وه ک ئەسپی عه ره بی و چنراوی کوردی بو
شاعه بیاس نارد. سه بهاره ت به پیری و بی تاقه تی له چون داوای
لی بوردنی کرد.

پیاوی شاعه بیاس له گه رانه وه دا باسی توانا و جه لاله تی هه لۆخانیا
بو گیتراوه. پاشا چارینکی دیکه ش هه ر به و کابرایه دا نامه یه کی دیکه ی
بو نارد. له نامه که دا بو ی نووسی: چونکه له بهر پیری ناتوانی بی،
کوره گه وره که ی خان ئەحمه دخان که شایه نی لوتفی پاشایه بو باره گای
بنیری. پاش گه یشتنی نامه هه لۆخان له گه له گه وره پیاوانی ولات
ته گبیری کرد. پیتجگه له ناردنی کوری چاره یه کی تر نه بوو. به داب و
ده زگایه کی رازاوه بو باره گای شای نارد. کاتی خه به ری هاتنی خان
ئحمه د به پاشا گه یشت گه وره گه وره کانی دهوله تی بو پیشوازی نارد
له و په ری مه زنه تی و شکودا هینایانه شاری و کهوته بهر لوتف و
میه ره بانێ شا. خان ئەحمه دخان پیاویکی شیرین په یف و خوش
ئه خلاق و نازا بوو. له بواری کوشتنی بهر و شیر و سوارچاکی له
خزمه ت شا هونه ری نواند. روژ به روژ لای شای پله و پایه ی ده چه ره
سه ری و ده کهوته بهر که ره می پاشا. وای لی هات که به گم خاتوونی
خوشکی شای که به کلاو ئالتون ناسرا بوو، لی ماره بکری. نیتزیکه ی
دوو سال له خزمه ت پاشای ئیتران مایه وه. تاخره که ی گه وره پیاوانی
باره گا وایان به باش زانی که فرمانی حکومه تی کوردستان به ناوی
خان ئەحمه د خان بنوسن.

باسی گه رانه وه ی خان ئەحمه د خان بو کوردستان و

روونکردنه‌وهی حالاتی نه‌و

خان نه‌حمه‌دخان به خه‌لات و نیشان‌ه‌وه گه‌رایه‌وه بۆ کوردستان له ریتوه چوه لای باوکی و که‌ره‌م و لوتفی شاعه‌بیاسی بۆ باس کرد. هه‌رچهند هه‌لۆخان هه‌مووی به مه‌کر و فیل و درو ده‌زانی، به‌لام له‌به‌ر خاتری کوره‌که‌ی خوۆشی خۆی نیشان‌دا. چهند شه‌و و روژ شایبی و زه‌ماوه‌ندی گیرا و خه‌لکی نان‌دا. گه‌وره‌پیاوانی کوردی بۆ شایبی بانگ کرد و فه‌قیر و هه‌ژاری نان دا و دیاری ته‌سپ و جل و به‌رگی دا به ریش‌چه‌رموک و گه‌وره‌پیاوان.

پاش شایبی و زه‌ماوه‌ند که‌وته بی‌ری نه‌زم و ریتک و پیتکی کاری ره‌عیه‌ت و له‌شکر. به‌لام خان نه‌حمه‌د خان روژ به روژ پتر ده‌ستی له کار و باری ولات وه‌رده‌دا و به گوێره‌ی فه‌رمانی شاعه‌بیاس ده‌یویست باوکی له کاری سیاسه‌ت دووربخاته‌وه و خۆی حکومه‌ت بگریته ده‌ست. به دزی کاربه‌ده‌ست و گه‌وره‌پیاوانی ولاتی بۆ لای خوۆی راکیتشا. هه‌لۆخان هه‌ستی به‌و کاره‌ کرد و له لاره‌ کوره‌که‌ی له‌م خه‌یاله ناگا کرده‌وه. به‌لاتاو تیی‌گه‌یانه‌د که ده‌ست له‌و کاره هه‌نگری. به‌لام فایده‌ی نه‌بوو. ناخه‌ره‌که‌ی له شوێنیک به‌ندی کرد. چهند روژیک چاوی به باوکی نه‌که‌وت. ته‌واو شه‌په‌زه بوو. تکاکاری ناردن و لیتی خوۆشبوو. دووباره ناشتی کرده‌وه و نه‌سری کردی که پیتجگه له کاری شه‌راب و راو، خان نه‌حمه‌د خان خۆی ده هه‌یچی تر نه‌گه‌یینی.

به‌لام خان نه‌حمه‌دخان هه‌میشه له‌گه‌ل گه‌وره‌پیاوانی ولات به مه‌یل و موحیبه‌ت ده‌ژیا. خه‌لکی به خه‌لات و دیاری ده‌لاوانده‌وه، به جوریتک که خه‌لک رووی تینه‌کرد و خوۆشیان ده‌ویست.

له‌ولاشه‌و هه‌لۆخان به فیتز و لوت به‌رزی ده‌ژیا و توند و تیژی ده‌کرد و به چاوی سووک ته‌ماشای گه‌وره‌پیاوانی ده‌کرد. خه‌لک لیتی نارازی بوون، تا له نه‌کاو له باوکی راپه‌ری و ده‌ستی پی له کاری حکومه‌ت هه‌لگرت له جی‌یه‌کی خوۆش دایناو خواره‌مه‌نی و جی و بانی باشی بۆ ناماده‌کرد و خۆی حکومه‌تی گرته ده‌ست. نامه و پیتشکیتشی بۆ شای نارد و له کرده‌وه‌ی خۆی ناگاداری کرد. شا هه‌بیاس فره شاد و که‌یف‌خوۆش بوو. ته‌سپینکی به زین و به‌رگی جه‌واهی‌ربه‌ند و شیرینی جه‌وه‌ردار و جلی زیت دروی به خه‌لات بۆ نارد. ته‌ته‌ره‌که‌شی به ته‌سپ و لیباس خه‌لات کرد و هه‌یندی ئالتوون و پاره‌شی بۆ خوشکی

به كورتی خان نه محمدخان ماوهی سی سال هر ناوای رابوارد و هر سی مانگ جارتك ده چوه لای بابی و له كرده وهی خوی په شیمان ده بووه به عوزر هینانه وه دکی باوکی راده گرت. به لام هه لوخان له نهنجاسی کار و تیکچوونی ده ولت به دهستی عه جه م، خه مبار بوو. هه میشه ده یگوت: ئه ی روله من نه وهنده دگم به حکومت کردنه وه نییه دیاره میراتی باوک به کور ده گات. به لام زور دهرسم که تو په رده له سر کاری کوردان لایدهی و دهسه لاتی دهولتی ئیران به سر ته م مولک و ولاته دا بسه پیتی. نهنجاسی ته م کاره له شپرزهی به دهر شتیکی تر نییه.

چند مانگیکی پی نه چو، هه لوخان تووشی نه خوشی بهرگ بوو و له جی دا کهوت. کاتیک زانی هه لئاستیته وه، کوره کانی خوی له گه ل که وره پیاوانی ولات بانگ کرد. هه مویان هاتنه بن سه ری. چاوی هه لینا و به خان نه محمد خانی گوت: ئیستا من دهرم، چند وه سیه تیکم بوو شو هیه. ده بی له و قسانه تی ته په ری. به که م نه وهیه که ریز و حورمه تی دین رابگری و له گه ل خزم و گهس و کارت چاکه بکه ی. وریا به نه و که سه ی واز له خزم و کهس دینی به مراد ناگات. چاوه دیتری خزم و کهس و کارت به واجب بزانه. نه و خه لکه ی کوردستان وه ک کراسی ئیمه ن چاک و خراپ، نه پین و ئاشکرا لایه نگری تون. نه گه ر به هه لکهوت دوورویی له وان سه ری هه لدا لئی یان مه گره، چونکه کاتی هاتنی به لا له به خشینی گیان و مالیان دیرتخی ناکه ن. روله زورچار گوتووه، ریگای له شکری ئیران مه ده و هه میشه به به خشینی مال دکی پاشا رابگره و به گوتره ی توانای خوت راستی له گه ل بلی. نه وهی گوت و نه و او بوو. نه و رووداره سالی ۱۰۱۴ کوچی قهوما.

هه لوخان پیاوکی زیر و خاوه ن را و سهخی و خوش گوftar بوو. به لام له ئاخری حکومتدا تووشی فیز و لوت به رزی بوو. بو تاوانیکی که م سه زای دیاری ده کرد. خه لک لیتی دور که و تیبوونه وه و دگیان ره نجابوو. له سه ر دینی ئیسلام و ئایینی سوننی پی داگر بوو. له گه ل جه ماعه تی شیعه ده مارگیری هه بوو. ریگای نه ده دان پی ده مولکی نه و بنین. کاتیک که بیتستی خان نه محمد خان خوشکی پادشای هیناوه و کومه لیک قزلباشی له گه ل هاترون، گوتی: انا لله و انا الیه راجعون

چونکه زوری پی ناچیت که بانگی رانزی له کوردستان بلاو ده بیته وه. خان ئەحمەدخان به داب و رهسمی پاشایان باوکی به خاک سپارد. چوار مانگ تازی به بۆ راگرت. پلنگان له بهر هاتنی گه وره پیاوانی دنیا وه ک شاری گه وره لی هاتبوو. هه سوو روژی به گوتره ی دابی عه شیره تی نان و خوانی ده دا به هه تیو و فه قیران. له لایه ن شا عه بیاسه وه ته ته ریک به خه لاتی گران فیعه ته وه گه یشته لای خان ئەحمەد خان و بۆ کوره کانی دیکه شی.

پاشان خان ئەحمەد خان له سه ر ته ختی حکومه ت دانیشته. سه رتای سالی ۱۰۱۵ باره گای حکومه تی له قه لای پلنگانه وه بۆ چپای هه سه ناوا گواسته وه که ئیستا فه رسه خیک له شاری سه نه دووره. جینگایه کی به رزه و به سه ر ده شتی گاوردن ده روانی و دوو ئای به ویدا هیتاون. خان ئەحمەد خان به تیکوشانیکی زۆر نه و شوینه ی ئاوه دان کرده وه و به ناوی کوری خۆی کرد. که ناوی هه سه ن خان بوو و له "تاریخ الاکراد" دا باسی کراوه.

کاتی که پاشایانی بابان حکومه تیان له ق بیوو، خان ئەحمەد خان هیندی ولاتی نه وانی به لاسار داو و پاله و جوتیاری نه و تایفه ی بۆ ئاوه دان کردنه وه ی قه لای هه سه ناوا ده هیتا. تا چپای ناوبراو وای لی هات بۆ دانیشتن بیی. نیزیکی دوو هه زار مال له وی نشته جی بوون. وه ک بلین پاش چوار سال خان ئەحمەد خان خوشی شه راب خواردنه وه و رابواردن بوو له گه ل جوان چاکانی له ش بۆ لار زیوین. به گم خاتوونی ژنی ناسراو به کلاو ئالتون نه وه ی بیسته وه و و نامه یه کی بۆ شای نووسی. خوشی له گه ل لاوتیک به ناوی یوسف که له جوان چاکیدا به ناویانگ بوو، دهستی تیکه ل کرد و له فرسه تدا ده ی پرده کن خۆی. ئەم لاره یه کی له گورانی بیژانی مه جلیسی خان بوو و جارجاره له دیوی ژووری تاماده ده بوو.

ورده ورده چپروکی دکداری به گم خان له گه ل یوسف گه یشته نیتو خه لک و له کوچه و کولانان دهنگی دایه وه. ئاخه ره که ی خانیش بیسته وه. یوسف خوشی چند گورانی به ناوی کلاو ئالتون بلاو کرده وه. له بهر بی عه قلی و ئاگری نه ئین جار و بار له کن دوسته کانیشی ده یگوت.

شه رتکیان له سه ر خوشی دا له کن خان ئەحمەدخان شهیره کانی

خوینده‌وه. به دهنگیتک که بیسه‌ره‌کان واقیان ورمای. نه‌حمه‌دخان شک و گومانی لی وه راستی گه‌را. هرچه‌ند شهیدای جوانی و هه‌ستان و دانیشتنی یوسف بوو. به‌لام پاسداری ده‌زگای پاشایه‌تی چاوی خوشه‌ویستی دروو. نیوه شه و نه‌مری کرد هر ته‌وده‌م له داری بدهن و تهرمه‌کشپان له نیو چینی دیواردا شارده‌وه.

روژی دواپی کلاوتالتون له کرده‌وه‌ی میر ناگادار بوو. فره خه‌مبار بوو، به‌لام له‌ترسی ریسوایی ده‌نگی نه‌کرد. روژ به روژ له‌گه‌ل خان نیوانی ناخوشتتر ده‌بوو. کاتیتک ویستی میرده‌گه‌ی ده‌رمانداو بکا یه‌ک له قه‌ره‌واشه‌کان پیتی‌زانی و دایکی خانی ناگادار کرد. پاشان زور به وریایی و له‌سه‌ر هه‌ست ده‌ژیا، نه‌ی‌ده هیش‌ت تخون خواردن و خواردنه‌وه بکه‌وی.

شاعه‌بیاس به‌و کاره‌ی زانی و خوشکی بز پی‌ته‌خت بانگ کرده‌وه . خان نه‌حمه‌دخان به‌ ده‌زگا و ده‌بده‌به به‌رتی کرده‌وه. به کورتی خان نه‌حمه‌دخان ۲۸سال به‌ سه‌ر کوردستاندا حکومه‌تی کرد و چونیه‌تی کاری نه‌و له تاریخ‌الاکرادا نووسراوه. له سه‌ره‌مرگی دا سوله‌یمان خانی کوری له‌جینی خو‌ی دانا و کوچی دواپی کرد.

باسی حوکرانی سوله‌یمان‌خانی کوری خان نه‌حمه‌د خان.
له تاخری سالی ۱۰۴۴ سوله‌یمان خان بوو به حوکرانی گشتی ولاتی کوردستان. به‌گویره‌ی داب و ره‌سعی باب و باپیرانی بره‌وی به کار و باری ولاتدا. نه‌و لاوتکی فره دلیربو جوامیر و شه‌رکه‌ر بوو. کاتی خو‌ی به‌ راوی پلنگ و خه‌یوانی درنده راده‌بوارد. که‌متر وه‌دوای هه‌رزه‌کاری و رابواردن ده‌که‌وت. له‌گه‌ل تهلکی بیگانه فره خوشره‌فتار و پروخوش بوو. له سالی دووه‌سی حوکرانی‌دا گوندی سنه‌ی کرده پی‌ته‌خت که نیستا شاریکی گوره و جیگای سه‌روکایه‌تی ولاتی نه‌رده‌لانه. شاری سنه له سالی ۱۰۴۶ی کوچی دانراوه. شاعیره‌کانی نه‌و ده‌م میژروی نه‌و شاره‌یمان به "غمها" داناوه. شوینه‌وار و بنا و بنایه‌ته‌کانی نه‌و شاره، نیشه‌لا له‌کاتی خویدا ده‌نووسرین.

سالی ۱۰۴۷ سوله‌یمان‌خان سه‌باره‌ت هاوسی‌یه‌تی و پتکه‌وه نووسانی سنوور له‌گه‌ل خالیدخانی حاکمی بابان کیشه‌ی لی په‌یدا بوو و کار که‌وته شه‌ر. له سه‌حرای مریوان له روخی به‌حر له به‌رامبه‌ری

یهك راپوهستان. له هه رتك لا خهلكیكی زۆر كوژرا. ئاخړه كهی خالده پاشا سهركهوت و سوله یمان خان به ره و سنه و چپای هه سه ناوا رای كرد. هیندی له خاکی كوردستانی نه رده لان وه گیر بابان كهوت. به كورتی سوله یمان خان پاش بیست سال حكومت كوچی دوایی كرد و هه سه ن خانی برای بوو به حوكمرائی ولات.

باسی حكومهتی هه سه ن خانی كوری خان نه حمه دخان.
سالی ۱۰۶۵ هه سه ن خان له سه ر ته ختی حوكمرائی دانیشته. شوینه واریتیكی وای له پاش به چی نه ما كه به كاری نووسین بیت. ته نیا ئاوه دانی شاری سنه ی توزیك زیاتر كرد. پاش چوار سال كوت و پر كوچی دوایی كرد. له پلنگان تهرمه كه یان به خاك نه سپارد. كه و ره پیاوانی كوردستان خسروخانی كوری سوله یمان خانیان كرد به حاكم.

باسی حكومهتی خسروخانی كوری سوله یمان خان
پاش مردنی ماسی، خسروخان بوو به میراتگری مولکی باسی. نه و پیاونکی هیدی و له سه رخو بوو. بو ئاوه دانی شاری سنه ته واو ئیده كوشا. له سه ر ته پولكه په کی ئیو شار باره گایه کی حكومهتی دروست كرد كه له په ناكانی قایم و پته و هه حاكم گلی نه رده لان هه ریه كهی شتیکیان لی زیاد كرده. به گشتی به قه ده هه شتا هزار تمن، ئالتونی لی خه رج كراوه. ئیستا گوندی سینه بوینه شاریكی گوره و به سنه ناویانگی كرده كه ده بیته سنندج. ئیستا كه سالی ۱۲۸۵ نه نیزیكهی پینچ هزار مال له و شاره دا ده ژین، كه لیتك باخ و خانوبه رهی به رزی هه په به گشتی خسروخان له كه ل ره عیبت و له شكری ولات ره فتاریكی باشی هه بوو. هه میشه به ناردنی دیاری باش و به نرخ دلی شاعه بیاسی دووهم پاشای ئیرانی راده گرت. شانزده سال له و په رزی سه ر به خوئی دا حكومهتی كرد و پاشان نه مری خوی به چی هینا و مولکی بو خان نه حمه دخانی دووه می كوری خوئی به چی هینته.

باسی حكومهتی خان نه حمه دخانی كوری خسروخان.
خان نه حمه دخان سالی ۱۰۸۱ له سه ر كورسی حوكمرائی دانیشته. پیاونکی جوامیر و سه ختی ته بع بوو. دهستی له نووسینی شیعر و

په خشان دا هه بوو. به به خشیني مال و شت، چاك و خهراپی رازی
گردبوو. نامه و دیاری و پیشکیشی بو شاس وله یعانی سه فوی نارد.
شهیتان و شوقاری باره گا به دلیان نه بوو و ته تریان به دیاری یه وه
نارده وه.

خان نه حمه دخان به ناچاری له گه له دهولتی عوسمانی ریتک که وت.
له گه له سوله یمان پاشای بابان بوو به یهک و له شای ئیران یاخی بوو و
تا نیتزیک هه مه دان و کرمانشانی خسته ژیر ده سلهاتی خو یه وه.

گه وره پیاوانی باره گای شاسوله یعانی سه فوی، وایان به باش زانی
که به بی شهر و کیشه دلی خان نه حمه دخان بده نه وه و نیتوانی له گه له
دهولتی عوسمانی تیک بدهن. پاشان سوله یمان پاشای بابان سه رکوت
بکه ن. چونکه لیدانی هه رتکیان دژوار بوو. به شیوه ی جوړ به جوړ
خه لات و دیاری و فرمانیان بو خان نه حمه دخان نارد. به حوکمی نه وه
سروف عه بدی چاکه یه له گه له دهولتی عه جه م ناشتیا ن کرده وه.
سوله یمان پاشای بابان له و کاره ی نه و نارحمت بوو، له گه له دووه هزار
سوار رووی کرده سنووری نه رده لان. دیتها ت و ناوچه ی نه رده لانی خسته
ژیر ده سلهات. له ولاشه وه خان نه حمه دخان به شه شه هزار سوار و
پیاوه وه بو پیشوازی شهر چوو.

له په نا گزلی مه زیوان شهر مه ساز بوو. قاره سانانی بابان وهک
روسته می داستان و ساسی نه ریمان له شکری نه رده لانیان په لاماردا. تالا
هه لگریان به تالاهه خسته سه ر زهوی و له شکری له بهر یهک بلاو بوو،
مهیدانیان به جی هیتشت. خان نه حمه دخان که وهک پلنگ و ابو ماوه یهک
خوی راگرت و پاشان نه ویش رای کرد و به ره و ولاتی خوی ریتکای
داگرت. له شکری بابان وه دوایان که وتن. خان نه حمه دخان تا په نا شاری
سنه له هیچ کوی خوی نه گرت. له شکر که وت نیتوشار. له نیتوشار بوو به
شین و شه پور. چونکه زور کهس له گه وره پیاوان کوژراو و بریندار
ببوون. له ولاشه وه سوله یمان پاشا به سه رکوتن و به تالانیتکی زوره وه
به ره و ولاتی خوی گه رایه وه. چند حاکم و پیاوی خوی له سه ر چند
ناوچه ی کوردستان دانا. نو سه ر تیشه لا له کاتی باسکردنی شهر ی
روسته سخانی سوپاسالاری شاسوله یعانی سه فوی له گه له سوله یمان پاشای
بابان له کاتی راپورتی کوردستانی بابان دا به دریتی دهینووسم.
تیتستا بچینه سه ر چیروکی نه رده لان. پاش نه م کاره ساته،

خان تهمیدخان پاشا و کانی قومی به بهخشینی مال و دیاری زور شاد کرد. به یارمندی روسته‌مخانی سوپاسالار، خاکس داگیرکراوی نهستاندهوه که له جیتی خۆی دا باسی ده‌کری. ماوه‌ی بیست و هه‌شت ساڵ له‌سه‌ر هه‌مو ولاتی کوردستاندا حوکمرانی کرد. له‌سه‌ره‌مرگدا، ولاتی به‌ره‌زاقولبخانی کوره‌گوره‌ی نه‌سپارد و بو خۆی بو‌ی ده‌رچوو.

ره‌زاقولبخان ساڵی ۱۱۰۹ی کۆچی بوو به‌حاکمی کوردستان. نه‌و لاوتکی جوامیر و زمانزان بوو. گه‌وره و به‌چوکی ولاتی له‌خۆی رازی کردبوو. به‌ناردنی دیاری و پیشکێش دلی گه‌وره‌پیاوانی باره‌گای شاسولتان‌حوسینی سه‌فه‌وی راگتبوو. کاتی له‌باره‌ی مولک و ولاته‌وه ناسوده و دلنیا بوو، ده‌ستی کرد به‌رابواردن. مه‌جلیسی هه‌میشه به‌کچی جوان و چاوکال ده‌کرد به‌هه‌شتی به‌رین. شه‌و و روژ له‌گه‌ل شه‌راب و ژنی به‌ژن و بالا جوان رای ده‌بوارد. پاش چارده‌سال به‌نه‌خوشی ماخولیایی (شیتی) بو‌ی ده‌رچوو.

هه‌باس‌قولبخان په‌کێک له‌ناموزاکانی بوو به‌حاکم. نه‌ویش هونه‌ریکی نه‌بوو. ناته‌بایی گه‌وته ولات. خانه‌پاشای کوری محمدپاشای بابان بو گرتنی نه‌رده‌لان به‌له‌شکرێکی په‌رداخه‌وه به‌ره‌و سنووری مه‌ریوان گه‌وته‌ری. چونکه به‌ره‌به‌ره‌کانی نه‌کرا، به‌خێرایی تا پینج فه‌رسه‌خی شاری سه‌نه‌هات. گه‌وره‌پیاوانی کوردستان بو پارێزگاری مال و سامانی خۆیان گه‌وته به‌ر فه‌رمانی خانه‌پاشای بابان. سه‌ید و زانا و شیخ چوونه‌پیشوازی و به‌ده‌زگاوه‌ده‌به‌هه‌هه‌نایانه‌نیو شار.

باسی حکومه‌تی خانه‌پاشای بابان له‌کوردستانی نه‌رده‌لان. ساڵی ۱۱۲۴ی کۆچی خانه‌پاشا بوو به‌نمیر و حوکمرانی کوردستانی نه‌رده‌لان. له‌سنووری که‌رکوه‌وه تا پینج فه‌رسه‌خی مه‌ریوان گه‌وته ژێر ده‌سه‌لاتی نه‌و. سه‌روێنکی نازا و ره‌شید و سه‌خی بوو. گه‌وره‌پیاوانی ولاتی به‌به‌خشش و چاکه‌دلخۆشی دایه‌وه. دادپه‌روه‌ری په‌ره‌پیدا و دلی گه‌وره‌و به‌چوکی رازی ده‌کرد. خه‌ک له‌سه‌رده‌سی حکومه‌تی نه‌ودا سه‌سابوونه‌وه. سه‌باره‌ت به‌شه‌رزه‌یی بار و دۆخی سه‌فه‌وی و ده‌وگه‌تی ئیتران و ده‌سه‌لاتی نه‌فغانه‌کان، که‌س نه‌بوو ده‌ستی وه‌به‌ر بیتی. ناوبراو به‌تیراده و شه‌تلیگیری حکومه‌تی ده‌کرد. گه‌لاله‌ی خانوبه‌ره و بنای دارشت. سزگه‌وت و مه‌دره‌سه‌ی له‌و شه‌ره‌ دروست

کرد و چوار سال له سنه مایه وه. له بهر نه وهی ترسی له نهحه دپاشای حاکمی به غدا هه بوو، نهیتوانی بیهیتته وه. عه لیخاننی کوری کرد به حاکم. خوشی بو ولاتی بابان گه رایه وه. ته گبیری کار و باری نهه ولاتی به باپیره گه وهی نووسه ر نه سپارد.

علیخان سه ره رای هه رزه کاری و ته منی کهم قهت وه دوای رابوردن و کاری ناحهز نه کهوت. ژیا نی خۆی له گه ل زانا و شاعیران ده برده سه ر. له وه سه رده مه دا شیخ نهحه دی مه ر دوخی خاوه نی زانستی نه ستیره ناسی بوو. علیخان لای نهه و فیری زانستی نه ستیره ناسی (اسطرلاب) بوو. گه وره پیاوانی ولات له کار و کرده وهی جوامیرانه ی نهه گه لیک شاد بوون. ده سال بهم جۆره تی بهری. تاسالی ۱۱۳۴ ی کۆچی ناویانگی توانا و ده سه لاتی نادرشای نه فشار که سوپاسالاری شا ته هه ماسبی سه فه وی بوو گه یشته ولات. له ولاشه وه خانه پاشای باوکی علیخان کۆچی دوایی کرد. علیخان له ترسی ده سه لاتی بیگانه به سه ر ولاتی باباندا، خۆی گه رایه وه. شاعه بیاسی سه فه وی به راویژی سوپاسالار، هه باس قولیخاننی نه ده لانی نارده کوردستان. چرای بوونی نه ده لان دیسان گه شایه وه. به لام هه باس قولیخان زۆر نه ژیا و رووی کرده دنیای دیکه. سوپخانوردی خانی کوری له جیتی نهه بوو به حاکم.

هاتنه سه ر حوکمی سوپخانوردیخان له شاری سنه ی کوردستانی نه ده لان.

سوپخانوردیخان سالی ۱۱۳۵ ی کۆچی بوو به حوکمرانی نه ده لان. پیاوتکی عابد و به دین بوو. به گوتیره ی یاسای کوردی و خپله کی ده بزووته وه. به لام بو پهره پیدانی شاری سنه و ناوه دانی باره گای حکومهت هه ولی نه دا. چوار سال پاش هاتنه سه ر حوکمی نهه نادرشای نه فشار پاش کوشتنی توپال عوسمان پاشای فرماندهری ده ولته ی عوسمانی له په نا که رکوک بو شاری سنه گه رایه وه. له کۆشکی روو به شیمالی نیتزیکه ی باره گای نه وی که نیتزیکه ی بیست گه ز دریتژ و دوازده گه ز به رین بوو، دابهزی به سوپخانوردی خانی گوت: کۆشکی تو زۆر گه وره یه. لایه کی بو من بی و لایه کی دیکه شی بو تو له م کاته دا ماوه یه که به سه ر نهه روودا وه دا تی به ریه، بناخه ی نهه کۆشکه

ده یا نو گهزی هر ماوه، له نهخش و نیگاری دیواری شکاو و روخواوی شوینه‌واری عه‌جه‌م ده‌دیتری.

سویحانو‌تردیخان پاش هه‌شت سال حکومت ئه‌مری خواوی به‌جی هینا. خان‌ئه‌حه‌دخانی برارای له جیتی ئه‌و دانیشته. یازده سال حوکمرانی کرد و مرد. حکومتی کوردستان وه‌ک میرات بۆ خسروخانی کوری به‌جی‌ما.

یاسی حکومتی خسروخانی کوری خان‌ئه‌حه‌دخان.

سالی ۱۱۵۰ له‌سه‌ر کورسی حوکمرانی دانیشته. پیاوئکی ده‌رویش سیفته و ئه‌خلاق باش و سه‌خی و جوامیر بوو. ئیژن له‌هه‌سو ته‌مه‌نی‌دا کراسی زیادی نه‌بووئه‌گه‌ر به‌هه‌لکه‌وت جلیکی باش و به‌نرخیان بۆ هینابایه‌هه‌ر ده‌ست به‌جی ده‌په‌خشی به‌نۆکه‌ره‌کانی کوردستان. له‌نیو کورده‌کاندا به‌'خان‌ده‌رویش' ناوئرابوو.

له‌سه‌رتای حوکمرانی‌دا ده‌سه‌لاتی مولک و مالی دا به‌برایم‌به‌گی وه‌کیل که له‌شوینی خۆی یاسی ده‌گری. سالتیک به‌سه‌ر حکومتی ئه‌ودا تیپه‌ری بوو برایم به‌گه‌ر به‌ده‌ستی رینگران کوژرا. هه‌مه‌ره‌شیدبه‌گه‌ر له‌جینگای بابی دانیشته. به‌لام له‌به‌ر هۆیه‌ک له‌هۆیه‌کان له‌گه‌ل خسروخان نیوانی تیک‌چوو. به‌ناچاری له‌گه‌ل عیئل و عه‌شیره‌تی خۆی روی کرده‌لورستان و ماوه‌یه‌ک له‌نیو تایفه‌ی فیللی‌دا به‌نهیینی ده‌ژیا.

تایفه‌ی فیللی به‌'توشمال' ناویان ده‌برد، وایان ده‌ژانی که که‌پخودای عیئل. شیوه‌ی ژیان و به‌ریچوونیشی هه‌ر وه‌ک ژیانی مه‌ردار و خپله‌کیان بوو. ماوه‌ی سال و نیویک هه‌ر به‌م شیوه‌یه‌ له‌نیو لوره‌کاندا مایه‌وه. له‌م ژیانه‌ فره‌جارت و ناره‌حه‌ت بوو. چاوه‌روان بوو نه‌جانی بی. له‌و سه‌ر و به‌نده‌دا خه‌به‌ری کوشتنی نادرشای ئه‌فشار بلاو بووه. به‌حوکمی هه‌مه‌ره‌شیدبه‌گه‌ر، دار و ده‌سته‌که‌ی که‌زوربه‌یان له‌جلی په‌شم و که‌پنکی دابوون، له‌په‌ر به‌جل و به‌رگی رازاوه و به‌چه‌ک و نفاقی په‌رداخه‌وه له‌نیو ره‌شماله‌کان هاتنه‌ده‌ر و سی‌سه‌د سواری چه‌کدار له‌خزمه‌ت وه‌کیل راهه‌ستان. لوره‌کان که‌ئه‌وه‌یان بینی ترسان و له‌په‌کینکیان پرسسی؛ 'توشمال' ئه‌و ده‌زگا و ده‌بده‌به‌ی له‌کوی هیناوه؟ کابرا له‌ولامدا گوتی ئه‌و 'توشمال' نییه، ئه‌وه هه‌مه‌ره‌شیدبه‌گی وه‌کیله

که تا نیتستان ناسیوه.

سه روکائی لور سهریان سورما و له وه به پهروش بوون که به چاوی سوکیان چاو لیّ کردوه. ناخره که ی هه سوو خان و توشمالی لور به دیاری و پتیشکیتشه وه چونه لای وه کیل و له وه ی که نه یان ناسیوه، داوای لیپوردنیان کرد. ناوبرار به گویره ی شانی هه رکه س چاکه ی له گه ل کردن.

روژی دیکه له گه ل ۳۰۰ سواره ی خوئی و هیندی نازایانی لور، به ره و کوردستان که وتنه ری. کاتیک گه یشتنه ده و رویه ری سه حنه و که نگاور خه به ری زانی که نه لاقولبخانی زهنگه نه هه وای پاشایه تی له سه ر دایه و به له شکره وه بۆ گرتنی نه رده لان و ده ری پراندنی خسروخان خوئی ناماده کردوه. له بیستنی نه وه واله فره شاد بوو. له ریگا وه په له که وت و له نیتزیک نوردووی نه لاقولبخان پرسپاری حالی وی کرد. گوئیان همه ره شهید به گی وه کیله و دچیته سه ر خسروخان.

نه لاقولبخان نه وه ی به فالی باش و به شانسی خوئی زانی. کوری خوئی به پیشوازه وه نارد. به ریتر و حورمه ت هینایه نیو نوردوی خوئی. هه رتکیان بۆ گرتنی کوردستان هاوده ست بوون هاتن تا گه یشتنه سنووری کولیایی. خسروخان له هاتنی نه وان ناگادار بوو. له شکری نه رده لانی کوّ کرده وه و بۆ به رگری که وته ری.

له سنووری کوردستان و خاکی کولیائی هه رتک له شکر گه یشتنه په ک. له هه ر دوولاهه شهر ده ست پیگرا. له م ناوه دا، تیریک وه نه لاقولبخان که وت و کوشتی کاتی له شکر سه ردار ی خوئیان به کوژراوی دیت خوئیان پی را نه گیراو هه لاتن. هه رچه ند همه ره شهید به گ به به ریاندا گه راو هانی دان که خوئیگرن، فایده ی نه بوو. ناچار، نه ویش به دوایاند. له شکری خسروخان که وتنه دوویان. خه لکیکی زۆر کوژراو به دیل گیرا. به هه لکه وت نه سپی وه کیل سه رسمی دا و وه کیل که وت هه رزی. گه یشتنه سه ری و گرتیان و هینایانه لای خسروخان. هه سووکه س پی ی و ابو که ده ست له جی ده یکوژی. به لام به پیچه وان کاتی وه کیل له دووره وه ده رکه رت خسروخان هه ستا و چند هه نگاو یک به پیتریه وه چوو و له په نا خوئی دانا. ده گینه وه ده کین گوئی: وه کیل نه وچاره که تو نه بیینی گویره بی پاشان نه مر ی کرد نه و تالانه ی له وان گیرا بوو، هه سویان وی دانه وه بیتجگه له وه پینج هزار ته نیشی به خه لات

دایه. کاتی رویشتنی خانوویه‌ره‌ی وی وئران کردبوو، ته‌سری کرد بژی چابکه‌نه‌وه و له ماوه‌ی شه‌ش مانگک ئاوه‌دانیان کرده‌وه. پاشان خسروخان هاته‌ماله‌گه‌ی نه‌و. جاریان کیتشا و خه‌لک کۆ بوونه‌وه. سه‌رله‌نوئ و ه‌کیلی کرده‌وه پیتشکار و به‌پررسی هه‌موو کوردستان. به‌بی ئیمزای نه‌و هیچ که‌س توانای هیچی نه‌بوو.

به‌کورتی خسروخان حکومه‌ته‌که‌ی فره‌ قه‌وی بوو. لافی سه‌ربه‌خوتی لیده‌دا. له‌گه‌ل پاشای بابان نیوانی خوشبوو. له‌ هه‌رتک لاوه‌ مه‌ودای دوستایه‌تیان پته‌و ده‌کرد. هه‌رتک تایفه‌ ناسووده‌ بوون.

حه‌مه‌ره‌شیدبه‌گی وه‌کیل له‌گه‌ل نه‌حه‌مه‌ده‌به‌گی باپیری باوکی نووسه‌ر که‌ له‌ ولاتی بابان راوتزکه‌ر و له‌ جیتگای وه‌کیل بوو، خزمایه‌تی کرد و خوشکی وی بۆ فته‌لی‌به‌گی کوره‌گه‌وره‌ی خوآست. که‌ له‌ پاشان باسی ده‌کری. به‌م هه‌زه‌وه‌ کار و باری حه‌مه‌ره‌شیدبه‌گ ته‌واو قایم بوو. به‌ سه‌ر ته‌واوی کوردستانی نه‌رده‌لان و باباندا حوکمران بوو.

خسروخان له‌ ئاوه‌دانی شاری سنه‌ و باره‌گای حکومه‌تیدا فره‌ شینگیر بوو. کۆشک و قه‌لای روویه‌ رۆژه‌لاتی دروست کرد که‌ به‌ "خسرویه" ناویانگی کرد. که‌ نیتشاش هه‌روا به‌رقه‌راره. پاش چوارسال حکومه‌ت، جه‌عه‌رخانی زهند که‌ ئیدعای پاشایه‌تی ئیترانی ده‌کرد له‌ ئیسفه‌هان‌وه بۆ دگدانه‌وه‌ی خسروخان هاته‌ هه‌مه‌دان. نه‌و ده‌م خسروخان والی کوردستان بوو. گه‌وره‌پیاو و پاله‌وانی به‌ سه‌ر هه‌موو ته‌مبه‌ره‌کانی ئیتراندا هه‌بوون جه‌عه‌رخان به‌تنامه‌ و ته‌ته‌ر داوای لیتکرد که‌ بچیته‌ لای.

خسروخان له‌گه‌ل گه‌وره‌پیاوانی ولات ته‌گبیری کرد. له‌گه‌ل و دژ قسه‌کران. میرزا ته‌حه‌دی وه‌زیر که‌ باه‌الباب له‌ کوردستان خاوه‌ن پایه‌ و ناویشان بوو - به‌سه‌ره‌اتی خۆی و کور و نه‌وه‌ی له‌ باسی نه‌رده‌لاندا ده‌نووسری - به‌ خسروخانی گوت: خانه‌کانی زهند له‌ عیلایه‌تیدا، هه‌میشه‌ له‌ حاکم‌گه‌لی کورد که‌متر بوون. بیتجگه‌ له‌ که‌ریم خانی وه‌کیل که‌ خوا بوو به‌ رینوین و پشتیوانی و بوو به‌ پاتشا، دوا‌ی نه‌و کور و تایفه‌ی ناکوکیان لی په‌یدا بوو، ریک نه‌که‌وتن و له‌ هه‌موو باریکه‌وه‌ وا ده‌رده‌که‌وی که‌ تینکچوونی ده‌وله‌تی زهن‌دییه‌ روون و ناشکرایه. ته‌گه‌ر چند سالی‌ک که‌ریمخان شانسی هه‌بوو، ئیتر بۆ ده‌بی خسروخانی والی کوردستان به‌ر حوکمی جه‌عه‌رخان بی؟ نه‌م قسه‌یان برده‌ لای

چه موره شید به گ، ئه ویش قسه کانی میرزا نه حه دهی په سه ند کرد. ناخره که ی بریاریان دا که خسروخان شه ری له گه ل بکات، رۆژی دواپی به له شکریکی زوره وه بۆ شه ری جه عفرخان که وتی له گوندی "به هار" له دوو فرسه خی هه مه دان تووشی په کتر بوون. له به یانیوه تا ئیواره پاله وانانی کورد و پیاوانی لور لیکیان ده دا. له هه رتک لا خه لکیکی زۆر کوژران، له شکری کوردستان که میك به ره و کزی ده چوو. خسروخان ههستی به وه کرد. خۆی باسکی لی هه لمالی و نیشه به دهست هاته مهیدان، روی کرده سوارانی کوردستان و گوتی: لیره تا خاکی کوردستان پتر له چوار فرسه خ نیبه نه گه ر ئیوه له بهر دهستی ئه وانه بشکیتن، بیگومان وه دوامان ده که ون و لۆری سه رکه وتوو به ده مارگیری مه زه بی جوقه وارمان لی ده برن. که وابوو پیاوانه وه خو که ون و شوره بی هه لاتن مه خه نه سه ر خوتان. ئه وه ی گوت وه ک پلنگی بریندار خۆی به له شکری زه ند دادا.

کاتی گه وره پیاوانی کوردستان سه روکی خۆیان وه ها بینی، هه موویان به سه رگرانی وه شه ر که وتن. له شکری لۆر خۆیان نه گرت و هه لاتن جه عفرخانیش که دهنگی خسروخان و غیره تی له شکره که ی دیت، ترسا و بهر له هه موان تیی ته قاند. بارگه و بنه ی پاشا ئه په تی که وت دهست خه لکی کوردستان.

خسروخان به شوکرانه ی ئه م سه رکه وتنه سوژده ی برد و ئه مری کرد: کهس وه دوا ی را کردوان نه که وی زه حمه تیان نه دن. چونکه زۆریان بریندارن و خوی تهعالا ئازاری ئه وانی پی خوش نیبه. پاشان له وهی بهتالان وه گیری که وتبوو ئه و شتانه ی باش بوون، وه ک پیشکیش له گه ل نامه ی سه رکه وتنی و په کتیک له گه وره پیاوانی کوردستان ناردی بۆ مازهنده ران بۆ باره گای محمدشای قاجار.

پاشا له بیستنی ئه م هه واله فره شاد بوو. چونکه نه مانی دوژمنیکی وه ک جه عفرخان و هاتنه ژیر باری خسروخان کاریکی گه وره بوو. له راستیدا بهخت و ئیقبالی ئه م پاشایه هه ر له م کاته وه ده رکه وت. ئه مری کرد که ئه سپیک به زین و بهرگی جه واهردار و خه نجه ریکی ته لماس و دهستیک لیباسی تایبه تی خۆی به خه لات بۆ خسروخان بنیرن. فه رماتیکی پیروزیایی و دهست خوشانه و سه روکایه تی ولاتی "سه نقر و کۆلیایی" - بو بنووسن.

پاشان قاسیده‌کە‌ی بانگ کرد و له باره‌ی نه‌زمی ئەم ناوچه و سنووره هیندی راسپارده‌ی پی گوت و ئەویشی خه‌لات کرد. قاسید به خه‌لات و فرمانه‌وه هاته‌وه لای خسروخان.

خسروخانیش نه‌حه‌به‌گی کوری حه‌سه‌ره‌شیدبه‌گی وه‌کیلی کرده حاکی سنقر. له زه‌مانی حکومه‌تی خسروخاندای خه‌لکی کوردستان به ژماره زیادیان کرد و له ناسایش و ره‌حه‌تی‌دا بوون له سالی چل و په‌کی حوکمرانیدا تروشی نه‌خوشی بوو. لوتف‌لیخان مامی له جینگای خۆی دانا و مرد.

هه‌رچه‌ند نیشانه‌ی گه‌وره‌یی و سه‌روکایه‌تی له نیوچاوانی ئەمانولاخانی کوری‌دا، دیار بوو، به‌لام چونکه به زیندویی سه‌ری مزگیننی حکومه‌تی دابوو به لوتف‌لیخان، ئەویش سه‌ری بو ژ گه‌وره‌یی برازای دانواندبوو، په‌یمان شکیننی به پیچه‌وانه‌ی نه‌زم و داب ده‌زانی. کردی به حاکی گشتی کوردستان و ئەمانولاخانی کوری کرده ژیرده‌ستی ئەو، له بنه‌وه ژۆر شتی له باره‌ی ئەمانولاخان‌وه به حه‌سه‌ره‌شیدبه‌گی وه‌کیل ئەه‌بارد.

خسروخان پیاوتکی تا‌زا ره‌شید و سه‌خی بوو که له پیتشدا باسی سه‌خواه‌تی ئەو کراوه. له‌وپه‌ری هیندی و هینیه‌تی‌دا له گه‌ت خه‌لک ده‌بزووته‌وه. هه‌ر وه‌ک پاش مردنی ئەو له گه‌وره و بچووک، وه‌زیر و وه‌کیل که‌س نه‌ما کراسی بو له خم نه‌تی. نازناوی "خان ده‌رویش" و له سه‌ر مه‌زه‌بی شیعه بوو. ده‌لین به سه‌ر شیعه‌ریشدا ده‌سه‌لاتی هه‌بوو. به‌لام که‌س شیعه‌ری وی به نوسراوی نه‌دیوه. به کورتی دوو مانگ تازیه‌ی بو دانرا. برایم پاشای بابان خۆی هاته شاری ئەرده‌لان و له تازیه و پرسه‌ی ئەودا به‌شدار بوو.

باسی حکومه‌تی لوتف‌لیخان

سالی هه‌زار و دوسه‌د و په‌ک لوتف‌لیخان له سه‌ر ته‌ختی حوکمرانی دانیشت. کار و باری ولاتی بره‌و پیتدا. حه‌سه‌ره‌شید به‌گی وه‌کیلی هه‌روه‌ها له سه‌ر کار و باری ولات دانا.

سه‌رنج و بروای به پاشای تیران (ناغا محمدخان) هه‌بوو. نامه و قاسیدی بو باره‌گای پاشا نارد و خزمه‌تکاری خۆی راگه‌یاندا. پاشاش فرمانی حکومه‌تی کوردستانی له‌گه‌ت خه‌لات و میدالیا بو نارد.

لوتفعلیخان به دلگیری زانایان و تواناوه سنووره‌کانی کوردستانی ریتک و پیتک کرد. له‌گه‌ل پاشای بابان دوستایه‌تی به‌رده‌وام بوو. له سهرده‌سی حکومه‌تی نه‌ودا، باپیری نووسر نه‌حه‌ده‌بگی صاحبقران که پاش حکومه‌تی بابان باسی ده‌گری، له عوسمان‌پاشا ترسا و به‌مال و مندال و کس و کاره‌وه هاته ولاتی نه‌رده‌لان. له مالی وه‌کیل و چینگای خوشکی بارگه و بنه‌ی به‌عه‌رزی دادا.

لوتفعلیخان به‌هاتنی نه‌و شاد بوو. ریزی لی گرت و روژ به‌روژ پتر قه‌دری ده‌گرت، به‌لکو دلگی له ولاتی بابان بیته‌وه و تایفه‌ی خوی بو ولاتی نه‌رده‌لان پینی. حه‌مه‌ره‌شید به‌گی وه‌کیلیش بو هاتنی کوردستان هانی دا، به‌لام فایده‌ی نه‌بوو. پاش دوو سال مانه‌وه له سنه، بو به‌غدا گه‌رایه‌وه. سوله‌یمان‌پاشای والی فره‌ ریزی لی گرت. نیشه‌لا له شوینی خوی باسی نه‌ویش ده‌گری.

به‌تیگراییی لوتفعلیخان ماوه‌ی نوو سال له‌وپه‌ری سهربه‌خوی دا حکومه‌تی کرد. له سالی هه‌شتی حکومه‌تی نه‌ودا، حه‌مه‌ره‌شید به‌گه‌ تووشی نه‌خوشی گورچیله‌ بوو. بو عیلاج چوه نیسفه‌هان، له وی هه‌ر به‌و نه‌خوشی به‌مرد. دوو سال پینش مردنی به‌مال و منداله‌وه چوه حج و پاش سی مانگ نه‌سری خواد به‌جی هینا گه‌وره و بچوک بوی تازیهدار بوون. فه‌تعلی به‌گی کورم گه‌وره‌ی نه‌و بوو به‌وه‌کیل و کاربه‌ده‌ستی کوردستان.

حکومه‌تی حه‌سه‌نه‌لیخان

له تاخری سالی ۱۲۱۰دا، لوتفعلیخان مرد و حه‌سه‌نه‌لیخانی کوری بوو به‌حوکمران. له و ساله‌دا ناغا محمدخانی قاجار له قه‌لای شوش کوژرا. باباخان فه‌تعلیشای قاجار بوو به‌پاشا. حه‌سه‌نه‌لیخانی کوری لوتفعلیخان بوو به‌ والی کوردستان. چونکه له سهرده‌سی گه‌ماروی شوش دا نه‌ویش له‌گه‌ل ناغا محمدخان بوو و خزمه‌تی زوری کردبوو. له لای پاشا پله و پایه‌ی کی هه‌بوو. کاتیک که لوتفعلیخان مرد، وه‌ک میراتگر بوو به‌حوکمران. کاربه‌ده‌ستانی ده‌وله‌تی تیران خه‌لات و میدالیایان دایه. به‌لام له نیتوان نه‌و و فه‌تعلی به‌گی کوری حه‌مه‌ره‌شید به‌گی وه‌کیل دا بوو به‌کیشه و ناگوی. نه‌وه‌ش بوو به‌هوی تیکچوونی کار و باری. حه‌مه‌ره‌شید به‌گه‌ به‌زیندویی سهری کیژی

لوتفعلیخاننی بۆ محمدزهمان به گئی کوره بچکۆلهی خۆی خواستبوو. خۆشی دهویست.

کاتیک همه ره شهید به گ مرد، فهتعلی به گئی کوره گورهی نهو بوو به وه کیل. حهسه نهعلیخان چونکه خوشکی دابوو به محمدزهمان به گئی، دهویست نهو بکا به وه کیل. فهتعلی به گت و برابه کانی که به گوترهی تهمن و لی هاتویی به مهر محمدزهمان به گیاندا هه بوو، ناره حهت بوون. گم کهم نیتوانیان له گه ل حاکم تیکچوو. ناخره کهی نهامنولآخانی کوری خسروخانیان هه لگرت و چوو نه تاران لای فهتعلیشای قاجار و کتیشه یان برده لای نهو. به تیکوشانیتکی زۆر فرمانی حکومه تیان به ناوی نامنولآخان وه لگرت و به خه لات و دیاری یه وه بۆ کوردستان گه رانه وه. له وه خافل بوون که بنه چه که یان به دهستی نهو نامنولآخانه له بهین ده چی.

به گورتی حهسه نهعلیخان له شکر تکی هه لگرت و به هیوای پشتگیری عبدالرحمان پاشای بابان روی کرده دهشتی مه ریوان. به لام نهامنولآخان دهرفهتی نه دا. به له شکر تکی زۆره وه که وه دهوای. له سنووری بابان گه یشته سه ری و له هه رتک لاره بوو به شهر. حهسه نهعلیخان که پیاوتکی نازا بوو، نیتیک بوو له شکر تکی دوژمن بشکیننی، به لام قهزا و قه ده ر جۆرتکی دیکه ی هینا بوو. له پهر ته سپه که ی ده کیلی قه برتیک هه له نگوت و کهوت. ده وره یان دا و هینایانه کن نهامنولآخان. که دینی هه ستاو دهستی کرده وه و گوتی: نامنولآخسرولآخانی باوگم که له سه ره مه رگه دا بوو، هه رچه ند میراتی باوگم به کور ده گات، به لام به گوتره ی په یمانیتکی له گه ل بابی تو به ستبووی، لانی منی به رداو نهوی کرد به حاکم. له نهواوی حوگمرانی نهودا من بۆ نانی شهو موحتاج بووم. به هیچ جۆر چاکه ی خسروخاننی له به رچاو نه گرت. هه همیشه دهویست نهولادی نهو نابوت بن. پاش نهوهی دههات بهری، دیسان ئینسافی نه بوو. توی کرد به حاکم. خوای گه وره مانی منی داوه به من که خاوهن مافم. ئیستاش من تو نازاد ناکه م و ده تنیرم بۆ باره گای شا تا لهوی حوگمی تو بدهن.

حهسه نهعلیخان گوتی: په کهم نه گه ر باوکت توی به شایانی پایه ی حکومه ت زانییا، میراتی خۆی نه ده گوری. دلره قی و له چهری توی له ئاست عه بده کانی خۆدا زانی بوو. هه رله بهر نهوه باوکت منی له جینگای

خۆی دانا، هه‌رتیستاش کوره‌کانی وه‌کیلن که له‌م کاره‌دا رینۆینی تو بوون، له‌توله‌ی ئەم کاره‌ بیتییه‌دا، گه‌روه‌ی ده‌ستی تو ده‌بن و هه‌ر چوار برا ده‌کوژرین و راستی سه‌کانی منیش بۆ هه‌موو که‌س ده‌ر ده‌که‌وی. ئەمانول‌آخان له‌ سه‌کانی ئەو توره‌ بوو و روی خۆی گرژ کرد. به‌ کورته‌ی باش چه‌ک کردنی سه‌نه‌علیخان هاته‌وه‌ شارێ سنه‌ وه‌ گه‌ل دوو که‌س نارده‌یه‌ تاران و نامه‌یه‌ کیشی له‌ باره‌ی یاخی بوونی ئەو بۆ پاشا نووسی. ناوبراویان گه‌یاندە باره‌گای پاشا و کاربه‌ده‌ستانی ده‌وله‌تی تیران برابیان به‌ یاخی بوونی ئەو کرد. چه‌ند روژیک له‌ ژیر چاره‌دێری‌دا رایان گرت و پاشان به‌ندیان کرد. پاش چه‌ند مانگ مرد و له‌ نیعمازده‌ ناشتیان. حکومه‌تی کوردستان به‌بێ به‌شداری بێگانه‌ به‌ نسیب ئەمانول‌آخان بوو. کیژی سه‌نه‌علیخانی له‌ خۆی ماره‌ کرد. سالی هه‌زار و دووسه‌د و سیزده‌ بوو به‌ حاکمی کوردستان به‌لام له‌ حوکمرانی‌دا هه‌ر ناوی هه‌بوو. ته‌واوی کار و بار و نه‌زمی ولات به‌ ده‌ستی فه‌تعه‌لیخان به‌گی وه‌کیل بوو. ئاخه‌ره‌که‌ی خۆی را نه‌گرت و چه‌ره‌ تاران و سه‌کالای حالی خۆی به‌ شای تیران راگه‌یاند.

وه‌کیلی کوردستان و براکانی به‌ دواي ئەودا که‌وته‌ ری. ناکۆکی ئەوان له‌لای کاربه‌ده‌ستانی ده‌وله‌تی ئاشکرا بوو. ئاخه‌ره‌که‌ی ناشتیان کردنه‌وه‌، هه‌رتک له‌ خزمه‌ت پاشا ئیجازه‌ی گه‌رانه‌وه‌یان لێدرا. به‌لام ئەمانول‌آخان به‌ نه‌پینی ئیجازه‌ی ته‌مبێ کردنی ئەوانی له‌ پاشا خواست. شا گوتی: مه‌گه‌ر نه‌وه‌نده‌ که‌ ئەوان ده‌سه‌لاتیان نه‌مینی و کار و باری تو رێک و پێک بێ، نه‌گه‌ر رێگات ناده‌م. مه‌گه‌ر ئازار و ته‌زیه‌تیان پێ بگه‌یینی، ده‌که‌ویه‌ به‌ر ئازار و ته‌مبێ و هه‌یچ عوزرێکیش ئازادت ناکات. ئەمانول‌آخان له‌ کن پاشا سویندی خوارد که‌ خه‌راپه‌یان له‌ گه‌ل نه‌کات. به‌ کورته‌ی والی و وه‌کیل بۆ کوردستان گه‌رانه‌وه‌، خه‌لک به‌ دیداریان شاد بوو. وه‌کیل و براکانی هه‌روه‌ها به‌سه‌ر هه‌موو کوردستاندا خاوه‌نی ده‌سه‌لات بوون. کیژی میرزا ته‌حمه‌دی وه‌زیر به‌ناوی عادله‌ خانم بوو به‌ ده‌زگیرانی نسرولا به‌گی برا به‌چکۆله‌ی وه‌کیل. پتوه‌ندی ئەم دوو بنه‌ماله‌ به‌رقه‌رار بوو. والی له‌ بنه‌وه‌ خه‌ریکی لێدان و تێکدانیان بوو. ئەم رازه‌ی له‌گه‌ل دوست و رازدارانی خۆی باس ده‌کرد و به‌ ئاشکرا ده‌ری نه‌ده‌بری. چونکه‌ له‌ هه‌موو کوردستان که‌س نه‌بوو لێیان نه‌ترسی. یان به‌ به‌خشین و چاکه‌ رینۆینیان نه‌بی.

به كورتي ئەمانولآخان سالتىكى دىكەش بەم دەرد و كەسەرە راي بوارد. تا چەند كەستىكى لە خوۆى كرده هاوبەكەين و پەيمان. كاتى ديارى كرد كه بەياني پاش تەواو بوونى سلاو، وەكىل و براكانى بۆ مەجلىسى خەلوەت بێن. ھەرۆك ديارى كردبوو رۆژى دوامى لەگەل رازدار و نىزىكانى كۆزى قوماريان ساز كرد. بە ھەلكەوت وەكىل و براكانى لەو كورەدا نامادە بوون. كاتى مەجلىس بلاوھى كرد، ناماژەى دا بە دەست و پتوھەندەكانى. ئەوانىش نامرازی كاريان نامادە كردبوو. لەگەل ناماژەى لە ھەسوو لايەكەوھ پەلاماريان دان و زنجيريان كردن. پاشان بە ئەسرى خانى لە دېوى ژۆرئى بەنديان كردن. دەست بەجى پياوى لەسەر مالى و ملك و منداليان دانا و ھەرچى ھەيان بوو دەستى بەسەر داگرت. شوو خوۆى لەگەل دوو جەلاد چوھ سەريان. لە پيشدا فرمانى كوشتنى ئەوھى دا كه كاتى خوۆى بېدادى لى بينى بوو. ئەوئىش كه رۆژگارى خوۆى بەدى نەدەكرد، جنىوى بە والى دا و نىوى داىكى ھېنا. پاشان جەلاد بە شىرى پولا كوشتى. دوو براى بچوكى، محمد زمان بەگ و نسروللا بەگ پيش كه ھەرتكيان لە ھەرھتى لاوتنى دا بوون كوژران. پاشان روى كرده وەكىل و گوتى: من لە ھەرەكەوھ مەنون و شەرمەزارى رەفتار و كردهوھى تۆم. بەلام پاش ئەوى سى برات لە بەر چاوت كوژران، ئىتر دكت لەئاست من پاك ناپتەوھ. كه وا بوو بە شەرمەزارى توش لەو دونيا خەفتاويە رزگار دەكەم. وەكىل پەگوتى: خوا لە رۆژى چەزا توكەت لى بكتاھوھ. ھېچى بىزى نەگوت. فرمانى كوشتنى ئەوئىشى دا و رەگەل براكانى خست. ئەم كارەساتە ھەوتى رەمەزانى سالى ۱۲۱۷ روى دا.

بە گشتى ئەمانولآخان لە رادە بەدەر كەس و كار و پاشماوھەكانى ئەوانى بازار دا. دەلەين حاجى ماھروخ خانى خىزىنى ھەمەرەشيد بەگى وەكىل كاتىك توند و تىژى پياوھەكانى خانى بۆ ئەستاندى ملك و مالى زانى، ھەر چەند جەواھىراتى ھەيان بوو كه بايى ۵۰ ھەزار تەمن ئالتونى سوور بوو لەگەل بايى بيست ھەزار تەمنىش ئەشرفى سەكەدار، لەسەر كەشفتىك دانا و قورتايتىكىشى لەسەر دانا و بۆ خانى نارد. سوتىندىشى خوارد كه لە ھېچ شتى بايى دەتەنمان نەماوھ. لەوھش زياتر ئەزەمىت و بازار بۆ كورەپياوان ناشى. كاتىك خان ئەو شتەنەى لەگەل قورتان چاوتىكەوت، تاويك راما و پاشان گوتى: كەستىكى بى ليدان و

بریندار کردن، هر به هرهشه نو ههسو جواهر و پاره و مرواری
 بنیرئ، نهگر نازار بدرین بیگومان چند نهونده دهنیئرئ. پاشان
 چند فراش و نوکری زالمی له سهر دانان. له تهزیهت و نازار
 هیچیان تیدا نههیشتهوه. دهلین قامکی ماهرخ خانمیان به گاز پیراند
 که ژنیکئی تاوا بهریز له ههسو کوردستاندا نهبوو. منالی ده دوازده
 سالهشیان وهپاش خو نهدا. حهئده شهو روژ شهو فهقیرانه نازار دران.
 له گهله نهوش هیچی دیکهیان نه مابوو بیدهن. هیتدی له ریشسپی و
 گوره پیوان تکایان بو کردن و نهوانیان نهجاتدا. له دوايه تهمری کرد
 خانوو به رهکانیان بروختن به دو سی روژ ویرانیان کردن. حوکمی کرد
 جینگاکانیان بکه نه شیوهرد. جاریان کیشا که هرکس چاوه دیریان بکا
 به دهردی نهوان دهچی. کهس نهیتوانی پشتیوانیان لی بکات. سی سه
 هزار تمه و ملک و مال و دار و نهاریان تالان کرا. حوکمی کرد
 زانایانی کوردستان شهو مولک و مال به ناوی شهو بنووسن کهس
 نهی ویرا دهنگی له بهر بیتهدهر.

کاتی له و کارانه بووه هزار شهرفی به دیاری بو پاشای ئیران
 نارد. بو کاربه دهستانی دهولتیش ههریهک دیاریهکی نارد. چوتبهتی
 کار و کردهوهی خوشی نووسی. نامه به کیشی بو میرزا نهحمدهی وهزیر
 نووسی که نهوهم له تاران بوو، قاسیده کهی راسپارد که به میرزا
 نهحمده بلی. وهکیل و براكانی کوژران نهگر نسروولا بهک زاوی تو
 بوو ئیستا من له جینگای نهوم خوم کیره کهت دهخوادم و کار وبار و
 شوغلی بهرز دهدهم به کوره گانت. تازه شهو کاره کراوه. کوژراوه کان
 زیندوو نابنهوه. باشتره تو له لای کاربه دهستانی دهولت نهم کاره چاک
 بکهی. به کورتی قاسید به نامه و پیشکیشه وه که یشته تاران و له مالی
 میرزا نهحمده دابهزی. روداوه کانی بو کپراوه. میرزا نهحمده فره پهژاره
 بوو، سه عاتیک گریا. پاشان بیبجگه له تهسلیم بوون، چاره ی دیکه ی
 نهبوو بهیانی چو لای میرزا شهفیمی سهدری نهعزم و کاره ساته که ی بو
 باس کرد. نامه و دیاریه کانی والی شی دایه. سهدری نهعزم گوتی
 کاریکی گوره ی کردهوه. نهوه له کن شاهه نشا سوتندی خواردوه که
 دهست له گیانیان ناوه شیتی. ئیستا دهترسم چون نهوه بو شا باس
 بکه م. ناخره که ی بریاریان دا که باسی کوشتنی نهوان نهکن، تا بزنان
 چون دهبی.

روژی دوايه سهدري نه‌عزم چۆ کن پاتشا و حکايه‌تي والي و
داماوي وه‌کيل و دار و ده‌سته‌ي بو گيتراوه. دواژه هزار تمه‌نيسي وه‌ک
پيشکيش دايه.

شا گوتي: هر نه‌ويه که گوتومه. نه‌گر والي زيان به گيانيان
بگه‌يه‌ني، سزا ده‌دري. ماوه‌يه‌ک با به‌نديان کاو پاشان نازاديان بکا.
ماوه‌يه‌ک پيچور والي پيشکيشي ديکه‌ي نارد و له نامه‌يه‌کدا
سه‌رگوزه‌شتي خروي بو پاشا نووسي. بو سهدري نه‌عزمه‌يشي نووسي که
راستي به پاشا بيژي.

نامه‌ي والي له ريگاي سهدري نه‌عزمه‌وه گه‌يشته ده‌ستي پاشا. له
کوشتني ناويراوان ناگادار بوو. تووره بوو و سويتندي خوارد که به
توله‌ي نه‌وکاره نه‌مانولاخان له‌سه‌ر حکومت لايبات.

کاربه‌ده‌ستاني ده‌ولت زمانيان وه‌گر خست و گوتيان والي به
ناچاري نه‌و کاره‌ي کرده. کوره‌ي قيني پاشايان دامرکانده‌وه.

پاش ماوه‌يه‌ک ژن و مندالي کوژراوه‌کان بو دادخوایی، خوتيان
گه‌يانده باره‌گاي پاتشا. به‌لام هيچيان بو نه‌کرا. به دلي بريندار بو
کوردستان گه‌رانه‌وه. له ديهات خوتيان شاردمه‌وه تا مناله‌کانيان گه‌وره
بوون و بوون به خاوه‌ني جيگاوه‌ پايه‌ي باوکیان. له ناخري باسي
کوردستاندا، باسي نه‌وانيش ده‌کري.

پاش کوشتني وه‌کيل حکومه‌تي نه‌مانولاخان باشي خر گرت. ترس
به سه‌ر خه‌لکدا زال بوو، کهس نه‌ي ده‌وتراوه له قسه‌ي نه‌ويچيته ده‌ر،
عاده‌خاتوني کيژي ميرزا نه‌حمه‌دي له خر ماره کرد و کورکاني ميرزا
نه‌حمه‌دي هه‌ريه‌ک کارينکي پي نه‌سپاردن. ميرزا عه‌بدول که‌ريسي کوري
ميرزا يوسفی برزاي ميرزا نه‌حمه‌دي بوو به باوه‌رپيتکراوي والي و
زوربه‌ي پرس و راوتري به‌وي بوو. کاري وه‌کالت درا به حه‌مه‌ ره‌حيم
به‌گ که له ناموزاکاني وه‌کيلان بوو. به‌لام هر ناوي بي ناوه‌روک و هيچ
کاره نه‌بوو. ته‌نيا روژه‌کاني باري عام له جيگاي تايبه‌تي وه‌کيل
داده‌نيشت پاش په‌ک دوو سال نه‌ويش کوژرا، له تايه‌يه‌ بيچکه له
مندال پياويان نه‌مان.

به گشتي نه‌مانولاخان ماوه‌ي ده سال له وپه‌ري سه‌ر به‌خوتي دا
حکومه‌تي کرد. ميرزا نه‌حمه‌دي وه‌زير پاش زياره‌تي مالي خوا کوچي
دوايي کرد. نيت له گه‌وره‌پياواني کوردستان که‌سي وا به ده‌سه‌لات نه‌ما

که پیتی و بهر پی بدات. به لأم سدید مه محمودی شیخ الاسلام و سیدزه کی
 کوری که قازی بوو. له سادات حسینی و گوره پیاوی ولات بوون و له
 باری بنه چه که و شوینه وه به سهر خه لکیاندا هه بوو، له هیتندی
 کرده وهی والی دل نیش بوون. چونکه زور جار داوای لی ده کردن که
 قه باله ی نابه هقی بو مؤز بکن، نه وانیش نه یان ده کرد. ده یانگوت: دین
 به دونیا نافروشین. ورده ورده نیتوانیان تینکچوو. ناغا زه مانی کوری
 یوسف به گ که له پله ی وه کیل دا بوو، یابه لباب له گوره پیاوانی
 کوردستان ناسرابوون، له کرده وهی خان دلگیر بوو. شه ویتکیان له گه ل
 کور و کس و کاری خوئی، له خزمهت نه دوو سیدده دا رایان کرد.
 سکالایان برده باره گای پاتشای تیران و له مالی سهدری نه عزم
 دابه زین. پاش ماوه یه ک چونه خزمهت شا. سدید مه محمودی شیخ
 الاسلام دهستی به قسان کرد و زولم و زوری والی بو شای باسکرد.
 نه وانی تریش هرچی ده یانزانی خستیانه سهر. له و کاته دا ته تری والی
 به دیاری و پیشکیش وه گه یشته تاران و نامه ی والی که باسی
 هه لگه رانه وه و فیتنه ی سیدی ده کرد نووسی بووی نه وان به ته عه سوی
 نایینی ده یانه وی ولاتی کوردستان بدن به ده ولتی عوسمانی. نه ونده ی
 له م یابه تانه نووسی بوو که شا تووره بوو فرمانی دا که نه شی بگرینه وه
 کوردستان بو لای والی.

ناغا زه مان و گوره گانی گوتیان، نه گه ر بچینه وه کوردستان
 ده کوژرین. تایفه ی وه کیل له نیتنه گوره تر بوون، چی یان به سهر هات.
 نه گه ر ده تانه وی نیتنه ش به ده ردی نه وان بچین هر نیتنه ش له تاران
 نه وه ی پتویستی سزمانه بیکن.

شا قسه ی وان ی په سند کرد و ناردنی بو کرماشان لای محمد
 علی میرزای کوری، که نوکری نه و بکن. به لأم سدید محمود و
 کوره گه ی، سه بارهت به سیدایه تی و بنه چه که گومانیان له کوشتن یا
 سوکایه تی نه بوو، رازی بوون که بچینه وه کوردستان و خوتیان به قهزا و
 قه ده ر نه سپارد. فرمانیشی دا به والی که ناگاداریان بی. پاش نه وه ی
 گه یشته سنه و خزمهت خان، چند روژیک له جینگای خوتیان مانه وه.
 پاشان گیران. هرچی هه یان بوو لیتیان نه ستاندن و له نازاردانیش
 هه یان تیدا نه هیتنه وه.

پاش ماوه یه ک بردنیا ن بو سقز و به نازار و نه شکه نجه به خاکیان

تهسپاردن. تاغا زه مان و نهواني تر که بو کرماشان نارد رابوون، پاش
 گه یشتنیان والی پینچ هزار تمهنی وهک پیشکیش بو شاهه نشا نارد و
 داوای کوشتن و گرتنی نهواني کرد. هیندی له نوکر و خزمه تکاری
 شازاده که له بنه وه له گه ل ته مانولاخان پتوه ندیان هه بوو له کن شازاده
 بو په سند کردنی داوای والی هه ولیان دا. به یانی روژی چوار شه مه،
 سالی هزار و دووسه د و بیست و شه شی کوچی فراهش و خزمه تکار
 به سهریان وه ر بوون. له پیشدا هه رتک چاوی تاغا زه مانیان ده رهینا که
 باب و گه وره ی نه و بنه مال ه بوو. پاشان به گز نهواني تر دا چوون.
 په کینکیان له کاتی کوتر کردندا گیانی ده رچر. چهند که سیان کوتر
 کردن. نهواني دیکه یان به زنجیر کراوی هیناوه لای خان. ژن و مندالیان
 که وتنه به زولم و ده سندر یژی. پاشان که چیان پتوه نه هینشن،
 بردیان بو هه ورامان و پاش ماوهیه ک له گه ل ته م دونیا به آمال ناواییان
 کرد.

نهینی نه بی نه گه ر ته وای روداوه کانی کوردستان بنووسم،
 در یژده بی و نووسراوه که زیاد ده بی. جا بویه له در یژ دادری خو
 ده پار یژم و به که م نووسین واز دینم. پاش ته لاچو کردنی سهیده کان و
 تایفه ی تاغا زه مان، وه ها به سه ر ولاتی کوردستاندا زال بوو که س
 نهیده و ترا له گه ل ژنی خوئی له جی و باسی بکا.

له وکاته دا ته مانولاخان له عادل خانمی کیژی میرزا نه حمه دی
 وه زیری مندالی بوون، گه وره که یان خسروخان که له جی خوئی باسی
 ده ست بلاوی و پیاوه تی و تسه خوئی ده کری.

به ر له وانه والی له ژنیکی تر کور یکی هه بوو به ناوی محمد
 حه سه نخان. کور یکی نازا و به نه ده ب و گه وره پیاو. ته مه نی به راو و
 شکار و سواری راده بوارد. هه رچی مروی نازا و به کار بوو ره گه ل نه و
 ده که وتن. له گه ل کورانی میرزا نه حمه د که خالی خسروخان بوون
 دوژمنایه تی هه بوو. له کوشتنیان ده خه فتا. ته مانولاخان له وه ی که
 زور به ی مروی نازا و به کار لی ی کو ده بوونه وه تر سی رینکه وتبوو.

ماوهیه ک هه ر وا تپه ری. ناخره که ی حه سه سه ن خان، له باوکی
 زیز بوو له گه ل هیندی له نازیان چوه کرماشان. ماوهیه ک له و ناوه
 سورایه وه. حه سه سه سن خان له سه ر نه وه له باوکی زیز بوو که باوکی
 کیژی پاتشای ئیرانی بوو خسروخان خواست که له جینگای خوئی باسی

ده کهم، ئەمە گرانى خستە سەر دلى حەمەحەسەن خان و نارده پە کن
 بابى که من کورى گورەم و خسروخان هیشتا مندالى مەدرەسە، ئەو
 بى تىنسانى يە که له گەل من دەکرى، کىژى پاتشا بو ئو دەخوازى،
 ناشکرايە پاش مردنى تو شا حکومەتى کوردستان دەدا بە زاواى خوى.
 پاش بيستنى ئو پەيامە، والى بانگى کرده کن خوى و گوئى؛
 کورم بو وا بى تاغلى، تو کورە گورەى بنەمالەى ئىمەى، بە زېندوبى
 سەزم تو والى کوردستانى، جى نشين و جىگرى من ئەتوى. ئەگەر
 کىژى پاتشام بو برات خواستوه، کىژى عەبباس مىرزاي ولى عاد بو تو
 دەخوازم. کورم! بنەمالەکانى کوردستانم تەفر و تونا کردوه، له نەغدینه
 و جەواھىرات خەزىنەم بو ئىوه وەسەرىک ناوه، منپش تەمەنم ئەوئەندە
 ئەماوه. پاش من ئەگەر له دوژمنکاري و ناکوکى بە دوور بن، قەت
 دەستى دوژمنان ناگاتە کوردستان توژى له و نسانەى بە گوئى دا چىاند
 و نەختى گرىا، حەمەحەسەن خان گەراوه بو جىگای خوى له گەل
 باورپىتکراوانى نەخشەى راکردنى کىشا و له کاتى ديار کراودا،
 نىبوه شهو له گەل هەزار سوار که هەر يەکەى حەرىفى سەد کەس بوو،
 له شارى سنە وەدەر کەوت و چونە کرماشان، له وئىشەوه چو ئىو
 عىلەکانى کوردستان له گەردەمىتر. چوار مانگ له وئى بوو والى لەم
 کارەى کورى فرە دلگىر بوو، وداوه کەى بو شاي ئىتران نورسى،
 کاربەدەستانى دەولەت وایان بە باش زانى که بىژن دلخوشى بەدەنوه و
 بىتەوه کن بابى.

باباعەلىخانى شاترباشى که مروتە کى قسەزان و زمانلوس بوو، بو
 ئەم کارە دەست نیشان کرا. فرمانىک بو بەلین و هەرەشه بو
 حەمەحەسەن خان نورسرا، واپش لەم کارە بى چى پانەى سەرکو نەکرا.
 باباعەلىخان خوى ساز کرد و بەرەو کوردستان کەوتە رى، که گەپشتە
 سنە چاوى بە ئەمانولاحان کەوت و فرمانى شاي پى راگەياند، والى
 بى تاوانى خوى له تاست کورى و خەلکى کوردستان پاکانە کرد، چەند
 روژىک له وئى بوو، پاشان له گەل خان بو سنوورى کرماشان کەوتە رى.
 له و کاتەدا حەمەحەسەن خان بە لەشکرىکى گەرەوه له ماھى
 دەشتى بوو. کاتىک هەوالى بزوتنى باوکى بىست فرماندەکانى سوپای
 خوى بانگ کرد. کاتىک هەمويان کو بوونەوه، گوئى: دەنگ و باسى
 هاتنى والى-مان پىدەگات، بىسترومە شاهەنشا کە سىکى بو دلدانەوهى

من ناردوه. بلین له باره ی شهر و ناشتی یه وه پیر و رای ئیوه چی یه؟ تا
 هیچ نه قهوماوه به ته کبیر و ناقل ده کری ئه و فتنه یه بکوژیته وه.
 هه سوو تیکرا گوتیان: تو کوری والی، ناشکرایه، دلی له تو
 ناییشینی. به لام هه سوو کرده وه کانی تو خه تای ئیمه ده گری. سویند به
 زاتی خوا، ئیمه تازه به پتی خومان ناچینه وه ده زاری نه ههنگ و بهر
 چنگالی پلنگ. نه گه تو سلامه تی خۆت ده وی، هه ر ئه و قاسیده ی شا
 بکه تکاکار و بچۆوه حزمه ت باوکت. ئیمه ش خوا گوشه یه کی
 سلامت مان پی ره وا ده بیننی، 'عه رزی خوا به رینه'. نه وه یان گوت و له
 ده وری ئه و بلاوه یان کرد. همه حه سه ن خان دلی به حالیان سووتا.
 هه سووی گه رانه وه و گوتی: برایانی من! ده سووست ئیوه تا قی که مه وه. به
 یه کیتی خوا تا گیانم له به ده ن دایه، لایه نی ئیوه بهر ناده م. ئیستا که
 وای لپهات، وه رن په یمان به سویند ببه ستین که له رۆژی شهر دا خۆمان
 به هه لاتن شهر مه زار نه که یین. همه حه سه ن خان قورئانی پیروزی له
 باخه لی ده ره یئا و له وی داینا. یه ک یه ک هاتن به که لامی خوا
 سویند یان خوارد که تا گیانیمان له به ر دایه له شهر هه لئه یین.
 پاشان هه ر که س چوره شه یینی خۆی. شه و خۆیان بو شهر ناماده
 کرد. به یانی له گه ل خۆر هه لات همه حه سه ن خان له شه یینی خۆی
 بزووت هه زار و سی سه د سوار که هه سوویان وه ک رۆسته م و نه سفه ندیار
 بوون به ره و کوردستان وه ری که و تن.
 نه و ده م خه توه ت و باره گای والی له زده وه له تاوا له دوو فه رسه نگه
 خاکه کرم اشان بوو. هه سوو گه وره پیاوانی کوردستان له خزمه تیدا
 بوون. له ده شتی ره وانسه ر سانی له شگری دی. فه رمانده رانی له شکر
 ده ستیان به بژاردن کرد. دوو هه زار سوار و پینچ سه د تفه نگچی
 هه ورامانی و سی سه د شه منخالچی و زه نبوره چی له گه ل بوون.
 به کورتنی کاتیک پتر له فه رسه خیک نه مابوو بگه نه یه ک،
 نه مانولا خان مه لا و سه ید و شیتخی به که لامولا و فه رمانی پاتشاوه بو
 دلدا نه وه ی کوره که ی نارد. نارد راوه کان گه لیک پارانه وه و تکایان کرد،
 فایده ی نه بوو. گوتی: هه رچه ندی من لای بابم وستیاری لابرندی
 کورانی میرزا نه حه د بووم. جوابی نه دامه وه. ئیستا خه لکیکی زۆر
 له گه ل من سه رگه ردانه و له والی ده ترسین. ده سه لات به ده ست من
 نه ماوه. نه م کاره به شیر نه بی چاری ناگری. نه وه ی گوت و قاسیده کانی

نارده‌ره و خووی نامادهی مهیدان کرد.

شهری ئەمانولآخان و همه‌حەسن‌خانی کوری و کوژرانی حەمەحەسن‌خان.

پاش گەرانەوہی قاسیدەکان و بیستنی ئسەکانی حەمەحەسن‌خان بە چاریتک بریاری شهری‌دا. راست و چەپ بە شەرکەران رازاوە. کورەکانی میرزا ئەحمەد هەرچەند هەلگری شیر و ئالاً نەبوون و خاوەنی کاغەز و قەلم بوون، بەلام ئەو رۆژە وەک شیری رق هەستاو مهیدانداریان دەکرد. هیتندی لە پالەوانانی حەمەحەسن‌خان سوتندی گورەیان خواردبوو کە پیتجگە لە ئەمانولآخان کەس نەکەنە نیشانەیی رمب و تیر. بەمجۆرە کەوتنە مهیدانی شەر. هیتندی لە نازایان دەورەیی میرزا عەولا و میرزا فەرەجولای کوری میرزا ئەحمەدیان دا. لە هەولین پەلاماردا میرزا عەولا کوژرا سی کەسی دیکە بە گژ میرزا فەرەجولادا چوون کە لە شوینی خوی باسی سیفاتی ئەو دەگری. میرزا عەبدولکەریم کە پاریزەری والی بوو دلی بە ناموزای سوتا و تاوی دا مهیدانی. هەرچەندوالی چوونە مهیدانی لی قەدەخە کرد فایدەیی نەبوو. رەگی پیاوہتی هەستا بوو. لە گەلکور گەیشتی، یە کی لە و سی کەسانەیی گوشت و دووکانی تر هەلاتن و میرزا فەرەجولای نەجات دا.

بە کورتی شەریکی وا ساز بوو کە باراسی خوین‌خور بە زەیی پی‌یان‌دا دەهات. ئەوانەیی دەیان ویست ئەمانولآخان بکوژن خوین دەگەس نەدەگەیاندا. لە هەمووی چاویان لە سوپا دەکرد و دەگەران. والی لە بەر ئەوہی تەفەنگچی هەوراسی وەپیتش خۆی داہوو بۆ خوشی لە دوای ئەوان دەبوو بە جاری هەزاران تیر بەسەریان‌دا دە باراندن و هەموویان کوشتن، تاقە کەسیتک نەبی بە بریتنداری لە هیچ نەترسا و لە سەفی هەورامیانیش تی‌پەری. والی لە هیتەتی ئەوکابرایە ترسا و خەریک بوو رابکا کە کابرایەک نیتزەیی کی لە سنگی ئەو سوارەدا و لە ئەسپ خستییەخوار. گورج سەری بوی و بردیە حزمەت خان و قرە شاد بوو. حەمەحەسن‌خان کە بوخۆی شەری ساز کردبوو، بە هەموولایە کدا رای دەکرد و لەشگری خۆی هان دەدا و دلخوشتی دەدانەوہ. لەوکاتەدا بەرەو رووی میرزا لوتفولای ناموزای میرزا ئەحمەد هات کە لە نازایی و پیاوہیتدا تایی نەبوو. دەنگی دا و میرزا لوتفولای بە نەرمی ولایە داوہ و

گوتی تو کوره گوره ی خان و چرای بنه مالهی من ناتوانم له به رامبه ر
گوره ی خومدا شیر هه لکیشم، وه گه ری و وه بزانه منت نه دیوه. له به ر
تو راده کم بهر شهرته وه دوام نه گوی، همه حه سه ن خان گوتی نه دایه
سه ری دده و نا، جنیوی پیته ددا و دهیگوت تو که روژی مهیدان خوت به
نه فراسیاب نه دده دا بوچی وه ک ریوی راده گهی.

میرزا لوتغولا له و قسانه وه غیره ت کهوت و لینی گه راوه و تغه نگینکی
پیته نا، گولک وه رانی راستی کهوت و هر له وی راوه ستا، میرزا لوتغولا
ده رباز بوو. دوو کهس له نوکه رانی همه حه سه ن خان ده ستیان کرد به
شین و گریان، هر چه ند دهیگوت مه گرتن فایده ی نه بوو. دهنگیان له نیو
له شکر بلاو بووه و له شکر شکا، علی سولتان ناویک بروا پیکراوی بوو
سواری نه سپی خان بوو له پیش خوئی دانا به ره و کرماشان رای کرد.
سواری سه رکه وتوو وه دویان کهوتن و هیندیکیان لیّ به دیل گرتن.
عه زه م خان ناویک که گوره ی عیلی به راز بوو که پیشته
همه حه سه ن خان، له پشته وه گرتی و له ته سپ به عه رزی دادا، رانی
برینداری به جارتک شکار سهیر نه وه بوو، پیش سالتک نه و عه زه م خان
دوه هزار تمن به سه رکاری والی قه رزددار بوو. نه ی ده داوه، پیایان
له سه ر دانا که لینی بستینه وه. کاتیک فراهان گرتبوویان و له داریان
بستبوو لیّ یان ددها، همه حه سه ن خان به ویدا تی ده پیری، له به ری پاراوه
و داوای به زه بی لیّ کرد. خان به زه بی پیتا هات، به وه کیلی خوئی
گوت: دوه هزار تمن بده به عه زه م خان، هر نه و دم له و به لایه
نه جاتی دا و گوتی: رهنگه نه و پیاوه به کاری خزه تیک بی، توگهی نه و
خزه ته ی نه وها کرده وه. همه حه سه ن خان له و کاره سه ری سورما، به
زه رده خه نه یه ک ته ماشای عه زه م خانی کرد.

خه به ری برینداری و گرتنی گه پیشته باوکی له ته سپ کهوته خوار.
به گریان و خول وه سه ر کردن خوئی گه یانده همه حه سه ن خان، پالی
وه همه سولتاخانی حاکی سه قز دابوو خوتن له برینه که یده هات.

نه مانولاخان له خوّ چوو، که وه هوش هاته وه، ده ی نالاند و ریشی
هه لده کهنده وه بابا علیخانی شاترباشی و مه لا و گه وره پیایان به
سه ریدا هاتن و نه ختی هیدی بووه. پاشان له سه ر به ردیک دانیشته،
دیله کانیان دهسته به دهسته هه ریه ک به ناو تایفه دهیناسین، پاش چهند
ناخافتنیک فرمانی کوشتنیانی ددها، له وانه سوله یمانو تر دینخانی کوری

حه محوسین بهگ که له گوره پیاوانی ولات بوو، والی هه همیشه له دهست نهو هه راسان بوو، هه لگه رانه وهی حه محه سه ن خانی له وی ده زانی، که هینایان هه ناسه به کی هه لکیشا و گوتی: تو قاتلی کوری منی. پاشان پتی گوت ههسته و کوری خوت بکوژه. نه گینا له سه رت ده دهه م. نهو فه قیره ده پاراوه و ده له رزی. بابا عه لیخانی شاتر باشی تکای بو کرد و نه وهنده ی پی داگرت تا حه محه حوسین به گی له کوشتنی کوره که ی رزگار کرد. به لام به وانی تری گوت به شیران له ت له تی گن. دهست به جی له بهر چاوی حه محه سه ن خان هه مووی کوشتن. ده لین نهو روژه پتر له سه د که سی مل په راند. بیتجگه له وهی نیتزیکه ی ۲۰۰ که سیس له مهیدانی شهر کوژرابوون.

خه به ری بو کرماشان و تازه ربایجان نارد. داوای دوکتورانی کرد. به شه و روژیک جه راحیک له کرماشانه وه هات و برینی حه محه سه ن خانی دیت. پاشان ته ختی ره وانیان هینا برینداریان له سه ر دانا و رتگای کوردستانیان گرت بهر. به دوا ی نه ودا فیلقوسی نشداری فرهنگی له ته وریتزه که یشتی. ماوه یه که خه ریکی تیمار کردنی برینه که ی بوو به لام فایده ی نه بوو. پاش دوو مانگ کوچی دواپی کرد. نه م روداروداوه له سالی ۱۲۳۵ ی کوچی دا بوو. خه لک به گشتی تازیه دار بوون. سی مانگ تازیه دانرا. ده ور بهر هاتنه سه ره خوشی. ته رمی کوره که ی به جا و جه لال بو که ره لار تارد. له دهوری ته ره که ی ده گریا و خولی وه سه ر ده کرد. مزلیک له گه ل ته رمی کوره که ی رویش پاشان بو شار گه رایه وه. بابا عه لیخانی شی نیزن دا و به سه رهاتی خوی بو شای نووسی. ناوبراو له کوردستانه وه بو تاران گه رایه وه و روداوه که ی بو پاشا باس کرد. شاهه نشای عه جه م تازیه نامه و خه لاتی بو والی کوردستان نارد و تازیه شیان دانا.

یه که دوو سال به سه ر چوو، که وته بیری بوک هینان بو خسروخان و گواستنه وهی (حوسن جهان بیگم) کیژی پاتشای نیران. له پیتشدا له باره گای پاتشا نیجازه ی وه رگرت. پاشان له گه ل کومه لیک له زانا و گوره پیاوانی کوردستان ژن و پیاو چونه تاران. ده زگای به زم و خوشی که وته کار. ده شه و و ده روژ به زم و شاهنگ و شایی بوو. ۲۰۰ هه زار زیری سوور بو نه م شایی به خه رج کرا. له سه عاتی موباره کدا بوکیان هه لگرت و به ره و کوردستان گه رانه وه.

ئەمانولخان لە تارانەووە تا کوردستان لە ھەموو شوێنی لە بەزم و شاییدا بوو. لە سنووری ولاتی خۆی چاک و خەراپ ھاتنە پیشوازی و ری و رەسمی پیشوازیان بەجێ ھێنا. دە شەو و رۆژ شاری سنە رازاندەووە. گەورە گەورەکانی کورد لە دەورەدا لە شاییدا نامادە بوون. پاشان لە سەعاتی موبارەکدا برکیان دا دەست زاوا.

پاش تەواو بوونی بەزم و ھەرا والی بە ئاسوودەیی خەریکی کار و باری حکومەت بوو. چوار سالی دیکەش بە سەر بەخۆیی رابوارد. پاشان تووشی نەخۆشی میتشک ھات و شیتت بوو. قسەیی سووکی بە گەورە پیاوانی کوردستان دەگوت. لە ھەموو کەس دزدونگ و بەد گومان بوو. کەوتە بیری فەوتاندنی کورانی میرزا ئەحمەد، بەلام ئەجەل مولەتی نەدا و سالی ۱۲۴۰ی کۆچی مالوایی لە جیھان کرد. خەلک بە مردنی تازیەدار بوون، چل رۆژ پرسەیان دانا. پاش تازیمانە خسروخانی کوری لەجێی بابی دانیشت.

باسی حکومەتی خسروخانی کوری ئەمانولخان

سالی ۱۲۴۰ی کۆچی خەلکی کوردستان لە گەل خسروخان پەیمانیا بەست. ئەو لاوتکی وێژە و زمان خۆش بوو. لە دەست بلاوی و بەشپەندەدا ھاتەمی تایی نەدەگەشتی. بە سەر شپەری فارسی دا دەستی ھەبوو. لە سەردەمی حکومەتی ئەو کوردستان تووشی قاتی و قوری ھات. وابوو کە چوار رەبە گەنم بە لێزەپەک دەفرۆشرا. خەلک ھاواری گەیشتبووە عاسمان. خسروخان لەو سالەدا سی ھزار خەروار گەنمی دا بە فەقیر و ھەژاران. خەلکی ولات لە سایەیی ئەووە لە بزیستی رزگار بوون. ناویرا کاتی خۆی بە خواردنەووی شەراب و ھاودەمی ژنی جوان رادەبوارد. بەو مانایە "خەلک لە سەر دینی پاتشان" زوربەیی پیاو ماقولی کوردستان کاریان ببووە خواردنەووە و رابواردن لەگەل ژنان.

لە سالی پینجی حوکمرانیدا، ھەم بەگ و مستەفابەگی کورانی فەتەلی بەگی وەکیل کە کوشتنی ئەو و براکانی بە دەستی ئەمانولخان باسکرا، ئەم دوو براپە لەگەل سولتان عەلی بەگی کوری عوسمان لە ناوچەیی ئەسفەنداوا لە گوندی "فسلان" بە فەرمانی خسروخانی کوژران. ئەمانولابەگ ھەمەعەلی بەگ و تایفەکیان چوونە

تاران و سکالایان برده بهر باره‌گای شا. له بهر هیتندی دوستی والی که لهوی بوون، داوایان نه‌پرسرا، ناخره‌کە‌ی به وه‌رگرتنی هه‌شت هه‌زار ثمن مروچه و بهرات له ئیسفه‌هان نیشته‌جی بوون. به کورتی خسروخان ماوه‌ی سی سال له‌وپه‌ری که‌یف و شادی‌دا رایبوارد. له کیژی پاتشای ئیران مندالی وه‌سه‌ر یه‌ک نان که له شوینی خۆ‌ی‌دا بله‌یمان ده‌کری. خسروخان سالی ۱۲۴۹‌یان ۵۰ کوچی له‌به‌ر خواردنه‌وه‌ی زوژ میتشکی تینکچو و کوچی دوایی کرد. گشت خه‌لکی کوردستان بوی ره‌شپوش بوون و له تازیانه‌دا بوون. دوو مانگی ته‌واو تازیانه‌ درێژه‌ی هه‌بوو. له هه‌مو ولاتی کوردستان به‌تایبه‌ت ولاتی بابان که دراوسی و له ژنانیشه‌وه خزم بوون. له‌م پرسه‌یه‌دا به‌شدار بوون و دابی عه‌شیره‌تیان به‌جی گه‌یانند.

ته‌مه‌نی خسروخان ۲۹ سال بوو له‌به‌ر ته‌وه به ناکام ناوی ده‌ر کرد. مرویه‌کی به دل و ده‌ست بلاو بوو. وه‌ک باسی ده‌کری ته‌مانولاخانی باوکی له ماوه‌ی حکومه‌تی خۆ‌یدا نیتزیکه‌ی دوسه‌د کرور ته‌مه‌نی کو کردبووه. پاشا مردنی، خسروخان له ماوه‌یه‌کی که‌م‌دا خه‌زینه‌ی باوکی دا به خه‌لکی کوردستان. پاشا مردنی والی گه‌وره‌پیار و خه‌لکی کوردستان له‌گه‌ل ره‌زاقولیکانی کوری خسروخان په‌یمانان به‌ست که مندالیکه‌ی ده‌ساله بوو. به‌لام ته‌واوی کار و باری ولات به میرزا فه‌ره‌جولای وه‌زیر سپێردرا. شازاده‌خانمی کیژی شاهه‌نشا به گویره‌ی دابی والی له‌گه‌ل خه‌لکی کوردستان ره‌تباری ده‌کرد. کاربه‌ده‌ست و پیاوه‌ماقولی ولاتی له ته‌خلاق و کرده‌وه‌ی خۆ‌ی رازی و شاد ده‌کرد. له‌گه‌ل حاکی بابان به گویره‌ی یاسای والی په‌ ته‌دیمه‌کان ده‌بزوته‌وه. له باره‌گای پاشا نازناوی "والیه" -یان پی به‌خشی.

ره‌زاقولیکانی کوری خسروخان ته‌و ده‌م ده سال بوو، خه‌ریکی فیربوونی ته‌ده‌ب بوو. فه‌رمان و حوکی ولات به مۆزی ته‌و ده‌رده‌چوون. له و سالانه‌دا باوکی، سه‌بارت به‌م هۆیه‌ی که ده‌نوسری بابانی به‌جی هیتشت و له سنه نیشته‌جی بوو. چونیه‌تی روداوه‌که وه‌هایه: ولاتی بابان که پاشا راپورتی ته‌رده‌لان باسی ده‌کری، سه‌رزه‌وه‌ی‌یه‌که له سنووری ئیران و عوسمانی‌دا و هه‌میشه جینگای کیشه و ناکوکی ته‌م دوو ده‌وله‌ته بوه. حاکه‌کانی بابانیش وه‌ک والیه‌کانی ته‌رده‌لان له زه‌مانی گوته‌وه به سه‌ر ته‌م ولاته‌دا فه‌رمانه‌وا بوون به گویره‌ی هه‌ل و سه‌رج پالیان وه

یه کی له و دوو ولاتانه داوه.

کاتیک نورهی حکومت گیشته مه محمود پاشای کوری عبدالرحمان پاشا، به گویرهی چاک زانی و مه سلطنت، باوکی نووسه که به بیتر و باوه همیشه لاینگری دهولتهی ئیران و یه کی له نوکهرانی نایب السلطنه عباس میرزای رحمتی بوه به جاریک وازی له پیترهوی "هاونیشتمانی" عوسمانی هیئا و ره گهل دهریاری دهولتهی ئیران و په نای نایب السلطنه کهوت، چند سالیک ههروا تی پهری، روسی دهرفتهیان هیئاو هه ره وه که له کاتی راپورتی باباندا دهنووسری، مه محمود پاشایان گرت و ناردیان بو تهسته بول. باوکی نووسه ریشیان حه بس کرد. به قهده ۶۰ ههزار تمه نیان چه ریمه لی تهستاند. پاش نهجات بوونی له ریگای به غداوه به ره و ئیران کهوت ری و له سنووری سامرا گیشته عه شیرتهی "السعید". شیخ سهعدونی گورهی تهوان تهوپهری جوامیتری و میوانداری به جی هیئا.

سه بارهت به دوژمنایهتی له گهل علی رهزا پاشای والی به غدا (۱) باسکرا له بارهی تیپه ر بوون بو لای ئیران دژوار بوو. له بهر تهوه له دهوروپهری به غدا له عه شیرتهی ناوبراو هه لبرو و له گهل زیارهتکه ران قه سدی کرماشانیان کرد. پاش شش روژ له دهوروپهری قه سری شپهرین ۳۰۰ سوار له چه ماعتهی محمد وندی بابان، به فرمانی سوله یمان پاشای حاگمی سوله یمانی به سهرمان وه ربوون. پش له په نجا سوار له گهل باوکم نه بوو. که میک به رگری کرا، چند کهس له هاورییان کوژرا و بریندار کران. پاشان هه رچی هه مان بوو به تالان بردیان. به رووتی و به پییان گیشتهینه ولاتی زه هاو که سهرهتای حاگی عه جمه. ته و دهم ته مهنی نووسه ر سی ساله بوو. به قه درایی دووهزار تمه ن تالتون و مرواریان له ریگران شاردبووه، پاش رویشتمانیان هیئا بویانه دهری. له شاروچکهی زهار هیئدی جل و به رگیان بو خو و هاورییان تاماده کرد و رومان کرده کرماشان. پاش دوو روژ وهستان لهوی به ره و کوردستان کهوتینه ری خزم و دوستی ته م ولاته به تایهت میرزا فهره جولای وه زیر و خزمه کانی دیکه شی له تایفه ی وه کیلان، بو پیشوازی نارد. لهوپهری ریژدا هیئاینه شاری سنه. گوره و بچوک و بهرز و نه زمی ته م ولاته به گویرهی توانای خوی میوانداری عیلی به جی هیئا. شازاده والیهش تهوپهری لوتف و میهره بانی نیشان دا.

ئەو كاتە سەرەتای پاشایەتی محمد شای خوالی خوشبوو بوو. باوکی نووسەر چو بەرگای پاتشا و گەوتە بەر گەرەسی شاهانە و لاواندەنەوێ کار بە دەستانی دەولەت. هەشت سەد تەمەن موچە و سێ سەد تەمەنیش نان و چیشت-یان دایە و هەموو سالی لە مالیاتی نازەربایجان ئەو پارەیی پێدەگەیشت. ئیشە لا لە شوێنی دیکە دا باسی وەزعی خۆم دەگەم. ئیستا با وەگەڕین بوو چیرۆکی ولاتی کوردستان. پێشتر گوترا کە رەزا قولیخانی کوری خسروخان لە تەمەنی دە سالی دا بوو بە والی کوردستان و کار و یاری ولات و خەلکیش بە میرزا فەرەجولا سپێردرا. شەش حەوت سال وا تێپەری، رەزا قولیخان بوو بە پیاو. والیەیی دایکی توپا خانمی خوشکی شاهەنشای کێژی نایب السلطنەیی رەحمەتی بوو خواست. خۆی لە گەل گەرە پیاوانی کوردستان چو تاران تا بە داب و دەستوری پاتشایان بوک بگۆڕنەو و شایی بکەن.

پاش ئەو کارانە زۆری پێ نەچوو میرزا فەرەجولا کۆچی دوایی کرد. میرزا هیدایەتولای بەرگەچکەیی ئەو بوو بە بەرپرسی کار و یاری ولات. سالیکیش وا تێپەری. هێندەیی لە گەرە پیاوانی ولات لە میرزا هیدایەتولای دڵگیر بوون و لە لای والی سکالایان کرد شەیتانیان لێ کرد. کەم کەم ناکوکی گەوتە نێوان والی و وەزیر.

لەو سالەشدا مەحمود پاشای بابان لە دەولەتی عوسمانی زیز بوو و لە گەل هەزار مالی گەرە پیاوانی ولاتی بابان پەنای بوو دەولەتی ئێران هێنا و روی کردە نازەربایجان بوو لای شازادە قارەمان میرزای حاکیمی نازەربایجان. رەزا قولیخانی والی و میرزا هیدایەت و خەلکی کوردستان لەو ناگادار بوون و بە پەلە نامە و تەتەریان بوو لای مەحمود پاشا نارد و داوەتیان کرد بوو ولاتی تەردەلان و چونی ئەویان بوو نازەربایجان لە رەسمی عێلایەتی دا بە عەیب زانی. چونکە لە کاتی تەنگانە دا هەمیشە پەنایان بوو ملکێ یەکتەر هێناوێ. لەو لاشەوێ باوکی نووسەر بە لای نازەربایجان دا بوو، مەحمود پاشای بوو چوونی ئەوی تیز دەکرد.

پاشان لە دەروپەری سەقز بای داوێ بوو لای کوردستان. لە هەموو مەنزڵ و جینگایەک لە لایەن والی یەوێ پیشوازی نازەیی بوو رێک دەخرا. تا گەیشتە سنە. گشت خەلکی شار بە مەلا و سەید و کار بە دەستەوێ لە گەل والی تا دور فەرسەخ بوو پیشوازی وەدەر کەوتن و ئەوپەری ریز و

حورمه‌تی لینگیرا، چونکه باسه‌که‌ی ئیغه ئیستا راپورتی کوردستانی ئه‌رده‌لانه، پاشاوه‌ی ئه‌م باسه له روداوه‌کانی باباندا باس ده‌کری.

به کورتی روژ به روژ نیتوانی والی و میرزا هیدایه‌تولای ناخوشتتر ده‌بوو. والیه‌ی دایکی والیش له بهر چه‌ن هویه‌ک لایه‌نی میرزا هیدایه‌تولای ده‌گرت. ئه‌مانولآخانی کوره‌چکوله‌ی که به غولام شاخان ناسراوه هه‌لیکرت و له‌گه‌ل وه‌زیر و خه‌لکیتی زۆر بو تاران زویشته. له‌م لاشه‌وه والی له‌گه‌ل ده‌سته‌یه‌ک خه‌لکی ولات رووی کرده تاران.

پاش ده‌ته‌قه و گه‌نگویه‌کی زۆر، حاجی میرزا ئاغاسی به‌یات ئیتره‌وانی که وه‌زیری خاوه‌ن ده‌سه‌لاتی ئیتران بوو، لایه‌نی میرزا هیدایه‌تولای گرت. وایان به پاش زانی که ره‌زاقولبخان ماوه‌یه‌ک له تاران به‌یئینه‌وه و میرزا هیدایه‌تولای به تهنیا فرمانه‌روای کوردستان بی. والیه و ئه‌مانولآخانی به باره‌گای شا به‌یئینه‌وه.

دار و ده‌سته‌ی ره‌زاقولبخان که نه‌وه‌یان زانی، نیتزیکه‌ی ۶۰۰ که‌س له مزگه‌وتی شا مانیان گرت. که‌شپش نه‌یده‌توانی ده‌ستیان لی‌بدا. چونکه ئه‌و ده‌م مزگه‌وتی ناوبراو "دارالامان" بوو. هه‌رکه‌س له‌وی‌دا با ده‌پاریزرا.

میرزا هیدایه‌ت له‌گه‌ل ئایه‌ه و دارو ده‌سته‌ی خۆی چه‌ونه‌وه کوردستان و هه‌ژده مانگ بی به‌ره‌ه‌لست حکومه‌تی کرد. پاشان شاهه‌نشای ئیتران له‌به‌ر خاتری خوشکی ره‌زاقولبخانی کرده‌وه حاکم و بریار درا که خوشکی شا به‌یئینه‌وه کوردستان و ماوه‌یه‌کی تریش والی به‌یئینه‌وه.

له لایه‌ن شازاده خانم و ره‌زاقولبخانه‌وه، ئه‌مانولآبه‌گی کوری فه‌تعه‌لی‌به‌گی وه‌کیل بوو به به‌رپرسی کار و باری کوردستان و گه‌یشته پله و پایه‌ی بابی. سرویه‌کی جوامیر و سه‌خی بوو. کاتی مانگرتنی مزگه‌وتی شا، ئه‌و ۶۰۰ که‌سه له سه‌ر خه‌رج و سفه‌ری ئه‌و بوون. له لایه‌ن باره‌گای پاتشاوه بلوکی ئه‌سفهنداوا که له نیتزیکه‌ی هه‌مه‌دان و سه‌ر به کوردستان بوو درا به غولام شاخان و میرزا هیدایه‌تولآخان و که‌س و کاری ئه‌و، ناوبراو له‌گه‌ل ته‌وم و عه‌شیره‌تی خۆی چه‌ونه ئه‌سفهنداوا، شازاده خانم له‌گه‌ل وه‌کیل گه‌یشتنه‌ سنه. به گوێره‌ی داب و ره‌سمی ولات خان و گه‌وره‌پیاوه‌کانیان خه‌لات کرد. هه‌ر که‌سیتی له کونه‌وه شوغل و پله و مه‌نسه‌بیتی هه‌بوو، پی‌ی به‌خه‌شرا. وه‌کیل گرنگی

زوری دها به "ناسایشی گشتی". پاش شهبان مانگ والی له باره گای پاتشاهو نیتزن درا و گه رایه وه بو ولات، خه لک به هاتنه وهی نهو شاد بوون، وه کیل و خزمه کانی گاو و گه ردونبان له پیش کرد. ره زاقولیکان له کارزانی و لی هاتویی وه کیل فره کیف خوش بوو. کار و باری ولاتی کوردستانی به ته اووی به نهو ته سپاردرا. خویشی شهو و روژ خه ریکی که یف و رابواردن بوو. ماوهی دوو سال له و پهری سهر به خویشی دا رای بوارد. خوئی و خیزانی خه ریکی خواردنه وه و روژگاری له عهیش و نوشدا ده برده سهر بوون. چونکه ویستی هه رزه کاری و توانای لاویتی، والی توشی کرده وهی ناشایست ده کرد شازاده خانم له و باره وه دلگیر ده بوو جار جار نامه ی بو "مه دی علیا" دایکی ده نووسی و سکالای ده کرد. ورده ورده لای پاتشا و حاجی میرزا ناغاسی-ش ناشکرا بوو. هه ر چند وه کیل ویستی به تکا و به لگه والی له و کارانه بگیریتته وه فایده ی نه بوو، له ولشه وه ده ویست شازاده خانم دلخویشی بداته وه و نسحته ی ده کرد. شهو و روژیش خه ریکی کار و باری ولات بوو.

چهند مانگیک ناواشی پهری، محمد شریف خانی قاجار به داوه تی شازاده و ره زاقولیکان له تاران وه هاته کوردستان، وه کیل نه وه نده ی پی هه لاگوت و ریزی لی گرت که به جاریک ناوبراوی له گه ل خوئی کرده هاوده ست. له باره ی نه زمی کار و باری ولات و رازی بوونی خه لک له وه کیل و له والی نامه ی بو کار به ده ستانی ولات نووسی، به لام فایده ی نه بوو. والیان برده وه تاران و جاریک دی حکومتی کوردستان دراوه به نه مانولاخانی ناسراو به غولام شا خان و میرزا هیدایه تولاش کرانه وه به وه کیل و پیشکار. نه مانولاخانولاخان له گه ل میرزا جه عفری کوری میرزا هیدایه ت به په له هاتنه وه سنه. نهو ده م میرزا هیدایه تولا نیفلیج بیوو. و به و حاله ش له سهر تهخت بو کوردستان که وته ری. له دوو مه نزی تاران و گوندی نیشتهارد کوچی دواپی کرد، ته رمه که یان برده وه ولات و به دابی عیل ناشتیان.

چهند روژیک تازییه یان بو دانا، پاشان میرزا جه عفر له جیتی باوکی دانرا و بوو به وه زیر، له و کاته دا نه مانولا به گی وه کیل له گه ل عییل و تایفه ی خوئی چوو بووه هه ورامان و له وی نیشته جی بیوو. چاره روانی فرمانی کار به ده ستانی ده ولت بوو که داخو بو دار و دهسته ی ره زاقولیکان کوئی دیاری ده کن.

شازاده خانم له شاری سنه و له دیوی ژووری 'دارالایاله' باره گای حکومتی دا نیشته جی بوو چونکه غولامشاخانیس هر له و باره گایه داده نیشت، بو خزمه تکارانی شازاده بی گیر و گرفت نه ده بو. نامه په کی بو نه مانولابه کی وه کیل نووسی و رایگه یاند که چون رهوا ده پینی خوشکی شاهه نشا و خیزانی گوره ی خوت له شاری سنه به سووک و زه لیلی رابوترن؟ نه گه ده توانی چاره په ک بکه. نامه کی به په له گه یانده وه کیل. ناوبراو له بیستنی نه و خه به ره ره گگی غیره تی بزوت، نامه کی به گه وره پیاوانی ولات نشان دا و تاوتک گریا و گوتی: سبه ی له خزمه ت شا چون ولای تم نامه په ده دینه وه؟ له شه ریه تی دین و ده ولت دا چون ره وایه که نیمه مل بو نه و خه راپه په راکیشین، نه وه ی گوت و سه روک عیل و حه سن سولتان و نه حه د سولتانی هه ورایی بانگ کرد و روداوه کی بو گیراونه وه. نه وانیش په ک په ده نگ گوتیان: ریه ر و پیشه وای نیمه وه کیل خویه تی. هرچی نه و بیژی واده کین و بو نه جاتی خیزانی والی خومان فیدا ده کین. نه وه یان گوت و سویندیان به قورعان خوارد که هه تا گیانیان ده به ردایه هه سویان له نه مری وه کیل سه رپیچی ناکن.

به کورتی نه مانولابه گ ژن و مندالی خوئی له هه وریمان دانا و له گه ل هه زار سوار له عیل و گیس و کاری خوئی و دوو هه زار تفهنگ چی هه ورایی به ره و سنه گه و ته ری. نه مانولاخان و میرزا جه عفری وه کیل له چوار فرسه خی سینه له هاتنی وه کیل ناگادار بوون. علی محمدی تاموزای که به تهن له و گه وره تر بوو، نه مانولاخان هه همیشه ریزی ده گرت و وه پیش خوئی دها و روژ و شه ویش له گه ل میرزا هیدایه تولای خالی رای ده بوارد و پاش مردنی ته ویش هر له گه ل غولامشاخان ده بوو، پایه ی وه کیل پشی پی نه سپتر درابوو به لام خوئی ده هیچ کاریک هل نه ده قوتاند، ناردیانه کن وه کیل و نامه په کی پر له واده و به لینی یان بو نارد. له سی فرسه نگی سنه چاوی به وه کیل کهوت و راسپارده کانی والی تی گه یاند. به لام تاموزگاری په کانی فایده یان نه بوو. بی تاکام گه راپه وه. له م لاشه وه نه مانولاخانی والی ریگای نه دا شازاده خانم وه دهر کهوی. میرزا جه عفر و کوه لیکتی زوژ له سواره ی جاف بو شهر وه دهر کهوتن. له گوندی حه سه ناوا هه رتک لا گه یشته په ک. به ر له وه ی شهر

دهست پی بکا، نیتزیکه‌ی دوو سهد کس له سواره‌ی لهک که باوه پیتکراوی وه کیل بوون، هه لاتن و چوونه پال له شکره‌ی والی به وه له شکره‌ی ناوبراو ته‌نکه‌ی تیکه‌وت. کومه‌لینکی دیکه‌ش له سواره‌ی دهور و به‌ری بلاویان کرد. وه کیل له‌گه‌ل تفه‌نگچی‌کانی هه‌وراسی به‌ربه‌ره‌کانی به قازانچ نه‌زانی، په‌نای بوّ چبای هه‌سه‌ناوا برد که پیشتر باسی کراوه. چبایه‌کی بی ناوا، مانه‌وه‌ی له‌وی دژوار بوو. نیتزیکه‌ی چوار سه‌عات شه‌ریان کرد. پاشان هه‌وراسیه‌کانیش په‌روی شه‌رم و به‌دناویان به‌سه‌رشان دادا و به‌جاریک له‌کیو هاتنه‌ خوار و چوونه خزمه‌ت والی. که‌میتک نه‌بی که‌س له‌کن وه‌کیلی نه‌مان. هه‌رچهند عبدالحمید سولتان، کاربه‌دهستی ناوچه‌ی بانه و نه‌وانی تر هانیان دا که بروا، له‌به‌ر غیره‌ت و ره‌شیدی سه‌ری دا نه‌نواند و خوی به‌قزا و قه‌در نه‌سپارد. عبدالحمید سولتانیش سواری نه‌سپی خوی بوو و تی‌ی ته‌قاند.

له‌ولاه والی هیندی سید و شیخ و مه‌لای به‌قورعانه‌وه ناردنه‌ کن وه‌کیل و سوئندی بوّ خوارد که بیجگه‌ له‌چاکه‌ هیچ خه‌راپه‌ی له‌گه‌ل نه‌کات. نه‌وان چون و وه‌کیل‌یان دلنیا کرد و هینایان کن والی. له‌پیشدا گه‌لیک ریژی لی‌گرت. له‌په‌نا خوی دانا. پاش ده‌میتک چوونه‌وه شار له‌ریگادا میرزا فه‌تاحی کوربی میرزا فه‌ره‌جولای وه‌زیر، سه‌ره‌رای خزمایه‌تی له‌گه‌ل وه‌کیل هاته‌ خزمه‌ت خان و گوتی: نه‌گه‌ر نه‌مانولا به‌گ به‌م کش و فشه‌وه بیته‌ نیتو شاری پینه‌ تیتتر واز له‌نوکه‌ری من بیته. چونکه‌ نه‌گه‌ر نه‌وان سه‌رکه‌وتبان، ژنه‌کانمان هه‌ر په‌که‌ی له‌دهستی سواره‌یه‌کی نه‌واندا ده‌بوو. والی توژی بیتری کرده‌وه به‌لام له‌قسه‌ی نه‌و ده‌ر نه‌چوو. ناچار نه‌مری کرد شمشیری لی‌بکه‌نه‌وه و کلاویشی له‌سه‌ر هه‌لگرن. دووباره‌ که‌سیتک بوّ نه‌شکاندن‌ی نه‌و کلاوه‌که‌ی له‌سه‌ر ناوه. کور و برازا و خوارزاکانیشیان گرتن و هینایانن. له‌په‌نا شاری گه‌یشتنه‌ نیتزیک خانوبه‌ره‌ی وه‌کیل، عه‌لی محمد به‌گ که‌ پیشتر باسی کرا تی‌دا داده‌نیشته. کور و برازا و که‌س و کاری به‌ع‌لی محمد به‌گ نه‌سپارد و نه‌مانولا ته‌بگه‌ی به‌پی‌یان وه‌پیش نه‌سپدا. دوو سی سه‌عات له‌شه‌و چوو بوو گه‌یشتنه‌ باره‌گای حکومه‌تی. وه‌کیلی ده‌دیوینکی کرد و پاش هه‌ژده‌ روزان له‌نیتوه‌شه‌ودا به‌دهستی دوو که‌س له‌به‌رده‌ستانی خوی کوشتی. چند روژیک مه‌یته‌که‌ی هه‌ر له‌و شوینه‌ ماوه که‌ لی‌یان کوشتبوو. که‌م که‌م ون بوونی وه‌کیل که‌وته‌ سه‌ر زاران.

شهوتك همه مین به گی کوری جهمشید به گی که تویش له تایفه ی
وه کیلان بوو، بانگ کرد و دوو مه لای ره گه ل خست، مه پتی وه کیلبان
پاش شوشتن و تعلقین له گورستانی شیتخان به خاک ته سپارد.

کور و برازا و خوشکه زایان که به م زوانه باسیان ده کری، برده
به ندیخانه و کوت و زنجیریان ده لاق و مل کردن. خیزانی میرزا
فهره جولا ی خوا لی خوشبوو به زه پی به حالیان دا هات و له لای والی
تکای بو کردن و له به ندیخان نه جاتی دان و بردنی بو مالی خوبی و
زوری چاکه له گه ل کردن. له و کاته دا ناوچه ی نه سفه ننداوا، له لایه ن
باره گای شاهه درا به کس و کاری ره زاقولیکانی. شازاده والیهش له
تارانوه گه راه بو کوردستان. وه ک ده لیتن هیندی له باوه رپیتکراوانی
والیه له باره ی کرشتنی کوری وه کیلی نامه یان بو والی و بو میرزا
جه عفر نووسی. نه و کاره ی به میرزا ره زای کوری میرزا هیدایه تولا
کرده. له بهر توه که له م جیهانه دا شت ون نابی، نه م باسهش له نیو
خه لک دا بلاو بووه.

باوکی نووسه ر له ه سوو باریکه وه ده چوه سه ر تایفه ی وه کیلی.
تازهش کیژی نه و بیوه ده زگیرانی کوری وه کیلی، له م کاره ناراحت
بوو، له گه ل غیره ت و ده ماری عدشیره تی نه ده هاته وه. نیوه شه و دوو سی
که سی بو نه جاتی نه وان نارد. خوشی له گه ل چل سواره ی په رداخ و
تاماده له په نا به ندیخانه راه ستا که نه گه ر هه رای لی ساز بوو، به
زوری ره زگاریان بکا. نه و دوو که سه به هاضانی دیواری لای چولیان
بری و نه وانیان هینا ده ری و بو نه و شوینه یان بردن که باوکی
نووسه ر له ده ره وه ی شار دیاری کردبوو. له گه ل ده سوار ناردنی بو
نیو عیلی جاف که نه وده م همه به گک گه وره یان بوو. له یازده
فرسه خی شاری سنه له کوتستانی بوو. دوا ی شهش روژ خوشی چوه
لایان و له ویره چوونه کن همه سولتانی حاکمی سه قز.

له وی تازیمانه ی وه کیلی ره حمه تی گیرا و پاشان گه رانه وه بو نیو
عیلی جاف په نا ده ریاچه ی مه ریوان. همه به گک، عبدالرحمانی برای
له گه ل سه د سواری به کار ره گه ل خست و به شه و روژیک سی
فرسه خ ریگیان بری و گه یشتنه خاکی که روس. له ویشه وه به سی
روژان گه یشتنه نه سفه ننداوا، له خزمه ت شازاده خانمی دیسان بو
وه کیل تازیمانه گیرا.

پاش سی مانگ رهزا قولیخان جارینکی دیکهش کراوه به حاکی
کوردستان و به سی شه و روژ گه یشته وه کوردستان. نه مانولاخان و
شازاده والیه به زحمهت و دژوار، به زستانی چونه سونقور. هیندک له
لایه نگرانیان گیران. جه عفرخان که له ناموزاکانی والی و قاتلی
وه کیل بوو له گال چند که سی تری که نه وه بیان کردبوو کوژران.

نه ودهم تازیمانه ی وه کیلیان نوی کرده وه و به گوی ره ی داب و
ره سی عی لایه تی والی و هه سوو خه لک جلی ره شیان له بهر کرد
سهریان ده قور نا. پاش ته وار بوونی تازیمانه نه سه دولا به گی کوری
نه مانولا به گی وه کیلی له جیتی بابی دانا و خه لاتی کرد و ده سه لاتی
ولاتی دایه. نه ودهم له بهر نه وه ی ته منی له ۱۸ سال پتر نه بوو، به کار
و باری ولاتی رانه ده گه پشت، هه سه سولتانی حاکی سه قزی که
پیاوینکی به نه زمون و له گه وره پیاوانی ولات بو، تازهش کیژی وه کیلی
له هه سه عفرخان کوری ماره کردبوو، له لایه ن سه سه دولا به گی
وه کیله وه کرا به بهر پرسی کار و باری کوردستان.

به کورتی رهزا قولیخان ماره ی سالتیک له وپه ری سه به خوییدا
رایبوارد. چونکه له و سالاندا به هه من میرزای حوکرانی نازه ربایجانی
برای شای نیران حاجی میرزا ناغاسی به یاخی تاوانبار کردبوو،
رهزا قولیخانیشی به هاودهستی نه و ناسیبوو، له کاتیکدا دهستی له و
خه یاله دا نه بوو، خسروخانی گورجی به بیانوری نه زمی سنوره کان بو
نه و سه له بنده نارد. والی داوای چاوینک و ونی کرد و له ساینقه لای
سنووری هه وشار چوه کنی. پاش روژیک خسروخان گرتی و له گال
هه باسقولیخان کوروس بو تارانی نارد. خوشی به بی کوسپ چوه سنه
و دهستی به حکومت کرد.

هیندی له گه وره پیاوانی ولات، وهک نه سه دولا به گک و فه تحولا به گی
وه زیر و براو مال و مندالی والی چونه ولاتی بابان و په نایان بو
عه و لاپاشای حاکی بابان برد.

ناوبراو نه وه ی پیاوه تی بوو له گه لیانی کرد و تاگاداری کردن. هه ر
چهند کار به دهستانی ده وله تی نه بیان ده هیشت کهس و کاری والی
رابگری و بیان پارینزی قبولی نه کرد. تا به فاسیده کانی والی به غدای
گوت: نیشانی ده وله تی و پایه ی حکومتی وه لا ده نیتیم، به لام په نابهرانی
ولاتی بابان وه لا نانیتیم.

له سنه ش عهلی حهه به گه خالی وه کیل هیندی سهید و مهلا و شینخی هه لگرت و رای کرده تاران. داوایان له شاهه نشا کرد که ره زاقولبخان بگه ریته وه. هه رچه ند حاجی میرزا تاغاسی و کار به ده ستانی تری ده ولت ناموز کاریان کردن فایده ی نه بوو، ناخره که ی چند کهس له گه وره پیاوانی وه ک عهلی حهه به گه و نه سه دولابه گه و براکانی والی-یان برده خزمهت پاشا. شا خوئی وه جواب هات و تاریفی خسرو خانی کرد. عهلی حهه به گه له نیو نه واندا وه دهنگ هات و عهزی شای کرد که ۸۰۰ ساله نیمه نه میر و حوکمرانی کوردستانین و به گویره ی یاسای عیلی رهفتار ده کهین. نیستا رهزا قولبخانیش هه ر به شتوه ی باب و باپیرانی رهفتار ده کا. نه گه ر زولمیکه کرد بی له خوئی کرد وه، نه گینا ره عیبت و خه لکی ولات له و پهری ناسوده بی دا بوون.

سه کانیان له کن شا په سه ند نه کرا و له چوونه وه یان و خزمهتی خسروخان پتی داگرت. عهلی حهه به گه حاشای کرد و گوئی: تا گیانمان له بهردایه، بیتجه له ره زاقولبخان سه ر بوکس نه وی ناکهین. ناگری توره بی پاشای عهجه م گری لی هه ستا و به میرغه زه بی گوت دار و فه لاقه بیتن و عهلی حهه به گیان له داری به ست و نیتزیکه ی جهوت هه زار داریان لی دا. ناخره که ی به تکای سه دری نه رده ویلی به خشرا، پاش چند روز ناوبراویان له گه ل جه عه زه ی قولبخانی نه میرالامرا به به ندی ناردیانه وه بو کزن خسروخان. به نه پینی نه سپاردیانن که ناگیان لی بیت.

کوردستانیه کانی تر که وایان زانی، نیتزیکه ی ۸۰۰ کهس گه وره و پچوک له مزگوتی شا مانیان گرت. له باره گای شاهه فرمان درا به میرزا نه بولقاسمی نیماسی جومعه ی تاران له مزگوتیان وه ده ر بنی. نیماسی جومعه نیمحترامی مزگوتی له بهر چاو گرت، تکای بو کردن، قبول نه کرا. دوباره فرمانی وه ده رنانیان درا. هیندی له شازاده و فرمانده ی له شکری چوونه مزگوت میرزا نه بولقاسمیان دلخوشی داوه و چند روژیک فرمانه که یان وه دوا خست.

نه و ده م شا له کوردستانی شمیران نه خوش بوو. حه کیم له عیلاجی داما بوون شهوی شهشی مانگی شه والی هه زار و دووسهت و شیتست و چواری کوچی وه بهر ره حهه تی خوا کهوت. نه وده م ره زاقولبخان له

گوندى تهجریشی شمیران داده نیشته. هیتندی توپچی کیشکیان له دهور و بهری ماله گه ی ده کیشا. کوردستانیه کان که هیتندی له مزگوتی شا و هیتندی له عهبدولعه زیم مانیانگرتبورو، کو بوونه وه و گشتیان چوونه تهجریش. توپچیه کانیان ترساند و رایان کرد. والیان هه لگرت و چوونه نیتو فوجی گه روتس، نه وانیان ره گه ل خو خست و به نیوه شه و به ره و کوردستان که وتنه ری. روژی پینچ و شهش والی گه یشته وه به ک فرسه خشی شاری سنه. خوسره و خان فره ترسا و په شوکا. علی حه به گه ی له زیندان هینا ده و داوای لی بوردنی لی کرد. له و لاشه وه خه به ری بو والی نارد که هه تا خوسره و خان له و شاره یه، تو مه یه نیتو شار و زیادتر شا له خو ت تووره مه که. خوسره و خان بارگه و بنه ی تیک نا و له گه ل فوجی هه مه دان ریگای زهنگانی گرته به و بو پیشوازی شاهه نشای نوئی ناسرالدين شا که وتنه ری.

رهزا قولیخان گه یشته نیتو شاری سنه. کار و باری ولاتی به علی حه به گه ی نه سپارد و له قه بی خاوهن ده سه لاتی پی به خشی. خوشی وه ک جاران دهستی کرد به رابواردن و سه سه ریته ی و به جوړیک که لخواهی بیست سال هیلک کرکه هم روداوه بهم زوانه باس ده کری. به کورتنی کاتی ناسرالدين شا له سه ر تهخت دانیشته، میرزا ته قیخانی فراهانی بوو به نه میرله شکر و وه زیری کشوه ر. نه مانولاخانی برا چکوله ی والی نه ودهم له تاران ده زیا، په نای برده باره گای نه میر نیزام و له وی مانی گرت. له و لاشه وه نه میر و کاربه دهستانی تری ده ولت ده یانویست رهزا قولیخان سه باره ت به سه ریادانی سهزا بدهن. به لام له ده رفهت ده گهران که به هاسانی ناویراو وه ده ست بیتن. به هه لکه وت میرزا نالاقولیخان که له تایفه ی وه زیرانی کوردستان بوو، له لایه ن رهزا قولیخان وه بو عوزر خواستنه وه به دیاری و پیشکیش شه وه گه یشته تاران. میرزا ته قیخانی نه میر بانگی کرد و له باره ی ره فتاری والی و بار و دوخی خه لک و ولات پرسپاری لی کرد. ناویراو که له بنه وه له رهزا قولیخان دلگیر بوو گوتی: که والی یاخی بوه و خه ریکه چپای هه وراسان بکاته پیگه و له گه ل ده ولته ی عوسمانیش ریک که وتنه. گه وره پیاوانی ولات له گه ل نه و هاوده نگ نین. نه گه ر وه ده نگیش نایه ن له ترسانه. نیستا به گویره ی قسه کانم نوسراوه به کم له لایه، نه گه ر ده فرموی سه به ی ده یه یتم.

میرزا له قسه کانی فره توره بوو. گوتی دهبی نه و نوسراوهیه بیئی. میرزا ئالاقولی دوو کاغهزی سپی مورکراوی والی له بهر دهست بوو تا له کاتی پتویستدا چی به باش زانی لی تیان بنووسی و بو کاربه دهستانی دهوله تیان بنتری. هاته سهر نهوهی که نه و فهیره به گرتن بدا.

شهو ی ههر وهک به نه میری گوتبوو، دوو نامه ی له قولی رالی بو خوی نووسی و له نامه کاندای نووسی که له کن نه میر زور خوت به کم مه گره. نه گره به خوشی خهلات و نشانی حکومه تیان بو من نارد نهوه باشه، نه گینا رابگه پینه که چپای هورامان نه وهنده به رزه که جیرانی عاسمانه. به یانی چوه لای نه میر و نامه سازکراوه کانی دایه.

روژی دوایه میرزا ته قیخان نامه کانی برده کن شا. فرمانی لی خستن و گرتنی رهزاقولیکان ده رچوو. خهلات و نشانی حکومه تی کوردستانی دا به نه مانولاخان.

شو ئالاولتردیخان سه رهنگی توپخانه ی له گه ل سه د توپچی ره گه ل خست و به سی شه و کوژان گه پشته چوار فه رسه خی سنه. والی هیتشتا له عهیش و نوشندا بوو که خه به ری هاتنی نه وانی بو هات. به زه حمت مال و مندالی برده زهر و به ره و کرماشان که وته ری. له ولاشه وه نه میر نامه ی بو گه وره پیلوانی ولات نووسی و پشتیوانی رهزاقولیکانی لی قه دهغه کردن. به تاییهت حوکمیکی دلدا نه وه و میهره بانی بو نه سه دولابه گی وه کیل نووسی. له گه ل نه وه ش چونکه وه کیل ته و او له نه مانولاخان ده ترسا، خوی پی را نه گیرا و له گه ل والی تا سنوری کرماشان رویشت. روژی دوایه نه مانولاخان هاته نیو شار. که وره و بچوکی ولایتی بانگ کرد و موحیبه تی نیشان دان. سه بارت به کرده وهی رابردووی داوای لی بووردنی کرد. عه لی حه مه به گک و باوکی نوسه ری هیتتا. له باره گای وه کیل و نه ختی قسه ی بو کرد. سویندی خوارد که نه گره له جیاتی خویتی باوکی نه فسی خومیشی بوئی، دریخی ناکه م. ده مه وی نه و په له ره شه له خوم بشومه وه. نه وه ی گوت و نامه یه کی به خه تی خوی بو نه سه دولابه گی نووسی و ته وای بو رون کرده وه. میرزا نه لاقولی وه زیر و مه حمود به گی دیوان به گی که له باوه ر پیکراوانی بون، ناردینه کن وه کیلی. نه و دوو که سه به په له وه ری که وتن و له تاخیری خاکی کوردستان گه پشته وه کیل. قسه کانی

والیان پی راگه یاند. ناوبراو دلی بو گرانه وه نرم بوو، بو خزمهت
نه مانولا خان رینگای داگرت. والی بو چاو پینکه وتنی چوو. له پهنا خوبی
دانا. له کرده وه کانی عوزری هیتاره و خه لاتی به نرخی دایه.

به گشتی نه م چاره به پیچه وانهی رابردوو، والی نه وهنده له گهل
خه لک باش و میهره بان بوو که له ماوه به کی که م دا پی یان له والیه کانی
پیشوو باشتر بوو. گه وره و بچوک له وپه ری راستی دا خزمه تیان ده کرد.
له ولاشه وه ره زاقولبخان چوه کرماشان و په نای بو فیروز میرزای نایب
السلطنه ی حاکی نه و ولاته برد. شازاده چند روژیک رای گرت.
له نه کاو له باره گای پاشاوه نه مر ده رچوو که ره زاقولبخانی به حه بسی
بو تاران بنیری. هر نه و روژه شازاده ناوبراوی له گهل چند که سان
به ری کرد. هاوری کانی هیندیکیان رایان کرد و هیندیکیش نه مانیان
خواست و نه سب و چه کیان لی نه ستاندن و به ره لایان کردن.
کاتیک والی گه یشته نیزیک تاران نه یانه یشت بچینه نیتو شار،
به ری یان کرد بو ته وریزی و له توپخانه به ندیان کرد و حه وت سال له
زینداندن مایه وه. پاشان هینایانه وه تاران که له شرتنی خوبی دا باسی
ده کری.

به کورتی پاش ره زاقولبخان، نه مانولا خانی ناسراو به
غولامشاخان باش به سهر کاری باری خوبی دا زال بوو. له گهل خه لک
ره فتاری باش بوو. به ک دوو سال عالی حه م به گی کرد به پیشکاری
ولات. ناوبراو له ریک و پیک کردنی ولات و ناسایشی حالی خه لکدا
فره شیلگیر بوو.

له سالی سی به سی پاشایه تی ناسرال دین شادا میرزا ته فیخانی
نه میرکه بیر له وه زارهت لبرا و میرزا ناغا خانی تبعتمادالدوله بوو به
سهدری نه عزمه. کاتی که سهدری نه عزمه به حوکی پاشای رحه مته
له کاشان دانرا بوو، شازاده والیه دایکی نه مانولاخان له تاران چاکه ی
له گهل که س و کاری نه و کرد بوو. نه م چاره که بوو به سهروکی گشتی
ولات، به توله ی نه و چاکه به له گهل نه مانولاخان فره میهره بان و باش
بوو، نوینه رایه تی کار و باری وی به میرزا کازم خانی نیزام الملکی
کوری خوبی نه سپارد.

سالی ۱۲۶۷ نه مانولاخان وه زاره تی کوردستانی دا به میرزا محمد
ره زای کوری میرزا عبدالکهریمی که باسی ژبانی نه و له ژیر باسی

ئەمانولاخانی گەورەدا نووسرا.

ناوبراو پیاوێکی لی هاتوو بوو. ئەو خەرجهی که بریار درابوو بەدەری بە دیوان، بێ کەم و زۆری دەیکەیاندا و والی و کاربەدەستانی دەولەتی رازی دەکرد. وای لی هات که پلە و پایەیی ئەو لە هەمو گەورەپیاوانی کوردستان هەورازتر چوو. کەس نەیدەتوانی یەک و دووی لە گەل بکات. قسەکانی لە لای والی وها جی یان گرتبوو که بە بێ ئیمزای ئەو هیچ کاریک بەریتو نەدەچوو. لە کاری خۆیدا باش بەتوانا و بە تاسودەیی کار و باری ولاتی بە ریتو دەبرد.

عەلی حەمە بەگ سالی ۱۲۷۲ی کۆچی دوایی کرد. کابرایەکی ژیر و لی هاتو و بە کار بوو. کاتی مانەوهی لە ئیسفەهان لە خزمەت شازادە سەیف الدولەدا، کاری گەورەیی پێ نەسپێردرا. بە قەدرایی بیست هەزار تەنەیی لەو سەفەرەدا بو عیال و کەس و کاری خەرچ کرد. ساوهی هەشت سال لە گەل والی راست و دلپاک بوو. تا سالی ۱۲۷۴ سەدری ئەعزەم لی کەوت و کار و باری والیش توشی ئالوژی هات.

پیشتر نووسرا بوو که ئەمانولاخان لە سەرەتای حکومەتیدا گەلیک پارێزگار و بەدین و لە گەل خەلک باشبوو. وەدوای کاری ناحەز و سوک نە دەکەوت. هەر چەند لەو سالانەدا خودا تەخلاتی باشی ئەوی وەرگێرا. دەستی بە کاری ناحەز کرد. لەپیشدا بە قسەیی هیندی باوەرپیتگراوی خۆی لە میرزا محمد رەزا وەشک کەوت و لە بنەوه خەریک بوو بیفەوتینی. روژ بە روژ ساردی یان کەوتە نیتوان.

سالی ۱۲۷۵ پاشا ریتی کەوتە شاری سنە. ئەو دەم بەشی لەشکری پاشا نازوقە وەرگێر نەکەوت. ئەو هەش نەهەمەتیک بوو بە سەر کاری والی دا هات. هەر لەو سالەدا ئەسەدولا بەگی وەرگیل سەبارەت بە موچە و بەراتینکی که لە دیوان را هەیبوو ئیجازەیی لە والی وەرگرت و چو تاران. هیندی لە زانا و گەورەپیاوانی کوردستانیش لە بنەوه لە گەل نەجەفقولیاخانی کوری حەمەحەسەنخانی کوری ئەمانولاخانی ئاموزای والی بوونە هاودەست و چەند نامەیی سکالایان بو کاربەدەستانی دەولەت نووسی و لە دەست رەفتار و کردەوهکانی والی هاواریان هەستا.

هەر چەند وەرگیر لە گەل ئەوان یەک نەبوو، بەلام نەیدەویست ولامیشیان نەداتەوه. لە لای دیکەوه ئەسەدولا بەگی وەرگیلش لە تاران

دهستی به داد و فیغان کرد و له داگیر کردنی ملك و پله و پایه ی
خوی شکایه تی کرد. میرزا یوسفی مستوفی المعالک روی مهرحه مه تی
تپنکرد. موچه و براتی دایکیشی دایه و بردیه کن پاشا به له قه بی خان
و خه لات و فرمانی وه کیلی کوردستانیشی سه ربه رزی کرد.

وه زارعتی نه بولقاسم

عه زیز خانی موکری سه ررداری ته وای فوج و له شکری نیران که
ته و ده م پیشکاری ولاتی نازربایجان بوو، ته ویش دلی له والی نیشا.
چونکه والی به بی سووچ و تاوان همه عه لیخانی سه قزی که یه کی له
نیزیکانی سه ردار بوو چه بس کرد. به کورتی هوی لی خستنی والی له
هه مو لاهه ناماده بوو. له پیشدا له باره گای پاشاوه میرزا نه بولقاسمی
مستوفی نه فرشی بو و هزاره تی کوردستان ده ست نیشان کرا و ریگای
کوردستانی گرت بهر. میرزا محمد رهزا گه رایه وه بو تاران. چند
روزی پی چوو فرمانی لی خستنی والیش ده رچوو. نه جه فقولیکانی
ناموزایان کرد به حاکمی کوردستان، نه مانولاخان مال و مندا
وده ست و پیوهنده کانی هه لگرت و به رهو تاران که وته ری. له ولاشه وه
میرزا نه بولقاسم له تاران وه و نه جه فقولیکان له جوانروه گه یشتنه
سنه. گه وره پیاونی ولات وه که عه لیخانی سه قزی و میرزا علی
دیوان به گی و خه لگی تر چونه دیشیمان. پاش ماوه یه که ته سه دولاخانی
وه کیلیش گه رایه وه کوردستان و هه مو تیکرا خه ریکی به رتوه بردنی
کار و باری ولات بوون و که م و کوری تان له کاردا نه بوو. له لای
تریشه وه میرزا همه رهزا گه یشته تاران و والیش به دوا ی نه ودا.

میرزا همه رهزا به باشی نه زانی له تاران دابنیشی، چوه
عبدالعه زیم و خوی به عه رزی دادا. ماوه یه که له م جیگا پیروزه تاق
که وته وه. پاشان به تکای مستوفی المعالک هاته ده ر و له سه ر ویستی
سه ررداری گشتی چوه نازه ربایجان. ماوه یه که له وی مایه وه. ورده ورده
دل نیشی سه ررداری له والی چاک کرده وه و داوای کرد نه مانولاخان
بکریته وه به حاکمی سنه.

نیزیک بهار سه ردار به رهو تاران که وته ری. هه ر چند
نه جه فقولیکان له شاری زهنگان خوی گه یاندی و خزمه تکاری خوی پی
راکه یاند، به لام میرزا همه رهزا وه ها والی له لای سه ردار

خوشه‌ویست کردبوو که خزمه‌تگوزاریه‌ک‌ه‌ی نه‌جه‌فقولبخان کاریگر نه‌بوو. به‌روالت دلنپای کرد و ناردیه‌وه بوّ ولات. والی هاته خزمه‌تی و له‌کرده‌وه‌ی رابردوو داوای لیبووردنی کرد.

باسی حکومتی ئەمانولاخان جاری دووهم به‌هوی سەردار موه.

پاش ئەوه‌ی سەردار گەیشته‌تاران چوه خزمه‌ت شاهه‌نشا، داوای حکومتی ئەمانولاخانی کرد. چونکه ئەو دەم ولاتی نەردەلان بەشیک بوو له‌ولاتی نازەربایجان. کاربە‌ده‌ستانی ده‌ولت داوای سەرداریان په‌سند کرد و جاریکی دیکه‌ش خه‌لات و نیشانی کوردستان درا به‌والی. میرزا حەمه‌زه‌زاش بووه به‌وه‌زیر و بیجگه‌ له‌وه هاته‌ریزی مستوفی‌یه‌گه‌وره‌کان (۱) و نه‌جه‌فقولبخان بوّ خزمه‌تی شا بانگه‌کرایه‌وه و کرا به‌سەر کیشکچی موزه‌فهره‌الدین شای وه‌لیعهد و ده‌گه‌ل سەردار چوه نازەربایجان. پاش هه‌شت مانگان له‌ته‌وریزی کوچی داویی کرد. میرزا ئەبولقاسم‌یش له‌سنه‌وه به‌ره‌و تاران که‌وته‌ری و له‌ریگادا فرمانی وه‌زاره‌تی هه‌مه‌دانی پی‌گه‌یشت و له‌وی مایه‌وه.

ئەمانولاخان و میرزا حەمه‌زه‌زا هاتنه‌وه کوردستان و ده‌ستیان کرد به‌حکومه‌ت. پیشتر باسکرا که‌والی ده‌ستی به‌کاری دزیو و خراب کردبوو. ناموزگاری دوستانی له‌لا بی‌تخ بوو. ده‌ست دریزی بوّ ژن و مندالی خه‌لک ده‌کرد. پاش گه‌رانه‌وه‌شی ده‌پویست ئەوانه‌ی له‌گه‌ل نه‌جه‌فقولبخان یه‌ک بوون، سزایان بدات. به‌لام له‌سزادانی کاربە‌ده‌ستانی ده‌ولت ترسا بوو له‌ده‌رفه‌ت ده‌گه‌را. هه‌میشه‌ش له‌میرزا علی دیوان به‌گی له‌بیانو بوو، چونکه ئەوی به‌تیکده‌ری بناخه‌ی حکومتی خوی ده‌زانی. میرزا حەمه‌زه‌زاش که‌ساله‌های سال پشتیوان و پارێزگاری بوو، ده‌ستی له‌پشتیوانی هه‌لگرت و بوّ گرتن و به‌ند کردن له‌گه‌ل والی ریک که‌وت.

ئەو میرزا ره‌زا علیه‌که‌له‌سه‌ره‌تاوه‌سەر به‌میرزا حەمه‌زه‌زای وه‌زیر بوو، خوشی کابرایه‌کی لی‌هاتوو و به‌کار بوو له‌ماوه‌یه‌کی که‌م‌دا گه‌یشته‌په‌ و پایه‌ی به‌رز زۆر جار کار و باری ولات به‌و ده‌سپه‌ردرا. له‌دیوانی به‌رز له‌قه‌بی دیوان به‌گی پتدرا. مووچه‌ی بوو به‌

سی سهد تمن. به لام والی به دل له گهلی باش و پاك نه بوو. له بهر
 خاتری وهزیر ماوهیهك رای ده بوارد له م دوایی یه دا که لی کهوت و
 ره گهل نه جه فقولینخان کهوت، ئیتر وهزیر نه یئوانی پشتیوانی لی بکا. به
 پیچه وانهی رابردوو له کرده وه کانی نارازی بوو. میرزا رهزا خوئی پی را
 نه ده گیرا و له مه جلیس و کوپوونه وان قسه ی ناحهزی به وهزیر ده گوت.
 شه و تکیان والی بانگی کرده مه جلیسی تاییه تی خوئی و قسه ی له گهل
 کرد. توزیک باسی رابردوی کرد. پاشان علی ته کبر خانی تاموزای
 تیگه یاند. یه خه ی گرت و رایکیشا ده ری و برددیه به ندیخانه. زنجیر
 له مل و کوپیان ده لاتی کرد. کور و کهس و کاره کانیشی گیران. له
 ماوه ی دوو مانگاندا به قه رایبی دوازه هزار تمه نیان لی ته ستاند.
 پاشان به تکای شیخ محمده ی فخر العلما له به ندیخانه نازاد کرا و له
 مالی نه وان دانیشت. پاش ماوهیهك به جاریک عافو کرا و چوه مالی
 خوئی. له دواپه رای کرد بو ته وریز و ده ست به داویتی سهردار بوو.
 له و کاته شدا نه مانولاخان بو خواستنی کیژی پاشا خانی
 شجاع الملکی برازی سهرداری چوه ته وریز. هر له و ساله شدا شازاده
 والیه له تاران مرد و ته ره که بیان هیناوه کوردستان و له ویشه وه
 ناردیانه که ره به لا. به کورنی والی له ته وریز کیژی شجاع الملکی
 خواست و له گهل سهردار په ییانی نوی کرده وه. هه روه ها داوای کرد
 میرزا رهزا علی-ش به ریته وه. سهردار ناوبراوی دلخوشی داوه و
 له گهل والی به ریته کرده وه.

به نهینی هه ره شه ی له والی کردی که له گهل خه لکی کوردستان
 ده فتاری باش بی. پاشان له سه عاتیکی باشدا بوکی هه لگرت و ریگای
 کوردستانی گرت بهر. هر له و ساله شدا بو نه هیشتنی دل پیشی، والی
 گوهر سولتان خانی کچی له میرزا بوسفی کوری همه رهزا ماره
 کرد و به جه یازی ته واو بوئی نارد. به م حاله ش حاکم و وهزیر قهت
 نیوانیان خوش نه بوو.

سالیك ناوا تته ری. والی چوه تاران و کار و باری خوئی ریک
 خست و گه رایه وه. نه سه دولا خانی وه کیل له گهل چه ند پیاو ماقول
 له کن مسنوفی المعالمک مانه وه. له و لاشه وه میرزا رهزا علی له سنه
 هیندی زانایانی کوردستانی وهك: مه لا فتح الله قازی و مه لا لوتف الله ی
 کوری و مه لا حه مین و مه لا صالح و برزایانی مه لا ته محمده ی شیخ

الاسلام و هی تر کوّ کرده‌وه و په‌کیان گوت و به زستان رایان کرد بوّ تاران. سویندیان خوارد هتا والی له سهر کار لا نه‌بن بوّ کوردستان ناگه‌رینه‌وه. ته‌وه‌یان گوت و به په‌له به‌وه تاران که‌وتنه ری. مه‌لاکان له عه‌بدولعه‌زیم خوئیان به عه‌رزی دادا. میرزا عه‌لش په‌نای بوّ ته‌ویله‌ی پاشا برد. کاربه‌ده‌ستانی ده‌ولت له‌و کاره‌ ناگادار بوون. به فرمانی پاشا مستوفی الممالک دلیبای کردن و بانگی کردنه مه‌جلیسی خوئی و ته‌حوال پرسسی کردن. له‌و روژهدا میرزا ره‌زا عه‌لی ته‌وه‌نده‌ی باسی کرده‌وه و ره‌فتاری دزیو و ناحه‌زی والی کرد که دانیش‌توانی مه‌جلیس واقیان ورما. داوای بار سووکیه‌کی بوّ خه‌لکی کوردستان کرد. روژی دوايه مه‌لاکان هاتنه لای پاشاو کرده‌وه‌ی والی‌یان بوّ شا باسکرد. میرزا ره‌زا عه‌لی و هی‌تریش راوستابوون و سکالای حالی خوئیان عه‌رزی شا کرد. له لایه‌ن پاشاوه ته‌واوی کار و باری ته‌وان و کوردستان به مستوفی الممالک ته‌سپتردرا و پتی له‌سهر نه‌هیشتنی زولم له سهر ته‌وان داگرت.

چونکه پتر له دوو سی مانگی بوّ نه‌وروز نه‌مابوو، کاربه‌ده‌ستانی ده‌ولت لی‌خستنی والی‌یان به‌مه‌سله‌حت نه‌زانی. میرزا زه‌کی مستوفی ره‌شتی-یان کرده وه‌زیری کوردستان و میرزا همه ره‌زایان بوّ تاران بانگ کرده‌وه. له‌ولاشه‌وه، والی عه‌لی ته‌که‌بر خانی ناموزای ناردنه تاران که ته‌م فیتنه‌یه بکوژینیته‌وه. به‌لام تا ته‌و گه‌یشتی، میرزا زه‌کی خه‌لاتی وه‌زاره‌تی ده‌بر کردبوو. هیچی بو‌نه‌کرا.

به مه‌لاکانی ناوبراویان گوت له‌گه‌ل وه‌زیر بگه‌رینه‌وه و میرزا عه‌لی-ش له تاران بمینیته‌وه، تا وه‌زیر ده‌گاتی و کار و باری ولات ریک و پیک ده‌خا و پاشان مه‌ره‌خه‌ستی ده‌گه‌ن. میرزا زه‌کی و مه‌لا که‌وتنه ری. میرزا همه ره‌زا له رینگای دیکه‌وه هاته‌وه تاران.

کاتی گه‌یشتنی وه‌زیر والی هیندی خه‌لکی به پیشوازه‌وه نارد. له‌و په‌ری ناز و شکو‌دا هیناپانه شار. خانویان بوّ دیار کرد. چند روژ هه‌سایه‌وه. پاشان له‌گه‌ل والی ده‌ستی به باس کرد. فرمانی پاشا و ته‌م‌ری مستوفی الممالکی پی‌راگه‌یاند. ئاخره‌که‌ی ریک که‌وتن و په‌یمانیان به‌ست. روژی دوايه والی هیندی پاره و شتی به قیمه‌تی بوّ نارد. ورده ورده یه‌کیتی له‌نیتوان حاکم و وزیردا په‌یدا بوو. چند نامه‌ی له سهر پاکانه‌ی والی له قسه‌کانی میرزا ره‌زا عه‌لی بوّ

کاربه دهستانی دهولت نووسی. له بهر نهوهی مستوفی الممالک بروای
زوزی به میرزا زهکی هه بو کاری والی برهوی پهیدا کرد. میرزای
وهزیریش له کاری خوی دا سهربه خویی وهرگرت.

له کاتی مانهوهی نه و خه لکی کوردستان توزی تاسوده بوون. چونکه
والی دهسهلاتی پیشووی نه مابوو. داب و رهسم و یاسای کون جیگر
بووهوه. میرزا همه رهزا له تاران دانیششت. میرزا عهلی-ش ریگای
گه رانهوهی پی نه درا. نه سه دولاخان چوه ولات و له خزمهت والی دا بوو.

مردنی نه مانولاخان

له سالی دووهسی وهزارهتی میرزا زهکی دا، والی تووشی نه خوشی
بوو. چاره کانی که م بینا بوون. بو تیمار و عیلاج چروه تاران. میرزا
زهکیش له گهلی چوو. پاش نهوهی چوه کن پاشا و چاوی به مستوفی
الممالک کهوت، چند روژیک خه ریکی داو و درمان بوو. کار و باری
ولاتیسی ریک خست و نیجازهی له باره گای شا وهرگرت و گه رایهوه
بو کوردستان. پاش چند روژ تووشی نیغلیجی بوو، نیوهی له شی له کار
کهوت. حه کیم چاره یان پی نه گرا. له تاخیری هاوینی سالی ههزار و
دووسه د و ههشتا و چواری کوچی دا بارگه و بنه ی بو دویای دیکه
تیک نا.

له گهله نهوهش که نه مانولاخان ۱۸ سال له کوردستان حاکی
دهسه لاتدار بوو. ملک و مالیکی له راده به دهری وهسه ریهک نابوو،
خودای جه بیار وای تووله لی کردهوه که بوای مردنی ههفتا ههزار تعن
به تاجران قهرزدار بوو.

جاریک ژووری تایبهتی نه و له خووه ناگری گرت. شتی په کجار
زوز له قورعانی نایاب و کتیبی باش و پارچه ی کشمیر و په شعینه و
فرش و شمشیر و تفهنگ به جاریک سووتان.

به گشتی مرویه کی شیرن زمان و قسه پاراو بوو. به سه شعر و
په خشانی فارسی دا دهسه لاتی هه بوو. له سه ره تاوه هاونشینی سوفی و
دهرویشانی پی خوشبوو. پاشان له وان دورر کهوتهوه و بوو به
هارمه سهله کی کومه لی شیخیه و له گهله زانایانی نه و دهسته هاونشین بوو.
هه همیشه ته ته ری ده نارد بو شاری کرمان بو کن حاجی محمد
کریم خانی قاجار، مه زنی نه و دهسته یه. حوکمی ئایینی له وان

وهرده گرت. هیتندی جار مهلا عبدالوسه مەدی هه مەدانی خەلیفەیی حاجی ناوبراوی بو سەنە بانگ دەکرد. ناخرەگەیی بە پیتەر و باوەر و خەیاڵەوه کۆچی دواپیی کرد.

نووسەری ئەم لاپەرانی کە سبکی باوەر پینکراوی ئەوم لە تاران دیت. سویتندی دەخوارد کە دوو سەل پیتەر سەردنی لە رینگای شینخ ئەحمەد-پیش وەدەر کەوتبوو. (وەبال بە ئەستووی ئەو). ئەواوی ئەمەنی چل و پینچ سەل بوو.

لیتەردا باشە کوتایی حال و کاری رەزا قولیخاننی والی و خان ئەحمەد خاننی برا-پیشی بنووسین. کە لە باسی رەوشت و حالی ئەو تایفەییە هێچ بەچی نەمیتنی. پیتشەر باسەمان کرد کە رەزا قولیخان ماوەپەک لە تەوریز خەبس بوو. پاشان بە تگای توپا خاننی خیتزانی بانگ کرایەوه تاران. ماوەپەکیش وەک کیشکچی لە تاران دەژیا. سەدری ئەعزەم بەزەیی پیتا هات و ئازادی کرد. بەلام رینگای بارەگای پاشای پێ نەدران. پاش لینگەوتنی سەدری ئەعزەم بە تگای میرزا محەمەد خاننی سوپا سەلار و موحسین میرزای میر ناخوڕ چووە کەن شا و هاتە ریزی نوکەرانی بارەگا. چەند روژیکیش هەوای حکومەتی کوردستان لە سەری دا. چەند کەس لە کاربەدەستانی دەولەتی کردە واسیتە، بەلام کەس زانی نەکرد لە کەن شا باسی بکات. جاریکیش لە گەل سوپا سەلار بو شەری تورکمان چووە گورگان و دیسان فایدەیی نەبوو، ناخرەگەیی سالی ۱۲۸۲ لە تاران بە نەخوشتی ستل و جەم مرد. پیاویکی باش سەروشت و بە ئەدەب و قسەزان بوو کاتی خوکرانی کوردستان قەت زولم و زوری لە خەلک نەکرد. بەلام لە رادە بەدەر نارهق خۆز و ژن باز بوو. هەر ئەوەش بوو بە هۆی ئەوه کە ئەمەنی لە چل و چوار سەل تی نەپەری.

وہفاتی خان ئەحمەد خان.

ئەحمەد خاننی براچکوولەیان، پاش سەردنی رەزا قولیخان بە مەرگی سوفاجا مرد ئەویش چل و دوو سەل ژیا. لاویکی ئەخلاق باش بوو. لە گەل خەلک بە شیتووی بەرامبەری دەژیا. ئەو سێی باریە (رەزا قولیخان، ئەمانولخان و خان ئەحمەد خان) لە سکی والیەوه لە پشتی خو سەروخاننی بوون. لە ماوەی بیست مانگدا هەرسیتکیان چوونە دونیای

دیکه. خسروخان بیتجگه له وانه له قهره واشانیش چند کوری هه بوون که
ئهوه ناویانه؛ سعایل خان، فزولولاخان، تیمورخان جهمشید خان،
بیتجگه له تیمورخان ئەوانی تر زیندون.

کوره گه وره ی رهزا قولیخان ناوی خسروخان. لاوتکی تا بلی تی به
ئهخلاق و ئینسانه. له تمه نی بیست و ههوت ساله وه له تاران دهژی.
پاش ئه و ههه عهلیخان سه رههنگی فوجی کوردستانه. سی سال له
خزمهت شازاده فههاد میرزای خالی حوکرانی کوردستاندا ژیان
تی په ده کات. پاشان ئه بولحه سه نغانی ۱۲ ساله یه. ئه م سی یانه له
شازاده توبا خانمیتکی شازاده عه پیاس میرزای هه هه تین. له
قهره واشانیش پاشاخان و یه حیاخان و یه ک دووی دیکهش که ناویان
له بیرم نیه.

کوره گانی ئه مانولاخانی گه وره: هه سه ن قولیخان به نازناوی خانی
خانان، کوری دیکه ی والی هه هه که ریمخان به نازناوی حاجی خان ۱۲
ساله و ئه وی دیکهش هه هه کازم خانه. ئه و سی که سه له ئاقتاو خانی
کیژی حوسین قولیخان مامی خوتیه تی.

دوای مردنی ئه مانولاخان، چند روژیک خه لک له تازیهدا برون.
پاشان حوسین قولیخان ناوبراو له جیتی ئه و دانیشت. میرزا زه کی
هه روا له سه ر کار و باری خوتی مایه وه. به لام چونکه شاهه نشای ئیران
هه همیشه مه به ستی ریک و پیکی کار و باری ئه م سنور و ناوچه یه بوه
و له کرده وه ی والیش دلی ییشا بوو. شازاده معتمد الدوله فههاد
میرزای مامی که لی هاتوو بوو کردی به جاکمی کوردستان. حوسین
قولیخان کوری والی و میرزا زه کی بانگ کرانه وه تاران و ئیستا له وی
ده ژین.

فہسلی چوارہم

باسی حکومتی شازادہ معتمد الدولہ (۱۱)

لہ پینجی زی قہ عدهی سالی ہزار و دوو سہت و ہشتا و چوار شازادہ معتمد الدولہ گہیشٹہ شاری سنہ، گہورہ پیاوانی ولات ہر کہ سہ بہ گوتیرہی پلہ و پایہی خوبی ہائہ خزمہتی و بیس و رای خویان پی راگہ یاند، ہہوہلی مانگی قوربان ہر لہ و سالہ دا بر ناوچہی مہریوان چوو کہ تاخرہ گہی خاکي تیران و سہرہ تاي دہولہ تی عوسمانی بہ، پتر لہ دوو سہت کہس لہ خہلکی گوردستان و دار و دہستہی خوبی لہ گہل نہ بوو، حمہ سہ عید سولتانی ہہورامی لہونی کہ ہم زوانہ باسی دہگری، کاتی وہری کہوتنی شازادہ لہ گہل ہیندی پیار ہات و پیشکیشی ہینا و خزمہتکاری خوبی راگہ یاند، خہ لاتی وہر گرت و بو جینگای خوبی گہراپوہ، کاتیکي والی گہیشٹہ گوندی بیتک کہ ریگای سہ عائبک لہ خاکي بابان دوورہ، حمہ سن سولتانی ہہورامی شامیانہی کہ ہہوو تہمنی بہ ریگری و تالان و کوشتنی خہلک بردوتہ سہر، لہ گہل دوو ہزار تہنگچی پیادہ بہ پیشوازیوہ ہات و لافی سہر بہ خوشی لی دہدا، نہو کرنوشہی نہبرد کہ نوگہران بو خواوہ نہ کانیانی دہ بن، نہوہ بو فیز و مہزنہتی بنہ مالہی پاشاپہتی گہلک ناخوش بوو، لہم رہفتارہ فرہ تیک چوو، ہر لہوی فرمانی کوشتنی دا و خنکاندیان، مستہفا بہک و زوراب بہگی براشی گیران، پاشان نہمری کرد پتکیان لہ لافی کرد و دایان بہ دہستی ہاوری کانی، پیادہ کان کہ گہورہی خویان ناوا دیت، سہری خویان ہہلگرت و ہر یہک رویان کردہ ولاتیک، پاشان شازادہ براکانی ہینا و لہ سنہ زیندانی کردن.

سیفہتی چپای ہہورامان

تیتستا وا باشہ کہ باسی چپای ہہورامان و رہوشٹ و ژیانہی خہلکی نہو مہلبہندہ بکہین، کہ خوینہران ناگاداریان لہ وہزعی نہوی ہہبی.

هه‌ورامان چپایه‌که له به‌رزایی دا جیرانی عاسمانه. له دووره‌وه وا دیتته به‌رچاو که له پارچه به‌ردیکه. لایه‌کی به‌شاره‌زوروه‌وه نووساوه. لای دیکه‌شی خاکی مەریوانه. بو سەر که‌وتن و تی‌پەر بوون له هه‌رتک لاوه تاقه یه‌ک ریگا هه‌یه. له لای جوان‌روشوه‌وه کوتره ریگی باریک هه‌یه. چه‌می سپروان به‌نیوان ئه‌و ریگا و چپایه‌دا ده‌روا، به‌سامیکی گه‌وره له‌و چپا به‌رز و به‌سامه دیتته خوار. له سەر چپا نیتزیکه‌ی چل په‌نجا ناوایی هه‌یه و خه‌لکه‌که‌شی ده‌گاته ۱۵ هه‌زار که‌س. ئه‌و لایه‌ی که‌وتوته خاکی شاره‌زور له‌هونی پی ئیژن و لای سه‌روو که به‌مەریوانه‌وه نووساوه ناوی شامیانه.

مه‌زنی ئه‌وان دوو که‌س بوون به‌نازناوی سولتان، له‌و کاته‌دا هه‌سەن سولتانی کوری هه‌مه سولتان به‌سەر شامیان‌دا حکومران بوو. هه‌مه سه‌عید سولتانی کوری عوسمان سولتانی‌ش به‌سەر له‌هون‌دا. خه‌لکی هه‌ورامان بنه‌چه‌که‌ی خویان ده‌به‌نه‌وه سەر به‌هه‌می کوری ئه‌سفه‌ندیاری، ده‌لین له‌زه‌مانی ده‌سه‌لاتی ئه‌سکه‌نده‌ری کوری فه‌یله‌قوسی به‌سەر ئیتران‌دا، ئه‌وه‌ندی له‌توانای‌دا هه‌بوو شازاده و دار و ده‌سته‌ی سەر به‌پاشاکانی که‌یانی زه‌لیل و زه‌بون کرد و هه‌تندیکی له‌و چپایه‌هه‌بس ده‌کردن. بویه ته‌م کیوه به‌زیندانێ ئه‌سکه‌نده‌ری ناوبانگی رویشتبوو.

له‌گه‌ل تی‌پەر به‌وونی زه‌مان زا‌و‌زی‌یان کرد و زوژ بوون و ته‌واوی چپایان داگرت. چه‌ند سالی دوور و دروژ به‌دژواری و برسپه‌تی ده‌ژیان، زمانی ته‌وان شیوه‌یه‌که له‌کوردی و وشه‌ی فارسی‌ش تیندا وه‌گیر ده‌که‌وی. ئه‌و ده‌م هه‌سەن سولتان له‌دزلی و سه‌عید سولتان له‌نوسود داده‌نیشتن. هه‌یچ کشت و کالی لی ناکری. خویان به‌کوژ هه‌یناوه، له‌سەر به‌رد و له‌بن ره‌وه‌زان باغات و داری به‌ریان لی رواندوه. گه‌نم و جو و دانه‌وتله له‌مەریوان و شاره‌زوروه‌وه به‌کوژ ده‌بن. له‌چپاکان دار به‌رو زوژه. زوربه‌ی نانیان له‌به‌رو و هه‌رزنه. ئه‌و چپایه‌ بویه ناوی لی‌تراوه هه‌ورامان چونکه به‌هه‌ورامی به‌برسی ئیژن "ناورا" (*) له‌به‌ر ته‌وه‌ی برسی بوون، ته‌م ناوه‌یان لی ناوه. بویه‌ش به‌و تایفه ده‌لین هه‌ورامی که برسی بوون و به‌فه‌قیری ژیاون. گه‌وره‌پیاوانی کوردستان هه‌میشه کچه‌کانی ته‌وانیان بو‌ کارکه‌ری و خزمه‌ت بردوته مالی خویان.

له‌سه‌ره‌تای حکومه‌تی غولام شاخان، ده‌ستیان کرد به‌تالان و دزی. دیتته‌ی ده‌ور و به‌ریان تالان ده‌کرد و تازاری خه‌لکیان ده‌دا. والی ته‌وه‌نده بیری له‌سزا دانیان نه‌ده‌کرده‌وه. له‌ماوه‌ی ۱۵ سال‌دا ته‌وه‌نده به‌هه‌تێ بوون

که به سانایی برده‌ست نه‌ده‌کران. هر بویه‌ش والی به نهرمی له‌گه‌لیان
رای ده‌بوارد. له‌ده‌وروبه‌ریشه‌وه‌خه‌لک‌په‌نای‌بو‌حسه‌ن‌سولتان‌ده‌هیتنا.
له‌لای‌شاره‌زور و جوانروش‌خه‌لک‌له‌حسه‌سه‌عید‌سولتان‌کو‌ده‌بوونه‌وه.
ورده‌ورده‌ده‌سه‌لاتی‌ته‌واویان‌پیدا‌کرد. له‌نه‌نگاوتن‌دا‌ده‌ستیکی‌بالایان
هه‌بوو. کاتی‌جاریان‌کیشابا‌دوو‌هزار‌تفه‌نگچی‌ناساده‌ده‌بوو. یه‌ک‌دوو
چار‌والی‌بو‌لیدانیان‌وه‌خو‌که‌وت‌به‌لام‌هیچی‌پی‌نه‌کرا. نه‌و‌به‌وه‌رگرتنی
دیاری‌و‌پیشکیشی‌که‌م‌وازی‌هیتنا.

نه‌و‌تایفه‌یه‌هر‌یاخی‌بوون‌تا‌شازاده‌معمد‌الدوله‌هات‌و‌وه‌ک
باسکرا‌به‌سه‌ر‌حسه‌ن‌سولتاندا‌زال‌بوو،‌کوشتی. براکانی‌برده‌به‌ندیخانه.
کوره‌کانی‌حسه‌ن‌سولتان،‌روسته‌م‌و‌برزو‌هر‌چه‌ندی‌بو‌نازاد‌کردنی
مامه‌کانیان‌پارانه‌وه‌فایده‌ی‌نه‌بوو.

سالتیکی‌تر‌معمد‌الدوله‌له‌گه‌ل‌هیتندی‌که‌س‌بو‌ته‌ماشای‌قه‌لای
مه‌ریوان‌چوه‌نه‌و‌ناوچه‌یه‌له‌پیاو‌ماقولانی‌کوردستان‌علی‌نه‌کبه‌ر‌خانی
ناموزای‌والی‌و‌میرزا‌یوسفی‌کوری‌میرزا‌حسه‌ره‌زا‌له‌گه‌ل‌میرزا‌علی
له‌و‌سه‌فره‌دا‌له‌گه‌لی‌بوون‌له‌گونندی‌نه‌نجمه‌ختیه‌تی‌هلدا. روژی‌دوایه
له‌کازیویه‌ی‌به‌یانی‌دا‌هزار‌و‌پینج‌سه‌ت‌تفه‌نگچی‌هورامی‌که‌له‌بوسه‌دا
بوون‌له‌چیا‌هاتنه‌خواری‌و‌پیان‌دادان. له‌ماوه‌ی‌نیو‌سه‌عاتدا‌دوو‌سی
هزار‌گولله‌یان‌به‌سه‌ر‌ئوردووی‌شازاده‌دا‌باراند،‌هر‌چند‌شازاده‌ویستی
خوی‌رابگری‌بو‌ی‌نه‌کرا. پیاو‌کانی‌سواریان‌کرد‌و‌به‌زه‌حمه‌ت‌به‌کویره
ری‌دا‌گه‌یاندیان‌وه‌سنه. هورامی‌به‌سه‌ر‌ئوردو‌گایان‌دادا‌و‌هیتندیکیان
کوشتن‌و‌ئوردویان‌تالان‌کرد. معمد‌الدوله‌به‌په‌له‌رینگای‌بیست‌سه‌عاتی
به‌شه‌و‌و‌روژیک‌بری‌و‌خوی‌گه‌یاندیه‌وه‌سنه. ده‌ست‌به‌جی‌چونبه‌تی
کاره‌ساتی‌بو‌پاشا‌نووسی‌و‌ته‌تری‌بو‌تاران‌خسته‌ری. ناگری‌قینی
پاتشای‌ئیران‌دا‌گیرسا. گورج‌حاجی‌سه‌عد‌الملکی‌قه‌مبه‌ر‌علیخانی
جه‌لیل‌وه‌ند‌له‌گه‌ل‌تیپی‌خسه‌و‌سواره‌ی‌قه‌زوین‌و‌بیوک‌خانی‌سه‌رتیب
له‌گه‌ل‌تیپی‌هه‌پوشاری‌ورمی،‌ئبعتماد‌السلطنه‌مسته‌فا‌قولیخانی‌قه‌ره‌گوزلو
له‌گه‌ل‌تیپی‌هه‌مه‌دان‌و‌چوار‌توپ‌و‌خومپاره،‌کران‌به‌مه‌عموری‌سه‌رکوت
کردنی‌نه‌و‌تایفه‌یه. کاتی‌نووسینی‌نهم‌روداوه‌کابرایه‌کی‌خه‌لکی
کوردستان‌گیرایه‌وه‌که‌حاجی‌سه‌عد‌الملک‌وا‌حالی‌کرا‌بوو‌که‌چیای
هورامان‌به‌شهر‌ناگیری. نه‌نجامی‌نه‌و‌کاره‌په‌شیتو‌ده‌بی‌په‌شیمانی‌به
دواوه‌ده‌بی. حاجی‌به‌بیستی‌نه‌و‌فسانه‌ترسا‌و‌به‌لام‌به‌ناچاری‌که‌وته‌ری.

که گیشته خزمهت شازاده پیتی گوت: من جاریتی دیکهش هاتوبه نه و
 ولاته. سهختی ریگای هورامان و قین و سهر سهختی نه و خه لکه شم
 ناسبوه. نابی له گه ل نه و خه لکه جهنگلی و وه حشی به زور توندی بگری.
 نه گهر ریگا بدهی نه من به هیمنی و نه رمی دهیان دوینم. به لکو به نه رمی
 پینه سهر ریگا. شازاده به سهریدا گوراند و گوتی قسه ی بیجی ده گه ی.
 نینه له گه ل کام ژن و پیاو تووشی کیتشه بووین که باسی هیته ی و ناشتی
 له گه لیان بکه یین. نه گهر جاریتی تر قسه ی وا بکه ی نه مر ده کم شیرت له
 قه دی بکه نه وه و له نیتو له شکر وه دهرت بنین. ده بی به گولله توپ چپای
 هورامان بکه یه دهشت و وترانی بکه ی.

پیش نه وه ی له شکر بگاتی شازاده نه سه دولاخانی وه کیل و مه لا
 حه مه مینی قازی و میرزا نادری وه کیل بو هیندی مه تله ب و پی راگه یاندن
 نارد لهون. چونکه نه ودهم یاخی بوونی سه عید سولتان نه وه نده دیار
 نه بوو. نه سه دولاخان له رتوه چوه گوندی نوسود و سه عید سولتانی له
 خانه قای شیخ محمدی کوری شیخ عوسمان سه روگی نه قشبه ندی دیته وه.
 هیندی له باره ی ره فتاری ناحه ز ونا له باری به سه ری دا هات و له سیاست
 و تورهبی شاهه نشا ترساندی سه عید سولتان پاکانه ی ده کرد و خوتی به
 بی تاوان ده زانی. هیندی له مالی تالان و پاره ی نه غدی هینا نیزیکه ی دوو
 هزار تعنی دایه وه. نه سه دولاخان پاره وشته کانی هیناوه کن شازاده. به لام
 پاش گهرانه وه ی تالای سه ربزیتی هه لکرد و چوه کن گوره کانی حه سن
 سولتان و یاریده ی نه وانی دا.

وهك باسکرا له شکری تاران گیشتی تریب گوتره ی فرمانی والی
 سه عدالمعالمک له گه ل تیپی خه سه و سواره ی قزوین و تیپی کوردستان به
 سه رهنگی حه مه علیه خانی کوری ره زا قولیخانی والی و میرزا علی بو
 ناماده کردنی نازوقه ی له شکر و خه لکی بانهش بو سه رکوت کردنی کورانی
 حه سن سولتان به ره و شامیان که وتنه ری. نیعتعاد السلطنه و بیوک خانی
 سه رتیپ و علی نه کبه ر خانی سه رکاری جوانرو بو سه کوثرکردنی سه عید
 سولتان ریگای لهون-یان گرتنه بهر.

به کورتی نوردوی ده ولته تی سی مانگ له بناری چپای هورامان مایه وه.
 پاخپه کان چاریک له گه ل قه بهر علیه خانی به شهر هاتن. سه بارهت به رژی
 و دژواری چیا له شکری نیران شهری پی نه ده کرا. ناخره که ی چند که س
 له له شکری زهنگان و سه ربازانی کوردستانی وه بهر گولله ی هه وارمیه کان

كهوتن. به لام له ولاي ئيعتماد السلطنه و بيوك خان تنگيان به سه عید سولتان
 هه لچنی. نهیتوانی به ربیره کانی بکا و رای کرد. کورانی حسنه سولتان
 هیندی تفهنگچیان له دهر بهندی دزلی دانا و له گهله جهوت سهت کهس به
 هاواری سه عید سولتانی یه وه بو لهون رویشتن. جاسوس خه بهریان بو
 سعد الملك هینا که وا هه ورامان خالی یه و کهسی تیدا نه ماوه. کورانی
 حسنه سولتان چوونه لهون. نه گهز چت پتیده کری بیکه. له نیوه شهودا به
 بی ته پل و شه پپور یه که یه که له چیا وه سهر کهوتن و به جاریک به
 سهریان دادان. کیتشک چی له خه و راپه زین و له بهیانی یه وه تا روژتاوا شهر
 بوو. قهزا و قهدهر گولله یه که وه سهری سهروکی هه ورامیه کان کهوت و
 کوژرا. نهوانی تر خوینان نه گرت و هه لاتن. له و کاته دا کورانی حسنه
 سولتان له لهون گه رانه وه. ماوه یه که بهرگریان کرد. له تاخر دا خوینان
 نه گرت و رایان کرد له شکری سهر کهوتن وه دوایان کهوتن تا ده
 شاره زوریان کردن. پیتشتر ژن و مندالیان برد بوونه شاره زور. نه م ناوچه یه
 به جاریک کهوته دهستی له شکری ئیران. ئيعتماد السلطنه و بیوک خان
 چوونه نوسود و سعد الملك-یش له دزلی دابه زی. خانووکانیان ناگر
 تی بهردا و داری میوه یان بری. تالیقی یاخی چوونه سوله یمانی و په نایان
 بو مه زهر پاشای والی سوله یمانی برد. ناوبراو په نای دان. هه ر چند
 معتمد الدوله داوای گپرانه وهی نهوانی کرد جوابی نه داوه. روداوه که ی بو
 کار به دهستانی دهولت نووسی. به تیلگراف داوایان له نه میره کانی عوسمانی
 کرد که په نابهره کان بده نه وه به ئیران و یار له سنووریان دوور خه نه وه.
 کار به دهستانی دهله تی عوسمانی روسته م به گنی کوری حسنه سولتانیان به
 مال و منداله وه ناردده دیار به کر تا ئیستا له وی دهژی و موچه یه کی که م له
 دهولت وه رده کری. له کرده وهی خوئی په شیمان و سهر لیتشیاوه. برزو به گت
 کوری دیکه ی حسنه سولتان و سه عید سولتان و هه ورامیه کانی تر نه چوونه
 دیار به کر. گه رانه وه بو شاره زور و ماوه یه که به سهر لیتشیاوی له و
 ده ورو به ره ده سرورانه وه. تاخره که ی هیچ عیلاجیان نه ما که په نا به رنه وه بهر
 شازاده. فیروزه خاتونی خیزانی ناردده لای شازاده و داوای لیتخوشپوونی
 کرد. به تکای علی نه کبه ر خانی له گونا حیان خوشبوو. سه عید سولتانیان
 بانگ کرده شار. ناوبراو به بی ترس له گهله منداله کانی په نای بو مالی
 شازاده هینا. شازاده له تاوانه کانی خوشبوو له بابته کرده وهی رابردوی
 هه ر باسی له گهله نه کرد. پاش ماوه یه که به دهسته بهری علی نه کبه ر خان

کوری سعید سولتانی کرد به حاکی لهون. ناوبراو خوبی ئیستا له شاری سنه داده‌نیشی.

له پیتشدا نووسرا که براكانی حه‌سه‌ن سولتان، مسته‌فا به‌گه و بارام به‌گه له به‌ندیخانه‌ی شازاده‌دا مانه‌وه. بارام به‌گه له به‌ندیخانه‌دا مرد. پاش مردنی ئه‌و مسته‌فا به‌گه ئازاد کرا. ئیستا له شار داده‌نیشی و کاربه‌دهستانی والی به‌ختوی ده‌که‌ن. به‌لام برزویه‌گه هه‌روا له چولی سه‌رگه‌ردانی‌دا ده‌سوریته‌وه پاش رووداوی هه‌ورامان هه‌ر وه‌ك باسکرا، حه‌مه سعید سولتانی لهونی به‌ تکای عه‌لی ته‌که‌به‌ر خانی له قین و سزای معتمد الدوله نه‌جاتی بوو. ماوه‌یه‌ك له شاری دانیشته‌. کوره‌کشی له لهون حاکم بوو. له ئاخیری‌دا هه‌ر وه‌ك عاده‌تی بی‌به‌ختانه کوره‌کشی له‌گه‌ل موساخانی برای عه‌لی ته‌که‌به‌رخان له‌و سنووره ده‌ستی به‌ خه‌راپه کرد. له شاریش هه‌ست به‌وه ده‌کرا که سعید سولتان خه‌یالی کاری ناحه‌زی هه‌یه. کرده‌وه‌کانی ده‌که‌ونه به‌ر چاوی شازاده و زانی که ده‌بیته هه‌تی خه‌راپه له ولاتدا.

له‌گه‌ل عه‌لی ته‌که‌به‌رخانی ناردی بو‌ جوانرو. به‌ بیانیوی ئه‌وه‌ی که دووباره ده‌یکاته‌وه حاکی لهون کوره‌کشی بانگ کرده‌وه کن خوبی. پاش دوو سی‌ روژان پاپ و کوری گرت و زنجیری کردن. ده‌ست به‌چی نه‌سری کرد سعید سولتانیان له‌گه‌ل دوو که‌س له نوکه‌رانی له‌به‌ر چاوی خوبی به‌ شیر له‌ت و په‌ت کرد. ئاخیری شه‌و کوره‌کشی گوشت ناگری فیتنه‌ی ئه‌و تایفه‌یه‌ گوژایه‌وه. راپورتی کوردستانی ئه‌رده‌لان به‌ یاری خودای مه‌زن ته‌واو بوو. سنووری ئه‌رده‌لان ته‌ژماره‌ی مزل و سه‌عاتی ته‌م ولاته و خانو و گه‌ره‌که‌کانی سنه و ژماره‌ی خه‌لکی به‌ گویره‌ی دانان له به‌شیتکی سه‌ربه‌خوی ته‌م کتیبه‌دا باس ده‌که‌ین.

فہرست پینجم

ٹیستا بہ کورٹی باسی کورستانی بابان دہکین تا خوبتران لہ حال و بہ سہرہاتی ٹوان ناگادار بن. لہ سہرتای کتیب لہ بارہی بابان و خہلکی ٹو مہلہندہ نووسرا. ٹیستا بارودوخی ٹوان بہ تہووی باسی دہکری.

ٹوہ ہر ٹم ولایت پان و بہرینیہ کہی لہ شاری سولہیمانہ وہ کہ ٹیستا چینگہ حکومہتی باشاکانہ تا سنووری خاکینگی دیکہ رنگای ۱۲ سہعاتہ. خاکای بابان لہ لای خوارہوہ دہگاتہ خاکای کہرکوک و لہ سہرہوہ لہ گہل ٹہردہلان ہاو سنوورہ. روزہلانی چہسی سپروانہ روزناوآشی بہ سہر دہشتی موکریانہوہ نووساوہ. لہم ناوچہپہدا نیزیکہی ہہزار گوند و شاریک ہہہ. چونہتی سنوورہکانی و دیاری کردنی مزل و حیسابی فرسہخی لہ بہشیکی جیاوازدا لہ ناخیری ٹم کتیبہدا دہنوسین.

لہ سہرہتای سہرہخوئی تا ٹیستا شویتی سہروکانی ٹم تایفہ لہ چوار چینگا ہوو. یہگم ناوچہی ماوت کہ ٹیستاش ہر شویتیکہ لہم ولایت. دوہم قہلای بہ کرتارا کہ ٹیستا کاول و وترانہہ. شویتیکہ لہ سہحرای شمارہزور و باسی دہکین کہ چون لہ بہ کرتاراوہ ہاتونہ قہلانی قہلاچوالان. نیزیکہی سہد سالتیش بارہگای حکومہتی ٹوان قہلاچوالان ہوو. باشان کہ سالی ہہزار و دووسہد و نوئی سانگی ہاتون گوندی مہلگہندیان لہ سی فرسہخی ٹو شمارہ کردوتہ شویتی دانیشن و حکومہتیان. ہرایم پاشای بابان لہوی شاریکی دروست کرد بہ ناوی سولہیمان پاشای و ہزیری بہغدا بہ سولہیمانہ ناسرا و ناویانگی کرد. ہیندیکیش دہلین بہ نیو سولہیمان پاشای کوری خوبی کردوہ. ہر چوتیکہ بی تایفہی بابان خہلکین کہ رہشیدی و نازایی دا بہ سہر ہہوو تایفہ کوردہکانیان دا ہہہ. لہ تہسپ سواری و دابی شہردا کہس ناتوانی بہرابعہریان بکات. زوربہی خہلکی ٹم ولایت شہر دوست و نویتزکرن. لہ راویژ و راپہراندنی کار و باری خوئیان تہاو ژیر و وریان. بہلام ہیچ بہ تہنگ خانوبہرہ و باغات و جل و خوراکوہ نین. لہ گہل خہلکی ہریب ٹہوندہ تاشنایہتی ناکن. بہ بیچہوانہی خہلکی ٹہردہلان کہ لہ گہل بیگانان سازگار و خوش رفتارن. بہ کورٹی لہ بہشی روداوہکانی ٹہردہلاندا بہگوتیرہی کات باسی خہلکی بابان گراوہ. نووسیمان کہ چون ہاتونہ سہر ناپینی ٹیسلام. بہ کورٹی باسی و ہزعی ٹوان دہکین و نیشانی دہدہین کہ بوچی وشہی بابان بہ سہریاندا

براه. له سه‌رده‌سی باشایتی که بیان و نه‌شکانیان‌دا، به تاییهت به‌نی
 ساسان، نه‌م تایفه‌یه له نیتو تایفه‌ی کوردان‌دا له باری نه‌ژمار و ناماده‌یی
 شهر و چک و تفاق ناودار بوون. له زوزبه‌ی دیروکان‌دا باسکراوه که
 کورده‌گانی شماره‌زور هه‌میشه ده‌ست دریتزی‌یان بو و لاته‌گانی دوور و
 نیزیک کرده و هه‌موو لایه‌کیان تالان کرده و په‌لامار داوه. به جوزیک
 له زمانه‌ی نه‌رده‌شیری بابه‌کان‌دا تا ده‌ور و به‌ری هه‌مه‌دان و کرماشانیان
 خستوته ژیر ده‌سه‌لاتی خو. هه‌میشه ولاتی ئیرانیان په‌لامار داوه و
 تالانیان کرده. زیگیان به کاروان گرتوه و عیل و غاشیره‌تی نه‌و
 مه‌لنده‌یان بازار داوه. ناخری خه‌لک له ده‌ست زولم و زور‌داری نه‌وان
 په‌نایان بو باره‌گای نه‌رده‌شیر برده و له مل‌هوری خه‌لکی شماره‌زور
 سکا‌لایان کرده. باشا له‌وه توره و دلگیر بوه و هیندی پاله‌وان و
 له‌شگری بز سزا دانی نه‌و تایفه‌یه وه ری خستوه.

کورده‌گان له هاننی له‌شگری ئیران ناگادار بوون. ده‌سته‌یه‌کی زور
 به پیشوازی شه‌روه که وتوونه ری. له سنوری هه‌مه‌دان که یشتبوونه په‌ک.
 به شیر و تیر تیک به‌ر بوون. له‌شگری ئیران توانای شه‌ری نه‌ماوه و
 شکاوه و به زیگیای عیراتی عه‌جه‌دا ره‌بوون. له و کاته‌دا نه‌رده‌شیر له
 عیراتی عه‌جه‌م ختوت و باره‌گای هه‌لده‌داوه. هه‌لاتوکان خویان
 که یانده‌وه سوپای باشا نه‌رده‌شیر له و خه‌به‌ره فره دلگیر بوو. له‌گه‌ل
 چل هه‌زار سواری به‌ره و ولاتی کوردان که ونه ری. جاسوسی شماره‌زوری
 له دوور و نیزیکه‌وه وریا بوون. تایفه‌ی خویان له هاننی له‌شگری بیگانه
 ناگادار کرد. له‌شگری خویان ناماده کرد و خویان به چک و چول
 به‌رداخ کرد. له به‌نا ده‌شتی شماره‌زور له‌شکر که یشتنه په‌ک. شه‌ریکی
 توند که وما. له‌شگری باشا که به‌ر بارانی رمب و تیری کورده‌گان خوی
 نه‌گرت و هه‌ریه‌ک به لایه‌کدا هه‌لات و خوی نه‌جات‌دا. نه‌رده‌شیر له‌گه‌ل
 هه‌شت هه‌زار کهس باشماوه‌ی له‌شکر روی کرده چیا‌یه‌کی رژد و
 سه‌خت که نه‌و ده‌م هیندی له تایفه‌ی به‌همنی کوری نه‌سفه‌ندیاری لی
 ده‌ژیان. نه‌و تایفه‌ی شایان به‌خیره‌اتن کرد و میوانداریان کرد. شا
 هه‌شت روژ له‌وی مایه‌وه. به‌دزی ته‌ر و جاسوسی بو شماره‌زور نارد.
 په‌یامیان هینا که کورده‌گان بی‌خه‌م و ناسوده له ماله‌کانیاندا خه‌ریکی
 زابواردن و پاشایان هه‌ر به خه‌یالیش‌دا نایه.

نه‌رده‌شیر له‌گه‌ل له‌شکره‌گی به شه‌و له چیا هاته خوار و په
 سه‌ری دادان. ده‌ستی کرد به کوشتار و تا به‌یانی هه‌ر کوشتار و تالان
 بوو. به‌یانی که خه‌لک له خه‌و هه‌ستا، دیتیان کهس نه‌ماوه. ترسیان ری
 کهوت و هه‌رکه‌س به لایه‌کدا رای کرد. نه‌وانه‌ی مابوونه‌وه په‌نایان بو
 پاشای ئیران برد. له‌شگری باشا له ده‌ستی نه‌وان نه‌وه‌نده‌ی تالی
 چیشتبوو، ده‌سه‌ر ژن و مندالایشه‌وه نه‌ده‌چرون. خه‌لکیکی زوزیان لی
 کوشتن.

ئاخیره که ی شا به زهیبی به حالیان دا هات و فرمانی دا که دهست له کوشتار و تالان هه لگرن. ئەم سەرکه وتنه له هه سوو لایهک دهنگی دایه وه. ئەوانه ی هه لاتسوون له م لاولا که رانه وه و ره گه ل نوردوو که وتن. پاشاش چاکه ی له گه ل گه س و کاریان کرد. هه لاتوه کان که نه و چاکه بیان له پاشا دیت سەر نوێ دهستیان کرد به ناوه دان کردنه وه ی نه و دهشته به فرمانی پاشا شارینگیان له و ی بناخه دانا و بورج و قه لا و دیواری ته واو بوون و له هه مولاره خه لکی لی کو بووه. پاشان پاشا ناوی نا شاری زوژ. یانی به زوژی دروست کراوه. پاشان په کیتکی له و خه لکه کرد به حاکم. داب و ره سبی بوژ دانان. شهش مانگ له و مه له بنده رای بوارد و پاشان بوژ شوینی خوی که رایه وه.

به گورتی گورده کانی شاره زور له هه سو کاتیکدا پله و پایه یان هه بوه. چونکه ناوی که وره کانیا ن پیتش ئیسلام ودوایش تا سهرده سی پاشایه تی سه فه وه کان له بهر چاوتیه. نه وه ی له دیروکاندا هه په و به ناویانگه، پیچکه له وه ی لیره دا نوسراوه، که س نه ی نووسیوه به گورتی سه ره تای حکومه ت له ولاتی بابان له سوله یمان به گی گوری مه لا نه حه د دهست پینکراوه. لیره دا واپاشه حکایه تی مه لا نه حه دی بگیزینه وه که له نیوان گورده کانی شاره زوردا فره به ناویانگه. پاشان بچینه سه ر مه تله ب.

چیرۆکی "فقی" و پاشان مه لا نه حه دی باوکی سوله یمان پاشا سهرتالعه ی ته میره کانی بابان.

له کوردستانی بابان کورتیک هه په سه رکه ی پی ده لیتن. له و ی گوندیک به ناوی "داره شمان" تا ئیشاش هه ر به م ناوه په. مه لا نه حه د که باپیری ته میره کانی بابان خه لکی نه و گونده بوه. بیاویتکی له راده به ده ر زانا و به دین زور به قه فیری ژیاوه. به لام لایکی ئازا و ره شید و جوامیر بوه.

ته وده م وا هه لده که و ی که له په کی له سنوره کانی عوسمانی دا، له گه ل فره نگیان شه ر ساز ده بی. مه لا نه حه دیش بو خه زا وه ری ده که و ی. باش ریگایه کی دوور ده گاته له شکری عوسمانی. له شه ردا چهند ئازایه تی ده نوینی و له شکری عوسمانی سه ر ده که و ی. فره نگی ده شکین. موسلمان وه دوایان ده که ون ده چنه نیز ولات و جینگایان. دهست به تالان و زاو و زووت ده که ن. له م ناوه دا مه لا نه حه د گیزیتکی جوانی وه بهر ده که و ی. کیزه که نیوانی له گه ل خوش ده بی و به خوشی خوی ره گه لی ده که و ی و دیته سه ر دینی ئیسلام و دینه وه داره شماته.

مه لا نه حه د ماره ی ده کا و به لام به ویتستی کیزه که گواستنه وه ی سالیك وه دوا ده خه ن. به و مال و سامانه ی که کیزه که هه ی بوو وه زعی مه لا نه حه د گورانی به سه ردا هات. روژیک دایکی مه لا نه حه د به گز کیزه که دا هات و قسه ی ناخوشی پی گوت. که چه که تووره بوو... دهست

به جي ڇهه کي له خو شه تڪ دا و سواري نه سبي خوي بوو به ڇهه سوي گوت: من ده گه ريمه وه بو ولا تي خو م به گوره گت پيڙه وه دوام نه گه وي. نه گه ر پي بجه قيني ده گوڙي. نه وه ي گوت و گه و ته ري. هر چند پيريژن گريا و له به ري بارايه وه فايده ي نه بوو.

کاتي شو که مه لا نه حمده گه رايه وه، دايکي بوي گه راوه. له خو چوو، وه عه رزي گه وت. ده ستي به تاه و ناله کرد. پاشان سوار بوو وه دوای کيڙه گه وت. به توندي ريگاي ده سري و پاش ده روژان خوي گه يانده گچ و ده ستي کرد به پارانه وه که بي وه فا چت کرد و بو واده گه ي، بگه رتوه به بي تو ژياني من دژواره.

کيڙه گه گوتي مه لا نه حمده، ياشتره ده ست له من هه لگري و بگه ري يه وه. ده نا وه به شيري من ده گه وي. هر چهندي مه لا نه حمده پارايه وه و خوا و ره سولي هيتايه تکايه فايده ي نه بوو. ناخره گه ي کيڙه که هه راسان بوو و شپريکي له سه ري مه لا نه حمده ي دا و له سه ر نه سپ به ري داوه. له خو چوو. کيڙه که به زه يي پندا هات. دايه زي له سه ري دانپشت و بوي گريا. پاشان سه ري توند پيچايه وه و نه سپه گه ي به سته وه. کيسه زيڙيکي له بن سه ري دانا و ملي ريگاي گوت و به جي ي هپشت. مه لا نه حمده پاش روژنيک چاوي هه لينا و ديتي کيڙه که روپشته و سه ريشي برينداره. کيسه به کيشي له بن سه ري دپته وه. به زه حمه ت تواني سوار بي و به ره و مال گه و ته ري پاش چند روژ گه پشته وه دارشمانه. ماوه يه ک خه ريکي ده رمان گه رني سه ري بوو تا برينه گه ي چاک بووه. پاشان کيسه زيڙه گه ي هه لگري و روي کرده ولا تي کيڙه که، پاش چوار مانگان گه پشته شاري نه وان و له مالتک دايه زي. خاوه ني ماله که پيريژنيک بوو مه لا نه حمده يش هڙندي زيڙي دايه و گوتي دايه نه و زيڙه خه رچکه و نه گه ر ته واو بوو ديسان پيم بلين پيريژن کيف خوش بوو، وه ک گوري خوي خزمتي ده کرد. روژيکي گوتي: دايه داخوا له و ديگانه ي که موسلمانان کان له گه ل خويان برده برون که سيان گه راونه وه يان نا؟

پيريژن له ولام دا گوتي: دوو سي مانگه کيڙي فلان کس که له گه و ره پياواني نه م ولا تي به گه راوه ته وه. هه ميشه خه مبار و ماته. کس نازاني بوو چي وا خه فته تباره.

مه لا نه حمده گوتي: ده مه وي قسيکت بي بلينم. نه گه ر به راستي به پيمان بده ي، رازي خو مت پي ده ليم. قازانچيکي زورپشت وه گير ده گه وي و له وه ژاريه ش نه جاتت ده بي.

پيريژن سوئندي خوارد که هه تا زيندوه رازي نه و لاي کس باس نه کات. تو وه کو گوري من واي و رازي تو بلاو ناکه مه وه.

مه لا نه حمده نه و ده م گوتي: دايه من سه رگه رداني نه و کيڙه م. بو نه و خو م ده و گيڙاوه هاويشته پاشان ته واوي سه ر گوزه ستي خوي بو

کیراوه و گریا. پیریتزنیش گریا. باشان گوتی: نیشانه په کم بده په تا بچه کن کپزه که. نه گەر زانیم دلی به لای تووه په، دهری دهریم و دهنای هیچ. مه لا نه حمده نه نگوستیله په کی دایه که یادگاری کپزه که بوو. گوتی نه و نیشانه په ی بده په و چ ده زانی پی ی بیژه. روژی دواپه پیریتزن چوه کن کچه که. دینی هر و ا کز و خه مگینه. تاویک دانیشیت و گوتی: کپزم تو له بهر دووری نه و لاره موسلمانان و خه مباری چیم وده دده په ی هه والیکری نهوت پی بلیم.

کچه که گوتی نه ی دایه وهره به مه سیحت سویتند دده م، نه گەر هیچ ده زانی پیم بلی. هر چی دته وی دته ده می.

پیریتزن نه نگوستیله که ی پیشان دا و باسه که ی بو گپراوه. کپزه که گریا و گوتی نه و فقیره له بهر من دهو گپراوه ی که وتوه. نیستا من و نه و له په نا تو داین. نه وه ی گوت و چنگه زیریکی دایه. کیسه په کی دایه و گوتی: به مه لا نه حمده بیژه خوبی بو سه فر ناماده بکا و نه سییکی باشیش بو من بکری. تا گاتی رویشتن دیت. توش دایه هه سوو روژی سه ریکی من بده. بچوو پی بلی من له کرده وه ی خوم به شیوانم و داوی لی بووردن ده کم له وه ی که له قسه ی توو چوو به دهر و له خوداش پاخی بووم.

پیریتزن چوو مال و مه لا نه حمده ی ناگادار کرد. کیسه زیره که شی دایه. ناوبراو نخره کیف خوش بو سوژده ی برد. به یانی نه سییکی زور باشی کری و چاره روانی فرماز بوو.

پیریتزن هه سوو روژی ده چو لای کپزه که و خه بهری ده هینا په وه. تا روژیک ناموزای کپزه که هاته مالی و هه ره ها کز و دامای دیت. به تووره پی یگوت: نه گەر موسلمانان گانت خوش ده ویست بو چی هاتیه وه؟ واز له م حاله بینه دهنای و بهر شیری تیژ ده که وی.

کپزه که له په یقی نه و فره تووره بوو. به لام دهنگی نه کرد. چند روژی پیچوو، بوی هه لکه بوت هیندی پاره ی باوکی هه لگرت. به پیریتزنی گوت: به مه لا نه حمده بلی سبه ی شهوی له دهره وه ی شار له فلان چی چاره روان بی هتا من دیم. پیریتزن چوو مالی و ناوبرای ناگادار کرد. شه و نه سپه گانی زین کرد و پیویستی سه فر و ریگای هه لگرت و له گه ل پیریتزن چوه شرتنی دیاری کراو و چاره روان بوون. کپزه که له نیوه شه ودا به چهک و په رداخی هاته لایان. مه لا له خوشیان ده گریا. سی سه ت دیناری تالتونی دا به پیریتزن و لپی سوار بوون و که وتنه ری. نه و شه وه تا به یانی کردیانه سه رره و تا که یشتنه بناری چیا په ک. له سه ر کانیه ک دایه زین و تاویک حه سانه وه و نانیا ن خوارد. له پر له دووره وه توژ و غویار هه ستا. کپزه که گوتی: نه وانه وه دوا ی نیبه که وتوون. مه ترسی نه من نیشه لکه پی یان راده کم. تو نه و هه که زیره هه لگره و بچو سه ر چیا. نه گەر نه گوژرام، نه وه دیعه کن تو، دهنای چون

دهتوانی خوت دهریاز که.

مهلا نهحمد گوتی: خوشه و بستم، چون ديلم تو به تهنیا وه نیتو نه
له شکره گوی. من خوم دهروستی نهوان دیم. کپزه که سویندی خوارد
نهگر له چیا بی به خواری خوم ده کوژم. نهوهی گوت و چوو له سهر
ریگا راهه ستا. له و لاره ناموزای له گهل سهر سوار گه پشتنی. خوبی
بی دادان و له به کهم به لامار ناموزاکی کوشت و هیندیکی دیکه شی به
عهرزی دادا. باشان کشاوه و هاواری کرد دهستم لی هه لگرن دهنا
به گتان به زیندوویی ناهيلم. سواره کانی تر ترسان و گه رانه وه.

کپزه که به سلامه تی چروه کن مهلا نهحمدی. نهوی روژی هه له
سهر نه و کانه مانه وه و باش حسانه وه. به یانی ریگایان داگرت و به
چند مه نزل گه پشتنه وه جینگای خوتیان.

دایکی مهلا نهحمد له دیتنی کور و بوکی که کیف خوش بوو.
خه لکی گوندی بی تانه وه هاتن دواي چند روز شایی و زه ماوه ندیان
کرد و خه لکی گوندی بیان نان دا و له گهل بووک شوین و جینگای خوتیان
ریک خست.

دواي سالتک ژنه که کوریکي جوانی بوو ناویان نا سوله یمان.
جاریکی دیکه ش کوریکي بوو ناویان نا عه بدولا. باشان به نازناوی
با یاسیر ناسرا و بوو به نه میری موگریان. له شوینی خوی باسی نه ویش
ده کری.

به کورتی سوله یمان به گه له ناسیزی دایک و باوکی داپه روه رده بوو.
هه له مندالیه وه نیشانه ی گه روه بی له ناوچاوانی دا دیار بوو. له تهنی
ده سالیدا، له گهل منالانی هاوت مونی ده چوه مه زرا و یاری ده کرد نه گر
خواردنه مهنی له ماله وه هینا بایه له گهل هاواله کانی به شی ده کرد و هه همیشه
به سه ریاندا فرمانی ده دا. له تهنی 18 سالی دا باوکی کوچی دواي
کرد. دواي دوو سال دایکشی مرد. ماله و سامانی دایک و بابی به سهر
کرده وه، نه زیکی ده هه زار تالتونی سوور به چی ما بوو. له جیبی بابی
دانیشت. له کاتیکي که مدا بوو به فرمانه وای گوند و ده و روبه ری.
خه لکی مه لپه ند بی نختیار له ده وری کو بوونه وه. چند سواریک
ره گلی که وتن. هیندی جار ولانی دووریشی په لامار ده دا. ورده ورده
دهنگی ده سه لانی له و سنوره دا بلو بووه.

له و کاته دا جاریکی دیکه ش له شکری عوسمانی له گهل فره نگیان
تووشی شهر بوون. سوله یمان به گه له سهر داب و شوینی باوکی بو خه زا
خوی تاماده کرد. چل سواری له گهل خوی کرده هاوگار و به ره و
قوسه نته نه که وتنه ری و له ویشه وه چوه نیتو له شکری عوسمانی. له کاتی
شهر دا له لایه کی راهه ستا. به هه لکوت له و شه رده دا له شکری عوسمانی
تووشی کزی هات. له سهر سوله یمان به گه له گهل سواره کانی پیاوانه که وتنه
شهر. وای کرد که له شکری فره نگ پاشه کشه ی کرد و له شکری

عوسمانی شکانديانن. سوله‌يمان بهگ له بهنا مهيدانی شهر دابه‌زی. فرماندهری رومیان گاتی نهو نازایی و پیاوه‌تیه‌ی لهو جه‌ماعه‌ته دیت، فره که‌یف خوش بوو بانگی کرد.

سوله‌يمان بهگ له‌گه‌ل سواره‌کانی چوه خزمه‌ت سهرداری سوپای عوسمانی و زوز باش به‌خیر هاتن گرا. له شوین و ره‌گه‌ز و تایفه‌ی پرسبی. گوتی ناوم سوله‌يمان و خه‌لکی کوردستانم. فرماندهری تورک له خوشه‌وینستان گوتی 'بابام سوله‌يمان'، 'بابام سوله‌يمان'. تم ناوه‌ی به‌سهردا برآ و به بابا سوله‌يمان ناوبانگی کرد. باشانیش پشتا و پشت عه‌ولادی نهو به بابان ناسران. ولاته‌که‌شيان هه‌ز بهم ناوه‌ ناو ده‌بری. هه‌ز وه‌ک به ولاتی کوردستانیش ده‌لین نه‌رده‌لان و به ناوی بابیره گه‌وره‌يان خسروی ناشه‌وان کراوه. نووسه‌ر نه‌وه‌ی له سهره‌تای گتیبدا نووسیوه.

به گشتی سهرداری عوسمانی نازایه‌تی شهری سوله‌يمان به‌گی بو. پاشای روم نووسی. له باره‌گای پاشاوه بانگ کرا. که‌وته به‌ر لوتف و زه‌حمه‌تی پاشا و فرمانی حاکمه‌تی نهو مه‌لبه‌ند و ناوچه‌یه‌ی درایه و به سهرکه‌وتنه‌وه بو ولاتی خوبی گه‌رایه‌وه.

باسی ده‌سه‌لاتی سوله‌يمان بهگ به سهر ولاتی بابان و بلباسدا.

له نیتو تایفه‌کانی کورددا ده‌سه‌لاتیکی وای به‌یدا کرد که خه‌لکی تم ناوچانه هه‌موو ملیان بو راکشیا. له ناوه‌یه‌کی که‌م‌دا ولاتی بابانی گرت و بیجگه له‌وه تایفه‌ی بلباسرو و خاکی موگری-شی هینا ژیر فرمانی خوبی. له‌قه‌بی بابا میری دا به عبداللای برای و ناردیه موگریان.

بابامیر به گویره‌ی فرمانی برای چوه نهو ولاته و له‌وی دانیش‌ت و تا ناخیری ژیانی له‌وی مایه‌وه. تا ئیستاش کور و نه‌وه‌کانی نهو به‌سهر تم مه‌لبه‌نده‌دا حکومت ده‌گه‌ن و بنه‌چه‌کی خویان ده‌به‌نه‌وه سهر نهو. به‌گورتی له سالی نوسه‌ت و خه‌فتا و نوئی کوچی دا سوله‌يمان بهگ به‌سهر ولاتی کوردستانی بابان و ده‌شتی شاره‌زور و موگری و بلباسدا نه‌میری فرمانه‌وا بوو. ناوه‌ندی حکومته‌که‌شی هه‌ر داره‌شمانه بوو. له‌گه‌ل ره‌عیه‌ت و دانیش‌توانی نه‌وی وه‌ک په‌ک ده‌ژیا. چند کوری لی که‌وتنه‌وه. هه‌ژده سال لهو به‌ری سهره‌خوئی دا رایبوارد. پاشان کوچی دوایی کرد. له‌سهره مه‌رگدا فه‌ره‌اد به‌گی کوری کرده سه‌روک.

باسی حکومتی فه‌ره‌اد به‌گی کوری سوله‌يمان به‌گی بابان. سالی نوسه‌د و نه‌وه‌ت و خه‌وت فه‌ره‌اد بهگ له جی‌ی بابی دانیش‌ت و کار و باری ریتک و پینک بوو. به گویره‌ی داب و ده‌ستوری بابی له

گهَل خهَلَك دژیا. خهَلَكی بابان زور دهوله‌مهند بوون. نیزیکه‌ی دوو هزار سوار همیشه له ژیر فرمانی دا تاماده بوون. ماوه‌ی بیست سالی ته‌اوو به خوشی رایبوارد. باشان له شکره‌ی نه‌جهل به لاماری دا. له سه‌ره به‌رگدا به‌کر به‌گی گوری کرده حاکم و کوچی دوایی کرد.

باسی حکومتی به‌کر به‌گ.

به‌کر به‌گ له سالی هزار و هفده‌دا له جی‌ی بابی دانیشت. پیاونگی به‌رز و به‌تین و به‌خووه بوو. به‌پیچه‌وانه‌ی باب و باپیری خوبی دابی باشاپه‌تی گرت به‌ر وهك نه‌میران ره‌فتاری ده‌گرد. باره‌گای حکومتی له دارشمانه گواسته‌وه بو ماوه‌ت. باش ماوه‌یهك له دهشتی شماره‌زور قه‌لایه‌کی دروست کرد و بورج و قولله‌ی قایمی لی ساز کرد. خهَلَكی زور له و حه‌ساره گو بونه‌وه و ناوی نرا به‌کر ناوا. له ولاتانی دیکه‌وه هیندی خهَلَك هاتنه لای. جل و به‌رگی جوانی ده‌به‌ر کردن و بله و پای به‌رزی پی به‌خشین. هیندی چه‌گمه و پتلاوی ئالترنی دانی. زه‌نگوله‌ی زیری وی خستن. به‌و بونه‌وه نه‌و خهَلَك به چه‌گمه‌زیر ناویانگیان ده‌رکرد. همیشه قسه‌ی سووکی به‌ خهَلَكی بابان ده‌گوت و جیتی پی‌ده‌دان. خهَلَك له کاره‌کانی نارحمت و دلگیر بوون. هر به‌گه‌ی بو لانهك بلاوه‌یان کرد. گورکانی ره‌واندز و کویه و هریر و تایفه‌ی بلباس به‌کیان گرت و به‌پینچ هزار سواره‌وه په‌لاماریان دا و له هه‌موو لاره‌هه‌رایان لی ساز کرد. هر چندی به‌کر به‌گ خهَلَكی بابانی بو به‌ر به‌رگه‌کانی ده‌نگ دا جوابیان نه‌دایه‌وه. له ولامدا گوتیان داوای درمانی نه‌و ده‌رده له «چه‌گمه‌زیران بکه. به‌کر به‌گ چه‌ماعتی ناوبرای بانگ کرد و گوتی: خهَلَكی بابان له‌به‌ر ئیوه بشتیان ده من کرد. مانی باب و باپیرانی منان له‌به‌ر چاو نه‌گرت. ئیستا پیتم بیژن ئیوه له‌گه‌ل من چون ده‌بن. ئیکرا گوتیان تا گیانمان له له‌شدایه چاگه‌ی تو ده‌دهینه‌وه. نه‌ه‌نده‌ی له تواناماندا هه‌بی له‌گه‌ل دوژمنانی تو به‌رامبه‌ری ده‌که‌ین. به‌کر به‌گ به‌ ناخافتنی نه‌وان توزی ناسوده بوو. چه‌ك و چول و ناسرازی شهری تاماده کرد و به‌پیشوازی شه‌روه چوو. له دوو مزلی شماره‌زور گه‌یشتنه یه‌ك. له به‌پانه‌وه تا روز ناوا هه‌رتك له شکر له په‌کتریان ده‌کوشت. چه‌ماعتی چه‌گمه‌زیران نازایی و پیاوه‌تیان نواند. نه‌ونده شه‌ریان کرد تا هه‌موو کوژران. هزار که‌س پیش له دوژمن کوژرا. له و روزه‌ دا به‌کر به‌گ خوبی شهری ده‌کرد و زور که‌س به‌ ده‌ستی وی کوژران به‌لام له‌به‌ر نه‌وه‌ی که له شکره‌گه‌ی له نابوودیدا بوو، خوبی پی‌ته‌گیرا و رای کرد. له شکره‌ی دوژمن وه داوی که‌وتن. هه‌رایه‌کی گوره‌یان له ولاتی بابان ساز کرد. هیندی کوژران و کومه‌لیک به‌ دیل گیران. گونده‌گانیان تالان کرا و سووتیتران. به‌ سه‌رکه‌وتنه‌وه بو ولاتی خوتیان گه‌رانه‌وه.

له ولاشهوه به كر بهك له ترسي دوژمنان په نای بو چیا رژد و
 به رزه كان برد. تا نو كاته ی كه تايفه ی ناوبراو بو شویني خوتیان
 گه رانه وه. پاشان هاته وه شماره زور و له سهر شگان و گاره سانی ولاتی
 بابان ده گریا. تالایه کی ره شی هلکرد و به گوند و ماله گانی خه لکی
 باباندا ده گه را و بیری کوژراوه گانی ده کرد و خه لکی بو توک
 نه ستانده وه هان ده دا. گه وره پیاوانی بابان که ته میری خوتیان ناوا داماو
 ده بیینی. خه مبار بوون و په کیان گرت و له ده وری نو کوژ بونه وه. گریان
 و هاواریان ده چوه عاسمان. له ماره یه کی که م دا سی هزار سوار له ژیر
 تالای به کر بهك کوژه بوون. پاشان به ناماده پی و په رداخی بو سه زا
 دانی تايفه ی ناوبراو گه وتنه ری. جه ماعه تی نه ولاش کوژ بونه وه، وهك
 پلنگی رق هه ستاو بو به ربه ره گانی رویشتن. له په نا زویاری «کوچه»
 هه رتک له شکر گه یشتنه یهك. له هه رتک لا شیر و تیر به کار هاتن.
 تاگری شهر هلگرسا. خه لکیکی زور له هه رتک لاره کوژران.
 تاخره که ی پای سهر گه وتن به سهر له شکر ی به کر به گدا هات. له شکر ی
 دوژمن شکا جهوت سهر که س له گه وره گانیان به ذیل گیران و نه وانی
 دیکه ش کوژران. له شکر ی بابان گوند و ولاتی نه وانیان به لامار دا. سی
 شه و روژان کوشتاریان لی کردن. پاشان له سهر چه سی کوچه ختوت و
 بارگایان هلدان. ته سهر ی کرد که کوه لیک دروویان کوژ کرده وه.
 ذیله گانیان به ده ست به سترای و پای په تی به سهر درووکاندا ده گیرا.
 پیاوی له سهر دانابون تا ته گه ر نه رویشتن به لیدان بیان رویشتن. وا
 نه شه وره که گاتی زاده وه ستان به دار و به رد له سهر و چاویان ده دان.
 نه وان هاواریان ده کرد لیمان مده و کار ی خوتان ده زانین.
 سی روژ ناوا به زه لیلی رایان بوارد. پاشان به کر بهك له په نا چوتی
 دانیشتن و یهك یهك سهر یان ده به رانندن و ته ریمان ده چوتی داویشتن.
 پاش نو گاره بو ولاتی خوتی گه راپه وه. تالانگی زوریان بو شماره زور
 هیتا و خه ریکی رابواردن و عهیش و نوش بوو.

رویشتنی به کر بهك بو به غدا و کوشتنی نه و.
 به کر بهك له و به ری سهر به خوتی دا رایبوارد. پاشان میتشکی تیکچو
 و تالکی نه ما. روژیک له مه جلیس دا گوتی: ده موی سهر یکی به غدا بدم
 و سهرانتک بکم. گه وره پیاوانی بابان گوتیان نه وه کاریکی به سند نه.
 چونکه والی به غدا له که ل تو دوژمنه هیچ پیوست نه نه و سه فاره
 بگی. به کر بهك گوتی جلی خوم ده گورم، ریش و سمیل ده تاشم.
 خه لك پینکه نین و بیده نك بوون. که س توانای به ر په رچ دانوهی نه برو.
 شه ویتک بی وهخت هیندی تالتونی هلگرت و به ره و به غدا که وته ری. له
 نیزیکی به غدا ریش و سمیلی تاشی. چوه نیتو شار. چند روژیک
 سووراهه. به هه لکه وت کابرایهك ناسی و به خه لکی راگه یانند. والی به غدا

بیستیه‌وه. ناردی به‌کر به‌گی گرت و هر ده‌ست به‌جی کوشتی. نه و
خه‌بهره له هه‌وو شوین بکو بووه. خه‌لکی بابانیش ناگادار بوون
تازیه‌یان گرت.

دانیشتنی سوله‌یمان پاشای کوری به‌کر به‌گ له جیگای
بابی.

پاش تازیانه سالی هه‌زار و بیست و نو سوله‌یمان پاشا که کوره
که‌وره‌ی به‌کر به‌گ بوو له جیگای بابی دانیشت و خوئی بو قینه‌بهری
ناماده کرد. به له‌شگریکی به‌رداخه‌وه به‌ره‌وه به‌غدا که‌وته ری. والی
عترافیش له بزوتنی نه و ناگادار بوو به له‌شگریکه‌وه بو شهر بزوت. له و
کات‌دا خان نه‌حمه‌د خانی کوری هه‌لوخانی نه‌رده‌لان ده‌رفه‌تی هینا و
هیندی خاکی بابانی به‌لامار دا. به زوری خه‌لکیکی زوری بو قه‌لای
خه‌سه‌ناوا هینا. خه‌لکی نه‌رده‌لان نه و قسه‌یان له‌بهره و به شانازی‌یه‌وه
ده‌لین: خان نه‌حمه‌د خان گا و بیگاری له ملکی بابانه‌وه هیناوه.

به کورتی سوله‌یمان پاشای کوری به‌کر به‌گ له هه‌وو شوینی
خاکی عترافی به‌لامار دا. والی به‌غداش به تالوک ده‌هات. بتر له دوو
منزل نه‌ماوو که بگه‌نه‌یک. به‌لام له دوو لاهه تکاکار هاتنه‌نیوان و به
ناشتی ته‌واو بوو.

پاشای به‌غدا خوئی هاته‌نیو له‌شگری بابان و له کرده‌وه‌ی
را‌بردووی به‌شبوانی ده‌ر بزی خه‌لات و دیاری دا به سوله‌یمان پاشا.
هه‌رتک لا بو جیگای خویان که‌رانه‌وه. سوله‌یمان پاشا هه‌شت سال
حکومه‌تی کرد و پاشان کوچی دوابی کرد. کاتی سه‌ره‌هه‌رگ مه‌حمود
پاشای کوری له جی خوئی دانا.

باسی حکومه‌تی مه‌حمود پاشا
سالی هه‌زار و سی و نه‌هات مه‌حمود پاشا له سه‌ر ته‌ختی
هوکمرانی دانیشت. پیاویکی به‌نیراده و قه‌وی و دووربین بوو چونکه
هه‌وای شاره‌زوری پی خوش نه‌بوو، باره‌گای حکومه‌تی له به‌کراوا بو
قه‌لا چوالان گواسته‌وه، که جیگایه‌کی خوش ناو و هه‌وا بوو. بو
ناوه‌دانی وی زوری هه‌ول دا. فه‌رمانی دا به‌که‌وره که‌ورانی بابان که
هر که‌س بو پخوی له‌وی خانویه‌ک دروست بکا له ماوه‌یه‌کی که‌مدا
ته‌واو بوو و خه‌لک له و قه‌لایه‌دا کو بوونه‌وه.

ناز ناوی قه‌لا چوالان
له زمانی کوردی بابان به بادامی کتوی که هیشتا سه‌وزه و
نه‌گه‌بوه ده‌لین چواله که کورت کراوه‌ی «چه‌قاله»یه. کوته‌که‌ی ده‌بسته
«چوالان» له و شوینه چواله زور بوو. ناچار نه و شاره‌یان ناونا «قه‌لا
چوالان».

به کورتی محمود پاشاش ده سال جوکمران بوو. پاشان نه جهل به قوی گرت و کوشتی. له سهره مهرگدا خالید پاشای له جی خو دانا. خهک تازیانه پان بو گرت.

باسی حکومتی خالید پاشا.
سالی هزار و چل و خهونی کوچی خهک پالیان وه خالید پاشا دا. سالی هوهلی حکومتی له گهل سوله پیمان خانی نه رده لان شهری کرد و سهر کهوت. هر وهک له باسی کوردستانی نه رده لاندنا گوتراوه و لیره دوویات ناکریته وه. هیندی خاکی نه رده لانی داگیر کرد.
به کشتی ناوراو بو تا سایشی خهک و تاوه دانی ولات تیکوشا. مالیاتیکی دیاریکراوی له سهر خهک دانا. گوند و مه زرای بهره بیتدان و هه زیهک یاره په کی له سهر دانان. تا نه و ده م قانونی نه وتو له وی باو نه بوو. چونکه هر کهس شتیکی وه چنگ ده کهوت بو حاکی ده برد. بو والی به غداش خه رچیکی وه نه ستو گرت. هیندی جار سلاوتکی له پاشای ئیرانیش ده کرد. بیست سالی ته و او به م جوړه رایبوارد. پاشان ملکی دا به محمد پاشای گوری و کوچی دواپی کرد.

حکومتی محمد پاشا و پاخی بوونی نه محمد پاشای برای و تا کامی نه وان.

سالی هزار و شهست و خهوت محمد پاشا له سهر کورسی جوکمرانی دانیشت. پیاوتکی له زاده به دهر به دین و نه خلاق باش بوو. پاش دوو سالان نه محمد پاشای برا چکوله ی لی هی هه لگه راه. له حکومتی خست و خه بسی کرد. پاشان به قسه ی شه پتان و شوگاران کویری کرد.

نه م گاره لی تی بیروز نه بوو. پاش چوار سالان نه خوش کهوت و شهش مانگ ده جی دا بوو. مرد. محمد پاشای کویر هر زیندوو بوو. سهر نه وه بوو که محمد پاشا له سهر ده می حکومتی پیدا نه وه ی چاکه بوو له گهله نه محمد پاشای برای کردی. له کاری حکومتی دا کرد به شه ریک. له نه شیای عهنتیکه و به نرخ چی ده هاته دست ده پدایه. تا نه محمد پاشا له حکومتی خست و دواپی سی سالانیش کویری کرد. کاتی خه بوری مردنی نه محمد پاشای بیست، نه سپاردی که نه گهر مه پنی نه محمد بو قه برستان ده بن، به پیش مالی منی دا بیتن و ناگادارم بکن له گهله ته رمی بی گیانی قسه ده که م.

پاش شوشتن و کفن، که وره پیاوانی بابان تابوتیان له سهر شانی دانا و بو گورستانیان برد. کاتی گیشنه مالی محمد پاشا خه بریان دایه. له مالی هاته دهر و کوتی؛ تاوتیک مه پته که له عه رزی دانیشتن. له بن سهری دانیشتن و رووی کرده ته رمی بی گیان و کوتی؛ نه محمد من و تو

براین و له دایک و بایتک. کاتی باوکمان مرد حکومتی دا به من. توّم کرده شهریکی خوّم. ئەی ئەحمدا! له فلان روژدا ئەوەندە پارەم دایە. له حکومت هەر ناوّم له خوّمنا. تو له گەل من وەفات بە کار ئەهینا. مافی براهیت وەلا نا. چاوەکانی منت دەرەینا، نیستا که سەفەری ئەو دنیا دەگە ی رینگات دەدەسی. ئەی برا له هەموو مافیکی خوّم تازادت دەگەم. خودای گەرە له تۆلە ی من تازارت ئەدا. ئەوەی گوت و چوو ژۆزی، هەتا ئەو روژە ی مرد دەرگای له ئاشنا و بیگانه نەکردهوه

باسی حکومتی سولهیمان پاشا

نە گشتی باش مردنی ئەحمدا پاشا، سولهیمان پاشای برازای بوو به فرمانرەوا. سالی ۱۰۷۷ ئەواوی ولاتی بابانی هینا ژێر فرمانی خۆی. سولهیمان پاشا لاوتکی بەسام و نازا و زەشید بوو. پیاویکی ژێر و به راویژ و له کاری ولات خاقل نەدەبوو. له سالی شەشەمی حکومتی ئەودا، خان ئەحمداخانی دوهم بوو به ئەمیر و حوکمرانی ولاتی ئەردەلان. له گەل سولهیمان پاشا بوو به هاو دەنگ و یەگەرتوو. له سنووری مەریوان چاویان به یەگەرت کەوت. بەیمانیکی توندیان بەست. له و لاشەوه شا سولهیمانی سەفەویش ناهومیدیەکی هەبوو. پیتشتر باسی ئەو کراوه که چون خان ئەحمدا خان پەنای بو دەولەتی عوسمانی هینا و له گەل سولهیمان پاشا بوو به هاو بەیمان. ماوەیەك له گەل شا سولهیمانی سەفەوی نیوانی نەبوو تا کار بە دەستانی دەولەت خان ئەحمدا خانیان هیناوه سەر کار و دلیان جیا کردەوه.

سولهیمان پاشا له و کارە ی ئەوان نارەحیت بوو، خاکی ئەردەلانی بەلاماردا و هیندی خاکی ئەردەلانی له گەل بابان خست. ئەم روداوه ئووسراوه. سولهیمان پاشا به سەر ولاتەکانی دەورو بەریدا زال بوو. ولاتی کۆنە و هەریر و تایفە ی بلباس و تایفە ی موکری و زەهاوی هینا ژێر فرمانی خۆی. هەمیشە بیست هەزار سواری له ژێر دەستیدا هەبوو. ژۆزبە ی کوردستان گەوتبوو ژێر فرمانی.

باسی شەری سولهیمانخان له گەل رۆستەمخانی سوپاسالار.

له و لاشەوه باش ئەوەی گە شا سولهیمانی سەفەوی، خان ئەحمداخانی له سولهیمان پاشا جیا کردەوه، کەوتە بیری سزادان و نابودت کردنی. رۆستەمخانی سوپاسالاری به چل هەزار سواری بە کار کرده مەعموری ئەوکارە و بو شارەزوری بەری کرد.

کاتێک ئەو هەواله گەیشته سولهیمان پاشا، فرە تیکچوو. گورج فرمانی دا له شکری کۆ بیتهوه. له ماوەیێکی کەمدا نیزیگە ی بیست هەزار کەس کۆ بوو. پاشان له گەل گەرە پیاوانی کورد تەگبیری کرد و گوتی: ئەگەر نیتە له جیگای خوتمان بەمیننەوه له شکری ئێران به بی

په رژين ولاتي نيمه ويران دهکات. وا باشته به ناماده پي به
پيشوازيانوه بچين. له هر جيتيکي گيشتینه په ک شهر دهست
پي بکه پي و پياو و ناپياو ليک جيا بنهوه.

گشتيان له گهل تم پيشنباره هاودهنگ بوون به پاني ته پلي بزوتن
ليدرا و له ريگاي سبروان و جوانرووه ريگايان سري، له سنقر
تپه رين و له دهشتي نه سفند او سريان وه درنا. خان نه حمه دخاني
نه رده لان له روشتني نه وان ناگادار بوو، خو پي تي نه گياند چونکه
سوپاسالاري عهجه سي له به رامبه ر نه رده لاندا دهدي و پاشاي تيرانيش
دورمنايه تي دهست پي کردبوو. گوتي بوچي خو م تووشي زه حمه ت و
هلاکي بگم. نه گهر له م سه فزه دا سه ريکه وي، کاري باش ده پي و
له گهل نيغه ش باشته ده حاوتنه وه. نه گهر له به ر له شکري پاشا بشکي
نيمه به مبه ستي خو مان ده گين. به کورتي له شکري تيران له چپاي
«ناله قولاغی» بينچ فرسه خي هه مه دان له گهل له شکري سوله يمان پاشا
پيک وه ربوون. له هه رتک لاره باله وانان هاتنه مهيداني شهر و پياوه تيان
نواند. له به يانه وه هتا روزتاوا شهر دريژه ي کيشا و خه لکيتي زور
کوژرا.

سوله يمان پاشا خو پي له شکري قزلباشي په لمار ده دا. روسته م
خاني سوپاسالاريش خه لکي بو شهر هان ده دا. له بناري چيا خو پي
وه ک چومي جه ي خون ده روشت و سه ر وه ک گو خلور ده بوونه وه. له و
شهره دا له شکري قزلباش خوژاگرتتر بوو. له شکري کوردان روو له کز
بوون بوو. هر چه ندي سوله يمان پاشا له شکري بو خو راگري هان
ده دا فايده ي نه بوو. به جاريک مهيدانيان بو به جي هتشت و رايان
کرد. ناچار سوله يمان پاشاش وه دواي له شکره شکاوه که گوت. له شکري
قزلباش راويان نان هينديکيان کوشتن. سوله يمان پاشا زور به
زه حمه ت ريگاي ده بري و خه سي نه و کاره ساته گوره ي ده خوارد. له
ريگاي سنقری کوليايي به سه ره و به ره و ولاتي خو پي ده يکوتا. دوو
شه و و روز له نه سپي دانه بزي و سه عاتیک نه حه ساوه. له و لاره خان
نه حمه د خان ده بوست ريگاي پي بگري به لام گوره پياواني ولات له و
خه ياله به شيوانيان کرده وه و گوتيان نيسنا که سوله يمان پاشا تووشي
نه و به لايه بوه، له دابي عه شپره تيدا باش نيه که تو زي پي بگري. له
به ر نه وه و ازي له و خه ياله هيتا. ناوبراو به زه حمه ت خو پي گيانده وه
شار و ولاتي خو پي. له و سه فزه دا شه ش هه زار که س له خه لکي بابان و
هاوري پاني پاشاي ناوبراو کوژرابوون. ولاته کاني سرکري و زه هاوي له
دهست چوونه ده ر. ناوچه کاني نه رده لان درانه وه به خان نه حمه د خان.
چونکه له و سه فزه دا منته ي له سه ر بوو.

به گشتي سوله يمان پاشا دواي تم کاره ساته ماوه پک حه ساپه وه و
خه ريکي قه ره بوي نه و شکانه بوو. له و به ري پاکی و باشيدا ده ژيا.

هرچی وه گیری که وتبا دهیدا به خه لکی بابان و بژیوی مال و منالی خوبی له ریگای حاله وه ناماده ده کرد. بیست و یهک سال بهم جوړه ژبانی برده سهر و پاشان سالی ۱۰۹۸ به دهستی فهقی برایی کوژرا.

چونیتی کوژرانی سولهیمان پاشا به دهستی فهقی برایی نه و فهقی برایی، فهقی یهک بوو له مدهرسه فه لاجوالان دهیخویند. له سهر موزرا یان تاشیک له گه ل خزمینگی خوبی کیشی دهبی. دینه کن سولهیمان پاشا. باش بیستنی قسه گانیان به گویره ی شهرع و یاسای حکومت داواکاری خزمه گهی فهقی برایی به هق دهزانی و ملکه گهی دهدا به و. خه لاتیکیش دهدا به فهقی برایی و به دینی دهگا. به لام فهقی برایی قینی پاشا له دل ده گری و چارهروانی دهرفهت دهبی که دهست له پاشا بوه شینتی. به گویره ی نه و قسانه ی که پاشا کوشتنی پاشا له فهقی برامیان بیستوه گوتهووی: من قد بیرم له کوشتن پاشا نه کرد بوه. تا دوا ی نیوه شو که ده رگای مدهرسه داخرابوون. له بهر چرا موتالام ده کرد. له ناکاو پیاونگی ره شپوشی به سام، که به دینتی له رزم لیتها ت و زمانم به ستر، وه ژور که وت. گوتی: نه ی فهقی برایی مدهرسی، ههسته بوو به و خه نجه رهی له بهر پشتت دایه سولهیمان پاشا بکوژه. گوتم له دهوژوبوری کوشکی پاشا قهره ول هه ن، چون دهوانم به و شهوه بجه ژووری و نه م کاره بگه م؟

گوتی: تو نازانی دهوانی به سه زبانی دا بجه ژووری. خودا ویستویه نه و کاره به دهستی تو بگری. هیچ کس تو نابینی چونکه ژبانی نه و ته او بوه.

فهقی برایی به و شهوه بو کوشتنی پاشا ده که ویته ری. به دهوری مالی دا ده گری و جی ی سهر که وتن ده بیستوه و ده چیته سهر بان. له ویوه ده چیته سهر داریک و له سهر دازه که وه به بی ترس ده چیته خواری. بی نه وه ی که س بیبینی ده گاته ژووری پاشا، سه بروکه ده رگا ده گاته وه و خه نجه ریکی له سهر دلی دهدا له پشتوه دینه دهر. هه به و خه نجه ره پاشا ده ری.

فهقی برایی هه ر به و ریگایه دا ده گریته وه هیچ کس ناگادار نابی. سهری خوبی هه لده گری و هه لدی. به لام له بهر نه وه ی خودای ته عالا خوینی پیایوی گه وره ون ناگات، فهقی له هیچ کوی نا حاوینته وه و هه دا نادا. هه میشه نه م شار و نه م شار ده گا و رازی نه و تاشکرا ده بی له هه سوو لایه که وه بو گرتنی نه و وه خو که وتن. تا له میسر دیتیان وه به دهست به سته هیتیان وه بو قه لاجوالان. خه لکی بابان هه سوو له شان به خه نجه ر له ت و به ت کرد. پاشان تازیانه یان گرت و سه لیم پاشای کوری سولهیمان پاشایان له جی ی بابی دانا و له سهر کورسی حوکمرانی دانیشت. کاری ولات باش برهوی پهیدا کرد. سه لیم پاشا

له گال خان محمد خانى والى ئوردە لانیس فرە نیتوانى خوش بوو.

باسى حكومتى سەلىم پاشا

سەلىم پاشا بە پىچەوانەئى باوكى موخلىس و دوستى پاشاى ئىران بوو. هەمىشە بە ئارذنى ديارى شا سولهيمانى سەفەوى له خوى رازى دەگرد. پاش ده سال حوكمرانى ئو، شا سولهيمانى سەفەوى كوچى دوايى كرد. شا سولتان حوسين بوو بە پاشا. سەلىم پاشا بو دىتنى چو ئىسفهان. دەلتن بە زرى و مهثال و چهكەوه له خزىت پاشا راوهستا بوو. خەلك له سام و هەيبەتى ئو واقيان ور ما بوو. چونكە كەسى وهك ئو بە سام و زهلام له و مەجلىسهدا نە بوو. بە هەلكوت روزىك سولتان بارى عام دەدا. سەلىم پاشا له وى راده وهستى. له نەكاو بەندى زرىنى شەلوارى دەپسى. ناوبراو بە دل له خودا دەبارىتەوه و داواى داپوشىتنى ئو بە لایە دەگا. هەر ئو دەم بى ئو وهى كەس بزائى بەندى شەروالى چاك دەبىتەوه تا ئو دەمەى له خزىت پاشا دەگەرىتەوه. هەر چەند ئو حكایەتە سەیره و له گال ئاقل رىك ناكوى، بە لام هیچ شتىك له قودرەتى خوا بە دوور نیه. سەلىم پاشا ئىجازەى له پاشا وهركرت و بو ولاتى خوى گەراپەوه. تەمەنى بە خوشى راده بوارد. سالى ههزار و سەت و سیزده مرد و محمد پاشاى برازای بوو بە حوكمرانى ئو مەلبەندە.

باسى حالى محمد پاشا

محمد پاشا پیاوێكى سەخى و بە هیعت بوو. بو نیشاندانى كەورەپى فرە هەولى دەدا. هەورو قاپ و قاچاغى سفرەى له ئالتون بوو. له بەر ئو بە محمد پاشاى سفرە زىرین ناوبانگى كرد. چونكە له وهزعى ئو باش ئاگادار نیم، بەناچار قەلەم له نوسىنى ئو وازى هینا. بە گشتى چوار سال له م جیهانەدا ژیا و باشان مەحمود پاشا بوو بە حوكمران و ئویش ماوهيك له جیهاندا ژیا.

حكومتى خانه پاشا.

سالى ههزار و سەد و بیست و دوخانه پاشا بوو بە حوكمران. كار و بارى ولاتى رىك و پىك كرد. هەر وهكو بىشتى نووسرا، له بەر شپرزەپى وهزعى سەفەوى و دەسەلاتى ئەفغانبەگان، خانه پاشا دەسەلاتى بەیدا كرد. خاكى ئوردە لانی بە لامار دا و گرتى. هەبەسقرلیخانى حاكى ئوئى خوى پى را نەگىرا و بو ئىسفهان راى كرد. خانه پاش تا پىنج فەرسەخى هەمەدانى خستە ژىر دەسەلات. چوار سالى له و مەلبەندەدا بەسەر برد. باشان له ترسى دەست درىژى ئەحمەد پاشاى حاكى بەغدا، بو بابان گەراپەوه. عەلیخانى كورى خوى

کرده حاکی نه‌ده‌لان، کار و باری خه‌لکیشی به جوامیر ناغای بایبره
گه‌وره‌ی نووسر نه‌سیارد. له‌بر نه‌وه‌ی مه‌به‌ست نووسینی روداوه‌گانی
بابان، واز له‌باسی دیکه دینم. به‌گشتی سالی هزار و سِت و سِتی
کوچی، خانه‌باشا مرد و علیخان گه‌راوه بو بابان و بوو به‌حاکی
نه‌وی. پاش ده‌سال حوکرانی نه‌وش کوچی دوانی کرد.

حکومتی محمد باشا

سالی هزار و سِت و چل و چوار محمد پاشای برای کار و باری
حکومتی گرت ده‌ست، دوازده سال به‌سَر نه‌م ولات‌دا حوکرانی
کرد. ده‌لین له‌تاخیری کاردا ده‌ستی به‌زولم و زوزی کرد و له‌گه‌ل
خه‌لک به‌پنجه‌وانه‌ی داد و نینساف ده‌بزوت‌وه. بویه‌گه‌وت به‌ر تووک و
دوعای خه‌لک و مقه‌ستی نه‌جه‌ل ره‌گی زیانی به‌راند.

حکومتی محمود پاشا

سالی هزار و سِت و پنجا و شش محمود پاشای برای بوو به
حاکی ولات. پیاونکی سه‌خی و فره به‌روحم و به‌دین بوو. له‌گه‌ل
خه‌لک به‌باشی ده‌جزاوه له‌بر نه‌بوونی سیاست کار و باری تووشی
به‌شیوی بوو. پاش ده‌زده سالان برایم پاشای تاموزای دژی رابوو. دوو
سال شهریان کرد، تاخره‌گه‌ی محمود پاشا کورت و پر مرد.

حکومتی برایم پاشا

سالی هزار و سِت و هفتا و شش، برایم پاشا بوو به‌نمبر و
رینه‌ری قوم. پیاونکی به‌فیز و توند خو بوو، وه‌ک پاشایان ده‌ژیا و
ره‌فتاری ده‌کرد. ده‌لین تا نه‌و قسه‌ی نه‌گردن‌بایه، گه‌س نه‌یده‌توانی له‌کن
وی به‌یفی. داب و ره‌سمی له‌ولات دامه‌زراند. هیندی له‌گه‌وره پیاوانی
ولاتی گرت و مال و سامانی لی زه‌وت کردن. بیست سال به‌م جوړه
روزگاری برده‌سر. گاتی بو به‌غدا ده‌چوو له‌ریگا کوچی دوانی کرد

حکومتی سوله‌یمان پاشا

سالی هزار و بیست و نه‌وه‌د و شش سوله‌یمان پاشا له‌جینی بابی
دانیشت. چوار سال حوکرانی کرد و پاشان عوسمان پاشای کوزی
محمود پاشا که پیاونکی ره‌شید و به‌هیز بوو، هیندی گه‌وره‌پیاوانی
ولاتی له‌گه‌ل خوئی کرده‌هاوده‌ست و له‌بر له‌سوله‌یمان پاشا
هه‌لگه‌رایه‌وه و حوکرانی داگرت. ناوبراو رایگرت و به‌زه‌حمت خوئی
که‌یاند به‌غدا.

حکومتی عوسمان پاشا

عوسمان پاشا سالی هزار و دوو سہت لہ سہر کورسی حوکمرانی
 دانیشٹ. دہستی کرد بہ بخشین و دیاری دان بہ خہلک. چوار سال لہ
 حکومہتی رابرا لہ سی فرسخی قہلاچوالان شاریکی دروست کرد و
 ناوی نا سولہیمانہ. سولہیمان پاشای کوزراو لہ ناخری ژیانیدا
 کہ وتبروہ خہیالی دروست کردنی تہو شارہ، بہ لام مہرگ تہمانی تہدا.
 ناخری کہی عوسمان پاشا تاواتی تہوی بہ چی گہیاند و ناوی سولہیمان
 پاشای لہ سہر دانا. ماوہیک بو تہو کارہ پارہی خہرج کرد و
 زہحمہتی کیشا. پاشان لہ قہلاچوالانہوہ بو شاری سولہیمانہی
 گواستہوہ. و بہدوای تہودا حاکمہکانی بابان ہہر یہک شتیکیان لی
 زیاد کرد. تا ٹیتاش نیزیکہی پینچ ہزار مال لہو شوینہ دہژین.
 بہگشتی سولہیمان پاشای کوری برایم پاشا بہنای بو والی بہغدا
 برد. ناوبراو ریزیکی زوری لی کرت و لہشگریکی زوری خستہ ژین
 فرمانی. سولہیمان پاشا بہ ہیوای شہر لہگہل عوسمان پاشا بہ تالرگہ
 کہوتہ ری. عوسمان پاشاش لہو لاوہ لہ ہاتنی لہشگری بیگانہ تاگادار
 بوو. فرمانی کویونہوہی لہشگری دا. لہ ماوہیکہی کہمدآ پینچ ہزار
 سوار لہ دہوری گو بوونہوہ و بو پیشوازی شہر کہوتہ ری.
 لہ سی مزی سولہیمانہ دوو لہشگر گہیشتنہ یہک. شہریکی توند
 رووی دا. عوسمان پاشا خوبی لہو شہردا بہشدار بوو. لہ جہنگہی شہردا
 سی قامکی دہستی راستی بہ شیر بہرین. لہگہل تہوہش لہ نازاہتی
 تہو کہم تہبووہ. دہلین عبدالرحمن پاشا براچکولہی تہو کہ سیفہتی
 رہشیدی تہو لہ شوینی دیکہ باسی دہگری، بریندار بوو. سہری قہلشا
 بوو لہ مہیداندا لہ تہسب کہوتبروہ حوار. لہو کاتہدا عوسمان پاشا بہ
 لایدات تہ دہپہری. پی تی گوت، تہوہ چی بہ عبدالرحمن، بو وا کہوتووی؟
 ہستہ و شہر بکہ، گوتی: برینہ کہم زورہ چہک و زریم پی ہل
 ناگیری. بہ بی یارمہتی گہسیتک ناتوانم سوار بم.
 عوسمان پاشا توژی سہر کونہی کرد. لہ سہر زین داہاتہوہ و ہہر
 بہ دہستہ بریندارہ کہی کہ پتر لہ دوو قامکی تہبوو، بشتیندی برای
 گرت و لہ عہرزی ہلیگرت و لہ سہر زینی دانا وگوتی: تہگہر
 لیدہری خوت سزا نہدہی، دہتکوژم. بہ ہلگہوت ہہر تہو کابرایہ
 توشیان بوو. عبدالرحمن پاشا بہزہبریک بہ عہرزی دادا.
 بہ گورتی ہہر دو لہشگر خہشریان دہکرد. لہ ناخری روژدا
 لہشگری عوسمان پاشا سہر کہوتنی بہ نیسب بوو. لہشگری بہغدا شکا
 و ہلات. کوردہکان کہوتنہ دوایان و خہلکیتی زوریان کوشت.
 عوسمان پاشا بہ تالانیکی زورہوہ گہراوہ بو ولاتہ کہی خوبی. سی
 سالی دیکہش بہ حوکمرانی مایہوہ. پاشان کوچی دوایی کرد.

حوکمرانی عبدالرحمن پاشا

سالی هزار و دوسهت و ههوت عبدالرحمن پاشا له سهر كورسی
حكومت دانیشته. كار و باری نهو ههریمه ی زیك و بیك گرد.
همیشه مهیل و سرنجی به لای پاشای تبران، تاغا محمد شای قاجاردا
بوو، به ناردنی دیاری و بهخشین دلی وی لهخوی رازی دهگرد.

خالید پاشای کوری محمد پاشای ناموزای بو داوای سهروکایهتی
راست بووه. لهشکری ساز کرد. نیوهی خهلکی بابان لهگهلی هاودهنگ
بوون. بهلام له ترسی عبدالرحمن پاشا رهگهلی نهکوتن. پینج سهت
سواری بهگار لهگهلی خالیدپاشا بهك بوون. سی هزار سوار له لایهن
عبدالرحمن پاشاوه بو نههیشتهنی نهو دهنگ دران. له دوو مزلی
سولهیمانیه گهیشته بهکتر. هاوریانی خالید پاشا له دیتنی نهو
لهشکره دلیان دهله رزی. چونکه پینج سهت کهس لهگهلی سی هزار
کهس چی پی دهکری؟ لهو کاتهدا خالید پاشالهگهلی سوارهکانی له سهر
تهپرلکه بهك زاوهستا بوو. دوژمن وهك نالقه دهوریان گرتبوو.

خالید پاشا له حوکمی چاودا لهشکری دهبینی. نووسهر لهم
کتتهدا قهت شیمری نه نووسیه. بهلام بو نهو شیمره چاره نیه. ناوبراو
له گاتی دامان و ناچاری دا گه ریگای نهجانی نهدهبینی و له رهشیدی
و نازیبهتی دا نهسفه تکیار و روسته سی پی هیچ نهبوو، نیتزه ی له
نیتزه داری وهر دهگرت و نهو شیمره ی خوبندهوه. له جل و بهرگی
باشایهتی و دهرویشی دا ناسوده پی نابینم. نهگه ناسوده پی ههیه له
گفن دا ههیه. نهوهی گوت و له سهررا خوی به لهشکری دوژمن دادا.
هرچی دیتی وههر شیرانی دا. کهس خوی له بهر را نهگرت. خودای
تهعالا پاش ناهومیدی سهرکهوتنی به نسیب کرد. نهو لهشکره گهوره
شکا و ههلاتن. خالید پاشا وه دوایان گهوت. هیندیکی کوشت و
هیندیکیشی به دیل گرتن، تا شش فرسهخی سولهیمانیه راوی نان.
ههلاتوانی لهشکر خویان گه یاندهوه عبدالرحمن پاشا. ناوبراو ناچار
خوی بو مهیدان سوار بوو. دوو هزار کهسی دیگه ی رهگهلی گوت و
به یه له گهوته ری. به یانیهك ههرتك لهشکر گهیشته بهك. سهر دهستی
پی گرد. عبدالرحمن پاشا که وهك بلنگ وا بوو، له بیتش ههواندا
به لاماری دهبرد. نهم جاره عبدالرحمن پاشا سهر گهوت. خالید پاشا شکا
و تا بهغدا را نهوهستا و پهنای بو والی برد. بهم زوانه گه رانهوه و
حكومهتی نهو باسی دهکری.

به کشتی پاشای ناوبراو به سهرکهوتنهوه هاتهوه سولهیمانی. بهلام
هیندی له گهوزه پیاوانی لی لالوت بوون. شهوتك دهرفه تیان هتتا و
رایان کرد چونه بهغدا رهگهلی خالید پاشا کهوتن. دوو سال له
نیشتمان ناواره بوون. پاشان والی بهغدا لهشکرکی بو خالید پاشا ساز
گرد و نیزیکی دوو هزار کهس خهلکی بابانیش لهدهوری کو بوونهوه.
بهو لهشکره ناماده و پهرداخهوه بو شهری عبدالرحمن پاشا و گرتنی

بابان که و ته ری. له و لاشه وه پاشا نو خه به ره ی زانی. به له شکرینکی
گه وره وه بو لیدانی نو که و ته ری. روزی چوارم دوو له شکر بنگ
وه ریون. خالد پاشا به توندی هه ولی دهدا. له شکر ی عبدالرحمن پاشا
توانای شهری نیا و پشتی له دوزمن کرد و هلات. پاشای شکاو له گه
قهومی خوبی جه له وی وه رگیرا و تا شاری بابان خوبی نه گرت. خالد
پاشا به دوا ی نه ودا که یشته شار. عبدالرحمن پاشا له سوله یمانیه ش
خوبی بی رانه گرا ده سیتی له ملک و مالی هه لگرت و له ریگای
کرماشانه وه به نای بو ده ولتی نیران برد و بوو به به نابه ری فتحه لی شا.
خالد پاشا که یشته سوله یمانیه و له سر کورسی حکومت
دانشت. ژن و مندالی عبدالرحمن پاشا که هه سوو کچه مام و خالی
خالد پاشا بوون له کوشکی حکومت ده رکران و مال و سامانیان
داگیر گرا.

ناوبراو له تاران چوه خزمهت شاهه نشای نیران و به خیر هاتن
گرا. بریار درا که دار و دهسته و کس و کاری سالتک له ناوچه ی
کوردستان و کرماشان بیینه وه. تا سالی دادی له به هار خه ریگی
تاماده کردنی تارازی شهر بن. ناوبراو به خلات و نشانه وه بو شوتنی
دیاری گرا و ریشت.

که به هار داهات، عبدالرحمن پاشا جاریکی دیکه ش چوه
باره گای پاشا و فره جولا خانی هه وشار نسقچی باشی سه روکی تیپ
له گه دوو هزار سوار بو خزمهتی نو دیاری کران. فرمان درا به
نه مانولا خانی والی کوردستان که کوما کما بکا.

عبدالرحمن پاشا له باره گای شاهه که رایه وه. هه زار سواری به کار
و دلاوه ری خوبی هه لگرت و له گه فره جولا خان چوه سنووری به ریوان
که هه ولی خاکی بابان و ناخری عه ززی نه رده لانه. نه مانولا خانی
والی-ش به رسمی عیلی و به فرمانی شا که و به ری. له و لاشه وه خالد
پاشا تا گادار بوو و له والی به غدا داوای یارمه تی کرد. سوله یمان
پاشای حاکمی به غدا، عه ولا پاشای که پهای خوبی که له عیراق وه زیر
بوو له گه ده هزار سواری عه ره ب «هیطه و ینکی چری» ۱ به
یارمه تی خالد پاشا وه نارد. له ولاتی بابانیش چوار هزار سوار تاماده
بوو. به هه سوو له شکره وه بو سنووری ناوبراو ریشت. له یه نا ده ریاچه ی
به ریوان که سیفه تی نو له جینگای خوبی دا باس ده کری هه رتک سوپا
که یشته به ک. عبدالرحمن پاشا سواری نه سپه کوتتی ناو فتحی بیوو،
باسکی تا تانیشکان هه لکرد بیوو. له پیش سه فی له شکر دا ده هات و
ده چوو. کاتیکی تیپی نه مانولا خانی والی و فره جولا خانی نسقچی باش
نیزیک بوونه وه له سه فی خونه وه به تنیا چوه کن والی و کوتتی نه ورو
عه ره بی هاتوم. یانی وه که سهیدی عه ره بان که له کاتی ته نگانه دا
به نایان بو خیتی به کتر ده برد.

ئەمانولاخان ولایمیکى شایانى داوه. عبدالرحمن پاشا بۆ جینگای
 خوی گه رایه وه. له ولایه خالید پاشا و عهولا پاشای کسپا له شگری
 خویان تاماده کرد و به تامادهیی راههستان. قهوه ولی له شگری هه رتک
 لا خویان پتک دادا و شهر ساز بوو. به هه لکه وت جوگه یه کی تاوی سی
 گز به رین که وتبووه نیتوانیان. سواره ی خالید پاشا له بواریتک ده گهران
 که عبدالرحمن پاشا رکیفی لیدا و له جوگه به ریه وه هیندی له نازایان
 به دواى نه ودا له جوگه به رینه وه. سواره ی خالید پاشا که له بواری
 ده گهران، دوژمنیان له پشت سه ری خویانه وه دیت. تا ویستیان
 بگه رینه وه و ده ست به کپار بن، عبدالرحمن پاشا به سه ریان دا
 گوراندی و شیرى لی هه لکیشان. ناچار هه لاتن و گه یشتنه سوپای
 خالید پاشا. به لام عبدالرحمن پاشا به بی ترسی خوی به سوپای دوژمن
 دادا. دوو له شکر به نیتو یه ک وهز بوون گه لیتک له پاله وانان کوژران.
 تاخره که ی له شگری خالید لاتی ئیختیاریان له رزی و پشتیان ده
 شهر کرد و هه لاتن. عبدالرحمن پاشا وه ک پلنگی توره سه زی ده دوو
 نان. نسقچی باشی و ئەمانولاخانیس به دواى دا. له و شه ره دا له عه ره ب
 (جریکی نوئ) روز کوژران. هیندی له ترسان خویان ده تاوی
 هاویشت و له ده ریاچه دا نقوم بوون. عه ولا پاشای کسپاش به ده ستی
 په گتک له هاوریانی عبدالرحمن پاشا به دیل گپرا. خالید پاشا
 له گه ل ده ست به کی گم به ره حه ت خوی نه جات دا. به لام له و شه ره دا
 هیندی له گه وه پیاوانی بابان کوژران و بریندار بوون. له وانه سه لیم
 به گی برای عبدالرحمن پاشا گه لاوتکی به شه وکەت و به سام بوو،
 بریندار بوو و له روزی چوارم دا مرد. خه لک بوئی تازیانه دار بوون.
 ئەمانولاخان و فرحولا خان له تازیانه ی دا له گه ل عبدالرحمن پاشا
 به شداریان کرد. باش تازیانه عه ولا پاشای کسپایان له گه ل پیاوانی
 خویان بۆ باره گای پاشای ئیتران نارد. ماوه یه ک له وی حه بس بوو.
 پاشان تازاد کرا و چووه به غدا و له دوا پیدا بوو به والی نه وی که له
 جینگای خویدا باسی ده کیری. به گشتی عبدالرحمن پاشا چووه بۆ
 حکومه تی بابان و ئەمانولاخان و نسقچی باشی هه ر په که ی چوونه وه
 شوینی خویان. خالید پاشا ئیتر ده رفه تی حکومه تی بۆ هه ل نه گه وت و
 له خاکى عه ره بستان گوچی دواپی کرد. ده سته و ذایره که ی ها تنه وه
 کن عبدالرحمن پاشا و عافو کران.
 پاشان ناویراو له حوکمرانی خوی دا فره به هین بوو هه ر دوو سال
 جاریک ده چوه باره گای شای ئیتران و شا لوتفی له گه ل ده کرد. وینه ی
 نه و له باخی ئیگارستان له ده ور و به ری تاران کیشراوه. تا ئیستا
 هه میشه له گه ل ئەمانولاخانی نه رده لان نیتوانیان ناخوش بوو به لام قه ت
 نه گه یشته شه رو کوشتار.
 که ده سال له سه ره خوی نه و تیپه ری فیز و قوز ده ماخی لی

پهیدا بوو. که مینک له خزمه تگوزاری نتران که سی کرده وه. له گهل والی به غداش دوژمنایه تی بوو. له زه مانی حکومتی نو دا کار و باری بابان باش پهره ی گرت. پاناسی ولات زیادتی کرد. کوته و هریر و ره واندر و سه زده شتی هینایه ژیر فرمانی خوبی. هوی داگیر کردنی کوته ناوا بوو که پاش مردنی خالد پاشا، سوله یمان پاشای والی په ک دوو سالان له گهل عبدالرحمن پاشا ناکوکی نه ما. به نامه ی بر له محبت و به قسه ی دلرفین ناوبراوی هینا ژیر ده سه لاتی خوبی. گاتی بانگی کرده به غدا نه و پهری ریزی لی گرت و په یمانیکی نووندو توکمه یان به ست و له ناخریش دا هتا سر نه بوو. هر وهک به دریزی باسی ده کری.

کوشتنی محمد پاشا له لایهن عبدالرحمن پاشاوه.

له وکاته دا محمد پاشای حاگمی کوته و هریر-یش له وی بوو. پاشا له گهل نه و محبتینکی زوری هه بوو. ده لین هه میشه به کوری خوبی بانگ ده کرد. نه و پاشایه له بنه ماله گانی قه دیم و بابه لباب له و ولاته خاوه ن فرمان بوون. کاتی والی به غدا عبدالرحمن پاشای بو مه جلیسی خوبی بانگ ده کرد. محمد پاشاشی خه بهر ده دا. نه و که سه ی ده چو ناگاداریان بکا ده یگوت: پاشایان به ناوی خوا نه میر نیوه ی ویستوه. عبدالرحمن پاشا نه وه ی له دل گران ده هات. چونکه خوبی له و که سانه به زیادتر ده زانی. له بنه وه قبیله ی له محمد پاشای کوته هه لگرتبوو، له ده رفه تیک ده که را زه بریگی لی بیدا. به هه لکه وت سوله یمان پاشای نه میر هه ردوکیانی به روزیک نین دان. کاتی به رینگردنیان به عبدالرحمن پاشای گوت که محمد پاشا له ریزی کوره گانی منه. وریا به قهت بیری خه رایی لی مه که وه نه گینا سزات ده ده م. به کورتی هه ردوکیان به ره و ولاتی خویان که تنه ری. کاتی چوار منزل رویشتن عبدالرحمن پاشا له دلدا گوتی، نیستا کاتی توله کردنه وه ی نه و قسانه یه. به لام محمد پاشا که دووسه ت که سنی له گهل بوو هه میشه نیو فرسه خ له وان دوور ده رویشت. له عبدالرحمن پاشا ده ترسا. ناوبراویش بیری له وه ده کرده وه که چون نه وان له نیو به ری. روزیک له ریگادا که یشتنه په ک، عبدالرحمن پاشا ده سیتی کرد به میهربانی و شیرین زمانی. کاتی که یشتنه قوناخ، له گهل دوو سی که سان له مزلی محمد پاشا دابه زی. به له شکره که ی گوت، من له مزلی محمد پاشا تاوتیک ده حه سیمه وه، نیوه بچن له نوردوی خوتان دانیشن. محمد پاشا که قهت خوبی و نه ده دیت که عبدالرحمن پاشا ناوا له گهل به مهیل بی، واقعی ورمابوو. نه وه ی پنیوست بوو له دیاری و پیشکیش بوی ناماده کرد. ناوبراوی دوا ی سه غاتیک چوه نوردوی خوبی.

روژی دوا یه له وی باریان کرد بو مزلیکی دیکه. محمد پاشا ویستی سه ری عبدالرحمن پاشا بداته وه. پیاونیک له باوه ر پیکراوه گانی

که ناوی «ئاغا شینه» بوو، له نیتو تایفه دا به ژیر و عاقل ناسرابوو
گوته: محمد پاشا نه و خه یاله ی تو راست نیه. عبدالرحمن پاشا که
خه سله ته ی بلنگی هیه، که ی وا باووه که له پیش تودا بیته سردانت.
نه وه بیریگی دیگی هیه.

محمد پاشا گوته نه و بوچورونه ی تو راست نیه. عبدالرحمن پاشا
به و داب و ده زگایه وه بو دیتنی من پیشدهستی کردوه، له دابی پیاوته ی
دوره که من سه ری نه ده مه وه.

هر چند ئاغا شینه ویستی له و فیکره به شیوانی بکاته وه فایده ی
نه بوو. ئاخیره که ی گوته: ئیستا که تو به قسم ناکه ی منیش له م نوردویه
بار ده کم. نه وه ی گوت و دار و ده سته ی خوئی هلگرت و چوه سه ر
ته پوکتکی بهرز و به نیگه رانیه وه چاره ری پور کار به کوئی ده گا.

به گشتی محمد پاشا له گال سی چوار که س چوه نوردوی
عبدالرحمن پاشا. ناوبراو چند که سی ناردی پیشوازی، به ریز و
خورمه ته وه هینایانن. که که پشته ی و تاویک حه سایه وه، رووی تیکرد و
گوته: نه ی محمد بلوکی گوته جی یه ک نیه به سه ر بلوگانی دیکه دا
زیده یی هه بی. بلی بزائم تو نه و پایت له کوئی وه گیر که وتوه له کن
والی به غدایه خوت بینه ریزی من و داوای به رامبه ری بکه ی. هر
چند نه و فقیره بارایه وه و خودای هینا تکایه، فایده ی نه بوو. نه ری
کرد به تکیان ده نه ستووی کرد و له ت و به تیان کرد. پاشان گوته:
کاری ئینه له گال نه مبری به غذا ته واو بوو. ده بی بیبرینه وه. پینچ سه د
سواری بو تالانی نوردوی محمد پاشا ده نک دا، سوار له جی خو
بزوتن و ئیستیان بیانر بینه وه که ناگیان له و کاره نیه. پاشان هاواریان
کرد که راه به رازه. واته وه داوی به راز که وتووین. ئاغا شینه له دور
نیگه ران بوو. زانی که نه و فقیره کاری ته واوه. هاواری کرد گوته:
منیش زانومه. نه وه ی گوت و ریگای خوئی گرت بهر.

له ماوه ی دوو سه عاتدا له نه شیا و زه لام هیچ شتیک نه ما. سه ت
که سیک له و هه رایه دا کوژران. هیندی به زه حمت خوئیان قوتار دا.
عبدالرحمن پاشا هر له وی نامه یه گی بو ده فته رداری به غذا که وه کیلی
بوو نووسی و له کوشتنی محمد پاشا ناگاداری کرد که به لکوو له
خزمت وه زیر عوزری بو بخوازی.

ئاشکرایه له ده ولته ی عوسمانی دا رسم وایه که نه و که سانه ی والی
هه ریمی که وره ن وه ک عیراقی عه رهب و نه ناتولی و رومیلی، به وه زیر
بانگ ده کرتین. نه وان پایه ی وه زیری سولتانیان هیه. که و ابوو له مه و
دوا که باسی والی به غذا بکه ین، به وه زیری ناو ده به ین.

به گشتی قاسیدی ناوبراو به نه پته ی چوه به غذا. نامه که ی دا به
ده فته ردار. پاش خویندنه وه ی دوو که له هه ناسه ی هه ستا. چونکه
هه میشه پاکی و راستی عبدالرحمن پاشای گوتبوو. یه کجار زور تر سا

و به شوکا. ناچار دهستی له گیانی هه لگرت و چوه کوشکی وه زیر و
 گانی نوژی وه ژووړ کهوت. وه زیر ههستی کرد که گاره ساتیک ته و ماوه.
 گوئی: ها جت پی یه. چما عبدالرحمن پاشا شتیکی لی ته و ماوه. کابرا
 وه لاسی نه داوه و هه ر وا راوه ستا. وه زیر گوئی: لام وایه فیلیکی له
 محمد پاشای گوته کرده. دهفته ردار به ناچاری نامه گی دایه. له
 تماشای کردنی وه ها تووره بوو که دهستی کرد به گریان و به سهری
 خوبی داده دا. گورج هه لیکتیشا خه نجر و دهفته رداري کوشت. پاشان
 فرمانی دا له شکر ناماده بی. سی هه زار سواری له گه ل بیایم پاشای
 کوری سوله یمان پاشا خست و کردیه مه عموری بایان. له و لاشه وه
 عبدالرحمن پاشا گه یشته وه ولاتی خوبی و چند روزیک هه سایه وه.
 له بیر هه والی له شکری به غدا ی پی گه یشت. دهست به جی له گه ل
 خه لکیکی زور بو به ربه ره گانی دوژمن که و ته ری.
 پاش پینچ روز پیش له ره والی له شکری عتراق وه دهر که و تن.
 عبدالرحمن پاشا وه ک لافاو به لاماری دان و شکاندنی. خه لکیکی زور
 کوژرا. تالانیکي زور نسبی له شکری سهر که و توو بوو. نه وانی مانه وه
 له گه ل سوله یمان پاشا هه تا چومی به غدا له هیه کوی گیر نه بوون.
 وه زیری به غدا له راده به دهر تینکچوو خوبی که و ته بیري نابوت
 کردنی عبدالرحمن پاشا.
 فرمانی کو بوونه وه ی له شکری زوری دا. نامه ی بو عیل و
 عه شیره تی عه رهب و ولات و نه و لاولا نووسی. له ماوه یکی که مدا
 له شکریکی زور له ژیر نالای وه زیر کو بوونه وه. له و لاشه وه عبدالرحمن
 پاشا له گه ل سهروک و گه وره بیوانی بایان راویژی کرد و گوئی: خه لکی
 عتراق له و سهر که و تنه ی تیغه ترساون. ته گه ر دستیان لی هه لگرین
 له وانه یه وه زیری به غدا له هه سوو لایه که وه بخو ناماده بکا و به لاماری
 ولاتی تیغه بدات. تیستا وا پاشه پیش ته وه ی نه و نانی به یانی بدا به مه.
 تیغه نانی شه و دهر خواردی ته و بدهین. له سایه ی خوداوه له شکریکی
 ناماده مان له سوار و پیاده هه یه. باشتره عتراق به لامار بدهین و
 بناخه ی کاری دوژمن له به ریه ک هه لته گینین.
 سهروک و گه وره بیوان گوتیان تو چی دهلی ی وا ده که یین. به دل
 و گیان چاومان له فرمانی تو یه. پینشر گوترا که عه ولا پاشای کسپا له
 شهر ی مه ریوان گیرا و نارد رایه باره گای شای ئیران. له ویشه وه ئیزن
 درا و چوره به غدا. به قسه ی شهیتان و شو قاران، سوله یمان پاشای
 وه زیر لی ی وه شک کهوت و خه ریک بوو بیکوژی. ناوبراو ههستی
 پیکرد. نیوه شه و له گه ل یه ک دوو که س هاورازی خوبی رای کرد و
 په نای بو عبدالرحمن پاشا برد. له و کاته دا نه ویش له توردوی ناوبراو
 بوو. عبدالرحمن پاشای بو چونی به غدا هان دا.
 به کورتی عبدالرحمن پاشا له وی خوبی سوکبار کرد. دهه زار

سواری به کاری ههلبژارد. هیندیکیشی له گه‌ل تالانی وه‌دهست که‌وتوو
گێراوه و ریگای به‌غدای گرتی به‌ر. خه‌بهری هاتنی ئه‌و به‌ وه‌زیر
که‌یشت. هیندیکی دیاری کردن که له پشته‌وه‌ی عبدالرحمن باشا
هه‌موو برد و بواز و جوگه‌لان بروخینن و تیک بدهن تا به‌جاریک
ریگای گه‌رانه‌وه‌ی لی بگێری. ئه‌و ریگایه‌ی له سوله‌یمانیه‌وه بو به‌غدا
ده‌چی چوم و جوگه‌ی گه‌وره‌ی تێدان. هیندی پردی لی دروست
کراون. به‌ شه‌وی تاریک خه‌لکی ناشاره‌زا زه‌حمه‌ته له‌وی تیه‌رن.

شه‌ری عبدالرحمن باشا له‌گه‌ل وه‌زیری به‌غدا و گرتنی ئه‌و شه‌ره.

به‌ گشتی عبدالرحمن باشا که‌وته ری و هه‌تا قه‌راغ شاری به‌غدا
رانه‌وه‌سا. وه‌زیر له هاتنی ئه‌و ناگادار بوو. له‌گه‌ل له‌شکرکی گه‌وزه له
به‌غدا هاته‌ ده‌ر، سێ توپیشی له‌گه‌ل خوی هینا. به‌ره‌به‌یانیکی زوو
عبدالرحمن باشا به‌غدای لی وه‌ده‌ر که‌وت. نوێژی سبینه‌ی کرد. له
هاتنه‌ده‌ری له‌شکری وه‌زیر که تیب تیب وه‌ده‌ر ده‌که‌وتن نیگه‌ران بوو.
له زوێری ئه‌و له‌شکره‌ سه‌ری سورما. له ئه‌سپی هاته‌خوار و سه‌روک و
دلترانی به‌ ناویانگی کۆ کردنه‌وه و گوتی: ئه‌و شه‌و ئینه‌ ده‌سه‌عاته‌ ری
هاتووین، ئه‌سپه‌کانمان که‌وتوون و خوتان هه‌لاکین. ته‌گه‌ر ده‌تانه‌وی
شه‌ر بخه‌ینه سبه‌ینی. هیندیگ گوتیان راسته، ئه‌ورو خه‌سانه‌وه
په‌وسته. سبه‌ی ئیشه‌لا شه‌ر ده‌ست بده‌که‌ین. هیندیکی دیکه‌ گوتیان
ئه‌وه کاریکی باش نیه. چونکه‌ ته‌گه‌ر ئه‌مرو شه‌ر بخه‌ینه سبه‌ی،
وه‌زیری به‌غدا پتر خۆ ئاماده‌ ده‌کات. که ئه‌مرو ئه‌و ئاماده‌په‌ نیه.
چونکه ئه‌مسه‌و خه‌لک نوستوون و هه‌یج به‌ خه‌یالی شه‌ر نه‌بوون.
روژیکی تر خه‌لک له ده‌وری کۆ ده‌بنه‌وه و ئینه‌ توانای به‌رابه‌ریمان
نابی.

عبدالرحمن باشا ئه‌و قسه‌ی په‌سند کرد و گوتی هه‌ر ئه‌مرو ئه‌و
کاره‌ به‌رینه‌وه. باشان گوتی: ئه‌ی پاله‌وانانی بابان و لاوانی کوردستان!
شه‌ریکی توند و دژوارمان له ئیشه، هه‌ر تایفه و عه‌شیره‌تیک
هاوبه‌یدانی خوتان دیاری بکه‌ن تا گاری ئیوه باش دیار بی.
له پێشدا عبدالقادر به‌گ و که‌بخسه‌وه به‌گی سه‌روکی «جانی
مرادی» که له‌و سه‌فه‌رده‌دا سێ هه‌زار که‌سیان له‌گه‌ل بوو، گوتیان: ئینه
کارمان به‌ قه‌یله‌ی عه‌ره‌بان هه‌یه، له‌گه‌ل ئه‌وان شه‌ر ده‌که‌ین تا پیاو و
نایاو ده‌رکه‌ون.

عه‌زیز به‌گی کوری خالید باشا که زاوای عبدالرحمن باشا بوو، به
نازا و ره‌شید ناسرابوو، خوی به‌ روسته‌م و ئه‌یفه‌ندیار ده‌زانی، چوه
پیش و گوتی: من له‌و سه‌فه‌ره‌ سه‌د که‌سم له‌گه‌ل، گرتنی توپخانه‌ به‌من
بسپیره. باشا به‌زه‌یی پندهات و گوتی: روله ته‌گه‌ر نه‌یان گوتبا بابان

نهولادی خوتیان هه‌لداوتیرن و شه‌ریان بی‌تاکن، قه‌ت ئی‌جازه‌م نه‌ده‌دا.
چونکه‌ نه‌سرو تو‌ نه‌ باوکت هه‌یه و نه‌ برا. به‌لام سروف له‌ مه‌رگ قوتار
نابی. هه‌سو بو‌ خاک ده‌که‌رینه‌وه. هه‌رچی خوا‌ بێکا هه‌ر نه‌و ده‌بی.
پاشا گوتی: تیبی وه‌زیر که‌ هه‌سو تازه‌ چریک‌ن به‌ من‌ بسپێرن.
قه‌رازیان ناوا دا و فاتیحه‌یان خوتند و هه‌ریه‌ک چونه‌وه سه‌فی خوتیان
و ناماده‌ی شه‌ر بوون. له‌ولاشه‌وه وه‌زیر له‌شکری خوی رینگ و پێک
کرد و له‌پر هه‌رتک له‌شکر پێک وه‌ربوون و شه‌ر ده‌ست پیکرا. وه‌ک
باس کرا هه‌ر تایغه‌ی له‌گه‌ل خه‌ریفی خوی به‌ره‌وروو بوو.

به‌ر له‌ تاوه‌هلات به‌ نیژه و خه‌نجر پێک وه‌ربوون. وای لیسه‌ات که
له‌ نه‌سیان دا به‌زین و به‌روئکی په‌کیان گرت. به‌ چه‌نگ و ددان تێک
به‌ربوون. تا روژناوا شه‌ر درێژه‌ی کێشا. شه‌و ده‌ستیان له‌ شه‌ر هه‌لگرت
و هه‌ریه‌ک چونه‌وه توردووی خوتیان. نه‌روژ هه‌یچیان سه‌رنه‌که‌وتن.
عبدالرحمن پاشا له‌بن به‌ردێک دانیشته و لفاوی نه‌سپی به‌ ده‌سته‌وه
گرت و گوتی: که‌س خه‌تی نه‌یه له‌ که‌س و خه‌لکی خوی بگه‌ری. هه‌تدی
له‌ که‌وره‌پیاوانی بانگ کرد و گوتی: شه‌ری نه‌سرو فره‌ توند بوو. له
خه‌لکی ئێمه‌ زور کوژراون. ئیستا بیژن خه‌یالتان چیه، بو‌ بزوتن و
راوه‌ستان له‌سه‌ر چ بریارین.

هه‌سو به‌ چاریک گوتیان، له‌ شه‌ری نه‌سرو زه‌ری قورسه‌مان
ویکه‌وتوه‌ توله‌ی نه‌و شکانه‌مان بو‌ ناگرینه‌وه. که‌مێکمان ماوه. خودا
ده‌زانی که‌ نێوه‌ گیانی‌ک ده‌که‌ینه‌وه‌ سنووری بابان یان نا. له‌وه‌ی زیاتر
توانای شه‌رمان نه‌یه.

عبدالرحمن پاشا گوتی: ئیستا راوه‌ستن تا شه‌و دره‌نگ ده‌بی،
نه‌وده‌م به‌ره‌و ولاتی خوتیان ده‌که‌رینه‌وه. بریاری نه‌وه‌یان داو هه‌ریه‌ک
چونه‌ گوشه‌یه‌ک. پاشای ناوبراو نه‌حه‌ده‌یه‌گی هه‌له‌بجیه‌ی به‌ سه‌د
سواره‌وه بو‌ کێشک‌ دانا. نه‌وه‌ک دوژمن به‌شه‌و به‌سه‌ریان دادا، له‌ولاشه‌وه
وه‌زیری به‌غدا له‌ شه‌ری نه‌و روژه‌ خه‌مبار و ترسا بوو. چونکه‌ نه‌وه‌ی
له‌شکری نه‌ماپوو نه‌یده‌ترانی خوی زابگری. هه‌ر نه‌وشه‌وه له‌گه‌ل
ده‌سته‌یه‌ک بو‌ نێو عه‌شیره‌تی عه‌ره‌ب هه‌لاتن. له‌شکره‌که‌شی بلاوه‌ی کرد
و له‌و توردووی که‌وره‌ که‌س به‌چی نه‌ما.

نه‌حه‌مه‌د به‌گ که‌ بو‌ قه‌زه‌ولی دانراوو، نیگه‌رانی توردووی وه‌زیر
بوو، ده‌نگینکی نه‌ده‌بیست. که‌مێک نێزیکتر بووه. ئیوانی له‌شکره‌کان
سه‌عاتێک بوو. نه‌حه‌مه‌ده‌یه‌گ که‌پشته توردووی دوژمن و که‌سی نه‌دیت.
که‌یف‌خوش بوو، خوی که‌یانه‌ خه‌وه‌تی وه‌زیر نه‌شیای وی کو کرده‌وه
سه‌د هه‌ستری هه‌تا و به‌ که‌یفی خوی باری کردن. سواره‌کانیشی به‌شی
خوتیان هه‌لگرت. پاشان که‌سیکی نارده‌ کن پاشا و مزگیننی زاگردنی
وه‌زیری بو‌ برد. عبدالرحمن پاشا به‌ شوکرانه‌ی سوژده‌ی برد. ماوه‌یه‌ک
له‌ خودا پاراوه‌ پاشان له‌گه‌ل له‌شکری خوی چه‌ توردووی وه‌زیر و له

خیوه‌تی ئەو دابەزی. لەشکریش توردوویمان تالان کرد. بەیانی عبدالرحمن پاشا لە جینگای وەزیر دانیشیت، کوژراوە‌کانیان بژارد، سێ هەزار کەس کوژرابوو. کە لاکی عەزیز بەگی گوری خالید پاشا کە گرتنی توپخانە‌ی وە نەستوی گرتبوو، دە لولە‌ی توپی دا دوزرایەوه. چل کە سیش لە پیاوێ‌کانی کوژرابوون. سەد و پێنج کە سیش لە توپچییه‌ گانی وەزیر بە شیرێ ئەوان کوژرابوون. نێزە‌ی عەزیز بەگی لە سەر توپکە‌ جە‌قابوو. عبدالرحمن پاشا هەرچە‌ند فرە دل‌رەق بوو بەلام بوو عەزیز بەگ گریا و خەلکە‌ گەش دەستیان بە گریان و هاوار کرد.

عبدالرحمن پاشا سێ رۆژان خەریکی کفن و دفنی کوژراوان بوو. ئەو شە‌ره‌دا دەیە‌زار کەس کوژرابوون. پاشان بریاری گرتنی شاری بە‌غدا‌ی دا و لەشکری لە پشت قە‌لا و دیواری بە‌غدا کوژ کردە‌وه. لە‌ولاشە‌وه خە‌زنە‌دار و مۆز هە‌لگری وەزیر کە هە‌ردوکیان نازا و بە کار بوون دیواری شاریان توکمه‌ کرد و خەریکی قە‌لا و پە‌رژین بوون. لەشکری بابان یە‌ک دوو جار هێرشێ برد، بەلام سوودی نە بوو.

عبدالرحمن پاشا و لەشکرە‌کە‌ی مانگێک لە دەشتی مانە‌وه. پاشان بە‌یامینگی توندی بۆ خەلکی بە‌غدا ناردو گوتی: ئە‌گەر دە‌روازە‌ی شار ئە‌گە‌نە‌وه و ئە‌و دوو کە‌س بە‌ش بە دەست بە‌ستراوی نە‌هێننه‌ کن من، بیتوو بە زۆری شار بگرم، قە‌لا چۆ‌تان دە‌کە‌م و حەوت شە‌و و رۆژان فرمانی گوشتار دە‌ده‌م.

کاتی‌ک ئە‌و بە‌بابە‌ گە‌یشتە‌ خەلکی شار زۆر ترسان. زانیان کە عبدالرحمن پاشا قە‌سه‌کانی بە راسی دە‌گات. هاو‌ده‌ست بوون و گوشتکی ئە‌و دوو کە‌سه‌یان پە‌لاماردا و دە‌ستی هە‌ردوکیان بە‌ست.

هەر ئە‌و رۆژە‌ دە‌روازە‌ی شاریان کوژە‌وه و رینگای پاشایان دا بوو شار. لەشکری وی وستیان تالان بکە‌ن. پاشا تە‌سری کرد جار بکێشن هەرکە‌س دە‌ست لە‌مالی خەلک بە‌دا، دە‌کوژری.

خەلک بە‌ ناسودە‌یی هەرکە‌س وە‌دوای کاروباری خۆی کە‌وت و لە ئە‌مان‌دا بوون. پاش سێ رۆژان خە‌زنە‌دار و مۆز هە‌لگری هێنا و ملی هە‌ردوکیان پە‌رانند. گە‌وره‌ گە‌ورانی بە‌غدا پۆل پۆل دە‌هاتن داوای بە‌زە‌ییان دە‌کرد. ناوبراو بە‌ گوێزە‌ی شانی هەرکە‌س دل‌نیایی دە‌دا‌یه‌وه. پاشان هێندی لە سە‌روکانی شاری بانگ کرد و بوو دیاری کردنی وەزیر راویزی پێ‌کردن. تیکرا گوتیان بە حکومە‌تی توو شادین و بیحکە‌ لە توو کە‌سی ترمان بوو سە‌روکایە‌تی عێراق ناوی.

گە‌وره‌پیاوانی بابان گوتیان: پاشا دا‌بی کوژدی و رە‌سمی عە‌شیرە‌تی وە‌لا نانی. دە‌ست لە ولاتی خۆی هە‌لناگری. چونکە‌ ژیان لە عێراق دژوازه. ئە‌و چرایە‌ ئە‌وه‌نده‌ روناکی نیه. بە نان و دوی خۆمان دە‌سازین و خەریکی کاری خەلکی تر نابین.

ههلیژاردنی عبدالولا پاشا به والی بهغدا له لایهن عبدالرحمن پاشاوه.

بهیانی روژی ههینی عبدالرحمن پاشا چووه سزگهوتی شیخ عبدالقادری گهیلانی. عبدالله کهبای بانگ کرد و له پیش ههسو گهوره پیاوانی بهغدا کردی به والی عیراقی عهزهب. ههوهل گهسیتی پهیمانی له گهل بهست، خودی عبدالرحمن پاشا بوو. له نیو کوپونهوهی گهستی ههستا و سلای لی کرد و دهستی ماچ کرد. پاشان دهسته دهسته هاتن و پهیمانیان بهست. ناوبراو به سهربهخوتی له سهر تهختی دانیششت. عبدالرحمن پاشا ههسو روژی دههاته بارهگای نهو و کار و باری خهلکی جی بهجی ده کرد.

کوشتنی سولهیمان پاشا له لایهن عهشیرهتیکي عهزهبهوه. لهولاشهوه سولهیمان پاشا چند روزیک له چولی سهرگهردان بوو. تاخههکهی پهناي برده بهر عهشیرهتیکي عهزهب که چند روز بههسینهوه و پاشان تهگهپیتک بوّ خوی بکا. نهو عهشیرهته چوار روز وه نهستوی خویان گرت. شهویکیان هیتندی له لاوانی نهو عهشیرهته ریک کهوتن و لی تی وهژور کهتن و کوشتیان. سهریان بری و هیتندی له سهروکه گانیان سهرهکهیان ههکرت و بردیانه لای عبدالرحمن پاشا و روداوه کهیان بوّ گهراوه.

عبدالرحمن پاشا لهو کارهساته فره نارجهت بوو. سهعاتیک گریا. پاشان گوتی: بوچی دهستی بیروحمیتان ههلیئا و نهو فهقیرهتان گوشت. نهگیری وهک سولهیمان پاشا له ههچ دهور و زهمانیکدا نهبوه نهوهی گوت و فهرمانی دا بیانکوژن. لهشکر دهست بهجی ههسوویان کوشتن. دهلیتن ههتا سولهیمان پاشا زیندو بوو، عبدالرحمن پاشا وهزیری تازهی دیاری نه کرد.

شهیری عبدالله پاشا له گهل عبدالرحمن پاشا و شکان و ههلائی بوّ ئیران

وهک گوتمان ناوبراو عیراقی به تهواوی ریک وپیتک کرد و شهش مانگان له بهغدا مایهوه. کار و باری ولات به قاسکی نهو دهگهرا. نهو وهزعه به دلی عبدالله پاشا نهبوو. بهلام له ناچاریان رایدههوارد. جاریک هیتندی گهورهپیا و ماقولی بهغدای بانگ کرد و له کردهوهی عبدالرحمن پاشا و هاوکاریکانی سکالای کرد و گوتی: مادام نهو پیاوه

له وولاته بی کهس نابی له گیان و مالی خوئی نهین بی. فیکریک بکنه وه که شهری نه و له سهرتان لابیچی.
گوتیان عبدالرحمن پاشا له شکرینکی زوژی له گهله. له گهله نه توانای به ربه ره کانیمان نیه. چار نه وه یه که له پیشدا به فیتل له شکره که یه بگو بکنین. نه ودهم له بهین بردنی ناسانه. نه رار و مه داریان دانا و هه رکهس بو شوینی خوئی گه رایه وه.

روژینکی تر وه زیر به عبدالرحمن پاشای گوت: تو ده بی سالیکی دیکهش له م وولاته بی هتا کاروباری ولات ریک وپیک بی. نه گه ر له شکر ی تو له مانه وه ی زور خه مبارن، هیندیکیان نیجازه بده با بو ولاتی خوئیان بگه ریته وه. عبدالرحمن پاشا هیچ بیری له فروفتلی نه و نه کرده وه. سواره ی جاف و هیندی خه لکی بابانی نیزن دا بو ولات بگه ریته وه. خوشی له گهله هزار کهس له لاوان و نازایان له به غدا مایه وه. مانگیکی دیکهش تی پیری، وه زیر هه همیشه بو نه هیشتنی نه و له راویژ و بپردا بوو. ورده ورده عبدالرحمن پاشا نه وه ی بیسته وه، توره بوو. نه مری کرد نه و هزار کهسه ی له گهلی بوو به چه که وه له باره گای ناماده بن. خوشی شیر ی هه لگرت و بو نه هیشتنی وه زیر رینگای داگرت. له ولاره وه زیر له بزوتنه وه ی نه و ناگادار بوو، ترسا. چونکه توانای پیشگیری نه بوو. نازی و موفتی پاشای هینا تکایه خوشی پهنای بو باره گای شیخ عبدالقادر برد و له وی مات بوو. قازی و موفتی هاتنه کن پاشا و نه وهنده ی توانیان پاکانه یان بو کرد. عبدالرحمن پاشا له و توره بی و قینه هاتنه وه سه رخو. پاشان بره یانه باره گای شیخ عبدالقادر و له گهله میرزا ناشتیا ن کردنه وه. به لام به دوا ی نه ودا پاشا دلنیا نه بوو. به تالان و مالیکی زوره وه بو ولاتی خوئی گه رایه وه. ولاتی گویه و هه ریره وه واندزیش که وتنه بهر دهسه لاتی نه و. له گهله نه وهش دهسه لاتی له سه ر به غدا کهم نه بووه. نه گه ر که سینک مه بهست و کاریکی گوره ی هه بایه له به غدا ده هاته سوله یمانیه و نه نجاسی کاری خوئی له عبدالرحمن پاشا ده خواست.

وه زیر له م وه زعه زور خه فته تبار بوو. دیسان له گهله خه لک به هیندی و نارامی ده بپرده سه ر. زولمی له خه لکی نه ده کرد. له ناکام دا خه لکی عیراق له گهلی بوونه یه ک و لایه نگر و دوستی زور بوون. پاشان کوبونه وه یه کی پیک هینا و خه لکی داوه ت کرد. داوای فقیری خوئی و خرابه کاری عبدالرحمن پاشای بو باسکردن و له دهست دریتی نه و سکالای کرد.

پیاو ماقولانی به غدا و شتیخی عه‌ره‌ب به‌زه‌بیان پیتدا هات. هه‌موو
 سوئندیان خوارد که هتا کیانیان له‌به‌ردایه ده‌ست له‌دوژمنایه‌تی
 عبدالرحمن پاشا هه‌لنا‌گیرین و له‌زینی فیتز و لوت‌به‌رزی ده‌بیتنینه
 خواره‌تی. عبدالله پاشا له‌قسه‌ی نه‌وان شاد بوو. له‌ماوه‌یه‌کی که‌مدا
 له‌شکرکی که‌وره‌ی کوکرده‌وه. پاشان سه‌عاتی باشی دیاری کرد و بو
 گرتنی بابان که‌وته‌ری. عبدالرحمن پاشا له‌و روداوه‌ تا‌گادار بوو.
 فرمانی دا له‌شکر کو بیته‌وه. جارینگی تر فیتنه‌ی نووستو وه‌خه‌به‌ره‌ات.
 به‌شش هزار سواره‌وه بو پیشوازی شهر چوو. له‌پیتنج منزلی به‌غدا
 توشی له‌شکری عیراق بوو. بی‌راوه‌ستان له‌شکر پیتک وه‌ربوون و شهر
 ده‌ست پتکرا. نه‌وجاره له‌شکری به‌غدا و عه‌ره‌ب خویان راگرت و
 نه‌وه‌نده‌یان هه‌ول‌دا که له‌شکری بابان شکا. وه‌دوایان که‌وتن و سوار و
 نه‌سییان وه‌سه‌ریه‌ک گتران. پاشا خوی پی‌رانه‌گیرا و به‌به‌له‌په‌نای بو
 ده‌ولته‌تی ئیتران برد. له‌وه‌موو له‌شکره‌ زوزه‌ سیتزده‌ گه‌س له‌گه‌لی
 رویشتن. نه‌وانی تر له‌گه‌وره و پیاو ماقول و پاله‌وان له‌خزمت وه‌زیر
 سه‌ریان دانواند و داوای لی‌بوردنیان کرد. ناوبراو لی‌بان خوشبوو،
 ده‌ستی لی‌هه‌لگرتن. سوله‌یمان پاشای کوری پاشای که پیشتر باسی کرا
 کرده‌ حاکمی بابان و فرمانی دا خه‌لک سه‌ری بو دابنوینن. هه‌ر
 له‌ویوه‌ ناردی بو سوله‌یمانیه و خوی چوو به‌غدا.

سوله‌یمان پاشای ناوبراو به‌ره‌و ولای بابان و شاره‌زوور که‌وته‌ری.
 له‌ولاشه‌وه عبدالرحمن پاشا ته‌واوی رینگای به‌خبرایی بری و تا شاری
 کرماشان له‌هیچ کوی رانه‌وه‌ستا. خه‌به‌ری هاتنی نه‌و گه‌یشته‌ شازاده
 محمدعلی میرزای کوری شاهه‌نشا و حوکرانی نه‌و مه‌له‌بنده. هیتندی
 که‌وره‌بیای شاری ناردی پی‌یشوازی. به‌جا و جه‌لال هینایانه‌ نیو شار.
 لای شازاده‌ ریزی لیکیرا و ری و ره‌سمی جوژ به‌جوژیان بو پیتک
 هینا. به‌لام نه‌وده‌م عبدالرحمن پاشا له‌ده‌زگای پاشادا له‌پیش نه‌بوو،
 شای ئیتران له‌کرده‌وه‌کانی دلگیر بیوو. هه‌یه‌که‌شی نه‌وه‌ بوو که‌پاش
 ته‌وه‌ی عیراقی گرت هیتندی له‌ره‌سمی نوکه‌رایه‌تی که‌م کرده‌وه‌ فیتز و
 لوتبه‌رزی زیادی ده‌کرد. چونکه‌ خودا نه‌خلاتی توند و تیژی پی ره‌وا
 دیبوو. هه‌ر بویه‌ ده‌زگای ده‌ولته‌تی لی‌ لالوت بوو. شازاده‌ محمدعلی
 میرزا له‌کن شازاده‌ داوای لی‌خوشبوونی بو کرد. باسی شکان و
 لی‌قه‌وماوی بو نووسی و ناردیه‌ خزمت پاشا. پاشا له‌وه‌لامدا نووسی که
 عبدالرحمن کوری ملجم رینگای دیداری ئیمه‌ی نیه. به‌گه‌یشتنی نه‌م
 نامه‌یه‌ سه‌ری بیره و بو ئیره‌ی بنیره‌ا

شازاده گەلیك پەريشان بوو بەلام ئەو قەسەي بە عبدالرحمن پاشا نەگوت. سەر لەنوێ تەكای بوۆ کرد دیسان قبول نەكرا. ناچار خوێی چووە تاران و بە شای گوت؛ هەتا نشانەي منت پەي نەگات نەيە تاران و رینگای داگرت و گەيشتە خزمەت پاشا. لەسەر لی خوێشبوونی عبدالرحمن پاشا پەي داگرت، تا عافوو کرا. نامەپێکی بوۆ نووسی و بانگی کردە بارەگای پاشا. دواي گەيشتنی نامەگە گورج چووە تاران و گەوتە بەر عافوی پاشایان. کاروباری ئەو بە محمدعەلی میرزا ئەسپێردرا. ئەسپێك بە زیني ئالتون و قایش و خەنجەرێکی نایابیان بە خەلات دا. بەلام وایان دانا گە پاش چوونەوێ ولات و وەدەست هێنانی سەر بەخوێ، کورێکی عبدالرحمن پاشا وەك بارمته له تاران بەیتبەو. پاشان لە گەل شازاده گەرایەو بوۆ گرامشان.

گەرانەوێ سەر لەنوێ عبدالرحمن پاشا بوۆ حکومەتی بابان بە یارمەتی ئیران.

پاش ماوہ پەکی گەم خەلکێکی زوڑی بابان لە دەوری کوۆ بوونەو. شازادەش یارمەتی دا و بەرەو بابان گەوتەری.

سولەیمان پاشا خەبەری بزووتنی وی پێگەيشت. توانای شەری لەخوێدا نەدی، رای کرد. ناوبراو بە پەي گپ و گرفت هاتەو سولەیمانە و لەسەر کورسی حوکمرانی دانەيشت. دیاری و پێشکێشی زوڑی لە گەل عوسمان بەکی کوری بوۆ بارەگای پاشا و خزمەتی محمدعەلی میرزا نارد. ئەو دەم ئیتر بەرھەلستیکی نەما. چونکە سولەیمان پاشای کوری برايم پاشاش مرد. هەر دوو سال جارێک لە تاران یا لە چیمەنی سولتانیه دەچۆ خزمەت پاشا و دەگەرایەو. بیست و چوار سال بەم شپۆهێ ژيانی بردەسەر و پاشان کوچی دوايی کرد. خەلکی ولات لە تازیەي ئەودا خەفەتبار بوون. بە داب و رەسمی عەشیرەتی تازیانەیان دانا. لە هەموو ولاتی کوردان، بە تایبەت لە ئەردەلانەو هاتنە سەرەخوێ. دوو مانگی ئەواو تازیانەي بەردەوام بوو.

عبدالرحمن پاشا پیاویکی بی تەك بوو یە کجار رەشید و ئازا و بەسام. بە پاکي و عیبادەت مەشهور بوو. یە کجار دلرەق و بی تەك، خودا توره و دلرەشی دروست کردبوو. لە هەموو شەریک دا خوێی لەپیشەوێ لە شکر بوو. رەحمەتی خوی لی پەي، حەشری. . .

باسی حکومتی محمود پاشا

سالی سالی هزار و دو سوت و سی و یه کی کوچی محمود پاشا
کوره گورهی عبدالرحمن پاشا له سهر کورسی حکومت دانیشنت،
خه لکی بابان په میانیان له گهله به ست. به گوتره ی یاسای باب و باپیرانی
کاروباری ولاتی به باشی به ریته ده برد. نه وگه سانه ی ژر و خاوهنی عهقل
و بیر و را بوون، لای نه و ریزیان هه بوو. پله و پایه ی شایانی پی
ده به خشین. هیندی خه لکی ولات نیره پی یان پیده برد. عبدالرحمن
باشای ماسی محمود پاشایان به هه وای حکومت لی هاندا. نیوه شه و بو
گرماشان هه لاتن و چوونه کن محمد علی میرزا. شازاده گه لیک ریزی
له عبدالله پاشا گرت. پاش ماوه یه ک هزار سواری خولامی تایهت و
تیبیک سهر بازی گورانی ره گهله خست، نیزیکه ی هزار که سیشی
خه لکی بابان له گهله بوو، بو گرتنی سوله یمانیه و لیدانی محمود پاشا
که وتنه ری.

له ولاشه وه محمود پاشا له هاتنی وان ناگادار بوو پسی هزار
سواری له بابان و له جافی هه لبرارد و به پیشوازی شهروه چوو. له
چینگایه ک به ناوی کوشکی نوسیان گه یشتنه یه کتر. محمود به گی
ماسی نووسه ر که له هه سور ولاتی کوردان که س وهک نه و ره شپد و
جوامپر نه بوو، پیاویک بوو لی هاتوو و جوان چاک، که باسی هیندی
حالات و شه ری نه و له جی ی خوبی دا ده نووسری، نه ودهم پیشقهره ولی
له شکر بوو، رووی ده هه ر که س ده کرد به عه ززی داده دا.

له جهنگه ی شهردا فتاح به گی براچکوله ی نه و کوژرا، ناوبراو خوبی
پتوه خه ریک نه کرد ههروه ها شه ری درپژه پیندا. نه وهنده ی درپژه پیندا
که نه و له شکره گوره شکا. بیست و چوار برینی تی بوون. له وانه
گولله یه کی وه نه ژنوی که وتبوو. له گهله نه و ههش کابرای لیده ری خوبی له
سهر نه سپ به عه ززی دادا و له ژیر سعی نه سپ پانی کرده وه. له شکره
گرماشان هه لات و محمود پاشا سهر که وت.

دوای هه لاتنی نه وان پاشا هه ر له وی دابه ززی، چوه سهر سهری
محمود به گ و گریا. نه و روژه ی حاجی به گی مقرب که خوشکی ژنی
پاشا بوو، برینی زوژی لی بوون. له وانه شیریکه وه سهری که وتبوو که
پاش چل سال شوینی به قهده به ری دهستی هه ر دیار بوو. محمود پاشا
دهروژان له و شوینه مایه وه چونکه هه لگرتنی نه وان زه حمت بوو، پاش
دهروژان له سهر داره مهیتیان دانان و بو سوله یمانیه گه رانه وه. نژداری
فرهنگی له تازه ربایجان هاتن و برینه کانیان چا کردنه وه.

به کورتی هه لاتوه کانی سوپای کرماشان چونه وه کن شازاده. محمد
 علی میرزا توره بوو. هه نه ودهم فرمانی دا له شکر گو بیته وه. له
 ماوه یه کی که مدا پازده هزار کس له ژیر ئالای ئودا ئاماده بوون.
 خوبی رووی له سوله یمانیه کرد. هه رچهندی مه محمود پاشا نامه ی
 پارانوهی بو نووسی، فایده ی نه بوو. ناچار به پینج هزار سواره وه بو
 شه که وته ری. له شوینیک به ناوی "قهره گول" له شکر گه یشتنه یه ک.
 مه محمود پاشا شکا و گه راوه بو سوله یمانی. شازاده وه دوای که وت و
 له سوله یمانیشی ده رپه راند. چوه کوتیه و هه ریری. محمد علی میرزا
 وه دوای که وت. مه محمود پاش له قه لای کوتیه گه مارو درا. یه ک دوو
 مانگ له ده وری قه لا دانیشتن. تاخره که ی تکاکار به پیدا بوون و
 پیشکیشیان دایه و شازاده گه راویه وه. عبدالله پاشای کرده حاکی
 سوله یمانی و ریگای کرماشانی گرت بهر. به لام له ولاشه وه مه محمود پاشا
 به جاریک رووی له محمد علی میرزا وه رگیرا و چاره ی له وه دا دیت
 که په نا بو عباس میرزای حوکرانی نازه ربایجان به ری. روسته م به گی
 بابی نووسه ر که ریگای بو باره گای نایب السلطنه هه بوو، له ریزی
 نوکرانی شازاده حیساب ده کرا، به قاسیدی هه لیزارد و رووداوی خوبی
 بو نووسی و له گه ل دیار به کی باش ناردی. باش گه یشتنی ناوبراو،
 نایب السلطنه مه محمود پاشای بو نازه ربایجان بانگ کرد و له وی
 چاکه یه کی زوری ده گه ل کرد. باش ماوه یه ک خه لات و فرمانی بابانی
 دایه و ناردیه وه سوله یمانی. عبدالله پاشا توانای شه ری نه بوو، ولاتی
 به جی هیشت و چوره کن محمد علی میرزا. پاش ماوه یه ک له وی
 کوچی دوایی کرد. هاوری کانیسی هه لاتوه کن مه محمود پاشا. ئیتر
 مه محمود پاشا به رهه لستینگی نه ما و به باشی ده سه لاتی به سه ر
 کاره کاندا پیدا کرد. له و کاته دا وا هه لکه وت داود به گی گورجی که
 بینیک له خولامانی نه سعه د پاشای والی به غدا بوو به تاوانیک تاوانبار
 کرا، له خزمه ت وه زیر رووی وه رگیرا و په نای بو مه محمود پاشای بابان
 هینا. هه رچهند نه سعه د پاشا داوای کرد، نه یداوه، له وه لامدا گوتی:
 نه و کابرایه په نای بو من هیناوه قه ت نایده مه وه به تو، مه گه ر بو خوبی
 بخوازی بیته وه ولات.

والی به غدا له و قسانه توره بوو، قسه ی ناحهزی بو مه محمود پاشا
 نووسی. پاش بیستنی نه و قسانه ناوبراو قینی هه ستا و ده ستی کرد به
 له شکر گو کردنه وه و دوازه هزار سواری نامداری ئاماده کرد و بو
 گرتنی به غدا ئاماده بوو. به لام له و ساله دا ولاتی بابان تووشی قاتی و

قریه کی زور بوو. له نوردوی پاشا وه زع شپرزه بوو. له ناوچه ی کوفری له شکر گه رایه وه.

نه و خه به ره گه یشته شازاده محمد حسین میرزا. نامه یه کی بو محمود پاشا نووسی که تو له بابی خوت نه بوی، به لکی کچی عبدالرحمن پاشای. چونکه شه ره کانی تهوت له بیر چوته وه. کور نه گه نیشانه ی باوگی پتوه دیار نه بی، به بیگانه ی بزانه و به کوری ناو مه به. به ناوی خردا نه گه ره وک باوگت به غذا نه گری و به گه ریته وه په لامارت ددهم و رهگ و ریشهت دهر دینم. نه گه له نوردودا نازوخه و خوارده مهنی نیه، نه وه به قه درایی پتویست نازوخهت بو دهنیتم. پاشان نه سری کرد له دهورویه ری زه هاو هموو جوژه خوارده مهنی و نازوخه بو نوردوی پاشا بارکن.

گرتنی به غذا له لایهن محمود پاشا و کوشتنی نه سعده پاشای والی نه وی.

به گشتی محمود پاشا تا په تا به غذا له هیچ شویتی رانه وه ستا. نه سعده پاشا نامه ده ی شهر نه بوو. ناچار بورج و قهلا و دیواری شاری توکه کرد و خه ریگی پاراستنی خوئی بوو. محمود پاشا هموو ریگا کانی گرت و هاتوو چوئی خه لک په کی کهوت. قاتی کهوت نیو شار. خه لکی به غذا هاراریان لی به رز بوو. دهر وازه بیان کرده وه. محمود پاشایان هینا نیو شار. له شکر رویان کرده کوشکی وه زیر و به دست به ستراوی هینایانه غزیمهت پاشا. هر نه ددهم فرمانی خنکیاندنی دا. هر چه ند دایگی گریا و پاراوه و گوتی کوبه به ک نالتوت ددهمی فایده ی نه بوو. نه و فقیره کوژرا و مالیشی تالان کرا. به لام خه لکی شار زیانی پی نه گه یشت. پاشان داود به گی ناوبراوی هینا جلی والی کرده بهر و له سهر کوریسی نه ماره تی دانا. به گوتیره ی دابوره سم دهنیشدا خوئی په یمانی له گه ل به ست و قرار و مه دار دانا که ناگوکی یان نه یته نیوان و به تالان و مالینکی زوزه وه بو ولاتی خوئی گه رایه وه و پیشکیشی باشی بو نایب السلطنه محمد حسین میرزا نارد و به ناسوده بی خه ریگی کاری حکومتی بوو. ولاتی کوته و هریری دا به عوسمان به گی برا چکوله ی که پیاوینکی ژیر و جوامیر بوو. کوبه لیکیشی بو غزیمه تی نه و دیاری کرد. براکانی دیکه شی سوله یمان به گ و حه سن به گ هریه که ی ناوچه یه کی پی نه سپاردن.

عوسمان به گک ماوهی شهباش سال له کونه بوو. پاشیان به نه خوشی
کوت و پر مرد. کوریتیکی له پاش به جی ما به ناوی حهده مین به گک که له
کاتی خویدا دهنووسری. مه محمود پاشا له مهرگی برای خهفته تبار بوو.
زوزی پی نه چوو حهسه ن پاشاش مرد.

گرتنی سوله یمانی له لایه ن سوله یمان به گی برای مه محمود
پاشا و هه لاتی مه محمود پاشا بو تیران.

به گشتی مه محمود پاشا، شازده سال به بی به شداری که سی تر
به سه ر ولاتی باباندا فرمانره وایی کرد. زوز به ی خه لکی ولات بوون به
خواهنی دارایی و سیاماتیکی زوز. نه و که سانه ی له نیعمه تی نه و به شیان
پی ته برابوو، به خه یالی نابوتی و تیکدانی کاری نه و روژگاریان به سه ر
ده برد. له و کاته دا دهرفته تیان هینا، سوله یمان به گی برای پاشایان
هه لئه تاند و هه وای حکومه تیان برده ده سه ری و ریگای سه ربادان و
به ره لستیان پیشاندا، نه وده م پاشا له گه ل برای توژی ناکوگی هه بوو.

ناحه زانیش ناگری فیتنه یان خوش کرد. هاندان و به به ردا
خویندن کاری کرده سه ر سوله یمان به گک و که و ته فیکری کار و راویژ.
له بنه وه خه لکیکی زوز له گه لی بوونه هاوده ست. له و کاته دا که
مه محمود پاشا ده یویست بو کونه بچی، سوله یمان به گک رووی له
خزیمه تی وهر گیترا و له گه ل داروده سته ی خوئی رووی له به غذا کرد.
نه وانی له کوفری دامه زرانده بوخوئی چوه کن داود پاشای و هزیر و
شکایه تی له کرده و کانی مه محمود پاشا کرد. وه نه ستوی خوئی گرت که
هه موو سالس پاره یه ک له ولاتی بابان به دا به داود پاشا. هیندی له
نیزیکانی و هزیریشی له گه ل خوئی کرده هاوده ست.

ناخره که ی داود پاشا له شکریتیکی له گه ل خست و بو حکومتی
بابانی نارد. ناوبراو له به غذاوه هاته وه نیو داروده سته ی خوئی و له ویوه
بو گرتنی سوله یمانی که و ته ری. له ولاشه وه مه محمود پاشا له کاری نه و
ناگادار بوو، به له شکریتیکی په رداخه وه ریگای پی گرت. له دوو منزلی
سوله یمانی هه رتک له شکر که یشتنه یه ک. له و شه رده دا خه لکیک کوژرا و
سوله یمان به گک سه ر که و ت. مه محمود پاشا رای کرد و چووه خزیمه ت نایب
السلطنه ی تیران له تازه رپایجان. دوو هه زار سوار و مال و مندال
چوونه میاندوتار که گوندیتیکی ناسراوه.

سوله یمان به گک له سه ر کورسی حکومت دانیش ت و له قه بی
پاشایایی وهر گرت. خزیمه تکاره کانی پیشرو هه ر که س به نه ندازه ی خوئی

پله و پایه ی پیّ به خشی. له داروده سته ی محمود پاشا هرکه سی وه بهر چنگک که وت گرتی. محمود پاشا چوه کن نایب السلطنه و زوزیان ریز لی گرت. مزلی له باره گای شازاده درایه. دوو مانگک له ویّ بوو. پاشان هاته وه کن داروده سته ی خوبی. چوار مانگک له ویّ بوو. دیسان چوه ته وریز و سی هزار تمه نی پیشکیش دا به نایب السلطنه. فرمان درا حبیب الله شا سپوان دویرن و سوله یمانخانی گورجی که له پیاده نیزامدا دهره جه ی سهره هنگی یان هه بوو، له گه ل دوو تیپ سهر باز و چوار توپ له گه ل محمود پاشا بوّ گرتنی سوله یمانی که وتنه ریّ و تا شاره زور کوتایان. سوله یمان پاشا به چوار هزار سواره وه بوّ پیشوازیان رویش.

گرتنه وه ی سوله یمانی له لایهن محمود پاشا وه و هه لاتنی سوله یمان پاشا و بریندار بوونی.

به یانی هر دوو له شکر پیتک وه ربوون و شه ریکی توند رووی دا. ناخره که ی محمود پاشا سهرکه وت. سوله یمان پاشا هه لات و سواره ی سهرکه وتوو بیست فرسخ راویان نان. خه لکینکی زور کوژرا و به دیل گیرا. محمود پاشا که راه بوّ سوله یمانی و له جینگای خوبی دانیشته وه. سوله یمان پاشا له گه ل داروده سته ی خوبی رووی کرده وه به غدا. له هه لاتن دا گولله یه کی وه باسکی چه به ی که وت و بریندار بوو. له زستانی نه و ساله دا نایب السلطنه شازاده قارمان میرزای کوری خوبی ناردده سوله یمانی که خه لیمه هاتووینی کیژی محمود پاشا ماره بکا. کیژی نایب السلطنه ش بیته ده زگیرانی حه مه صالح به گئی کوری محمود پاشا. به لام هیچ کامیان سهری نه گرت. به گشتی قارمان میرزا له ته وریزه وه به ره و سوله یمانی که وت ریّ. پاشا له هاتنی نه و ناگادار بوو. خوبی و هه سوو کار به ده ستانی ولات چونه پیشوازی. دوو مزل قوربانی له پیش کرا. له نیتو شارددا ته وه نده ی له توانای دا بوو دیاری به نرخ و ته سپی عه ره بی به شازاده نیشان دان. له ولاشه وه جیازی بووک و باری جه و اهیر و پارچه ی نایاب و جلی کرانبها بوّ مالی پاشا ناردران. ده لین له و روژده دا به قه د چوار هزار تمه ن به و دهرکه وانان هه دراه که نه شیایان بردوته حه ره سخانه.

گرتنه وه ی سوله یمانی به دهستی سوله یمان پاشا به یارمته ی

لهشكرى عوسمانى و سهر كه وتنه وهى مهحمود پاشا.
 به كورتى قارهمان ميرزا چل روژ له سوله يمانى بوو. پاشان چووه
 تازه ربابيجان، كاتى رويشتنى مهحمود پاشا ديسان دههزار تمهنى به
 ديارى دايه. نهوانهى له گه ليشى بوون ههريهك به نه اندازهى خوئى
 ديارى پيئدرا. ديارى دا به حهيبب الله خان و سوله يمانخانيش. پاش
 سى مانگ سوله يمان پاشا ديسان به لهشكرى عوسمانى و خهلكى بابان
 مهحمود پاشاى پهلامار دا. نهوى دهر كرد و خوئى له جينگاي دانيشت.
 مهحمود پاشا چووه كن نايب السلطنه. جاريكى تير به يارمهتى لهشكرى
 تيران بووه به حاكمى ولات. له ماوهى چوار سالدان تم دوو براهه شهش
 چار به نوره به سهر ولاتى باباندا زال بوون و له دهستدرىژى نهوان
 ولات تووشى و تيرانى و چاره رهشى بوو.

واز هينانى مهحمود پاشا له حكومت و سهقامگرتوويى سوله يمان پاشا.

به ههلكوت له و سالدان، وان سالى ههزار و دووسهت و چل و نو،
 نايب السلطنه مرد. كاري مهحمود پاشا تووشى شيرزه يى بوو. خوئى
 ناچار وازى له حكومت هينان و له خان قايهكى جينگاي سهيد و شينخى
 نه قشبه ندى لى دانيشت. سوله يمان پاشا تير به رهه لستينكى نهما. به
 ئاسوده يى و به ژيري كاري حكومهتى به ريوه دهبرد. ههموو به پانيان
 ده چوه كن براهى و چاك و چونى له گه له ده كرد. چوار كهس له خهلكى
 بابان سهريان بو حكومهتى سوله يمان پاشا نهوى نه كرد. په كه م
 حه مين به گى كورى عوسمان به گى برازاي پاشا، دوهم روستهم به گى
 بابى نووسهر، سى يه م حاجى به گى متصرف خالى نووسهر كه خوشكى
 خيژانى مهحمود پاشا بوو. نهو دوو كه سه له زهمانى سه ره به خوئى
 مهحمود پاشاش دا به ريز بوون و بو كاروبارى ولات راوتريان پى ده كرا.
 سهروهت و سامانينكيشيان وه سه ريهك نابوو. كاتينك سوله يمان پاشا زال
 بوو، نهوان له ترسان هه لاتن و نه هاتنه وه سوله يمانى له گه له هيندى له
 كهس و كاري خويان چوونه كه ركوك و له وئى نشته جى بوون. سوله يمان
 پاشا كه چند سال بوو چاوه روانى ليدان و فهوتاندى نهوانه بوو،
 دهيزانى به زور ده روستيان نايه، كه وه فروفيل. نه حمد به گى
 كوره گوره ي كه سيفهتى حكومت و كاري نهو له جى خوئى
 ده گوتري، له گه له چند كهس له پياوماقولاى ولاتى نارد بو
 دلدانه وه يان. نامه ي موحيبهت و خوشه ويستى بو نووسين، كه لام الله ي

بو موژ کردن و سویتندی خوارد که هتا زیندوه هیچ فیل و
زولمیکیان لی ناکات. هر وهک له پیشدا له زهمانی مه محمود پاشادا ژیاون
هر ناوا دهن.

مه محمود بهگی ماسی نووسه که سفهتی رهشیدی و پیاوهتی نه و
له پیشدا باسکرا، نه ودهم له خزمهت سوله یمان پاشادا دهسه لاتی ته وای
ولاتی هه بوو. نامه ی بو برای نووسی که بیته وه خزمهت پاشا و هیچ
زیانیکیان پی ناکات.

به گورتی نه حمده بهگ و نه وانی تر چوونه که رکوک. چاویان به وان
کهوت. عهد و پهیمانی توندیان له گه له بهستن. به تایهت نه حمده بهگ
گوتی: نه گه ر باهم بیهوی فیلتان لی بکات، به خوا سویتند لایه نی نه و
به دهدهم و بو کوی نیه بخوازن دهچم.

به قسه گانی نه و دلنیا بوون و ریگای سوله یمانی یان گرت بهر و
پاش پینج روژ که یشتنه خزمهت پاشا. چند روژیک له مالی خوئیان
هه سانه وه. پاشان سوله یمان پاشا به قسه ی ناحهزان عهد و پهیمانی
شکاند. ناکوکی دهست پیکرد. روژیک ههرتکی بانگ کردن. چند
قسه ی پی گوتن و له دوایه فرمانی گرتنی دان. هر له خانویه ره ی خوبی
حه بسی کردن. هه ریه که ی چوار قهراولی له سه دانان. بریاری دا که
هه ریه که ی سه دهزار تمه ن بدهن تا له حه بس نه جاتیان بی.

مه محمود بهگ بهو کاره زوژ قینکچوو. ریگای چاویکه وتنی پاشای
بهست. حاجی بهگ له ماهه ی دوو مانگدا ههفتا ههزار تمه نی دا به پاشا.
بابی نووسه ریش په نجا ههزار تمه نی دایه پاشان داوای زامنی لیکردن
که نازادیان بکات و بو هیچ کوی را نه گه ر. چوار کهس له بازرگانانی
ولات بوونه دهسته بهر، که نه گه ر نه و دوو کهسه له فرمانی پاشا بچنه
دهری، نه وان دههزار تمه ن بدهن به پاشا. بهو مه رجه نه جاتیان بوو و
هاتنه وه مالی خوئیان، یهک دوو مانگ مانه وه پاشان چاویکیان به
مه محمود بهگ کهوت و گوتیان نه و زیانه بوون و مالی نیه ی نابووت
کرد. تا زیندووین له فیکری توله داین. نه گه ر نه توش له گه ل نیه
خه یالی هاوکاریت هه یه، کات دیاری بکه تا له م ولات بروین. مه محمود
بهگ گوتی: من خوشم له و فیکره دام. نیتستا کار و باری خوئیان قایم
بکن تا من ناکادارتان ده کهم. قه رار مه داریان دانا و چونه وه مالی
خوئیان. چند روژ خه ریکی خو نمامده کردن بوون. پاشان له نیه
شه ویک دا مال و منال و کهس و کاریان هه لگرت و له گه ل دووسهت
سواری نامدار له شاری وهدهر کهوتن و ریگای که رکوکیان گرت بهر.

له يەك فەرسەخى شار تووشى كاپرايەك بوون. مەحمود بەگ كە
بە پياوتىكى تازا جوامىتر ناسرابوو، بەو كاپرايەدا پەياسى بو سولەيمان
پاشا نارد و گوئى: ئېتە لە روشتن دا تالووكە مان نيه. ئەشياپەكى
زۆرمان پىيە. لەو رەشىد و پياو مالولى دەروپەرت بنىترە تا لە
مەيداندا لىكى دەركەين و واز لە فيشال بىتەين.
بەياني كاپرا چو كەن پاشا و قسەگانی مەحمود بەگى پىيە كوت.
ناويرا و باش نازەحت بوو. دەست بەجى ھەزار سواری لەگەل تەحمود
بەگى كورى وەدواى خستەن. لە دوو منزلى سولەيمانى خوتيان
گەياندى. كاتى بەهار بوو. ريتزەي باران چومىكى خستبوونە نيتوانيان.
مەحمود بەگ ھاواری كرد ھا پالەوانان! ئېستا روژى شەرە ھەركەس
دەپەوى شەرمان لەگەل بگا، با بىتە پيش و تاويك لە مەيدان خوي
بگري.

ئەوان لەو قسانە بوئى مەرگيان بو ھاك. ترس داىگرتن و لە
بەرامبەرى كشانەو و گوئيان: ئېتە ناتوانين بەرەنگارى ئەو پياوھ بين.
ھەنگاويك پتر ناچينە پيش. ئەوھيان گوت و پەنايان بو گونديك برد
كە لە پەناي بوون.

مەحمود بەگ گوئى: ھەرچەند ئەوان دەستيان لە شەرى ئېتە
ھەلگرت، مەن دەست ھەلناگرم. وەدوايان دەكەوم رەگ و ريشەيان
دەردىتم. بەلام ھېچ زيانىك بە كورى پاشا ناگەيتم. پاوكى نووسەر و
حاجى بەگى متصرف كە زاواي بوو، لەبەرى پارانەو و بە تەكا و رەجا
پەشپوانيان كردهو. پاشان بە كاوھو بو كەركوك روشتن و لەوى
نشتهجى بوون. زۆرى پىيە چوو مەحمود پاشا جارتيكى تر ھەواي
حكومەت لەسەرى دا. لەو كاتەدا كە سولەيمان پاشا بو گرتنى رەواندز
چوو بوو، ناويرا و لەگەل ھىندى لە باوهر پىنگراوانى راي كرد وچو
كەركوك.

ھەليرزا پاشاي وەزىرى بەغدا نامەيەكى بو نووسى و بە ھىواي
مزگىنى بانگى كرده لاي خوي. مەحمود پاشا لەگەل چەند كەس چو
بەغدا ھىندى كەسى ديكەش لەخەلكى بابان لەدەستى سولەيمان
پاشاھەرسان بوون ھا تە كەركوك، ئەودەم عەشیرەتى داودە لە كەن
مەحمود بەگ بوون، ئەو عىلە تايفەيىكى كوردن سەر بە ولايتى
ئەردەلان بەلام جىگای دانىشتن و كشت و كالىان ھەرزى كەركوكە.
ھەيشە لە پەناي مەحمود بەگدا ژيان، ئەو كىژى يەكى لە كوئخاكانى
ئەوانى ھىتابوو. كورىكى لەم ژنە بىوو بەم بونەو ئەو عىلە بە داود بەگ

ناونرا. له و کاته دا هه سوویان له کزن مه محمود به گک کو ببوونه وه. سێ سهت سواری به کار هه همیشه له بهر دهستی نهو بوون بو خهراپه ی سوله یمان پاشا و تالان دهیناردنه خاکی بابان، هه لیره زا پاشای وه زیری به غدا بو لایه نگری سوله یمان پاشا، که هیا حوسین پاشای به چوار هه زار سوار و پینچ توبه وه به بیانوی نه زمی ریگا و بان، بو لیدانی مه محمود به گک، رهوانه ی گه رکوک کرد. ناوبراو له دهره وه ی شار نوردوی خست. مه محمود به گک له فیکر و نه خشه ی نهو ناگادار بوو. له گه له هیندی له پیاو ماقولانی بابان چوه دیداری که هیا. ناوبراو له ساسی نهو واتی ورما. نهو روژه به سودارا و به لاواندنه وه رایبوارد. له کاتی گه رانه وه ی دا گوئی: سبه ی به وهخت و ره لای من تا له باره ی نه زمی ولاته وه بپه یفین. چونکه من پتر له چوار روژی تر لیره کارم نیه. نه زمی نهو خاگه به گویره ی فرمانی وه زیر به تو ده سپیتم. له بهر نهو ی روژگار چاره روانی بیانوو بوو، تیری نه چه لیش وه نیشانه ده که وت، له مه کر و فیتلی نهو بی ناگا بوو. به یانی له گه له چند کهس چوه دیتنی حوسین پاشا. کاتی وا به ته نیا دیتی، فرمانی دایبگرن، دهره یان دا و زنجیر له مل بردیانه خیته تیک و قهراولیان له سه ر دانا. نیوه شهو بیست و چوار کهس به سه ری وه ر بوون و خنکاندیان. به یانی مه یته که یان داوه به داروده سه ته که ی پاشان هه ر نهو روژه له شکری دهنگ داو که رایه وه بو به غدا.

باوکی نووسه ر لهو کاره ساته فره بریندار و خه مبار بوو. گوره و بگچوک هاواریان لی هه ستا. له ولشه وه هه لیره زا پاشای وه زیری به غدا به بیانوی گرتنی دیار به کر و قه لای نایندی مه محمود پاشای نارده کن محمد پاشای متصرفی موصل. له ریگا گه یشته پاشا، محمد پاشا، مه محمود پاشای له گه له چند قهراول بو ته سه مبول نارد.

داروده سه ته ی نهو په ریشان و ناواره بوون. ماوه ی سالتیک باوکی نووسه ر سه ره په رشتی ده کردن. پاش ته واو بوونی کار هاتنه وه جیگای خویان. هیندیک له سوله یمان پاشا داوا ی ته مانیان کرد و هاتنه وه سوله یمانی. حاجی متصرف بو به جی هینانی حج و زیاره تی به يتولا به ره و مه که ره ویشته. حه مه به گی کوری عوسمان به گک له به غدا نشته جی بوو.

باوکی نووسه ر پاش کوشتنی برابه که ی دلشکاو بوو، نهو ولاته ی به جی هیشته و روی کرده ئیران. هه روه کی له پیتشدا باسه انکرد له گه له عیلی سه عدون عه ره ب هه تا دهره وه ی به غدا چوو. له ویشه وه له گه له

زیاده تکران بو لای کرماشان و هری که وتن. له و لاشه وه سوله یمان پاشا ده سته ی ته حمه دوه نندی بو کوشتار و تالانی نارد. له خواره وه ی زه هاو گیشته نیته. هرچی همان بوو تالانیان کرد و گرانه وه. چونگی نه و به شه نووسراوه دووپاتی ناکه مه وه. به کورتی باو کم له شاری سته ی نه رده لان به ناسوده بی دانیشته. هه موو سالی له تازه ربایجان ده چوه کن محمد خانی نه میر نیزامی زهنگنه و زستانان ده هاته وه مالی.

له و سهرده مه دا علی پاشای کوری مه حمود پاشا له ته وریز بوو. نه میر نیزام ولاتی سهرده شتی به سی هه زار مالیات دا به علی پاشا و باوکی نووسر. نه وان چونه جینگای خوتیان. نه و خه به ره گیشته خه لکی بابان. چهند کهس له وان هاتنه سهرده شت. له و لاشه وه سوله یمان پاشا بی ترس خه ریکی حکومت بوو. سالی هه زار و دووسه ت و به نجا و دوو به نه خوتشی ستل و جه م مرد. چهند روژ تازیمانه ی بو گیرا. پاشان نه حمد به گی کوری له جینگای دانیشته و له قه بی پاشایی و هرگرت.

باسی حکومتی نه حمود پاشا.

نه و نه حمود پاشایه پیاوکی ژیر و عاقل بوو. له به رتوه به ری ولاتدا فره تیکوشه ر بوو. نه منیه تی ریگا و بانانی ده ویست. له زه مانی حکومتی نه ودا، ده سته ی دز و ریگر و پیاو خه راپ له ولاتی بابان کورت کرا بوو. چوار سالان له به ری کامرانی دا بر دیه سر پاشان نه میر نیزام به فرمانی محمد شای رحه متی، قه بری پر بی له ...، علی پاشای کوری مه حمود پاشای کرد. به حاکی بابان و ده سه ولاتی ولاتیشی به باوکی نووسر نه سپارد.

حوسین پاشاخانی سه رتیبی مه راضه ی له گه ل دوو تیپ سه رباز و شه ش توپ بو گرتنی سوله یمانی ره وانه کرد. فرمانی دا به میرزا فره جولای نه رده لان و عبدالله خانی حاکی موگری که یارمه تیان بده ن. له و دوو ناوچه یه ش هه زار سوار ده گه ل له شکری علی پاشا که وت. هه موو تیکرا ریگای سوله یمانی یان داگرت. نه حمود پاشا خوتی بو شهر ناماده کرد. به لام وه ک پیوست بوو ده ره تانی به رامبه ری نه بوو. زوربه ی خه لکی بابان نه حمود پاشایان به جی هیشته بوو و چوبونه کن مه حمود پاشا که له باره گای ده ولتی عوسعانی گه رابووه و گیشته بوه ده وروبه ری موسل. نه حمود پاشا له گه ل له کاری خوتی داما بوو، له و به ری په ریشانی دا ده ژیا. له و لاشه وه علی پاشا و حوسین خانی سه رتیب به له شکر و داو و ده زگاوه هه تا په نا سوله یمانی هاتن. نه حمود

پاشا چوه ديتني سهرتیبی، به لام ناوراو نهیپشت بگه ریتوه. علی پاشا بوو به حاکم. سوله یمان پاشای براگه وره ی چوه شاری سوله یمانی. هه وتویهك له وی بوو. پاشان نه محمد پاشا له بنه وه پینچ هزار تهنی نهغد و چوار هیستر و سی تهسپی عه ره بی دا به سهرتیب و سر له نوی بووه به حاکم. سوله یمان بهك که نایی عه لیشا بوو گه رایه وه نیتو له شکر. باوکی نووسه ر له و کاره عاجز بوو به تالوکه عبدالقادر بهگی برا چکوله ی خوئی ناره ته ورتیز و چونیه تی کار و باری بو شازاده قاره مان میرزا و ته میر نیزام نووسی. فرمانی لابر دنی سهرتیب و سه به خوئی علی پاشا ده رچوو. بریار درا که شاباز خانی سهرهنگ له جینگای سهرتیبی حوکرمان بی. به لام له قسه و راوتزی روسته م بهك ده رنه چی.

له ولأشه وه مه حمرد پاشا له که رکوکه وه نامه یه کی بو باوکم نووسی باسی ساله کانی رابردوی بو کرد، نه م شیعه ره شی له نیتو پاکه ته که نابوو:

ز زابل به ایران ز ایران به تور
برای تو پیمودم این راه
دور

ههوت سالی ته او کیو له هه سوو شوینی به دوا ی که یخسرودا گه را و به مراد نه گه یشت ناخره که ی خودا رینگای راستی پی نیشان دا. نیستاش تو ههوت ساله ناواره ی و له ولاتی ههوت دووری. نه وه موری حکومتی بابانت بوو ده نیرم. هیچ کهس له گه ل تو شه ریک نه. عه لیش له خه یالی حکومت لابده. ناوچه ی قه ره داخی بده یه که باشتیرین جینگای بابانه. له شکری تیران بو شوینی خوئی بگیره وه! چونکه من نیستا له باره گای ده ولته ی عوسمانی گه راومه وه. له شکری نه وان له گه ل منه. به رواله ت ره گه ل نه وانه ریک که وتووم. به لام تو ده زانی، خواهش ده زانی که من له خزمه تکارانی ده ولته ی تیرانم و ده موی به شیوه یهك خویم له ده ست نه وانه ده رباز بگم و ههروهك جارن ولاتی بابان بخرمه وه ژیر ده سه لاتی تیران.

له و کاته دا حوکه می قاره مان میرزا و ته میر نیزام گه یشت. باوکم سهرتیبی له و روداوه تاگادار کرد. تکای کرد که نه و نووسراویه به سه روکه کانی تیپ نیشان ندا، تا به یانی له شکری دهنگ بدا و بکه ویته ری. له ولأشه وه مه حمرد پاشا له گه ل خه لکی بابان و له شکری به غدا گه یشته وه شاری سوله یمانی. باوکی نووسه ر علی پاشای هه لگرت و

بردی به خزمت محمود پاشا. نوابراو به هاتنی توان فره شاد بوو.
پاشان محمود پاشا له سهز کورسی حکومتی خوئی دانیشته.

حکومتی محمود پاشا دواي گهراڼه‌وې له نه‌سته‌مبول.

نه‌محمد پاشا چوه نیو عیلي جاف و له‌وتش توفره‌ی نه‌گرت و
ناچار له‌گه‌ل ده‌سته‌په‌کي خوئی چوه به‌غدا و په‌نای بوّ عه‌لیزه‌زا پاشا
برد. محمود پاشا له‌شگری به‌غداي نارده‌وه و خوئی خه‌ریکي کاری
حکومتی بوو. به‌لام ناوچه‌ی قه‌ره‌داخی نه‌دا به‌ عه‌لی پاشا وه‌ک به‌لیني
دابوو. به‌لکو به‌ گورگه‌ی دیکه‌ی خوئی، همه‌ سالح به‌گي سپارد. چونکه
عه‌لی پاشا له‌ دایکه‌وه پیگانه بوو. دایکي همه‌ سالح به‌گي تاسوزای
پاشا و ناغای ولات و به‌ریز و فرمانره‌وا بوو. پاشا له‌ نسه‌ی وی
نه‌ده‌چوه‌ دهر. دایک برای حاجی به‌گي متصرف بوو که پیشتر باسی
کرا. خوشکیشی دایکي نووسه‌ری نه‌م کتیبه بوو. نه‌وانه‌ گشتیان
داروده‌سته‌ی په‌ک بوون. به‌لام دایکي عه‌لی پاشا کیژی که‌لبه‌لیخانی
فیلی حاکمی لورستان بوو. فتح‌علی‌شای قاجار دابووی به‌ محمود
پاشا. هویه‌ک‌ه‌شی نه‌وه‌ بوو که که‌لبه‌لیخان سه‌رده‌میتک سه‌ربزیوی
گردبوو. هه‌رچه‌ند ژن و مندالی له‌ تاران به‌ بارتنه‌ گیرابوون.
فتح‌علی‌شا له‌ سه‌ربزیوی نوابراو تووره‌ پیوو، سویتندی خواردبوو
کیژه‌ک‌ی که‌ عه‌لی‌نه‌لاهی‌په، به‌ات به‌ پیاوینکي عومه‌ری. نه‌وده‌میش
محمود پاشا له‌ باره‌گای پاشا دوه‌یا. ناچار کیژی که‌لبه‌لیخانی به
جه‌یاز و داب و ده‌زکا بوّ محمود پاشا نارد. عه‌لی پاشا له‌ و ژنه‌ بوو.
نیستا بچینه‌وه سه‌ر باسه‌که. محمود پاشا بلوکی سورداشی دا به‌ عه‌لی
پاشا. نوابراو خوئی رانه‌گرت و بوّ به‌غدا هه‌لات. له‌ویشه‌وه چوه تاران و
تا مرد هه‌ر له‌وی بوو.

محمود پاشا سالتیک له‌ ولاتی بابان حوکمران بوو. دوايه عه‌لی
ره‌زا پاشا دووباره نه‌محمد پاشای بوّ حکومت نارده‌وه سوله‌یمانی.
محمود پاشا به‌ جارپیک له‌ هاوولاتیکه‌ری عوسمانی رووی وه‌رگیرا و
له‌گه‌ل دوو هه‌زار مال رووی کرده‌ تیران و له‌ کوردستانی نه‌رده‌لان
نشته‌جی بوو پاشان هیندی له‌ گه‌وره‌پیاوانی بابانی له‌گه‌ل خوئی برده
تاران. شاهه‌نشای تیران محمد شای ره‌جمه‌تی باش به‌خپره‌اتن کرد.
فرمانی دا به‌ ره‌زا قولیخانی والی نه‌رده‌لان که‌ یارمه‌تی بدا و دووباره
بیکاته‌وه حاکمی ولاتی خوئی. محمود پاشا به‌ هه‌لات و نیشانه‌وه
گه‌رایه‌وه کوردستان.

رهزا قولبخان نه سړی کرد که له شکر کو بېته وه. له ماوه په کی که مېدا نیزیکه ی ده هزار سوار له ده رگای والی ناماده بوون. به چک و چول و ده زگا و ده بده به وه تا سنووری مریوان هات. مه محمود پاشاش سواره ی خوبی هلگرت و له گال والی که و ته ری. نه وده م نه محمد پاشا له به غدا بوو، ریگای نه ددرا بگه ریته وه. چونکه علی رهزا پاشا لی که و تېوو. محمد نه جیب پاشا کرا به والی عبرانی عه رب. نه ویش له گال نه محمد پاشا نیوانی نه بوو، نه پده هیشت بچیته وه سوله یعانی. به لام چونکه له به رامبر نه و داواکاریکی دیکه ی نه بوو، مه محمود پاشاش په نای بو نیران بردبوو، بوته له کار خستنی نه وی به رهوا نه ده زانی.

عبدالله به گی برای نه محمد پاشا که له و نیزیکانه بامی حکومتی ده کری، له لایه ن نه محمد پاشا وه له سوله یعانیه کار به ده ست بوو کاتیک خه به ری هاتنی مه محمود پاشا و رهزا قولبخانی بیست، داما و که وره پیاوانی بابانی کو کرده وه و گوتی: نه محمد پاشا له به غدا راگیراوه. ناهیلن بگه ریته وه، رهزا قولبخانی والی له گال مه محمود پاشا بو گرتنی نه م ولاته وه خو که و تون. نیته ش توانای به ربه ره کانیمان نیه. بیژن له م باره وه ته گبیر چیه؟

گوتیان: نیتستا که نه محمد پاشا لیره نیه، چار هر نه وه په که به بی شهر و کیشه نه م کاره کوتایی پی بیتن. مه محمود پاشا مامی تویه، عه یب نیه ته گه ر سهری بو دانوتنی. ولایه تی خوشت ویران ناگی. باشتره تا سهر سنوور به پیشوازیه وه بچین و بیتنینه سوله یعانی. بریاری نه وه بیان دا و شه و چونه وه مالی خوتیان. به لام له ولاره هر وه ک نووسرا میرزا هیدایه تولای وه زیر که پیشکار و خاوه نی را و راوتی ته رده لان بوو، له بنه وه له گال والی نیوانی خوش نه بوو، هه میسه له خوی دهرسا. بیری له وه کرده وه که ته گه ر والی له و سه فوره به سهر که و تویی بگه ریته وه، دهماری له خوم و له عه شیرتم دهر دینتی. نیتستا ده بی نه خشه که ی لی تیک دم و رهگ و ریشه ی دهر بیتنم.

روژی دوايه چوه کن والی و گوتی: ماوه په که له م ده شته ماوینه وه، ته گه ر قه راره مه محمود پاشا بنیرته ولات، نیتر هومی راوه ستانمان چیه؟ والی گوتی: بیژا ته گبیر چیه؟ وه زیر گوتی به یانی نه مانولابه گ که له نیو سوپای نیته دا بو ره شیدی تای نیه، به هزار سواره وه ده گال مه محمود پاشا بو شماره زووری به ری که، خوشمان له ریگای دیکه وه په ک دوو مزل ده چینه پیش.

والی که سه رخوش و لوت بهرز و همیشه له کیف و رابواردندا
بوو، بی خه بهر له حیل و فیتلی وهزیری گوتی: به یانی ته و کاره بکه.
روژی دواپه والی ئەمانولا به گی بانگ کرد و گوتی: هزار سوار
هه لگره و ده خزمهت پاشادا وهزی که وه هتا سوله یمانیش گیر مه به.
تیتفش به دواتاندا دیتین.

ئەمانولا به گه هزار سواری له نیو سپادا هه لپژارد و به ره و
شاره زوور که وته ری. ئەوانه ی له گه ل والی مابوونه وه له فیکری شهر و
شوردا نه بوون و بیجگه له کیف و رابواردن کاریان به هیچ نه بوو.
مه گه ر ته و هزار سواری که له گه ل ئەمانولا به گه رویشتبوون. سواری
عیلات بوون و همیشه له شهر و مهیدانداریدا رایان بوارد بوو.

میرزا هیدایه تولای وهزیر نامه یه کی بو عه بدولابه گی نایبی
سوله یمانی نووسی که ژوردووی والی له پاله وانان چول بوه. تیتوه به بی
ترس ته و له شکره په لامار بدهن. منیش له گه ل عیل و عه شیره تی خوم
ریگایه ک ده گره پیتش. نه گه ر والی نه ما، کاری مه محمود پاشا تاسانه.
له گه رانه وه دا ته ویش وه دهر بنیتن.

عه بدولابه گ نامه ی وهزیری پیگه یشت، له راده به دهر شاد بوو.
گه وره پیاوانی بابانی له م رازه ناگادار کرد. پاشان هه شت سه د سوار و
حهوت سه د سه ربازی به دوو توبه وه هه لگرت و به تالوکه وه ک با بو
سنووری مه ریوان که وته ری. به یانی له نیو فرسه خی له شکری والیدا
توبی سلای گرمه ی هات. خه لکی نه رده لان له شهر خافل و له خه و
تیسراحه تدا بوون. به بیستنی دهنگی توبی له خه و رابه رین و بیریان
کرده وه چون چاره ی خویان بکه ن. هه ندیگ له سوآره کان خویان
گه یانده سه ر گردیتک و له شکر به رهنگاری په ک بوون. عبدالله به گه
فرمانی دا و سه ربازان به جاریتک په نجا توبیان پتوه نان. والی
باشه کشه ی کرد. له و کاته دا سواریه ی بابان تیکرا هتیشیان برد.
له شکری نه رده لان خوی پی رانه گیرا و رای کرد. له شکری بابان دهستی
کرد به کوشتار و تالان. والی خوشی توانای شه ری نه ما و به دوا ی
له شکر دا رهوی. خه لکیکی زور له گه وره پیاوان کوژران.

له نیو ته و ده هزار گه سه دا دوو کهس وه شهر که وتن. به کیان شیخ
عه لی به گی کوری نه زهر عه لی به گه له تایفه ی وه کیلان که زور تازا
بوو، ته وی دیکه ش میرزا فضل الله ی موزدا له تایفه ی وهزیرانی
کوردستان ته ویش پیره بیاویکی له راده به دهر تازا بوو. ته م دوو که سه
به راگردن نابرووی خویان نه برد و تا کوژران شه ریان کرد. به کورتی

له شكري بابان نيزيكه‌ي شه‌ش فرسه‌خ وه‌دوای راکردوه‌كان كه‌وتن. هرچی كه‌پشتنی كوشتیان. والی به زحمته‌ خوی قوتار دا. عبدالله‌به‌گك له كوشکی والی دابه‌زی. له‌م سه‌فهرده‌دا خه‌لکی بابان نيزيكه‌ي سه‌د هزار تمه‌نیان وه‌گیر كه‌وت. به سه‌رکه‌وتوویی گه‌رانه‌وه له‌ولاشه‌وه مه‌حمود پاشا له‌گه‌ل نه‌مانولابه‌گك تا په‌ناشاری سوله‌یمانی هاتن. له‌پر هه‌والی شكانی والی گه‌یشت. مه‌حمود پاشا شینوا. هر له‌وی گه‌رانه‌وه. له ریگا تووشی پیش قه‌راولانی له‌شكری عبدالله‌به‌گی بوون. هرچهند عبدالله‌به‌گك پاشای بوژ شهر هان دا، فایده‌ی نه‌بوو، به كویره رییاندا بوژ مریوان گه‌رایه‌وه و له‌گه‌ل سواره‌كاني خوی بوژ شاری سنه چوو.

مه‌حمود پاشا ماوه‌یه‌ك له ده‌شتی مایه‌وه تا له باره‌گای پاشاوه بانگك كرا. چوه تاران. كه‌س و كار و دار و ده‌سته‌ی له دیهاتی سنه نشته‌جی بوون. هه‌شت هزار تمه‌نی موجه و به‌رات بوژ برابه‌وه، كه هه‌مو سالی له مالیاتی كوردستان ده‌یاندايه. پینچ سالان له وولاته مایه‌وه. تا سالی ۱۲۶۴ مه‌مه‌د شای پاشای ئیتران كوچی دوایی كرد. مه‌حمود پاشا حه‌مه‌مین به‌گی كوری عوسمان پاشای برازای نارده ته‌وریز تا له خزمته ناسرالدین شاهه‌نشای نوی ره‌سمی خزمته رابگه‌ییتی و ته‌كلیفی خووشی دیاری بكات. ناوبراو له چیمه‌ن ئوجان گه‌یشته خزمته پاشا. بریار درا كه‌مه‌حمود پاشا له‌گه‌ل داروده‌سته‌ی خوی له سه‌رده‌شتی موگری نشته‌جی بی. حه‌مه‌مین به‌گك گه‌رایه‌وه و به پاشای راکه‌یاندا. داروده‌سته‌ی مه‌حمود پاشا نه‌یانویست بچنه سه‌رده‌شت. به پاشایان گوت ئیته ناتوانین كه‌له‌ خاکی ئیتران دانیشین. هر لیره‌وه بوژ وولاتی خومان ده‌گه‌ریینه‌وه. مه‌حمود پاشا خه‌مبار بوو. له نیتو خه‌لکه‌كه‌ی بیجگه‌ له باوکی نووسه‌ر كه‌س بوژ مانه‌وه له ئیتران ملی رانه‌كیشا. به گشتی داروده‌سته‌ی پاشا زوربه‌یان رایان كرد. مه‌حمود پاشا به ناچاری به شاره‌زوردا بی ئه‌وه‌ی بچیتته سوله‌یمانی، روی له به‌غدا كرد. هرچهند عبدالله‌ پاشا كه‌ نه‌وده‌م حاكمی سوله‌یمانی بوو، پاراپه‌و كه‌ بیته سوله‌یمانی و چند روژان بچه‌سیتته‌وه نه‌ی سه‌لماند. به‌لام ژن و مندالی نارده سوله‌یمانی، خوی له‌گه‌ل عبدالرحمن به‌گك و حه‌مه‌سالج به‌گك و عه‌ولا به‌گی كوری چوه به‌غدا. نه‌جیب پاشا یاریده‌ری خوی بوژ پیشوازی نارد. به ریزه‌وه هیتایان. هه‌موو مانگی سه‌د تمه‌نیان ده‌دایه، تا پاش شه‌ش مانگك له باره‌گای ده‌ولته‌ی عوسمانی‌یه‌وه بانگیان كرده نه‌سته‌مبول. ناوبراو خوی

و سیّ کور و دوو نوکوری چونه نهستهبول، هتا خوئی و دوو کوری مردن لهوی مانهوه. عهبدالرحمن بهگی کوری دیکهی گهراپهوه بهغدا و لهوی به سورچهپهکی کهم دهژیا. خیزان و کپژی مردن و به گشتی له بهین چون.

حکومهتی نهحمده پاشا

ئیتستا بگهزینهوه سهر چپروکی بابان و حکومرانی نهحمده پاشا و عبدالله پاشای برای، به گورتی پاش نهوهی عبدالله بهگت نهو سهرگهوتنهی وهدهست هینا، نهو خه بهره له بهغدا بلاو بووه. نهجیب پاشای وهزیر چاریکی تر نهحمده پاشای خهلات کرد و ناردیهوه. نهحمده پاشا هاتهوه سولهیمانی و خهک به هاتنهوهی شاد بوون. ولاتی کوتیه و ههریریش خرا نه سهر سولهیمانی. لهوکاتهدا له کار و باری خوئی لهراده بهدهر سهر بهخو بوو. کاری سیاسهتی نهوهده توند گرت که هیچ کهس له مالی خوئی توانای دهر برینی بهیقی نهبوو. روزگاری به ریگخستنی لهشکر و کاری نیزامی راده بوارد. لهو خاکه کهمهی بابان چوار هزار سهر بازی بو داب و رهسی نیزامی راگرتبوو. هر له شاری سولهیمانی ۲۸ توبی دارشت. هزار سواریش له خهکی بابان و جاف و هی دیکه له ژیر فرمانی نهودا بوون.

ههروهک نووسرا سالی ۱۲۵۲ لهجیتی بابی دانیشت و چوار سال حکومهتی کرد. پاشان مهعمود پاشا هات وسالیک حکومهتی کرد. سالی ۱۲۵۶ بهبی کیشه و ههرا له سهر کورسی میرنشین دانیشت. چوار سالی لهویهری دهسه لاتدا بهسهر برد. سالی ۱۲۵۹ عهولابهگی برای ههوی حکومهتی لهسهردا. شهویک رای کرد و چوه بهغدا و پهناي بو نهجیب پاشا برد. لهوکاتهدا نهجیب پاشا له بهر هیندی کردهوه له نهحمده پاشا لالوت بوو. بهلام ده روستی نهدههات، ویستی ولاتی ههریر و کوتیه له سولهیمانی بکاتهوه. نهحمده پاشا ملی بو نهوه رانه کیشا. ناچار نهجیب پاشا به سی هزار کهسهوه بهرهو کوتیه بزوت. لهولاشهوه نهحمده پاشا لهشکری خوئی دهنگ دا. به چوار تیپ سهر باز و دههزار سوارهوه بهرهو کوتیه کهوته ری. ههردوو لهشکر له له دهورویهری کوتیه گهپشته پهک، نیو فرسهخ نیوانیان بوو، کاتی وهزیری بهغدا تواناو لهشکری نهحمده پاشای دیت، ترسا. زانی که ناتوانی بهرهه کانی بکا. ناچار کهوته بیبری ئاشت بوونهوه. مهلاعلی نارد دلخوشی بداتهوه. گوئی به نهحمده پاشا بلی واز لهو فیکره بینی. ئیمه ولاتی کویه هر

ددهین به نهو، خهلات و نشانی تازهشی ددهینی.
 مهلا اهلی چوه خزمهت پاشا و راسپارده گانی وهزیری راگه یاند.
 له ولاندا گوتی: هر چندی من سرم بو وهزیر دانواند نهو فبلی
 له من کرد و له دهسهلات و وهزنی منی کم کردهوه. عبدالله که
 خزمهتکاری منه، نهو بهنای داوه. نیستا کار گه پوهته نهو چی به که
 گرانه وه مهاله. مهگر ولاتی که رکوکیش به من بسپیری و رینگا
 داگری به رهو به غدا بگریته وه. نه گینا سبهی بو مهیدان ناماده بی. بهو
 له شکره داری به سر بهردیوه ناهیلتم. نه وهی گوت و مهلا اهلی برده
 سهیری له شکر. چوار هزار سهرباز و ده هزار سوار هرکه سه له
 جی تی خوی وه ستاره و چاویان له فرمانی پاشایه نه محمد پاشا خوی
 سواری ماینی کوت بوه و بو شهر خوی ناماده کردهوه. مهلا اهلی له
 سام و هه بیته تی نهو له شکره سه رسام ما. داوای نه مانی له پاشا کرد و
 گوتی: من یه کی له نوک رانی تو. نه گر خوا نه کا له گه له وهزیر
 تووشی شهر بی نالای تایه تی من سپی به، نکا ده کم نه وانهی له ژیر
 نهو نالایه دا بن، له بهر دهستی له شکر تی تو بیاریزرین. نه محمد پاشا
 بهو قسه یه رازی بوو پهیمانی دایه.

مهلا اهلی گه رایه وه کن وهزیر و باسی زوزی له شکر و سام و قینی
 نه محمد پاشای بو گبراه و ویسه گانی پتراگه یاند. نه جیب پاشا زوز
 ترسا و ناچار گوتی: به پانی خهلات و نشانی ولاتی که رکوکی بو
 ده نیرم خوم لهو به لایه ده ربار ده کم.
 نه جیب پاشا نهو روژه ی به په ریشانی که یانده شهو. له ولانده وه
 نه محمد پاشا چاوه روانی ولای بوو که خه بیه ریک نه بوو توره بوو و
 گوتی: به پانی رهگ و ریشه ی نهو پیر خه رفاوه له بن دهردیتیم.
 به لام قهزا و قهدهری خودا جوژینکی دیکه بوو. له کاتی نویژی
 شتیوان هه لیکرده سه رما و با و گیزه لوکه یه که به سر له شکر دا،
 دهنگوت قومی عاد و سه مون وه بهر تووک و دوعای صالح و هود
 که وتوون له هیچ دهور و زه مانیکدا کهس کاره ساتی ناوای نه دیتبوو.
 سی سه عاتی ته او عرز که وتبوو بهر شریقه ی هور و ته اوای مه ته ریز
 و په ناگای نهو له شکره ی له به ریه که هه لته کاند. به بی فرمانی نه محمد
 پاشا قهت تفهنگیک نه داویژرا. به هه لکه وت چاته می تفهنگی کیشکچیان
 گه وت عرز و تفهنگیک ده رچوو. شه وینکی فره تاریک بوو و چاو،
 چاوی نه ده دیت. ده سه ته یه کی که له په نا نهو قه ره ولانده بوون و گوتیان
 له ته قی تفهنگ بوو، گوتیان کاره ساتیک روی داوه هرکه سه دهستی دا

تفنگ و کردی به تهنه. سهروکانی لهشکر که گوئیان لهو تهقه به بی‌وهخته بوو لایان و ابوو دوژمن شهو به‌سهری داداون. بی‌پرس و روون‌کردنه‌وه هرکس فرمانی تهقه‌ی دا به دهسته‌ی خوئی. به جاری چوار هزار سهرباز تهقه‌ی ده‌کرد. توپچی له‌سهر توپه کانیان له ماوه‌یه‌کی که‌مدا سی سه‌ت توپیان ته‌فاند. سواره‌ی جاف و خه‌لکی بابان په‌شوکان و هرکس سواری ته‌سپی خوئی بوو تاماده‌ی شهر وه‌ستا.

هه‌لاتنی ته‌محمد پاشا بو کوردستانی ته‌ده‌لان و دانانی عه‌ولا به‌گ له‌جیتی ته‌و.

ته‌محمد پاشا که له هه‌موو شت بی‌خه‌به‌ر بوو، له خه‌توه‌تی هاته‌ده‌ر و ته‌ماشای کرد ده‌شت هه‌موی هه‌ر ناگه‌ه. هه‌رچه‌ند هاواری کرد که‌س هاواری وی نه‌بیست. ته‌و له‌شکره‌ زوزه‌ هه‌روا خه‌ریکی ته‌قه‌ بوو. خزه‌تکاره‌کانی به‌زه‌حمه‌ت ته‌سپیان بو هیتنا، سوار بوو، سهرباز و سواره‌ش به‌دوای ته‌ودا ملی ریگیان گرت. و له‌ماوه‌یه‌کی که‌مدا ئوردوگا که‌سی تیندا نه‌بو.

ته‌محمد پاشا له‌گه‌ل هه‌زار سوار به‌ناچاری به‌تاریکه‌ شه‌و به‌کویره‌ ریئاندا به‌ره‌و سوله‌یمانی کوتای له‌ولاشه‌وه وه‌زیر وای زانی که ته‌محمد پاشا به‌سهری داداوه. چونکه‌ توانای شه‌ری نه‌بوو له‌ خه‌توه‌تی خوئی قورئانی له‌سهر ده‌ستی دانابوو، بو ته‌وه‌ی ته‌محمد پاشا له‌به‌ر خاتری قورئان به‌زه‌یی پیندا بی و نه‌یکوژی به‌لام سه‌هاتیک پینچوو که‌س دیار نه‌بوو. زانی که‌س موجه‌یه‌کی غه‌یبی رووی داوه. تاوتیک هاته‌وه سه‌رخو، له‌په‌ر مزگیئنی راگردنی ته‌محمد پاشایان بو هیتنا. ته‌سیرینی شادی به‌سهر ریشی‌دا هاته‌ خوار و سوژده‌ی برد و ماوه‌یه‌ک سهری له‌سهر سوژده‌ هه‌لنه‌گرت.

پاشا سوپاس و شوکرانه، عه‌ولا به‌گی کرده‌ حاکمی بابان و له‌قه‌بی پاشایی دایه‌ و ته‌سری کرد که‌ وه‌ دوای ته‌محمد پاشا بکه‌وی و به‌جاری وه‌ده‌ری بنی. دوو هه‌زار سواری ره‌گه‌ل خست و ناوبراو سهری ده‌دووی ته‌محمد پاشا نا. له‌ولاشه‌وه ته‌محمد پاشا ته‌و شه‌وه ریگیای بیست فه‌رسه‌خی بری و تا به‌یانی که‌یشته‌ په‌نا شاری سوله‌یمانی. ماوه‌یه‌ک وه‌ستا تا به‌سه‌پته‌وه. که‌س و کار و ژن و مندالی له‌ شاری هیتنا ده‌ر و له‌گه‌ل پاشا ریگیان داگرت. هه‌زار مال له‌ که‌وره‌پیاوانی بابان و کاربه‌ده‌ستانی حکومت به‌ره‌و مه‌ریوان که‌وتنه‌ ری. باقی خه‌لکی بابان

چونه پيشوازي عهولا پاشا و بوون به دارودهستهی نو، عهولا پاشا به لهشکرهوه سهري دهدووی نهحمد پاشا نا و له مهربوانيشی تپپهراند. پاشان بو سولهپمانی گهراپهوه و لهسهر کورسی حکومت دانپشت.

نهحمد پاشا به کوردستاني تهرده لاتنداندا تپپهري و له دوو فرسهخی شاری سنه راهوستا. وهك باسکرا نهودهم رهزا قولبخان والی تهرده لان بوو. نهمانولا بهگيش پيشکار و بهرپرسي کاروباری ولات بوو. نهوان له هاتنی پاشا تاگاردار بوون، پينگهوه چوونه دپتنی پاشا و هينايانه شاری سنه. نهویش لهگهله هيندی له گهوره بياوانی ولاتی خوئی هاته شار. له راده بهدهر ريزيان گرت و ميوانداری يان کرد. وهكيل كه سروئيكي جوامير بوو. نهوهی له توانای دا بوو لهگهله پاشا کردی. دوازده روز له وپهري خوشيدا رابوارد و پاشان بو نيو لهشکر و خهلكی خوئی گهراپهوه نهحمد پاشا عبدالحمین بهگی خهزنه داری خوئی بو باره گای پاشای نيران نارد، بهلكو يارمهتی بدا. پاش نهوهی گهيشته تاران فرمانيك هات كه نهسال نهحمد پاشا و دارودهسته گهی له ولات نشته چی بگن، تا بزاین سالتيكي تر چوون دهبی.

نهمانولا بهگی وهكيل نهحمد پاشای به دارودهستهوه برده ناوچهی رهوانسهر كه ملكی خوئی بوو. له خانوبه رهی خوئی دايناو دارودهسته گهی له فراغی چه می قهرهسو نشته چی کرد. نازوخه می سی مانگی پاشاو دارودهسته گهی هاويشت نهستووی خوئی. پاش ماوهيك واليش لهگهله خهلكيكي روز بو دپتنی نهحمد پاشاو و بو راو چوه رهوانسهر. نهو چند روزانهی لهوی بوو. روزيكيان مهجليسی بهزم و خواردنه وهيان ساز کرد. نهو كه سانهی شایانی مهجليسی وا بوون به شداریان کرد. پاش نهوهی سهريان گهرم داهات به گویرهی خهسلهتی كه سانی زياباز و جامه لوسكه به واليان گوت نيستا نهحمد پاشا به زن و مندالهوه لهو دهشته سرگردانه وا باشه تو لهی شهري مهربوان له خهلكی بابان بگهينهوه.

نهوهندهيان له مبابهته به گوتدا خوتندا، هلمی فيتز و لوت بهرزی ميتشکی داگرت و لهگهله راويژری نهوان بوو به هاودهنگ. دهستبه چی فرمانی دا به محمود خانی مامی و زابتي ناوچهی شادياوا له دوو فرسهخی رهوانسهر كه هر نهمشه و هرچهندی بتوانی له سوار و پياده له دهوروبهري توردووی پاشا كو بگهنهوه. ناماده بن بهیانی كه فرمانی من هات به سهريان دادن. هر نهودهم نهو فرمانه می بو نهجه فقوليخانی حاكمی جوانرووش نارد كه بهیانی وهك مهحمود خان دهلی له

گوشه‌یه‌ك ناماده بن.

نه و فقیره له وه خافل بوو كه نه‌حمد پاشا نه‌ونده‌ی ناماده‌یی شه‌ری هه‌بوو كه له سه‌فهری مهربوان نه‌یبوو. پینج‌سه‌د سه‌ربازی پرچه‌ك و هزار سواری به‌کاری له‌گه‌ل بوو سه‌عات چواری شه‌و نه‌و خه‌به‌ره گه‌یشته نه‌حمد پاشا. له پیشدا باوه‌ری نه‌کرد. چونكه نه‌وه کاریکی بی‌عاقلان هه‌بوو. به‌لام خه‌به‌ره‌كه دوویاره بووه. بزه‌یه‌کی هاتی و گوتی: خودا هه‌لته‌کاندن‌ی نه‌و تایفه‌ی به‌ده‌ستی من نه‌سپارد. هیچ وه‌سه‌ر خوبی نه‌هیتنا، گوتی: لام وایه نه‌مانولا به‌گی وه‌کیل له‌و خه‌یاله‌ خواه‌ ناگادار نه‌یه. به‌یه‌گیکی گوت هه‌ر ئیستا بچوو له‌م رووداوه‌ ناگاداری بکه.

به‌گورتی نه‌و كه‌سه‌ چه‌ خه‌یوه‌تی وه‌کیل و باسه‌كه‌ی بو‌ گیترايه‌وه. وه‌کیل به‌په‌شو‌کاوی له‌ جی‌ هاته‌ دهر و گوتی: سوپه‌خانه‌لا تووشی چ به‌لایه‌ك هه‌ووم. خوا میتشکی والی له‌ ناقل خالی کرده‌وه. نه‌گه‌ر واز له‌ پشتیوانی نه‌حمد پاشا بینه‌م له‌ نیتو کوردان‌دا به‌دناو ده‌بیم. نه‌گه‌ر به‌ قسه‌ی والی رازی بيم، نه‌وه‌ کاریکی دوور له‌ ناقله. به‌لام ئینساف له‌ده‌ست ناده‌م و کاری زالمانه‌ ناگه‌م. بو‌ نمونه‌ نه‌گه‌ر بزانه‌م والی له‌ریگای راست لاده‌دا، سویند به‌ خوا هه‌تا توانام له‌به‌ردابه‌ ده‌ست له‌ یارمه‌تی پاشا و خه‌لکی بابان‌كه‌ هه‌موو خزمی خومن هه‌لناگه‌م.

نه‌وه‌ی گوت و نه‌سه‌دولا به‌گی گوری كه‌ له‌ راپورتی نه‌رده‌لاندنا باسی گه‌را، بانگ کرد و گوتی: هه‌ر ته‌مشه‌و له‌م سنوور و ناوچه‌یه‌ چند سوار و پیای شه‌رکه‌رمان هه‌یه‌ ناماده‌یان بکه‌ به‌لام كه‌س له‌م هه‌واله‌ ناگادار مه‌كه‌. به‌لکو به‌ جوژیک نه‌م خه‌یاله‌ له‌ سه‌ری والی بینه‌مه‌ ده‌ری. نه‌سه‌دولا به‌گه‌ له‌سه‌ر فرمانی باوکی ریتی داگرت و وه‌کیل بی‌وه‌ستان چه‌ كز پاشا. ته‌وكاته‌ نۆ سه‌عات له‌ شه‌و رویشتبوو. پاشا هیچ باسی نه‌و قسه‌ی نه‌کرد. له‌گه‌ل وه‌کیل به‌ خوشی ده‌دوا. له‌م ناوه‌ یه‌گینك خه‌یالی والی به‌ وه‌کیل راگه‌یانند. نه‌حمد پاشا هه‌ره‌شه‌ی لیتکرد، به‌لام وه‌کیل گوتی به‌یانی ده‌چه‌ كز والی و له‌و کاره‌ تینه‌گه‌م. نه‌وه‌یان گوت و بلاوه‌یان کرد.

وه‌کیل به‌یانی چه‌ كز ره‌زاقولبخانی، له‌ پیشدا ریگای نه‌درا. پاشان له‌ده‌رکه‌وان تووره‌ بوو. چه‌ كز والی. مه‌جلیسی به‌زم و شادی دیت. پر له‌ نیعمه‌ت و خه‌لکیکی سه‌رخوش. والی له‌ دیتنی نه‌و چرژا. وه‌کیل گوتی پیم بیژه‌ به‌ چ تونایه‌ك خه‌یالی به‌سه‌ردادانی نه‌حمد پاشا هه‌یه‌؟ زۆزی پی‌ناچی به‌ هزار و پینج‌سه‌ت سواره‌وه‌ به‌ سه‌رت

داده‌دا و شکانی مهربان له بیری خوت مبه‌وه. والی له وه‌لامدا دهستی کرد به شیر و رتوی هینانه‌وه و گوتی: من له و خه‌یال‌دا نه‌بووم هیندی له و که‌سانه نه و قسه‌یان کرده. چون ده‌بی تینه میوانی خومان تووشی زهره و زیان بکه‌ین؟ هر تیتستا خوم ده‌چمه دیتنی پاشا و دلخوشی ده‌ده‌مه‌وه. وه‌کیل پاش نه‌وهی والی هیناپه‌وه سه‌ر رینگای راست، به نه‌پیتی خه‌به‌ری دا به‌محمد پاشا. له‌ولاشه‌وه والی له‌گه‌ل چند که‌سیتک چونه مالی نه‌حمد پاشا و له‌وپه‌ری موحیبت و دوستایه‌تی دا په‌کتریان بینی. دواي سه‌عاتیک له‌گه‌ل هاورییانی چوه جوانرو. ماوه‌په‌ک له‌و ناوچه‌یه مایه‌وه و پاشان چوه‌سه.

به‌کررتی نه‌حمد پاشا مانگیگی دیکه‌ش له روانسه‌ر رایبوارد. له لایه‌ن گه‌وره‌پیاوانی بابانه‌وه چند نامه‌ی پینگه‌پشت، له‌گه‌ل کاربه‌دهستانی ده‌ولته‌تی خوی ته‌گبیری کرد. تیکرا له‌سه‌ر په‌لاماردانی سوله‌یمانی و هه‌لکه‌ندنی عه‌ولاپاشا هاوده‌نگت بوون. پاشان له روانسه‌ره‌وه باریان کرد و تا نیزیکه چه‌می سیروان نه‌وه‌ستان. له‌ولاشه‌وه عه‌ولاپاشا له‌هاتنی نه‌وان ناگاردار بوو. به‌دوو‌ه‌زار سه‌رباز و سی‌هزار سواره‌وه به‌ره‌و پیتی چوو. له‌ئاوی سیروان په‌رتوه و له هه‌وه‌لی خاکی زه‌هاو له‌شکر گه‌یشتنه‌په‌ک.

رویشتنی نه‌حمد پاشا بو ته‌سته‌مبول و پاریس و گه‌رانه‌وه‌ی بو ته‌سته‌مبول و تاکامی کاری.

نه‌حمد پاشا چاره‌روانی پشتیروانی گه‌وره‌پیاوانی بابان بوو که نامه‌یان بوو نویسیوو به‌لام درویان له‌گه‌ل کرد. عه‌ولاپاشا له‌و شه‌ره‌دا خوی راگرت. له‌شکری نه‌حمد پاشا که له یارمه‌تی گه‌وره‌پیاوانی بابان ناهومید بوو، پشتیان دا و رایان کرد. نه‌حمد پاشا له‌گه‌ل په‌نجا سوار مه‌یدانی شه‌ری چول کرد و بی بارگه و بنه و تازوقه به‌ره‌و کرماشان کوتای و له‌ویشه‌وه بو سنووری کوردستان. له‌گه‌روتس و هه‌وشار و سایقه‌لا تپه‌ری ولاتی موکریانی به‌جی هیشته و گه‌یشتنه ولاتی شه‌مزین که هه‌وه‌لی خاکی سه‌لماسه. له‌ته‌کیه‌ی شیخ‌ته‌های ماموستای ته‌ریقه‌ی نه‌قشبه‌ندی دانیشته و پینج مانگان له‌وی بوو. پاش نه‌وه‌ی له هینچ کوی رینگای نه‌جات و رووناگی نه‌دیت، وای به‌پاش زانی دیسان به‌نا به‌ریته‌وه به‌ر ده‌ولته‌تی عوسمانی. نه‌وده‌م له‌گه‌ل نه‌و که‌سانه‌ی له‌گه‌لی بوون به‌ره‌و موسل که‌وتنه‌ری.

تاهیر پاشای حاکی موسل که له پیتشدا له‌گه‌لی په‌ک بوو، له

هاتنی ناگادار بوو. خه لکینکی به پیشوازیوه نارد. به هه لکه وت نه وروژهی
نه و ده گه یشته موسل، تاهیر پاشا کوت و پر مرد. بالوتیزی نینگلیز
به خیرهاتنی کرد و چونیهتی وه زعی بو ده ولت نووسی. لهویوه نه سری
چوونی ده رچوو. خه لکه گهی له گه لی بوون ناردنیوه و بوخوتی له گه ل
دوو گه س بو نه سته مبول رویشت.

سالتیک لیبی لالتوت بوون. مانگی سهت تعه نیان ده دایه. پاشان
نیجازهی وه رگرت و بو گهران چوه پاریس. دوو سال و نیو له پاریس
مایه وه کاربه ده ستانی ده ولته تی فرانسه له بزوتنه وهی رازی بوون و
ژیری و تیگه یشتنی نهویان ده روژنامه دا نووسی و ناردیان
نه سته مبول. کاربه ده ستانی ده ولته تی روم نه وه بیان به دل بوو، بانگیان
کرده وه. ناوبراو داب و ره سعی نیزامی ته واو کرد و گه رایه وه. ده ست
به چی کرابه والی حیجاز و به ره و حیجاز که وت ری. له پیشدا چوه
مه گکه. هیندی سه رسه ری که ده ستیان به دزی کردبوو، حورمه تی
خانهی خودایان له ژیر پی نابوو، وه بهر توپ و خوباره ی دان. به
هه لکه وت هر نه و روژه نه تحولا به کی کوره گه وره ی مرد. هه رچند نه و
کاره ی به شه رافه تی به یئولا ده ژمیردرا، به لام نه محمد پاشا وه سه ر خوتی
نه هینا و خه رتکی ریک و پتک کردنی ولات بوو. لهویوه چوه سه ر
یه من و پاخی یه گانی ته سبی کرد. چارده سالی ته واو له وی حاکم بوو.
پاشان بانگیان کرده وه نه سته مبول. شه ش مانگ له وی بوو، له دوایه
گردیان حاکمی وان، سالتیک له وی مایه وه. سالی ۱۲۸۳ دوویاره
ناردیان وه یه من و سالتیکش له وی بوو. له بهر به سالا چوویی و
گه رمای زور داوای له کاربه ده ستانی ده ولت کرد و هی نایانه وه و
نه سته مبول. سالی ۱۲۸۴ که ده بیته دوو سال پیش نووسینی تم کتیه
گردیان حاکمی نه رزه وم. ده بیان گوت له قه بی موشیری پندراوه. که
پایه ی وه زیره. به لام راستی بو نووسه ر ده رنه که وت. تا نیستا له حالی
نه و بی خه به رم.

حوکمرانی عهولا پاشا له سه ر ولاتی بابان.

نیستا بابگه رینه وه سه ر چیروکی عهولا پاشا که دوا که سی نه و
بنه ماله یه. سالی ۱۲۶۰ به تاقه که س بوو به حاکمی بابان. سه ربه خوتی
ته واوی هه بوو. چند که سی له داروده ستی نه محمد پاشای به تاوانی
سه رپیچی کردن له سه ر کار لابر و هه ریه که ی بو ناوچه یه ک نارد و
له وی حه بسی کردن. چوار سالی ته واو به که یفی خوتی رایبوارد.
نه جیب پاشای وه زیری به غدا زوری له گه ل باشبوو.

فہرستی شہ شہم

سہرمتای فہوتانی تہمارتئی بابان لہ لایہن دہولتئی عوسمانیہ وہ۔ سالی ۱۲۶۵ دہولتئی عوسمانی عبدالکریم پاشای کردہ والی عیترائی عہرہب۔ نہجیب پاشایان بردہ وہ تہستہبول۔ لہ ہر تہوہی یاسا و رہسمی ریکخراوی دہولتئی تہوہ بوو کہ لہ ہر ولاتہ، بنہمالہ قہدیمیہ کان لابہرن، مانہوہی حاکمہ کانی بابانیشیان بہ پینچہوانہی داب و یاسا دہزانی، لہ بنہوہ بہ عبدالکریم پاشایان تہسپارد کہ تہگر بتوانی عہولا پاشا لابہری و یہکی تر بکاتہ حاکمی بابان.

رایہرینی عہزیز بہگ بو تہستاندہوہی حکومتی بابان و سہرنہ کہوتئی.

شہش مانگ پیش تہو رووداوه، حہمہبہگی برا چکولہی عہولا پاشا بہ خہیالی حکومت لہ براکئی تورابوو و چووہوہ بہغدا، پاش ہاتئی عبدالکریم پاشا محمد، نامیق پاشا بوو بہ موشیری عہسکری عیتراق و حیباز.

عہولا پاشایان بانگ کردہوہ بہغدا. سمایل پاشای میریانی بو حکومتی سولہیمانی نارد. ناوبراؤلہ گہل دووہزار سہرباز چوہ سولہیمانی و تالای حکومتی ہلکرد. گہوزہ پیاوانی بابان سہریان بو دانواند. پینجگہ لہ عہزیز بہگی ماسی پاشا کہ نہچوہ ژیر باری و لہ گہل حوسین بہگی برای و حہمہمین بہگی کوری عوسمان بہگی ہرازای لیتی ہلگہرانہوہ و یاخی بوون. کہمیک لہ خہلکی بابان و پینج سہت سواری تائفہی ہمہوہند و تائفہی دیکہ لہ دہوری کو بوونہوہ و لہ سمایل پاشا وہخو کہوتن. لہو سہروہندہدا عبدالکریم پاشا لہ عیتراق وہلانرا و نامیق کرا بہ سہرداری عہسکر و کاروباری ولات. عہزیزبہگ لہ گہل سوارہی خوی، ہموو روژی عہسکری عوسمانی و دہورویہری سولہیمانی بہلامار دہدا و تہنگی پی ہلچنی بوون. سمایل پاشا بہ تالوکہ ہاواری لیتقہوماوی خوی بو نامیق پاشا نارد. موشیر بہ چوار ہزار سہرباز و چہند توپہوہ بو سولہیمانی ہات. عہزیز بہگ ہرہوہا ولاتی ہراسان کردبوو. نامیق پاشا چہند روژ پیش وہری کہوتئی بو سولہیمانی حہمہبہگی براچکولہی

عهولاپاشای بو تهستهبول نارد. پاش چند روژ عهولاپاشاشی به دوایدا نارد بو تهستهبول.

به گشتی روژیکی عهزیز بهگ له گهل چند کس له نازایانی بابان بو گرتنی سولهیمانی وهغو کهوتن. کس له وزه پیدا نهبوو بهر بهر گانی بکات. له شکری عوسمانی له ترسی نهو نازاسی لی هه لگیرابوو. عهزیز بهگ تا بهنا سولهیمانی رانه وهستا. بو خوبی به سواری له سهر بهرزایهک راهه ستا و همه مین بهگی کوری عوسمان بهگ و قادر بهگ و حهسه ن بهگی برای نه حهده پاشای له گهل هیتندی له تایفه ی بابانی بو گرتنی سولهیمانی نارد هه سوویان هتیشیان برد. له ولاره سمایل پاشا توپه گانی له سهربانی دامه زراندو فرمائی ته قه ی دا. به جاری دوو ههزار گولله دهباری. له نیو کولانان سهرباز ریتیان پی گرتن و بوو به شهریکی توند. سواره کان له بهر گولله ی زور شپرزه و بلاو بوون. حهسه مین بهگی کوری عوسمان بهگ بریتندار بوو، به زحمهت خوبی دهرباز کرد. قادر بهگ و حهسه ن بهگ، براکانی نه حهده پاشا و سولهیمان بهگی هه له بجه به دیل گیران، خه لکیکی زور کوژران. نهوانی تر چونه وه کن عهزیز بهگ و رایان کرد. هه ر نهو روژه گیراوه کانیان به حهس بو تهستهبول نارد. حهسه مین بهگ به بریتنداری نهو روژه دوازده فرسه خ رینگای بری و به لام له بر برینی زور له گوندی قریبک پاش سی روژ کوچی دوابی کرد. ناوبراو مرویتیکی ژیرو رهشید وجوابیر بوو. به لام روژگار قه تله گه لی نه سازا.

له و کاته وه دوله تی حاکمه گانی بابان له سولیمانی به جاریک هه لوه شا. عهزیز بهگ ماوه یهک به سهرگه ردانی له یماکی نیران و عوسمانی ده ژیا. پاش نه وه ی له هیچ لایه که وه روونا کایی نه دیت، دیسان په نای بو دوله تی عوسمانی برده وه. به تنیا رینگای قوسته نته نیه ی گرته بهر. کار به ده ستانی دوله ت پاش نه وه ی له هاتنی ناگادار بوون، له شاریک دایان نا و مانگی سه ت تمه ن سووچه یان بو بریه وه. تا تیتستا له وشوتنه یه و پتر ناگاداری ژیانی نیم.

پاشی دوو سی سالان جاریکی دی عهولا پاشا کرایه وه فرمانده ی به غدا، خه لکی بابان بهر خه یاله که ده یکه نه وه حاکمی نه وینده ری، له رینگا چوونه خزمه تی، به لام خه یالیکی خاو بوو. چوونکه خه یالی دوله تی عوسمانیان له باره ی له ریشه ده رهیتانی بنه ماله گانی قه دیمی نه ده زانی. به گشتی دوو سی سال له عیراقتی عه ره پ رایبوارد و پاشان گه راپه وه تهسته بول. هه میشه حکومه تی بچوکیان پی ده سپارد. دوو سی سال پیش تمه نوسراوه یه کردیان به حاکمی وان.

خەمبەبەگى بىراشى لەگەل عومەر باشاى سەردارى ئەكرەم كە ئەودەم
كراپوو بە والى عىتراق و حىبجاز كەراپەوہ تا ئېستا ھەر لەويىيە. لەقەبى
پاشايى وەرگرتوہ. ھىندى جار دەبىتە حاكىمى كەربەلا. بە كورپوتى تا ئېستا
ھەر دوو سال جارىك لەلاپەن دەلەتى روموہ حاكىمىك بەسەر ولاتى
باباندا حكومت دەگا.

لراپورتى كوردستانى بابان تەراو بوو.

ھەو النامەى كىتەب

فەسلى ھەوتەم

كوردستاني موكرى و بلباس.
ئىستا چىروكى كوردستاني موكرى و تايغى بلباس دەنووسىن. خاكي موكرى درىزايى و بانايى دە فرسەخ لە ھەشت فرسەخداپە. لەو خاكدە نىزىكى ۶۰۰ گوند و شاروچكە ھەيە. خەلكى ئەو ولاتە لە رادە بەدەر توند و تىژن. كەتر لە گەل بىنگانە دەسازىن. بە تازايى و بە دەست بلباوى بە ناويانگن، ھەميشە لەو تايغە پياوى گورە ھەلكەوتوۋە. ھەروەك بە كورتى باسيان دەكرى.

بەچەكەيان دەچىتەوۋە سەر پاشا گەلى بابان. لە راپورتى كوردستاني باباندا، باسيان كورد كە سولەيمان بەبەي كورى مەلا ئەحمەدى، عەولايى براى بو گرتنى خاكي موكرى نارد و لەقەبى 'بابامىرى' داپە. بابامىر بە گوتىرەي فرمانى سولەيمان بەگى بابان ئەم ولاتەي پەلامار دا و سەربىزىتوۋەكانى ئەوتى تەببى كرد و لە ماوھەكى كەمدا بوو بە تەمىر و فرمانرەواي ئەو ولاتە.

تورمەي زۆرى لى پاشا كەوت بوون و پشتاويشت حكومەتى ئەو ھەرىمەيان بە دەست بوو. ھەميشەش سەر بە دەولەتى عەجەم بوون. تەمىرى گورەيان لى ھەلكەوتوۋە لەوانە عەزىزخانە كە ئىستا لە زەمانى ناسرالدين شاي شاھەنشاي ئىراندا سەروكى تەواي سويى ئىران و لەقەبى سەردارى تەواي عەسكەرى نىزام و سوارەي پىدراوۋە. پياوتكە ئەوپەرى دەسەلات و سام و مەزنەتى ھەيە. چەند سالتىك بەرپرسىارى كاروبارى تازىبايجان و بەرىوۋەرى كارى خەلكى ئەو ھەرىمە بوو. پاشان بەردىانە تاران و چوۋ خزمەتى عەسكەرى، چونكە نووسەر بە تەواي تاگادارى حالى حاكم و گورەپياوانى موكرى نى، مېترووى حال و رەوشتى ئەوانىشم نەدىوۋە، چونكە لەو ولاتە كەس خو بە نووسىنى دەنگ و باس و شوئەوارەوۋە ماندوو ناكات.

بە كورتى لە پەنجا سال پيشەوۋە تائىستا بىرەوۋەرى ئەو تايغەيە لە بداخ خان ئەو دەست پىدەكا. كە خاكي ئەويە. ئەويش لە ولاتى موكرى وەك ئەمانولخان لە كوردستاني ئەردەلان و عبدالرحمن پاشا لە ملكى بابان بە دەسەلات و بە ناويانگن بوۋە. چونكە لەو سەردەمە شىخ و پىرەپياوانى ئەوان كارەكانى ئەو ياد دەكەنەرە. لەدواي ئەو عەولانخان و كەرىمخانى كورى و مەجىد خان و ذولفەقارخانى ئەولادى ئەوان بوون.

حکومه تی عه و لاخان پيش سي سال بوو. نه وه دهم نووسه ري کتیب له
ته مني ۷-۸ ساليدا بوو له تايغه ي نه و که گویا بنه چه که ی نه وان له
بابامیری جیایه، هه باساغا له سه رده سي حکومتی عه و لاخاندا سه روکی
تایغه بوه و له ولاتی موکریش فره به هیز و دهسه لات بوه. به جوړی که به
بی نیمزای نه و که س توانای هیچ کاریکی نه بوه. ناوبراو له گه ل باوکی
نووسه ري نه م کتیبه ماوه یه کی زور دوست بوه.

کوشتنی هه باساغا به فرمانی عه و لاخان.

به کورتی له سالی ۱۲۵۶ دا به قسه ی شهیتان و دوو زمانان عه و لاخان
و هه باساغا نیتوانیان تیکچوو. عه و لاخان له بنه وه خه ریکی کوشتنی
هه باساغا بوو. باش ماوه یه ک هه باساغا ده یه وی بو دیتنی شازاده قاره مان
میرزای حوکرانی تازه ربایجان و محمد خانی ته میر نیزام بچیته ته ورئیز.
روژی وه ری که وتنی ده چیته دیتنی عه و لاخان و ده لی بو مه سله حتی ولات
ده چه ته ورئیز. نه گه ر خان کاریکی هه بی؟

عه و لاخان دایده نی و ده قسانی ده گری. پاشان نه وان ی بو گرتنی نه و
رایگرتیوون، ده نگیان ددها و سواری سه ری ده بن و به په تیک ده یخنکینن.
پیاوه گانی له دهره وه ی باره گا ناگادار ده بن و ده یانه وی نه جاتی بده ن. له پر
ده بینن په تیکیان ده لاتی خسته و به ده وری خانودا ده یگرتن. کاتیک وا
ده بینن، هر یه ک به لایه کدا بلاوه ی ده گه ن. قادرناغا ی کوری هه باساغا
دوای روژیک له کوشتنی بابی ناگادار ده بی. به دووه زار سوار و
تفه نگچی شاری سایلاخ که پی ته ختی خانگلی بابامیری بوو په لامار ددها
به لام هیچی بو ناگری. به کورتی خه به ز به یشته قاره مان میرزا و
ته میرنیزام له تازه ربایجان. له کوشتنی هه باساغا فره به په روش بوون.
عه و لاخانیان سه رکوته کرد. ناخره که ی خان و قادرناغا ناشت بوونه وه.
عه و لاخان کیژی خوبی دا به قادرناغا. قادرناغا وه ک بابی بوو به معموری
ولاتی موکری. تا ئیستاش هر به توانا و دهسه لات.

کاتیک عه زیزخانی سه ردار له باره گای پاشا بوو به خاون ناو و
که یشته بله و پایه ی به رز، کار و باری خه لکی نه و هه رتیه بره و و
گه شه ی گه وتی. هیندی له وان بوون به خاوه نی ناو و نیشانی ده وله تی. حاکم
و خانگلی بابامیری هه سوو سه ریان بو دانواند له شانسی سه ردار تا ئیستا
که ۲۲ ساله کار و باری تايغه ی موکری گورانی به سه ردا هاتوه. نه گینا
له پیشدا زور به فه قیری ده ژیان.

جاریکیان ته میر نیزام له سه فوری لاجان و شنودا کاتیک مه جلیسی پر

بوو له گوره پیاوونی کوردستانی ئه رده لان و خانانی موکری، به تاییهت
هه باساغا، له روسته م به گی بایی نووسه ری پرسى: کوردستانی ئه رده لان و
کوردستانی موکری و کوردستانی بابان، کامیان به سه ر هه موانیدا هه به ؟
بابم تاوتک داما، نه گه ر سنووری راستی په راندا بایه، زیانی خوی بوو.
چونکه خوی له تاییه ی بابان بوو. له گه ل گه وره پیاوانی بابانیش خزمایه تی
هه بوو. بیجگه له وه شاری سنه ی ئه رده لان نیشتمانی دووه سی بوو. زیاتر له وه
له گه ل خانانی موکریش به تاییهت هه باساغا هاو و چو و دوستایه تی
هه بوو، ماوه یه ک بیری کرده وه و پاشان گوئی:

هه سوو تاییه گه لی کورد له سه ر نه و باوه رهن که : تاییه ی ئه رده لان له
داب و ره سی ئه ده ب و بیگانه دوستی و پاک و خاویتی و جل و به رگه و
خوارده مه نی، هاوتایان نیه. کاتی تهنگانه ش فره رشید و نازان. به لام
کوردستانی بابان به سی سیفهت تاوانه ی زه مانه ن. به کم له سوار چاکی
و مهیدانداری، دووه م له راویژ و راپه راندنی کار و باری خه لک دا
هاوتایان نیه. سی یه م گه وره و به چوک هه ر که س پاروتانیککی هه بی له
گه ل دوست میوانان ده یخوا. له راستی دا تیکچونی ده وله تیان بیجگه له و
داب و یاسایه شتیکی نه بوو. تاییه ی مرکریش حا که مگانیان له
بنه چه گه ی بابامیرن و یه کچار دلیر و ره شیدن. هه باس ناغاش مرویکی
به خشنده و له دابی هه شیره تی دا فره ژیر و تیگه یشتوه. بیجگه له و دوو
دهسته ی بابانی و ئه رده لانی نه وی تو پیتیان ئیژن فه لاح، مه به ست ره عیبهت
و جوتیاره.

به کورتی ته میر له وه لاسی باو کم بنچینه ی کاری هه ر سی تاییه ی بو
روون بووه. بروای به ئاقل و تیگه یشتن و ژیری نه و کرد و روژی دوایی
شیریک و جبه یه کی کشمیری به خه لات دایه.

به کورتی له بهر نه وه ی بناخه ی کاری من له سه ر کورت برینه وه به،
زیاتر له وه راپورتی کوردستانی موکریانم به دریژ زانی، چونکه
سه رگوزه شتی نه وانیشم وه ک هی بابان و ئه رده لان له بهر چاو نه بوو.

والسلام علی من اتبع الهدی

قهسلی هه شتم

باسی تایفه‌ی کورده‌کانی ره‌واندز
پاش نه و تایفانه، باسی حالی کورده‌کانی ره‌واندز دهنوسری، نه و
تایفه کومه‌لیتک بوون بی شعور و دور له‌رینگای پیاوه‌تی، داب و ره‌سبی
کورده‌کانی نه‌رده‌لان و بابان و موکری له‌نیو نه‌وان دا دیار نیه، به‌لام له
سه‌ر نائینی خوئیان پینداگر و په‌کجار دلیر و جوانمیرن، ماوه‌ی دوو سی
سال یه‌ک تایفه حوکرمان بوه.

دریژایی و پانایی خاکی نه‌وان له‌ره‌واندزه‌وه بیگری، بو‌هر لایک
شه‌ش حه‌وت فرسه‌خ زیاتر نیه، هه‌میشه سه‌ریان بو‌حاکمه‌کانی کوپه و
هه‌ریر دانواندوه، هه‌چهنده ولاتی کوپه هه‌میشه کوئی له‌مست و رعیه‌تی
پاشاکانی بابان بوون. هه‌روه‌ک کاتیتک عوسمان به‌گی برا بچوکی
مه‌حمودپاشای بابان حاکمی کوپه، له‌به‌ر هوکاریتک له‌وان دلگیر بوو،
ولاتی نه‌وانی په‌لاماردا، حاکمی رواندز ترسا، تکاکاری ناردن تالی‌یان
خوشبوو خوشگی محمدبه‌گی حاکمی نه‌وی که به‌میر ناسرابوو له‌خوئی
ماره کرد، به‌جه‌یاز و ده‌زگار و ده‌به‌به‌هیتایانه خیتوه‌تی عوسمان به‌گت.
حوسین به‌گت له‌و ژنه بوه.

حوکرمانی محمد به‌گی ناسراو به‌میره کوپره‌ی ره‌واندز
به‌گورتی پاش مردنی عوسمان به‌گت و شیرزه‌یی کاری مه‌حمود
پاشای بابان و سه‌ربه‌خوئی سوله‌یمان پاشای برابان، محمد به‌گی میری
رواندز بناخه‌ی حوکرمانی خوئی له‌سه‌ر داد و نینساف دانا و له‌زولم و
زور دور که‌وته‌وه، خودای تعالی پشتی گرت و له‌ماوه‌یه‌کی که‌م دا
کاروباری ریتک و پیتک بوو.

نه‌و محمدبه‌گه مرویتک بوو له‌چاویتک نابینا و شه‌لیتیش، نه‌خوینده‌وار
به‌لام خاوه‌نی ره‌وشتیتکی باش و نه‌خلاقیتکی جوان بوو، له‌رادبه‌ده‌ر نه‌ترس
و نازا بوو، له‌هه‌وه‌له‌وه نیزیکه‌ی پینچ هزار تفه‌نگچی پیاده‌ی هه‌بوو، روژ
به‌روژ ولاته‌که‌ی پتر ناوه‌دان ده‌بوو، له‌پیش دا تایفه‌یه‌کی سه‌ره‌زیوی نه‌م
ولاته‌ی سزادا و به‌جاریتک له‌به‌ینی بردن، نه‌زم و سیاسه‌تی نه‌و له
به‌ریوه‌به‌ری دا که‌یشته‌نه‌و جینگاپه‌که هیچ تاوانباریتک له‌پیتیر و سی
ده‌سه‌ریه‌وه‌نه‌ده‌چوو، چه‌پسخانه‌که‌ی هه‌میشه ژنی تیندا بوو، مه‌مکی
هیندیکیانی ده‌بری، ژن و پیاری به‌گوپره‌ی تاوان وه‌ک یه‌ک سیزا ده‌دا،
ده‌لین پاش روخانی نه‌و ۲۰۰ ژنی بی‌مه‌مک له‌و ولاته‌دا هه‌بوون، بیتجگه له‌و

پیاوانه‌ی به‌بی چاو و دهست و پی مابوونه‌وه.
 باره‌گای حاکم له هه‌موو شار به‌رزتر بوه. روباریکی گه‌وره به داوینی
 شاره‌که‌دا ده‌روا. شاری ره‌واندز له‌سه‌ر چیاپه‌کی به‌رز دروست کراوه.
 به‌زه‌حمت ئه‌و شاره‌ دینه‌ گرتن. دیواری باره‌گای حاکم له‌سه‌ر به‌ردی
 گه‌وره داندراوه و له‌ویوه تا راستی روبار هیچ به‌رژینیک نیه. جارینکیان له
 هاوین دا محمديه‌ک له‌گه‌ل خیزانی له‌سه‌ر بانی ده‌نوی کیزیکه‌ی په‌ک
 ساله‌ی له‌بیشکه‌دا ده‌گری یک دووچار به‌خیزانی ده‌لی بینه‌نگی بگا،
 ته‌ویش ناتوانی، ناخه‌که‌ی تووره‌ده‌بی، منداله‌که‌ی به‌بیشکه‌وه توور هه‌لدا
 نیر روباره‌که. هه‌روه‌ها له‌سه‌ر نیو من تری برازای خوئی سه‌ر بری.

هیرشی میری ره‌واندز بو سه‌ر کورده‌داسنه‌کان

به‌کورتی، میر محمد پاش نه‌زمی ولاتی خوئی به‌شش هه‌زار
 تهنه‌نگچه‌وه چیاپه‌ی ژه‌نگار و دینه‌اتی داسنه‌ شه‌یتانپه‌ره‌سته‌کانی (۱۳)
 په‌لاماردا. نه‌وه چیاپه‌کی گه‌لینک به‌رزه و سی‌سه‌ت گوندی تیدایه. هه‌مویان
 شه‌یتانپه‌ره‌ستن. له‌شوینی خوئی باسی پیروباوه‌ری ئه‌وان ده‌که‌ین.

محمد به‌گی میری ره‌واندز له‌گه‌ل ئه‌و تایفه‌یه شه‌ریکی گه‌وره‌ی لی
 قه‌وما. ته‌وانی تیک شکاند. **عەلی بەگ** و به‌دربه‌گی مه‌زنی ئه‌وان تووشی
 داوی به‌لا بوون. پاشان گه‌رایه‌وه بو شوینی خوئی. بتر له‌هه‌زار دیلی نیر
 و مینی داسنی له‌گه‌ل خوئی هینا. له‌پیشدا **عەلی بەگ** حاکمی ژه‌نگاری که
 لاوتیکی جوانچاک و کارپاش بوو، بانگ کرد و گوتی: بوچی ئیره
 ده‌رکراوی باره‌گای خودا به‌خواه‌ن ده‌زاتن و ده‌ست له‌فرمانبه‌ری ئه‌و
 هه‌لناگرن؟ ئیستا له‌دوو کار له‌یه‌کیان سه‌ر پشک به! په‌که‌م له‌عنه‌ت له
 شه‌یتان بکه و دان به‌یه‌کیتی خودا دا بینه و محمد به‌رینوین بزانه.
 ئه‌گه‌ر وابکه‌ی پله‌وپایه‌ی تو زیاد ده‌که‌م و ده‌تکه‌م به‌ته‌میری هه‌مو
 ژه‌نگار، ته‌گه‌ر وا نه‌بی دووه‌م هه‌یه، ته‌ویش شه‌ق گردنت به‌شیر.
 له‌وه‌شدا به‌زه‌ییم به‌جوانچاکی تو‌دا دی ت، ده‌نا تاوانبار به‌تایه‌ت بی
 دینان به‌سه‌ر په‌راندن نه‌بی ده‌رباز ناکه‌م.

عەلی بەگ له‌وه‌لام دا گوتی: خودا به‌تاقانه‌ده‌په‌ره‌ستم. له‌ئیتاعه‌تی
 مه‌لیکی ته‌که‌به‌ر و تاوسیی ته‌عزه‌م ده‌ست هه‌لناگرم چونکه‌ئو له‌حه‌وت
 عاسمان ماموستای هه‌موو مه‌لائیکه‌تانه. میر له‌بیستنی وته‌کانی تووره‌بوو،
 ته‌میری کرد بیکوژن پاشان فرمانی کوشتنی ته‌وانی دیکه‌شی دا. به‌در
 به‌گه‌هاته‌سه‌ر دینی ئیسلام و نازاد کرا، ته‌وانی دیکه‌ش، بیجگه‌له‌سه‌د
 که‌سیان، که‌کوشتیانن، موسلمان بوون. ده‌لین له‌وه‌فره‌دا ته‌وه‌نده‌یان

مالي ئەم خەلگە وەگىر كەوت كە لە ئەژمار نايە.

ئەشبای ئالتون وەك كۆپە لە ماله كانيان دوزراپەووە. هیتدیتك دەلین بە
 ئەدرایی پینجسەت هەزارتمەن لە سەكە و شتی تر گەیشتە دەست كار
 بەدەستانی ناوبراو. بیتجگە لەوێ وەگىر لەشكر كەوتبوو میری رەواندز بەو
 تالانە ئەوندە لە شەوكەت و سامانی زیاد بوو كە لە حیساب نایە.
 نیزیکەى چوار هەزار تەنگچى نوۆ مسلمانى لە گوندی داسنیان نامادە کرد
 و بە گز و لات و دیتەاتی دەوروپەریدا كردن، روى كرده هەر شویتى
 گرتى، ولاتى هەولیتەر و ئاكرە و چپای ژەنگاری تا نیزیک دیار بەگرتى
 گرت، ولاتى هەریر و كۆنەشى داگیر كرد. لەلای نازەربایجان تا
 دەوروپەری مەرگەوەر و برادوستى گرت. لە ماوەى چوار پینج سالدان،
 ئەوندە بە ترانا و سەر بەخۆ بوو كە بە ئاقلی كەس دا نەپە.
 ئەم كارە لە رادەبەدەر عەلبەرەزا باشای وەزیری بەغداى دلگیر كرد.
 محمد پاشای والى سولەیمانى كە پیاویكى ئازاو رەشید بوو كردى بە
 مەعمورى سەركوت كردنى. لە نیتوان ئەو و میری رەواندزدا شەرى گەورە
 قومان . هېچى بوۆ نەكرا و گەراپەووە شویتى خوێ. روژ بە روژ نیتیببار
 و دەسەلاتى میر زیادى دەكرد. شەست هەزار تەنگچى پیادە لە ژیر
 تالای ئەودا نامادە دەبوون، هەر هەزار كەس سەروكیتى بوۆ دیاری كردبوو.
 ولاتەكانى داگیر كرابوون، هەریە كۆی كابرایەكى رەواندزی لى كردبوونە
 سەروك. نەزم و پاساپەكى ئەوتوى دانابوو ئەوێ ئەو رینگای نە داباپە،
 نەیدە توانى لە مالی خوێى چرا هەلكا، هەروەك عەبدى بەگ بەكى لە
 باوەر پیتكراوان و حاكىمى هەولیتەر بوو، نەیدەتوانى چرا هەلكا و بیتجگە لە
 شيلم و برویش هېچ خواردنى دیکەى لە مالی دا نەبوو. كابرایەك هوى
 ئەوێ لى پرسى لە وەلام دا گوتى : من رەعیەتم و هېچى ئەمیر نیم، پلە و
 پایەشم نەگەبووتە رووناكایی چرا وچیتشتى بە تام وچیتژ، ناچار هەر بەم
 جوژە رايدەبویتم و خۆم ناخەم بەر رق و غەزەبى پاشا.

شەرى حەمە رەشید پاشای دەولەتى عوسمانى لە كەل محمد پاشای
 میری رەواندزو گرتنى میر
 وەزعی عیتراتی عەزەب لە بەر دەسەلاتى محمد پاشای میری رەواندز
 تەواو شپەزە و پەرىشان بوو. چونبەتى داماوى خوێان بوۆ كار بە دەستانی
 دەولەتى عوسمانى نووسى. ئەم رووداوانە لە زەمانى دەولەتى مەحمود خاندا
 قەوما. كار بە دەستانی دەولەت بوۆ لەبەین بردنى كەوتنە خو، ناچار حەمە
 رەشید پاشای سەدرى ئەعزەم كە سەروكى ئەم سنوور و ناوچانە و

مؤختاری دهولتهی روم بوو، له گهله هشتاهه زار سه رباز و سي هزار سوار،
بو گرتنی رواندز و سه رکو تکردنی محمد پاشایان نارد. له لایه ن دهولتهی
ئیرانیسه وه، شازاده قاره مان میرزا حو کمرانی تازه ربایجان و محمد خانی
ئه میر نیزام بو سنوری لاجان هاتن. له له شکری تازه ربایجان و نه رده لان
و موکری نیزیکه ی بیست هزار که سیان له گهله بوون. له و کاته دا باوکی
نوو سه ر نیزیکه ی سه ت هزار ته نی له پاشای رواندزه وه بو دهولتهی ئیران
پهیدا کرد. نه پیتی نه بی خوینه رانی ئه م نووسراوه پیتیان وا نه بی که لیره دا
مه به سستی تاییه تیم هیه. خوا ده زانی له سه ره تای نووسینی ئه و کتیه تا
ئیتنا له پتوه نان خو م پاراستوه. به قهت سه ره موویه ک مه به سستی تاییه تیم
به کار نه هیتاوه. زور که س له خه لکی ئه و سه رده مه زیندوون و هه ریه که ی
شتیکم لی پرسیون و ئه م راپورته م نویسه.

هه ر چونیک بی، ره شید پاشای سهدری ئه عزم به له شکره وه بو گرتنی
ره واندز له قوسته ته تیه وه ده رگه وت. محمد پاشا له هاتنی ئه و ناگادار بوو،
سه ره له نوی نامه ی بو ئه میر نیزام نووسی و داوای یارمه تی کرد. له لای
ئیرانه وه سوله یمان خانی سه رتیپی مه سیحی به سی تیب سه رباز و
پینچ سه ت سواره وه کرا به مه عمووری یاریدانی. به لام کاتی بزووتنی
له شکری ئیران، ره شید پاشا له ده ره وه ی شاری ره واندز له شکری گو
کرده وه. محمد پاشا بو به رگری که وته خو. محمد باس که سه ردار ی
گشتی سو پای ئه و بوو، له بنه وه له گهله ره شید پاشای سهدری ئه عزم ریگ
که تبو. له به رته وه هه ر چه ندی محمد پاشا له شکری خو ی بو شه ر هاندا،
که س جوابی نه داوه. ناچار نا و برا و ملی بو قه زاو قه ده دراکیشا و سه ری بو
سه در ی ئه عزم دانواند و له به ناگا هاته ده ر، ره شید پاشا ده سستی به سه ر
خه زینه و سامانی محمد پاشا داگرت، له شکری وی له به ریه ک بلاو کرد،
تفه نگ و چه ک و چولی لی ته ستاند و سه ره له نوی ئه و خه شیمه ته زوره ی
نارده وه سه ر کار و باری قه دیم. محمد پاشای له گهله ئه وه موو سامانه بو
ئه سه تهبول برد. ولاته کانی به ر ده سستی ئه وی دووباره خسته وه ژیر فرمانی
والی. خاکمیککی خه لکی عوسمانی له سه ر ره واندز دانا. ره سول پاشای برای
محمد پاشا که داوای په نای له ده ولت کردبوو، به مال و منداله وه له شاری
به غدای نشته جی کرد.

دیداری سولتانی عوسمانی له گهله میر محمدی پاشای ره واندز
به کورتنی سهدری ئه عزم، میری رواندزی که یانده بارگای سولتانی.
له سه ر فرمانی سولتان ناوبراو به موچه و به راته وه له وی راگیرا. نیزیکه ی

دوو سال ههروا مایهوه. بهههلهکوت خانووی تهو دراوسی پهکچک له پیاوه گهورهکانی دهولت بوو. نهوپیاوه لهگهله میری رواندز دوستایهتی پیداکرد، بهزهپی بهحالی داهات، ههمیشه بانگی دهکرده مالی خوئی، پیاوهتی دهگهله دهکرد. له دهریفهت دا لهکن سولتان قسهی چاکی بو دهکرد. له بوختانی سهربهزینوی و یاخی بوون پاکانهی بوو دهکرد، لهماوهی سالتکدا نهوهندهی باس کرد که سولتان ویستی چاوی پی بکوهی. به کابرای گوت شهوتکی به پیندهنگی محمد پاشای پینه. لهودهمه دا سولتانهکانی روم داب ورهسمیان وابوونهگر تاوانباریکیان به پیندهنگی بانگ کردبایه له خیانهتهکانی خوش دهبوون. کابرا هر مهتلهبیتکی بایه لیتی قبول دهکرا. شهوتک کابرا میری رهواندزی برده خزمهت سولتان، ناوبراو زوتر به زهلیلی سهری بو دانواند و داوای لی بووردنی کرد. سولتان بهزهپی پیداهات و گوتی: له تاوانهکانت خوش بووم. ولات و شوتنه داگیرکراوهکانت دهدهمهوه بهخوت، بهلام تهگر له مهودواوه لهخزمهتگوزاری دهولت سهربادهی، تووشی عذاب و سزا دهپی.

محمد پاشا به شوکرانهی تهو چاکی سوژدهی برد و خودای به شاهید هینا و گوتی: به سر و گیان فرمانی سولتان قبول دهکم و تهگر له بندهی و خزمهت سر بادهم، شهرمهندهی دهرگای خودا و بارگای سولتان بم.

سولتان هر تهو دم جبههکی نالتون درویی خهلات کرد و گپراهوه بو شوتنی خوئی. بهیانی به سهدری نهعهزمی راگهیاندهکه فرمانی حکومتی ولاتهکانی ناوبراو بهناوی محمد پاشا بنووسی، تهواوی ریبهرانی حکومت لهوکارهسهریان سورما. کهس توانای بهرپرچدانوهی نهبوو، هر تهو دم فرمانی سولتان بهجی گیشته.

دانانی دوویارهی میری رهواندز و دژایهتی عهلیرما پاشای والی بهغدا لهگهله تهو

بهگوتی بهفرمانی سولتان خهلات و نیشانی نهیالهتی تهو ولاته درا به میر و بهعهیزهتی تهواو و دهسهلاتهوه بهرهو ولاتی خوئی کهوته ری. وهکیلی عهلیرما پاشای والی بهغدا تهو روداوهی پی راگهیانده. دواوی بیستنی تهو خهبهره ناوبراو فره پهژار و نارحعت بوو. گورج نامهیهکی بو سهدری نهعهزم وکاربهدهستانی دهولت نووسی که دواوی گیشتهوهی میر محمد پاشا، من لهسر کارویاری عتراق لابهرن. چونکه تهگر جاری پیشرو پتویست بوو سهدری نهعهزم بگریته مهعموری سهرکوتکردنی، تهو

چاره مه‌گەر سولتان خوئی ناگری ئەم فیتنه‌یه بکوژیتنه‌وه. هەر ئەو روژه نامە‌ی بە تەتەری خێرا بو ژەستەنبول نارد. وه‌گیلی وه‌زیری به‌غدا گورج نامە‌یه‌گە‌ی گە‌یانده‌ دەستی وه‌زیره‌کانی عوسمانی. هە‌مویان نامە‌گە‌یان برده‌ خزمەت سولتان و گوتیان عەلی رەزا پاشا لە‌گە‌ل ئازادی محمد پاشا هاوده‌نگ نیه و بە‌م هۆیه له‌ حکومه‌تی به‌غدا وازی هیناوه. سولتان گوتی: عەلی رەزا پاشا له‌ کۆتە‌وه قینی له‌وه و قسه‌کانی ئەو له‌م باره‌وه ئیعتیباریان نیه. سه‌دری ئە‌عزەم گوتی: چونکه‌ ولاتی عیراق په‌کی له‌ سنووره‌کانی ده‌وله‌ته‌ وه‌عەلی رەزا پاشا پیتاویکی گه‌وره‌یه، ئە‌گەر محمد پاشا ریزی لی‌تە‌گری و سه‌ری بو‌ دانه‌نوینی، بینگومان هه‌ودای نه‌زمی ئە‌یاله‌تی عیراق ده‌بسی. ئیستا واباشه‌ که‌ محمد پاشا له‌ به‌ر فه‌رمانی سولتان بچیتنه‌وه شوینی خوئی. هه‌لام بو‌ ریز گرتن له‌ وه‌زیری به‌غدا، به‌ر له‌وه‌ی بچیتنه‌وه مالی خوئی، بچیته‌ به‌غدا و ناشت بنه‌وه، پاشان بچیتنه‌وه ولاتی خوئی. سولتان ئە‌و قسه‌ی په‌سند کرد. ئە‌مری کرد نامە‌یه‌ک بو‌ محمد پاشا بنوسن که‌ به‌گە‌یشتنی ئە‌م نامە‌یه بچیته‌ به‌غدا بو‌ دیتنی وه‌زیر و ته‌واو کردنی کاری حکومه‌تی خوئی له‌ و بخوازی.

فه‌رمانی سولتان بو‌ میر محمد له‌باره‌ی دیتنی عه‌لیرەزا پاشا و سه‌ربادانی میر

ئە‌و فه‌رمانه‌ له‌ شه‌ش مزلی نه‌یتەنبول گە‌یشتە میری ره‌واندز، کاتی له‌نیوه‌روکی حالی بوو، خوئی له‌بی ئاقلی دا و گوتی: ئە‌و کاته‌ی نه‌ چوو بوومه‌ خزمەت سولتان هه‌رگیز به‌ بچوکی وه‌زیری به‌غدا رازی نه‌بووم، ئیستا که‌ ده‌ستی سولتانم ماچ کردوه، چون ئە‌و عه‌یب دینمه‌ سه‌رشانم وه‌لامی سولتانیشی هه‌رئاوا نوسینوه‌و دایه‌وه ده‌ست ته‌ته‌ر و رینگای داگرت. کاربه‌ ده‌ستانی ده‌وله‌تی روم نامە‌گە‌یان به‌ سولتان راگە‌یانده‌وه له‌ بی ئاقلی و بی ته‌گبیری ئە‌و شکایتیان کرد. سولتان فه‌رموی ئە‌و چاره‌ش نامە‌ی بو‌ بنوسن و بیژن وه‌لی نیعمه‌تی تو‌ تکات لی‌ ده‌کات که‌ پیش گە‌یشتنه‌وه‌ی ولاتی خوئی، بچیته‌ به‌غدا بو‌ لای عەلی رەزا پاشا و پاشان بگه‌ریتنه‌وه بو‌ ولاتی خوئی، له‌ به‌ر ئە‌وه‌ی شه‌به‌قی مه‌رحمه‌تی ئینه‌ له‌ و نوکه‌ره‌ ده‌وله‌ت خواپه‌ی داوه، له‌ هه‌مو باریکه‌وه چاکی کاروباری ئە‌ومان ده‌وێت. عەلی رەزا پاشا والی عیراق و حیجازه‌ و به‌ سه‌رفه‌رمانه‌به‌ره‌کانی تری دا هه‌یه، وا باشه‌ ئیوه بچنه‌ دیتنی ئە‌و، پاشان به‌ مه‌رام و ئاکامی خوێت بگه‌ی، که‌ ئە‌و نامە‌یه نوسراوه، له‌ بنه‌وه‌ش فه‌رمان درا به‌حاکمه‌کانی سه‌ر رینگا، له‌ هه‌ر شوینی نامە‌ی سولتان بگاته‌ ده‌ستی محمد پاشا و له‌سه‌ر

بیرورای خوبی بمینیتتهوه، هر لهوشاره رایبگرن تا حوکمی دووه
دهردهچی.

به کورتی تهتر به پهله کهوته ری، لهشاری سیواس گیشته میری
رهواندز، فرمانی سولتانی پیکه یاند. ناویراو گوتی هر تهویه که له
پیشدا گوتومه. من قهت ناچمه کن عهلی رهزپاشا و به هیچی نازانم
وه لانه کهشی هر بهم جوژه نویسه. کاتی تهتر له فیز و لووت به رزی میر
ناگادار بوو، چوه کن حاکمی شار و فرمانی سولتانی پی راگیاند.
دهست به جی والی خه لکیکی بو راگرتنی محمد پاشا دیاری کرد تا
فرمانی دوابی پیده گات

روژی دوابی تهتر به رهو تهستانبول کهوت ری و نامه میری دا به
کاربه دهستانی دهولت. ههویان له نائل سووکی تهو مات بوون. داخی تهو
بهخته وه رتیان خوارد که روی تیکرد بوو. پاشان سهدری تهعزم نامه کهی
برده خزمهت سولتان وگوتی من تهو تهعهمه باش دهناسی، به لام چونکی
سولتان لوتفی له گهله هه بوو، ناچار فرمانی تهو به رپرچ نه درایه وه. سولتان
له قسه کانی سهدری تهعزم زور توره بوو، بانگی تهو کابرایه ی کرد که
روژی هه وهل میری به سولتان ناساند بوو. سولتان گوتی: تو منت تووشی
ههله یه کی گوره کرد. پیاوینکی په خمهت هینا لای من نابرووی سهلته نت
برد. کابرا ویستی عوزر بیتیتتهوه، لینی قهبول نه کرا. هر له جی فرمانی دا
و سهریان په راند. پاشان به سهدری تهعزمی گوت، بو حاکمی بنووسه که
دهست به جی محمد پاشا دهجه والیک بدروی و ده به حری باویت.

هر تهو روژه تهتر کهوت ری، دوابی سی زورگیشته سیواس و نامه ی
سولتانی دا به حاکم. شهوی به سهر میری وه ربوون و زنجیریان کرد. هر
وهک بریار درابور ده جه والیکیان نا و سهریان دروو، ده به حریان
هاویشته. ناگری فیتنه ی تهو به ناوی ده ریا کوژایه وه و ریگای نه بونی
گرت بهر.

له وده وه تا ئیتستا دهولتی عوسمانی به سهر رهواندزدا حوکمرانی
دهکا. داب و رهسمی قه دیم به جاریک کویر کراوه. وهک هه سو ولات
ته نزیعاتی دهولتی لهوی دامه زرا.

(راپورتی کوردستانی رهواندز به کورتی کوتایی هات)

له بهر تهوه ی کاتی راپورتی رهواندز گوتمان باسی بیروباوه و نایینی
تایفه ی داسنی شهیتان په رهست ده که بن، تهوا به کورتی دینه سهر
باسه که. پاشان مزل و فرسهخ و ناوی گوند و نه ژماری خه لکی تهو ولاتانه

دهنوسری. چونکه به لای روزگار په کی خستووم، باسی گشت شازادهی تایفه ی کوردان وهدوا کورت. بویه به باسی ته و چند تایفه وازم هینا، ته گه له مه و به دوا خودا بمریتنی له به ره وهدا روداوه کانی تری کوردان دهنوسم. تیتستا باسی تایفه ی داسنی

باسی حالی تایفه ی داسنی

له نيزيك موسل چپايه کی زور گوره هه به، که بیست فرسخ ده ورو به ریته تی. تم چپایه ژهنگاری ناوه و شویتنی دانپشتنی کورده داسنیه کانی شهیتانپه ره سته. ته و تایفه بروایان به تا قانه یی خودا و نيزیکی شهیتان له خودا هه به. بروایان به هیچ پیغه به ریگی نیه. ده لیتن خودای تعالی که سی باشتر له شهیتان دروست نه کرده. ته و ماموستای هه سوو مه لاتیکه تانه و ته گبیری کارویاری دونیا هه سو به دهستی ته وه، ته گه بیه وی دهنریتنی و بیه وی زیتندوو ده کاته وه. به بی نیجازه ی ته و نيزرائیل ناتوانی گیانی که سی بکیشی، ناوی ته و مه له کی گوره و تاووسی مه زنه. ته و تایفه هیندی داب وره سمیان بو خو داناوه و به شه ریعه تی دهناسن. ده لیتن ته و حوکمانه به لیکي ته عزمه بوتی هیناوتن. زاناو ریبه ره کانیان وایان له خه لک گه یاندوه که تاووسی ته عزمه هه سوو روزی دپته لایان و حوکمی دینیان فترده کات.

ژن ماره کردنیان له نپو دانیه، ته گه بیانوی کچتک به میرد بدهن یه که م شه و ده بی بووکی به رنه کن زانای ته و گونده و ته و له گه لی بنوی (۱۴) ته گه کیژه که رازی نه بی و خو به ده سته وه نه دات تیر ته وه ماره بیته که ش به تاله. قسه ی سهیر هیندی تجار له زانا کانیان سر هه لده دا. وه ک شتی ونپوو به بی ره مل و حساب ده دوزنه وه. یه زیدیه کان له راده به دهر نازا و جوامیر و میواندوستن. ته گه میوانیان بی هه رچی هه یانه له پیشی داده نین. باحدر و خه تار دوو شاروچکن، به پیته ختی ته وان ده ژمیردرین. سه روکی ته وان عه لی به گ و به دربه گ-ن که له روداوه کانی ره وانددزا باسیان گرا. پاش زالپوونی میری ره وانددز به سه ریاندای عه لی به گ کوژرا و به دربه گ موسلمان بوو. محمد پاشا کردی به سه روکی چپای ژهنگاو خه لاتی کرد و ناردیه جیکای خوی، پاش ته م روداوه کارویاری ته م تایفه یه شپزه بوو. ورده ورده خه لک موسلمان ده بوون. ته وانه ی ماون له هه ژاری و نه داریدا ده ژین. حاکمیتکی ره وانددزی له سه ریانه و به گویره ی یاسای ده ولته تی له گه لیان ده جوولیتته وه.

(ته وه به کورتی باسی تایفه ی داسنی)

فەسلى نوپەم

باسى مەنزل و فەرسەخەكانى چوار سنوورى كوردستانى بابان و ئەردەلان

باسى قوناخ (۱۵) و فەرسەخەكانى چوار سنوورى كوردستانى ئەردەلان و بابان و ئەو گوندانەى كە كەوتوونە سەر رینگاي كاروان و ريبواران و گوندهكانى كە نپو رینگاي ئەم قوناخانەن و لە زستاندا ريبوار و كاروان لىيان لادەدەن. ناوى كەرەكەكانى شارى سنە و ژمارەى مالەكان و دانىشتوانى ئەم شارە.

- لە شارى ھەمەدانەوہ تا سنە چوار مزلە. بریتىبە لە بېست و چوار فەرسەخ. لە ھەمەدانەوہ تا سالھاوا (۱۶) سى فەرسەخە. بە گوێرەى قسەى دانىشتوانى ۹۰۰ مالە. لە سالھاواوہ تا ھەمەكەسى (۱۷) سى فەرسەخە. دووسەت و چەند مالیکە. ئەوانەم كاتىكى خۆم كەمەعمورى دامەزرانى تىپى ھەوشارى ئەسەدئاوا و ھىناوہى سەربازانى بلاو بوو بووم بژاردوہ. ئەوان بە دووزمانى كوردى و توركى دەپەیشن. ھەسویان شىعە مەزھەبن. لەوېرە تا ئەسفەندئاوا (۱۸) كە سەرەتای خاكي ئەردەلانە فەرسەخەىكە، بە كورتى لە ھەمەكەسى پەرە تا دزە سى فەرسەخە، چل پنجا مال پتر نىە. دانىشتوانى ئەوى شىعەوسوننى نە. لە دزەوہ تا قوروہ سى فەرسەخە، سەدو پەنجا مال پترە، زمانیان توركى پە و كوردیش دەزانن. لە قوروہ تا چمقلو (چمقلو ۲۱ كىلومەترى سەروى روژ تاواى قوروہ) سى فەرسەخە و نىزىكەى پەنجا مالە، ھەسویان ئەھلى سوننەت و جەماعتن. لە چمقلو تا دىنگولان تاگورگاوا (۴ كىلومەترى روژ ھەلاتى سنە) سى فەرسەخە، نىزىكەى چل پەنجا مالیکە، ھەسویان سوننن. لە گورگاوا تا شارى سنە سى فەرسەخە. ئەژمارى مالە كانى سنە پىنچ ھەزارە. بە گوێرەى فەرمانى شاھەنشای ئىران سالى ھەزار و دووسەت و جەفتاوشەشى كۆچى دانىشتوانى ئەو شارەيان بژاردو، گەرەو پچوك سى ھەزار كەس نوسراوہ.

لە ئەسلى كىتیبە كەدا ھىندى ئەخلاق و ئەتوارى خەلكى ئەوشارەتاوا باسكراوہ : زوربەى خەلكى سنە ئەھلى سوننەت و جەماعت و شافىعى مەزھەبن. سەبارەت بە دراوسىتەتى و ھاتوچۆى بازرگان و بىگانەى ئىترانى ھىندى لە خەلك و ھەدواى شىعەكەوتون. زمانیان كوردى تەواوہ و فارسىش باش دەزانن،

ئەسلى شار بىرىتىيە لە چوار گەرەك: بەكەم گەرەكى ناوقەلايە
 كەبارەگاي حكومت و خانووي هيندى گوران لەوتدايە. خسروخان و
 ئەمانولا خان واليە گەرەكان ديارتيكپان لە دەمورى كيشاوه، چوار
 دەروازەي هەيە: بەكەم دەروازەي قەلاچوالانە روو بە روژئاوا. وەك لەباسي
 باباندا، بەدریژي باسي قەلا جوالان و دروست كردنيەمان كرد، لەبیش
 سولەيەمانی دروست كراوه و ئیستاكە چینگاي حاکمەكان. دووهم دەروازەي
 تەپولەيە كە كەوتوتە سەر تەپكيتكي چكولە. تەپولە بە كوردی يانی تەپكي
 بچووك، ئەو دروازەيە روو لە باشورە. سەي يەم دەروازەي ناسراو
 بەعبدالعظيمە رووي كەوتوتە لای قیبلە. چوارەم دەروازەي بازارەكە روو
 لەروژھەلاتە.

گەرەكي دووهمی سنە ناوي قەتارچیانە، خانووبەرەي وەكیلەگانی
 كوردستان هەيشە لەوي بۆه، چۆم كەوتوتە نیتوانی قەلا و ئەم گەرەكە.
 گەرەكي سەي يەم ناوي قەبرئاوايە، گەرەكي چوارەم گەرەكي بازاری
 ناوه. دانیشتوانی ئەوگەرەكە بازركان و دوكاندارن. بیتیگە لەوچوار گەرەكە
 ،گەرەكي دیکەش لەوچوارگەرەكە و باسي ئەوان دەبی تە دریژە پێدان.
 لەشاری سنەوه تا سولەيەمانی ۳۶ فرسەخە و شەش قوناغی كاروانە.
 قوناغی یەكەم لەشارەوه تا دوو وەيسە (۱۹) شەش فرسەخە. لەدوو وەيسە
 تا جانوری (۲۰) حەوت فرسەخە. لەجانورەوه تا میراوا شەش فرسەخە.
 لەمیراوا تا پنجوین شەش فرسەخە. لەوشەش فرسەخە پینچ فرسەخی تا
 یەكفرسەخی پنجوین خاكي دەولەتی ئیترانە و سەرەتای خاكي بابان. لە
 ئەسلی كتیبەكەدا باسم كرده كە كەنگی و چۆن ولاتی كوردستانی بابان لە
 دەست ئیتران دەرچۆه بە دەولەتی عوسمانیەوه لكاوه.

سیفەتی دەریاچەي مەریوان

لێرەدا باشە باسي دەریاچەي مەریوان بەکەین كە خوێنەرانی ئەم
 نوسراوہیە لێ ئاگادارین. لە پانایی قوناغی روژئاواي سنەي ئەردەلان،
 ریتیواران ریگیان بە دەشتی مەریوان دایە. لەدەشتی ناوبراو دەریاچەيەك
 هەيە بەناوي (زرتیار). خەلكی ئەم مەلبەندە لایان وایە كە ئەم دەریاچەيە
 لە زەمانی كوێدا شارێكي قایم بۆه، حاکم و مەحكومی ئەو ولاتە لە ئەمری
 خودا سەریان باداوه و ریگی زولمیان گرتوت بەر. ریتیواری قەوی و
 فەقیریان ئازار داوه. پاش ئەوہی فەساد و زولم و مملهوریان لەرادە
 تی پەرتۆه، لەتووك و دوغای دەرویشیكي فەقیر و دلبریندار كەوتونە بەر
 غەزەبی خودا و بناغەي پتەو و حەساری قایم بە جاری دە غەززی

روچوون وسه ره و ژیر بوون. ئەم دەریاچەیه له جینگای ئەوشاره پەیدا بوە. گوژی دەروێشەکش ئیستا لەپەنا دەریاچە لەسەر چیاپە. بە کورتی مەیدانی جەغزی ئەو دەریاچەیه لەسی فرسەخ کەمتر نیە. دەور و بەری قامبشەلین و زەمەند دایگرتووە، ئەسلی دەریاچە کە پاك و روونە، سی چاره کە فرسەخ پترە. بە کورتی لە پەنجوینەووە تا گوندی کەرێزە حەوت فرسەخە. لە کەرێزەووە تا شاری سولیمانی حەوت فرسەخە. کاروان هیندی جار ئەم دوو قوناخە بە سی روژ دەبری.

باسی سنووری باشوری ئەردەلان تا سنووری موکری
 لە شاری سنەووە تا گوندی کچک (۲۱) ۲۷ فرسەخە، بریتینە لە ۵ قوناخ، قوناخی یە کەم لە شارەووە تا گزان (۸۲۲) پینج فرسەخە. لە گزانەووە تا دیواندەرە حەوت فرسەخ، لە دیواندەرەووە تا باشماغ (۲۳) شەش فرسەخ لە باشماغەووە تا سەقز شەش فرسەخە، لە سەقزەووە تا کچک، هەوێلی خاکی موکری سی فرسەخە.

باسی سنووری خواروی ئەردەلان بو لای زەهاو
 لە سنەووە تا رەمکان کە ناخەری خاکی ئەم ولاتیە بیست وشەش فرسەخە، ئەم مەودایە پینج یا شەش قوناخە. قوناخی یە کەم لە شارەووە تا گوندی یە میان شەش فرسەخە. لە یە میانەووە تا شاهینی چوار فرسەخە. لە شاهینی تا روانسەر چوار فرسەخە. لە روانسەرەووە تا جوانرو سی فرسەخە. لە جوانرووە تا زلان سی فرسەخە. لە زلانەووە تا رەمکان چوار فرسەخە. باسی سنووری چوار لایەنی ئەردەلان لێرەدا ئەواو بوو، بە توفیقی خوای تەعالا.

باسی سنووری چوار لایەنی کوردستانی بابان
 شاری سولیمانی، بارەگای حکومەتی بابان، سنووری باشوری ئەم ولاتە، لە دیاری کردنی قوناخەکانی ئەردەلاندا نوسیووە. ئیستا سی لایەنە کەمی دیکە باس دەکەین. لای روژ هەلاتی لە شاری سولیمانی تا روخی چەمی سیروان کە مابەینی خاکی بابان و زەهاو، دوازدە فرسەخە. دەلین ئەم مەودایە بە دوو روژ یا سی روژ دەبرن. قوناخی یە کەم لە سولیمانی تا گوندی کدان چوار فرسەخە، لە کدانەووە تا وارماوا سی فرسەخە. لە وارماووە تا پەنا چۆمی سیروان پینج فرسەخە. ئەم سی قوناخە هەموی بە پەنا دەشتی شارەزووردا تی دەپەری.

باسی سنوری خواروی سولیمانی بو لای کهرکوک
 له سولهیمانیه ره تاداری که لای شمش فرسه خه، له داری که لیه وه تا کانی
 شینکه پینج فرسه خه. له کانی شینکه وه تا قورق و تاله بان، خان قای شینخ
 عبدالرحمانی خه لیفه ی قادری چوار فرسه خه، نه وه ناخری خاک ی بابان و
 هه وه لی ولای کهرکوک. له خانه قاوه تا شاری کهرکوک چوار فرسه خه.

باسی هیندی رودای جوژبه جوژ و شوینه واری عه جایی له
 کوردستان

له سولهیمانیه وه تا گوندی ماوت حوت فرسه خه، له ماوته وه تا په نا
 چومی ته بهت که خه تی نیتوان خاک ی بابان و سه رده شته چوار فرسه خه.
 راپوژتی دیاری کردنی قوناخ و فرسه خه کانی کوردستانی بابان به کورتی
 ته واو بوو.

باسی لای روژه لاتی سولهیمانی که به سه رده شتی موکریانه وه
 لکاوه

له کوردستانی نه رده لان شویتیک هه یه به ناوی 'هوتیه تو' که وتوته نیزیک
 ساینقه لا و ناوچه ی سه قز. چیا ی لکی لی به به ناوی که ره فتر که فره بهرز
 نه. له قادی ته م کتوه بهردتاشان به ده سی قولنگ چند خانوی بهردیان
 تاشیوه. له زه مانی کتوه ره یچکه یه کی فره سهختیان بو سه ر که وتن
 دروست کردوه. دیاره نیستا ویرانه. تاقه که سیپک به زه حهت، ده توانی سه ر
 که وی، له نیوه راستی ته م خانوه نه شک و تیککی بهرز وتاریک هه په که چاری
 پینه ران له دیتنی واق ده پینی. له قوژبنیکی نه شک و ته که تاوتکی ساف و
 سارد ورده ورده له بهری میچی دیته خوار ی، به کورتی نوسه ری کتیب
 له ته مانی ۱۴-۱۵ سالییدا له گال باوکی ره حه تی و له خزمهت والی ره زا
 قولی خانی ره حه تی و هیندی له گه وره پیاوانی کوردستان چوینه ته
 ته ماشای نه و شوینه. به نه مری والی مومی زوژیان پیکردن. چوینه نیو
 نه شک و ته که له سه ودای سه د پی دا تاوتیکمان هاته سه ر ریگا، به نیویدا
 رویشتین، گویا نه و ناوه ی که دلوپ دلوپ له بهری میچی گوشه که ده هاته
 خوار ی له ته رایسی نه و تاره بوو، به کورتی پاش تیپه ر بوون له و تاوه
 نیزیکه ی دوو سه ت پی ی دیکه رویشتین تا بووتتیککی گه وره مان دیت
 پیچکه له که لسه سه ری نینسانیک چیتری تیدا نه بوو. له ویشه وه به قه د هه زار
 پی رویشتین، میچی نه شک و ته که له هیندی شوین زوژ نه وی وله هیندی

جیگاش فره بهرز بوو، له تاخری رینگامان شوئنی هه‌بوو وهك چوار بازار، وه‌تاغیگی زوژ گوشاد ویه‌رز، به‌ری میچی به‌پیلپلیتکان بوو، نه‌یان هتشت بتر بروین چونکه ترسی نه‌وه هه‌بوو له گه‌رانه‌وه‌دا سه‌ر دهر نه‌که‌ین، له گه‌نار و قوژبنان قه‌له‌شتی به‌ترس ده‌بینران . به کورتی له‌گه‌رانه‌وه‌دا ده‌ستی به‌کترمان گرت وه‌اتینه دهر، چوون وگه‌رانه‌وه‌مان پینچ سه‌عاتی خایاند.

باسی نه‌شکه‌وتی حه‌سه‌نی به‌سری له زرنه

له ده فرسه‌خی شاری سنه بو‌لای خواروو له نیزیک روانسه‌ر چیا‌یه‌ك هه‌یه به‌ناوی زرنه، نه‌شکه‌وتیگی لی‌یه به نه‌شکه‌وتی حه‌سه‌نی به‌سری به‌ناویانگه. نووسه‌ر له دووره‌وه دیتوو‌یه‌تی، به‌لام نه‌چوه ته‌ماشای بکا. به‌لام به‌قسه‌ی که‌سانی باوه‌ر پینکراو که چوون و دیتوو‌یه‌انه و ته‌ماشایان کردو ونووسه‌ر پرسپاری لی کردوون، له زاری نه‌شکه‌وته‌که تاقیگی فره بهرز هه‌یه که ۱۲گه‌ز دریتزه، له تاخری تاقه‌که دارتیگی گه‌وره شین بوه و لقی له میچی تاقه‌که دهر‌چوه، له سه‌روی تاقه‌که گولتیگی خری به‌قه‌درایی حه‌وزیک هه‌یه. له قوژبنیک سه‌کوته‌ك له‌به‌رد و گینچ چاککراوه. هیتندی که‌س ئیژن شوئنی عیباده‌تی شیخ حه‌سه‌نی به‌سری بووه. به‌لام بروا به‌و قسه‌یه ناگری چونکه ره‌وشت و شوئنه‌واری شینخی ناوبراو له میژوو‌نووسان شاراره‌یه.

سه‌ولانا نه‌حسه‌د خه‌لیفه‌ی ته‌ریشه‌تی نه‌قشبندی خه‌لگی نه‌وه ده‌ورو به‌ره‌یه. چهند سالینکه‌کوچی دوایی کردوه. نه‌وه گوتوو‌یه‌تی که نه‌م حه‌سه‌نی به‌سریه رینگر بووه و نه‌م نه‌شکه‌وته‌ی کردوته په‌ناگای خوبی، خوا خوبی ده‌زانی.

باسی ته‌ختی سوله‌یمان و زیندانی سوله‌یمان

له ساینقه‌لای هه‌وشار جیگایه‌ك هه‌یه، ته‌ختی سوله‌یمان پی ئیژن، له نیزیکی وی چالوو‌یک هه‌یه به‌ناوی زیندانی سوله‌یمان. نووسه‌ر نه‌م شوئنه‌ی به‌چاری خوبی نه‌دیوه. مانگچی صاحب بارس په‌زدانی، په‌نازناوی (ده‌رویشی فانی هیندوستانی) که‌سرویه‌کی ژیر و تیگه‌یشته‌وه و له تایینی خوبی دا پیروز و ته‌واوه، هه‌سو ته‌مه‌نی له‌دنیاگه‌ری و به‌تاییه‌ت له ئیژان‌دا رابواردوه، له‌گه‌ل به‌نده زوژدوست و نیزیکه، بوئی باس کردووم که ته‌ختی سوله‌یمان گولتیگی فره پان و به‌رینه، بناخه‌که‌یان به‌گاشه به‌ردی زه‌لام و قسل و گینچ دارشته‌وه. پارچه‌یه‌ك له تور و چینه‌ن وه‌ك لوتکه‌یه‌ك له

سەرتهم گوله دهسوریتوهه، مهلهوانان جارێ وا ههیه ده چنه سهر تهو چیمهنه و کهیفیی دهکهن. مانگچی صاحب گوتی: به گهزی چهرم و بهردیکی تایبتهی قولایی تهو گولهه وهدهست هیتا له شیتست گهز زیاتر بوو. دریتایی ویناییشی گوتیا ههشتا گهز بوو. باشم له بیر نیه. ههروهها بهرینی و قولایی زیندان کهم له بیره که دهیگوت، له پیشدا که زاری چالاره کهم دیت، له چل گهز پتر نهدههاته بهرچاو، باش تهوهی به گهزی چهرم پینوام هفتا گهزی تهواو بوو. سهیر تهوه بوو، قولایی چالاره کهشی به هفتا گهز دهزانی، تا ئیره بیرورای ناوبراو بوو، به لام هیندی خه لکی تر قولایی و پان و دریتایی تهو گول و چالاره لهوه پتر دادهنین، وهبال به تهستوی تهوانهی گوتویانه.

باسی چونیتی و چیرووکی بابه گورگور

له ناوچهی تهسفهندناوا، سبزه فرسهخی شارهی سنه بو لای روژ ههلات ئیمام زادهیه که ههیه، به باباگورگور ناسراوه. زیارهتگای تهو کهسه کهوتته سهر تهپولکهیه که که سوار بهسهر تهو تهپولکهیه دا تیده بهرن پی پان وایه بنی بهتاله. له ژیر قهبری ئیمامزاده ناویکی سپی وه که گینچ بهتوندی دیتته دهر. وا دیته بهر چاو که تهوی برون و بهرز پونتهوهی وه که مهشکه ژینین دهنگی دیت. کاتی ئاوه که به توندی ههله قولی، پریشک و تهراپی به قهلهشته بهرده کاندای دیتته دهری. به زاراوی خه لکی دهر بهری دهلین: ئیمامزاده مهشکهی ده ژینیی.

له پیش مهرفه ده کهی ورتکه بهرد به شکلی ماسز و مه ره کتوی کهوتونه سهریه که خه لکی تهوی زمانیان تورکییه. له گه رانه تی ئیمام زاده دا دهلین، تهو شکله بهردانه کاتی خوی هه سووچه پوان بوون. کاتی گهیشوونه بهر درگای ئیمامزاده، کوره کهی به زمانی تورکی به بابی گوتوه گوتیر. گوتیر (واته ببینه.. ببینه)، کابرا که ئاور ده دانه وه تهو خه پوانانه گشتیان بوونه بهرد و تا ئیستا واماونه وه. بهم پونه وه ئیمامزاده و گونده کهی ژیر تهپولکهش به "بابه گوتیر گوتیر" ناسراوه و له گوزه شتی زه مان و زوژ گوتنی دا بوته (باباگورگور). له خواره وهی تهو شوینه تهپولکێک ههیه که هه سو قهلهش قهلهش و پره له قورئاویکی سوور و هه میشه له پال خوی دا ده کولی وه که روتی داغ کرا و دهنگی دیت و ههله قولی. سهیر تهوهیه قهت کهم و زیاد نابی و هه میشه وه که خوتیه تی. نووسهر فره خه ولی دا که قولایی تهو بزانی، تهی توانی چونکه ئامرازی تهو کارهی بو ئاماده نه بوو. له بهر پیری و ناراحتهی ناوی ئیمامزادهم له بیر نیه. له تهختهی

زیاره‌تگایه‌کە‌ی نووسراوه. لام وایه جە‌عفەر یا هادی بی. خوا چاتر دە‌زانی.

ئێستا باسی ئەم نشان و شوێنه‌وارانه ده‌کەم که له‌ ملکی باباندان

له‌ ولاتی بابان له‌ یازده‌فرسه‌خی شاری سوله‌یمانی له‌ لای چه‌پی قیبله‌، گوندێک هه‌یه‌ به‌ ناوی دلۆ، له‌ نو فرسه‌خی ئەو جینگایه‌، زه‌وییه‌کی ره‌نگ سپی هه‌یه‌ به‌ پێوانه‌ی ۲۰ گه‌ز به‌ ۲۰ گه‌ز روچوه‌. قولایی ئەم زه‌وییه‌ روچوه‌ پێنج گه‌ز ده‌بی. له‌ ژێره‌وه‌ی ئەو به‌قه‌درایی دوازده‌ گه‌ز زه‌وی روچوه‌ و ئەم روچونه‌ی دواپی له‌ ۳۰ گه‌ز زیاتره‌. له‌ سه‌ره‌وه‌ را تا پانایی خواره‌وه‌ پلێکانی بچوک دروست کراون که‌ به‌ هاسانی ها‌توچویان پێدا ده‌کری.

له‌ ژێری ئەم شوێنه‌، جینگایه‌کی به‌ ده‌وری پته‌و هه‌یه‌. له‌ بن دیواری فوژبنیتکیدا سی کونی بچوک هه‌ن که‌ هه‌ریه‌کە‌ی به‌ قه‌د به‌ری ده‌ستی لێک دوورن. چوار گه‌ز له‌ وی دوورتر، سی حه‌وز هه‌ن هه‌ریه‌ک به‌ قه‌درایی دوو گه‌زی چوار گوشه‌ قول و به‌رینن، له‌م سی کونه‌وه‌ سی خه‌تی باریکی وه‌ک چوگه‌ له‌ کێشراون و له‌ وێهه‌ ئاو دینه‌ نێو سی حه‌وزه‌گه‌وه‌، به‌ فودره‌تی خودای ته‌رز و ئاسمانان ناوی حه‌وزی لای راسته‌یان روون و سارد و سازگاره‌. ناوی حه‌وزی نیوه‌راسته‌یان که‌ میک لیل و له‌ راده‌به‌ده‌ر ترشه‌، ئەوه‌نده‌ ترشه‌ که‌ له‌ هه‌یج قاییک دا، ته‌نانه‌ت به‌رد و ئاسنیش بی راناوه‌ستی و ده‌یشکینی. ته‌نیا له‌ گوله‌که‌ دا ده‌توانن بپه‌ن، به‌ لام تاسی ترشیتگی له‌ هه‌مو ترشیه‌ک خوشتره‌، به‌ بی تیکه‌ل کردن ده‌گه‌ل شتی چه‌ور و شیرن ناتوانی به‌ کاری بپینی. توندی و قه‌وه‌تی ئەو له‌ جه‌وه‌ه‌ری گوگردی زیاتره‌. زوژ جار دیومه‌ که‌ به‌قه‌درایی ۵-۶ مسقالیان له‌ دیزه‌ی شورباو کردوه‌، له‌ به‌ر ترشی که‌س پی نه‌خوراوه‌، بو ژانی ده‌مار و ماسانی ده‌ست و پی و ژانی قامکان فره‌باشه‌. شه‌ربه‌تی له‌ گه‌ل ئەدویه‌ی تیز، پیشی ره‌شانه‌وه‌ ده‌گری و نه‌خوشی سودایی چاک ده‌کاته‌وه‌.

کاتیك که‌ ولاتی بابان له‌ به‌رده‌ست تیران دابوو، مه‌حمودپاشا په‌کی له‌ نوکه‌رانی وه‌لیعه‌دی خوا لێخوشبوو بوو، باوکی نوسه‌ریش به‌رپرسی خزمه‌تی ئەو مه‌لبه‌نده‌ بوو، حه‌یب الله‌خان و فه‌زاناغای سه‌رتیپ، سه‌ره‌نگ ویاوه‌ری تیبی ساخلو بوون، له‌ گه‌ل باوکیشم له‌و په‌ری دوستایه‌تی دابوون هه‌مو پیکه‌وه‌ چوونه‌ سه‌یری ئەم جینگایه‌. له‌م دواپه‌شدا که‌ فه‌زاناغا سه‌رتیپی توپخانه‌ بوو، له‌ تاران تووشی ژانی ده‌اره‌کانی ببوو، سالی

دووچار، بنده وسوله یمان به گی برام له سهر داوای خوئی له م ناوه مان بو
دهنارد.

به کورنی جوگه له که ی لای چه پ، ناوی له راده بهر تال و سویر بوو که
ولاغیش نه ی ده توانی بیخواته وه. له راستیدا جینگای سهر سورمانه که
له جینگایه کی ناوا ناوتک به سی جوره تام وچیز بیته دهر. فاعتبرو
یااللابصار

رووداوه بلاوه کانی ولاتی بابان ته واو بوو.

له شوینه وار و نشانه کانی ته رده لان حکایه تیک مابروه که له شوینی
خوئی دا نه نوسراوه و نیستا دهنوسری.

دهورویه ری شاری سنه سی چوار جینکا قهرستانه، له وانه له لای روژناوا
قهرستانیک هیه به شیتخان ناسراوه. جینگایه کی فره باسفایه. بهر له
دروست کردنی سنه نهوی قهرستان بوو. بنده خوئی ته تریخی قهریکه
خوینده وه که سی سه ت سال پتر بوو. ته تریخی دروست کردنی سنه تا
نیستا دووسه ت و چل و دوو ساله. دوو له ته به ردی خوگه میشی لی هه
هه ریه که ی به قهرایی سی چاره ک دریز و نیو گه ز بان و دوو گری
ته ستورن. دهوریان شتیکی وه که خه تی هه لکه تراوی پیداهاتوه. خه لکی شار
چل میترده ی پی تیژن. نازانم بوچی ته م ناوه یان لیناوه. کاتی ده گه ل په کی
له دوستانم چرومه نهوی، نهو به وردی ته ماشای کرد بوی نه خوینتراوه، به لام
گوئی: له خه تی کوتی پارسینه و گه بری نه وانه.

رووداوه بلاوه کانی کوردستانی ته رده لان و بابان ته واو بوو. له بهر
په ریشانی و ناراحه تی نه م توانی رهوش و شوینه واری تایفه کورده کانی
دیکه بنووسم. له مه و دوا ته گه ر خوی تعبلا ته سبایی ته واو کردنی ته م
نوو سراوه یه م بو ناماده بکات بو ته واو کردنی ته و تیده کوشم.

روژی دووشه مو ۲۴ ی مانگی ذی القعدة الحرام سالی ۱۲۸۶ ی کوچی .
هه زار سلوی لی بی، نویسی ته و کتیبه ته واو بوو.

پاشکو

به ناوی خوای رحمان ورحیم

ناوی پاشاکانی عالی وسمان و نه تریخی له دایکبون و چونه سر تهخت و ماوهی تمه ن و ناشتینیان له میژوی خه پیرولا نه فندی و هر گپراوه. ناویراو بالوتیزی دهولهتی تیران بروه و له تاران کوچی دوابی کردوه و مه پته که بیان له هه یوانی روزهلای مهرقدهی حه زرهتی عبدالعظیم ناشتوه. دهقی کتیبه که ی نوم دیوه، به لام چونکی باش له زمانی تورکی عوسمانی شارهزا نه بووم، تنیا چند جینگام لی و هر گرتوه، له وان پتری ناوی پاشاکانه. به هه لکه وت روزنکیان له باغی دهوله تاوای دهور و به ری تاران چاوم پینکوت، باسه که مان که پشته بابته کانی ناسخ التواریخ، گوتی: میرزای سوپهر که نووسه ری نه و کتیبه یه له روداوه کانی پاشایانی عه جهم به شی زور و دهوای شانامه ی فیردوسی که وتوه و له شی کردنه وهی نه سلی بابهت لای داوه. نوسراوه که ی فیردوسی ده قاردهق هیناوه ته وه، بو نمونه گوتویه که یخوسره و تاجی به لوهراسب به خشویه، لوهراسب نه وهی که بیان بوه. نه وه راست نیه، لوهراسب کوری که یخوسره وه و میراتی باوک به کور ده بری. دهقی قسه کانی خه پیرولا نه فندی بالوتیزه که نوسراو، من گوتم هه موو دیروگنوسه کانی نیسلام له سر نه و باوه رهن. گوتی وایه، به لام نووسینی تم ته تریخه چند سال پیش نیسلام، لوهراسب کوری که یخوسره وه و له و باره وه تیرادم له ناسخ التواریخ گرتوه. به گوتی من له سره ی نه رویشتم و باسه که مان لیره دا ته واو بوو، چونکه نه من قسه کانی نوم سه لماند و نه ته ویش به قسه ی من له خه یالی خوبی په شیوان بروه، جاری نه و بترسته ی ناوی پاشاکانی عوسمانیم به موخته بهر زانیوه و له تاخری سیرالا کرای بو دانانی خرم دا نویومه.

سولتان وسمان خانی غازی، له دایکبونی ۶۵۶، چونه سر تهختی ۶۹۹، مردنی ۷۲۱ شهعبانی ۷۲۶، ماوهی پاشایهتی ۲۷، تمه نی ۷۰، قبری له خضرا به.

سولتان توزخان، له دایکبونی ۶۸۰، چونه سر تهختی ۷۲۷ شهعبانی ۷۲۶، مردنی ۷۶۱، ماوهی پاشایهتی ۳۵، ماوهی تمه نی ۸۱، قبری له حه سار بروسایه.

سولتان مرادخانی غازی، له دایکبونی ۷۳۶، سر تهخت ۷۶۱، شهید بوونی ۷۹۱، ماوهی پاشایهتی ۳۱، ماوهی تمه نی ۶۵، قبری له بروسا

گهره کی جاگروه.

سولتان نيلدرم بايه زید، له دايك بوونی ۷۶۱، سهرتخت ۷۹۲،
مردنی ۸۰۵، ماوهی پاشایه تی ۱۳، ماوهی تمه نی ۴۴، قهبری له پهنا
مزگوتی بروسا.

سولتان محمد خانی چهله بی، له دايك بوونی ، ۷۸۱ مردنی ۸۲۴، ماوهی
پاشایه تی ۸، ماوهی تمه نی ۴۳، قهبری له مزگوتی بروسا.

سولتان مرادخانی دوهم، له دايك بوونی ۸۰۶، سهرتخت ۸۲۴، مردنی
۸۵۵، ماوهی پاشایه تی ۳۰، ماوهی تمه نی ۴۹، قهبری له بروسا.

سولتان محمد خانی فاتحی غازی له نهسته نبول، له دايك بوونی ۸۳۳،
سهرتخت ۸۵۵، مردنی ۸۸۶، ماوهی پاشایه تی ۳۱، ماوهی تمه نی ۵۳،
قهبری له میحرابی مزگوتی جامع.

سولتان بايه زید خانی غازی، له دايك بوونی ۸۵۱، سهرتخت ۸۸۶،
مردنی ۹۱۸، ماوهی پاشایه تی ۳۲، ماوهی تمه نی ۶۷، قهبری له پهنا مزگوتی
جامع.

سولتان سلیم خانی بادر، له دايك بوونی ۸۷۵، سهرتخت ۹۱۸،
مردنی ۹۲۶، ماوهی پاشایه تی ۸، ماوهی تمه نی ۵۱ قهبری له پهنا مزگوتی
جامع.

سولتان سوله یمان خانی غازی، له دايك بوونی ۹۰۰، سهرتخت ۹۲۶،
مردنی ۹۷۴، ماوهی پاشایه تی ۴۸، ماوهی تمه نی ۷۴، قهبری له مزگوتی
جامع.

سولتان سلیم خانی دوهم ، له دايك بوونی ۹۳۰، سهرتخت ۹۷۴،
مردنی ۹۸۲، ماوهی پاشایه تی ۸، ماوهی تمه نی ۵۲، قهبری له مزگوتی
تهبا سوفیه.

سولتان مرادخانی سی یه م ، له دايك بوونی ۹۵۲، سهرتخت ۹۸۲،
مردنی ۱۰۰۳، ماوهی پاشایه تی ۲۰، ماوهی تمه نی ۵۱ قهبری له مزگوتی
تهبا سوفیه.

سولتان محمد خانی سی یه م، له دايك بوونی ۹۷۴، سهرتخت
۱۰۰۳، ماوهی پاشایه تی ۹، ماوهی تمه نی ۳۷، قهبری له مزگوتی
تهبا سوفیه له پهنا سولتان سوله یمان.

سولتان نهحمه دی غازی له دايك بوونی ۹۹۸، سهرتخت ۱۰۱۲، مردنی
۱۰۳۶، ماوهی پاشایه تی ۱۴، ماوهی تمه نی ۲۸.

سولتان مسته فاخان، له دايك بوونی ۱۰۰۱، سهرتخت ۱۰۲۴، لا بردنی
۱۰۲۷.

سولتان وه سمانی دوه، له دایک بونی ۱۰۱۳، سهرتخت ۱۰۲۷ مردنی
۱۰۳۱، ماوهی پاشایهتی ۴، ماوهی تمهنی ۱۸، قهبری له پنا نه حه خان.
جاری دوه سولتان مستهفا، سهرتخت و مردنی ۱۰۳۲، قهبری
له ته باسوفیه. شاراوه نه بی ژبانی سولتان مستهفاخان لیم روون نه بوو،
هه و دای ته ژمار له دهستم دهر چوو به لام چونکه له کتیبی خهیرولا نه فندی
دا هه روا نووسرابوو، بهندهش بهم شتانه ته ژماره هاته دهست و نه و نه دهی
بوم کرابی بو راستی هه ولم داوه، تیستا بچینه وه سهر ته ژماری پاشاکان .
سولتان غازی مراد خانی چواره م، له دایک بونی ۱۰۱۸، سهرتختی
۱۰۳۲، مردنی ۱۰۴۹، ماوهی پاشایهتی ۱۶، ماوهی تمهنی ۳۱ قهبری له
پنا نه حه د خان .

سولتان برایم خان، له دایک بونی ۱۰۲۴، سهرتخت ۱۰۴۹، مردنی
۱۰۵۸، ماوهی پاشایهتی ۸، ماوهی تمهنی ۳۴، قهبری له نه با سوفیه له پنا
مستهفاخان.

سولتان محمد خانی چواره م غازی له دایک بونی ۱۰۵۱،
سهرتخت ۱۰۵۸ لابر دنی ۱۰۹۹، مردنی ۱۱۰۴، ماوهی پاشایهتی ۴۰،
ماوهی تمهنی ۵۳، قهبری له باغچه سهر له پنا ترخان خاتونی دایکی.
سولتان سولهیمان خانی دوه له دایک بونی ۱۰۵۳، سهرتخت ۱۰۹۹،
مردنی ۱۱۰۲، ماوهی پاشایهتی ۳، ماوهی تمهنی ۵۰، قهبری له پنا
سولتان سولهیمان

سولتان نه حه خانی دوه، له دایک بونی ۱۰۵۲، سهرتخت ۱۱۰۲،
مردنی ۱۱۰۶، ماوهی پاشایهتی ۴، ماوهی تمهنی ۵۴، قهبری له پنا
سولتان سولهیمان .

سولتان مستهفاخانی دوه، له دایک بونی ۱۰۷۴ سهرتخت ۱۱۰۶،
مردنی ۱۱۱۴، ماوهی پاشایهتی ۸، ماوهی تمهنی ۴۰، قهبری له پنا
سولتان محمد خانی چواره م.

سولتان غازی نه حه د خانی سی به م، له دایک بونی ۱۰۸۴، سهر
تخت ۱۱۱۵، لابر دنی ۱۱۴۳، مردنی ۱۱۴۹، ماوهی پاشایهتی ۲۷،
ماوهی تمهنی ۶۵، قهبری له پنا دایکی.

سولتان مهمود خانی غازی، له دایک بونی ۱۱۰۸، سهرتخت
۱۱۴۳، مردنی ۱۱۶۸، ماوهی پاشایهتی ۲۵، ماوهی تمهنی ۶۰، قهبری له
پنا مستهفا خانی .

سولتان وه سمان خانی غازی دوی برای، له دایک بونی ۱۱۱۰،
سهرتخت ۱۱۶۸، مردنی ۱۱۷۱، ماوهی پاشایهتی ۳، ماوهی تمهنی ۶۱،

قبري له پهنا سولتان محمودخان.

سولتان مسته فاخاني سي يه م ، له دايك بوني ۱۱۲۵ ، سهرتخت
۱۱۷۱ ، مردني ۱۱۸۷ ، ماوهي پاشايه تي ۱۶ ، ماوهي ته ميني ۶۲ ، قهبري
له مزگوتي شهريف.

سولتان عبدالحميدخاني غازي ، له دايك بوني ۱۱۳۷ ، سهرتخت
۱۱۸۷ ، مردني ۱۲۰۳ ماوهي پاشايه تي ۱۵ ، ماوهي ته ميني ۶۶ ، قهبري له
مدره سي باغچه سهرای .

سولتان سليم خاني سي يه م ، كوري عبدالحميد خان ، له دايك بوني
۱۱۷۵ ، سهرتخت ۱۲۰۳ ، لابردي ۱۲۲۲ ، مردني ۱۲۲۳ ، ماوهي
پاشايه تي ۱۸ ، ماوهي ته ميني ۴۸ ، قهبري له پهنا مسته فاخان.

سولتان مسته فاخاني چوارهم ، كوري سولتان سليم ، له دايك بوني
۱۱۹۳ ، سهرتختي ۱۲۲۲ ، ماوهي پاشايه تي ۱ ، ماوهي ته ميني ۳۰ ، قهبري
له پهنا سولتان عبدالحميدخان .

سولتان محمودخاني دوهم غازي ، له دايك بوني ۱۱۹۹ ، سهرتخت
۱۲۲۳ ، مردني ۱۲۵۵ ، ماوهي پاشايه تي ۳۲ ، ماوهي ته ميني ۵۵ ، قهبري
له شويني تايه تي.

سولتان غازي عبدالحميدخان ، له دايك بوني ۱۲۳۵ ، سهرتخت
۱۲۵۵ ، مردني ۱۲۷۷ ، ماوهي پاشايه تي ۲۲ ، ماوهي ته ميني ۴۰ ، قهبري
له مزگوتي سولتان سليم شويني تايه تي.

سولتان عبدالعزيزخان ، له دايك بوني ۱۲۷۷ ، تايستا يازده سال له
پاشايه تي نه و تپه ريوه . ته واو

له لاپهري ناخري كتيبه كه دا ، باسني كوشتني كيژي محمد خان
وهزيري پيشوي كوردستان گراوه ، وهرگيراني نه و لاپهريه پي زيادي بوو .
«وهرگير»

پهراویزه کان

- ۱- سروج الذهب، بهرگی به کهم، لاپهړه ی ۳ - ۴۸۱
- ۲- شهرفنامه لاپهړه ی، ۳۲ - ۳۳
- ۳- تاریخ عالم آرای عباسی، بهرگی دووهه م، لاپهړه ی ۸۱۴
- ۴- تاریخ مشاهیر الکراد، بهرگی به کهم، لاپهړه ی ۱
- ۵- قونیه شاریکه له کوردستانی تورکیا، مرقه دی مولانا جلال الرینی رومی لینه
- ۶- پاس نیلان تیل رهنه کهمی ناته و او ماونه وه.
- ۷- فرسه خ (فرسگ) شمس کیلومتره.
- ۸- پهک گورور پینجسه د هزاره.
- ۹- له نسلی کتیبه که دا 'مشافتها' نوسراوه. کاک محمد رنوفی توکلی کردوویه به 'مشافه' واته گفتگو کردن. له وانه به 'مسالت' بوویی، واته مه ودا. به لام هرچی بی کوردیه پتیبه کهمی هر نه و مانابه نه دا که نووسپومه. ک. ح.
- ۱۰- سنوفی له نیزاسی حکومتی عجه مدها، به و که سانه گوتراوه که موچه گر و دهفته ردار و خه زینه دار بوون.
- ۱۱- به دانانی معتمدالدوله ی ماسی ناصرالدین شاه به حاکمی کوردستان، تیتو حوکمرانی کورد له نوره لاکن کوتایی پته هاته.
- ۱۲- کاک محمد رنوف توکلی کورو که ووره به 'سهرکه ووره واته رئیس' لیس حالی بو. فارسیه کهمی (سربرگ) نوسراوه. له نسلی دا پسر بزرگ واته کوری که ووره بو و له چاپدا 'پ' په که که ووره. چونکه دواپه 'تخمید پهک' پاسی پاسی دهکات.
- ۱۳- نوسری تم کتیبه، به پشت به ستنی به و نوسره نه ناروایه که دراونه پال به زیدیه کان، نه وان به شهبتان په رهنه مست داده نی. دیاره ده پیکه بی پنچ و بناوانی و بوچی نه و تسه به ساخ بووته وه. (ک. ح.)
- ۱۴- بردنی بووک بو کن زانای گوند یا مارنه کردن به ته وای درویه و دوژمنی به زیدیه کان نه و بوختانه بیان ساز کرده، بزیدی ویا به زارویک داسنی تیره به کی کردن که ووره بیان له ناوچه ی ژهنگاروشینخان له نیزک موسل دهژین. هیندپیکش له قفقاز و گورجستان و نهره نستان و روتخی دهریای مازندهران و تالستانی و کامچانکا و له چین به ناوی دیکه دهژین. به قولی که روتکی تینگلیسی روزیتا نورس سالی ۱۹۳۱ زماره بیان ۲۵۰ هزار کس بو. به لام له نتیجه ی بازار و ته زیهت و چه وسانه و ده تا ۶۰ هزار کس کم بوونه وه. زانایان له سهرته و باوهره ن که وشه ی 'بزیدی' له 'پزدان' خودا و هرگی واره. نه و هس راست نیه که گویا بنه چه که بیان ده پیته وه سهر بزیدی کوری معاویه.
- نه وان پروایان به دور خودا هیه، خودای چاکه و خودای خرابه. ده لین خودای چاکه خاوهن رهنهت و لی بورده وقت خرابه له سهره هل نادا که واپرو ده بی خودای خرابه ویا شهبتان په رهنه ستن تا له شهری وی له همان دابن.
- رپه ره که بیان نه میری شینخانه و له شینخان دهژی. خاوهنی ده سه لاکتیکي ژور بو. بو

نهجامی فرمانه‌کائی، نهسیری بچوکتوری له بهر دهست دایه، گوره‌ترین سه‌روگی نایینی نهوان ناوی باباشینغه و نه‌م پله‌به‌سیرانی‌یه. نه‌و ده‌توانی له‌مه‌سه‌له‌کائی دینی سه‌ر به‌غوتیان فترا بدات.

به‌زیدی‌به‌کان ژن هینانی غه‌یری غوتیان بی‌گونه‌ه، له‌ره‌نگی شین بیزارن خو له به‌کاره‌ینانی نه‌م وشانه ده‌پارتیزن که پیتی 'ط' یا 'ش'ی نیندا بیتت. گاجوت بو ژوژیک ده‌که‌نه قوریانی، کوشنی په‌لوه‌ر و سه‌پوانانی دیکه و بریندار کردنی داری پیروژ به‌گونه‌ج ده‌زانن، کائی روژ هه‌لات و روژتاوا سوژده بو په‌یکه‌ری داعبایه‌ک ده‌بن به‌ ناوی 'مه‌له‌که‌ تاوس' له‌سه‌ر نه‌و باوه‌ره‌ن که شینج عدی نه‌و که‌سه‌ی ده‌په‌ره‌ستن که‌سالی ۱۱۶۰ وه‌لانی کردوه، له‌ هه‌ر ده‌ورانیک به‌ شکیلتیک ده‌رده‌گه‌وی وله‌گه‌ل مه‌له‌که‌ تاوس به‌په‌کی ده‌زانن. خاوه‌نی دوو چوژ کنین، په‌کیان به‌ناوی 'جلوه' و نه‌وی تر 'مسه‌ه‌نی ره‌ش'. به‌گشتی له‌ سه‌ر بزیدی‌په‌کان لیکولینه‌وه‌ی ژوژ کراره که باسکردنیا‌ن به‌دریژی لیره‌دا چی ناییته‌وه بیتجه‌که له‌وه، سه‌ره‌رای نه‌م هه‌سو شینکردنه‌وه و لیکولینه‌وه، هینشا ژور له بیروباوه‌ری نه‌وان نه‌ناسراوه، چونکه سه‌باره‌ت به‌ تازاردانیا‌ن به‌ دریژی سێوو، نه‌بان نوسیه‌وه و خه‌لک له‌ راز و نه‌هینیکانیا‌ن تا‌گادارنن. به‌ردنی بووکی پیتش زاوا بو کُن زانای گوندی، بوخشانیکی درویه، هه‌روه‌ها شینج ره‌زای تاله‌بانی له‌ به‌سته شیعریک دا بوخشانای به‌کاکه سیبه‌کائی ده‌وروبه‌ری که‌رکوک کردوه که‌گویا له‌ چیژنی نایه‌نیان دا ژن و پیاو پیک و هرده‌بن و تیکه‌ل ده‌بن. بو نه‌م ئیدعا‌به هېج به‌لکه‌به‌کی نه‌هیناوه‌نه‌وه، دیاره هۆته‌که‌ی نا ته‌بابی عه‌شیره‌تی بو.

● محمدا‌بینی زه‌کی کوردو‌کوردستان و میژوی سولجی‌گه‌ری له‌ کوردستان (راستکه‌رمه‌وی کتیب)

۱۵- فرسه‌خ له‌ کوردی دا قوناخیشی بی‌ده‌گوتری و شەش کیلومېتره (ک.ح)

۱۶- سال‌خاوا ۲۳ کیلومېتری سه‌رووی روژتاوای هه‌مه‌دان و له‌ په‌نا جاده‌ی هه‌مه‌دان - سه‌نه‌به.

۱۷- هه‌مه‌کس له‌سه‌ر ریگای هه‌مه‌دان - سه‌نه‌به. ۴۰ کیلومېتر له‌ سه‌رووی روژ تاوای هه‌مه‌دان.

۱۸- ته‌سفند تاوا گوندیکی سه‌ر به‌قوروه‌به. له‌لای سه‌رووی شارستانی بیجار، له‌ خوازه‌وه سونقر و کولبایی، له‌ روژ هه‌لات، خوابه‌نده‌لو، له‌ روژتاوا بیلاق.

۱۹- دوو وه‌پسه - گوندیکه له‌ گلانه‌رزان، به‌شینکی ده‌وروبه‌ری سه‌نه و ۱۷ کیلومېتری سه‌رووی روژتاوای سه‌نه‌به.

۲۰- جانور- گوندیکی بچوکه له‌ ناوچه‌ی سه‌رشیتوی شارستانی سه‌ریوان.

۲۱- کچک- له‌ مه‌لبندی تورجان، ۱۴ کیلومېتری خواروی روژتاوای بوکانه.

۲۲- گزان- گوندیکه له‌ مه‌لبندی حه‌سه‌ناوای دیوانده‌ره. دوازه کیلومېتری حه‌سه‌ناوا. دیوانده‌ره‌به.

۲۳- باشماغ- گوندیکه له‌ به‌شی ئیله‌کو- ۵۴ کیلومېتری روژتاوای دیوانده‌ره‌به.

*** به ره مه کانی نووسەر ***

نووسراوه کانی نووسەر:

- ۱- کاروانیتک له شهیدانی کوردستانی تیران
- ۲- ولامیتک (کوردی فارسی)
- ۳- له دهوری ریکخراوی لاوانی حیزبی دیموکرات کوّ بینهوه
- ۴- رهخنه له سهەر گنێبی حوسیتی مهدهنی
- ۵- ریتونتی شهری پارتیزانی
- ۶- چند قسهیهک له گهل خهبات
- ۷- کورد و فرههنگی بیگانه
- ۸- لیکولینهوهی 'کورتەباسیتک له سهەر سوسیالیزم' کوردی و فارسی
- ۹- تاییهتی کوگرههی شهشم
- ۱۰- کوتماری دیموکراتی کوردستان یا خودمختاری
- ۱۱- له بیرهوهریه کانم (بهرگی بهگهه)
- ۱۲- یادی هیتن
- ۱۳- له بیرهوهریه کانم (بهرگی دووهم)
- ۱۴- له بیرهوهریه کانم (بهرگی سی یهه)
- ۱۵- له پیناو چی دا
- ۱۶- له بیرهوهریه کانم (بهرگی چوارهه)

ئه و به ره مه مانه ی نووسەر کردوونی به کوردی:

- ۱- دایک - ماکسیم گورکی
- ۲- ژیان و کردهوه کانی لیتین
- ۳- ئهفسانه کوردیه کان - روډینکو
- ۴- زهوی بچوک - بریتنیف
- ۵- مهسه له ی کورد له پارلمانی سوید
- ۶- فانوونی بنچینه ی ئابووری سوسیالیستی
- ۷- کوته له چیرۆکی ههلبژارده له ئهدهبی بیگانه.
- ۸- حه مه چکول (ئینچه مه مه د) - یاشار کهمال
- ۹- ئوسوله سههره تاییه کانی فهلسهفه - ژورژ پولستیر
- ۱۰- نامه ی گولله بان کراوه کان
- ۱۱- کورته میژووی کوتماری بولغارستان
- ۱۲- ئازادی یا مه رگ - کازاتزاکیس
- ۱۳- رهوشی کوردان (میژووی بابان و ئهرده لان)

یہ کیکی تر لہ بہرہہ مہ کانی:

«ناوہندی چاپ و رازاندنہ وہی مہ نسوور»

هه و النامه کتبر

MANSOUR GRAPHIC

ÅRBYGATAN 17 A II

633 45 ESKILSTUNA

TFN 016-11 46 37

FAX 016-11 46 37

بو گشت کاروباری پیت چینین، تایپ
و رازاندنہ وہی گووار، کتیب و
راگہ یاندن بہ ئیمہ وہ پیوہندی بکہن